

JAARVERSLAG 2021

BPL PENSIOEN

Wij staan voor u klaar

Jaarverslag 2021

Inhoud

A

INTEGRATED REPORTING

- a.** Voorwoord: waar we aan werken
- b.** Meerjarenoverzicht
- c.** Pensioen is van ons samen

B

BESTUURSVERSLAG

- 1.** Organisatie en wijze van besturen van ons fonds
- 2.** Financiële zaken
- 3.** Pensioenbeheer en communicatie
- 4.** Vermogensbeheer
- 5.** Risicobeheer
- 6.** Uitvoeringskosten
- 7.** Verslag van Raad van toezicht
- 8.** Verslag Verantwoordingsorgaan
- 9.** Vaststelling bestuursverslag 2021 door het bestuur Stichting BPL Pensioen op 31 mei 2022

C

JAARREKENING

- a.** Jaarrekening
- b.** Vaststelling jaarrekening 2021 door het bestuur van Stichting BPL Pensioen op 31 mei 2022

D

OVERIGE GEGEVENS

- 1.** Statutaire regeling voor de bestemming van het saldo van baten en lasten
- 2.** Actuariële verklaring
- 3.** Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

E

BIJLAGEN BIJ HET BESTUURSVERSLAG

- 1.** Pensioenbeheer en statistische gegevens
- 2.** Verklaring integriteitsbeleid
- 3.** Code pensioenfondsen
- 4.** Nevenfuncties
- 5.** Maatschappelijk verantwoord beleggen, principes en richtlijnen

Waar we aan werken

De coronacrisis liep als een rode draad door 2021. Maar tijdens het schrijven van dit jaarplan, kregen we alweer met een andere zorgelijke situatie te maken: de inval van Rusland in de Oekraïne. In de eerste plaats een ramp voor de bevolking van wie het leven van de ene op de andere dag op z'n kop is komen te staan. Steden worden verwoest, de Oekraïense economie is hard geraakt.

Deze oorlog die omgeven is met sancties richting de agressor, kan verstrekkende gevolgen hebben. Daarom hebben we een crisis-team ingericht dat de mogelijke gevolgen voor onze deelnemers en werkgevers in de gaten houdt. Denk bijvoorbeeld aan de gevolgen voor onze beleggingen, voor de bedrijfseconomische situatie van onze werkgevers en dergelijke. We volgen de ontwikkelingen daarom nauwkeurig.

Aanscherping van onze visie, missie en strategie

Gezamenlijk werken we aan de doelstellingen die gebaseerd zijn op onze vier strategische pijlers en randvoorwaarden om in controle te zijn:

1. De deelnemer bijstaan 2. We zijn een groen fonds 3. Klaar voor de toekomst 4. De werkgever bijstaan 5. We zijn in controle.

Die geven richting aan de wijze waarop wij onze werkgevers ontzorgen en onze deelnemers bijstaan.

In 2021 hebben we onze visie, missie en strategische pijlers onder de loep genomen en geëvalueerd. Na vier jaar hebben we de balans opgemaakt. Door onze visie, missie en strategie aan te scherpen zijn we beter voorbereid op het nieuwe pensioenstelsel en andere relevante ontwikkelingen om ons heen. Voorop staat dat we vooral willen inspelen op de behoeften en verwachtingen van onze deelnemers en werkgevers. Onze horizon ligt daarmee voorbij de invoering van het nieuwe pensioenstelsel.

We zijn en blijven een groen fonds

Omdat het onze ambitie is een goed pensioen te verzorgen in een leefbare wereld, zijn en blijven we een groen fonds. Thema's die ook belangrijk zijn voor de agrarische sectoren, zie je terug in ons beleggingsbeleid: verantwoord ondernemen, samenleving en het klimaat. We willen met ons beleid voorop lopen. Dan dragen onze beleggingen echt bij aan een leefbare wereld. Daarom willen we dat in 2030 50% van de woningen waarin we beleggen energieneutraal zijn.

En dat de uitstoot van CO₂ in onze woningportefeuille in 2030 gehalveerd is. Daar waren we halverwege 2021 al heel ver mee. Toen hadden we al een reductie van 38% bereikt!

Wij scoren vijf sterren op duurzaamheid, vierde plek als belegger in duurzame woningen

We vinden het belangrijk dat onze inspanningen om maatschappelijk verantwoord te beleggen niet onopgemerkt blijven. In de eerste plaats willen we dat onze deelnemers en werkgevers dat merken. We hebben daar in 2021 ook onderzoek naar gedaan. Maar we willen ook dat anderen het zien. Daarom vinden we het belangrijk dat we hoog in de benchmarks staan met onze duurzaamheid. Dat is het afgelopen jaar gelukt. In de Global Real Estate Sustainability (GRESB) Benchmark haalden 91 van de 100 punten en kregen we vijf sterren! Deze benchmark onderzoekt ieder jaar de duurzaamheidsprestaties van vastgoedportefeuilles van investeerders. En we staan wereld-

Strategische pijler: Groen fonds

3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING

7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY

11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION

17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS

2021

“ Ook in 2021 hebben we belangrijke stappen gezet in het verder verduurzamen van onze beleggingsportefeuille. Zo besteedden we aandacht aan het beheersen en terugdringen van de gevolgen van klimaatverandering op onze vastgoedportefeuille. En we hebben een visie op biodiversiteit ontwikkeld. Vanuit deze visie werken we aan specifiekere portefeuilledoelstellingen voor de middel-lange termijn. Ook hebben we de CO₂-intensiteit van onze portefeuille verder verminderd. Om deze ambitie verder te versterken, hebben we ‘het commitment van de financiële sector aan het klimaat-akkoord’ ondertekend. ”

Wij lopen voorop met maatschappelijk verantwoorde beleggingen. In 2021 hebben we verdere stappen gezet.

Milieu en duurzaamheid zijn belangrijke onderwerpen voor de bij ons aangesloten werkgevers en onze deelnemers. Voor ons is het vanzelfsprekend om ‘een groen pensioenfonds’ als een van onze strategische pijlers te hebben. Daarmee zorgen wij voor een goed pensioen in een leefbare wereld.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

Ons maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid is geen doel op zich. Het is een middel om op duurzame wijze een optimaal rendement tegen aanvaardbare risico's en een betaalbare prijs mogelijk te maken.

SFDR

We voldoen aan de Verordening voor informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële sector en de EU Taxonomie. Deze Verordening is beter bekend als de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). De SFDR maakt deel uit van het Action Plan for Financing Sustainable Growth van de Europese Commissie.

Ons fonds classificeert als een artikel 8 fonds. Wij promoten ecologische of sociale kenmerken of een combinatie van die kenmerken. Dat doen wij door MVB-instrumenten in te zetten, zoals engagement, stemmen op aandeelhoudersvergaderingen, ESG-integratie en uitsluiting. Aan de hand van doelstellingen voor

- (i) beperking blootstelling aan normschendingen
- (ii) restricties ten aanzien van producten zoals controversiële wapens, tabak en de meest vervuilende fossiele brandstoffen (thermisch steenkool en teerzand)
- (iii) verbeteringen ESG-karakteristieken van de (vastgoed) portefeuille en

(iv) forse reductie van broeikasgasemissies zijn de ESG-prestaties en in het bijzonder de milieuprestaties voor ruim 70% van de portefeuille verbeterd. In de aandelen- en vastgoedportefeuille streeft ons fonds een verlaging van broeikasgasemissies na van 50% in 2030.

Door gebrek aan data streefde ons fonds in 2021 geen milieudoelstelling na, zoals gedefinieerd in de EU Taxonomie. Daarom houdt 0% van de onderliggende beleggingen van de portefeuille rekening met de EU Taxonomie-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. Daarnaast is 0% van de onderliggende beleggingen van de portefeuille een transitie- of faciliterende activiteit. In de loop van 2022 verwachten wij dat meer informatie beschikbaar zal komen. In hoofdstuk 4 en bijlage 5 gaan we verder in op Maatschappelijk Verantwoord Beleggen, onze principes en de richtlijnen.

Ook zijn er op onze website MVB-rapportages te vinden met specifieke SFDR en EU Taxonomie verslaggeving.

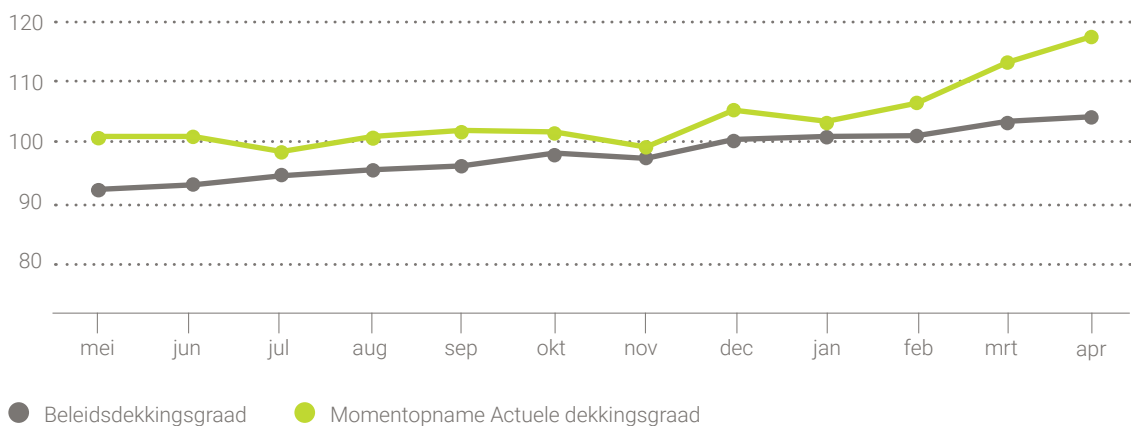

wijd op de vierde plek van duurzame beleggers in woningen. Tenslotte: 'never waste a good crisis'. Nu de coronacrisis voorbij is, blijven we toch deels thuis werken. Dit zorgt voor een betere life balance voor onze medewerkers. Maar het is ook goed voor het milieu, omdat we minder hoeven te reizen. Ook dat is duurzaam.

Verbetering van onze financiële positie

In 2021 is onze financiële positie verbeterd. Dat is goed nieuws, hoewel we nog niet uit de zorgen zijn. In 2021 is onze beleidsdekkingsgraad iedere maand iets gestegen. En dat herstel zet door. Daardoor kunnen wij sinds kort weer waardeoverdrachten doen. Ook hoeven wij in 2022 de pensioenen niet te verlagen. Dit komt omdat de actuele dekkingsgraad in 2021 gestegen is van 92,4% naar 105,6%. Dat is helaas nog niet goed genoeg om onze pensioenen te verhogen. Daarvoor moet het herstel zich nog langer voortzetten.

De ontwikkeling van onze dekkingsgraad

Nieuw pensioenstelsel

De Nederlandse pensioenwereld staat voor een enorme verandering. Uiterlijk 1 januari 2027 moeten alle pensioenfondsen klaar zijn voor de nieuwe regels voor pensioenen. Onze sociale partners bepalen hoe de pensioenregeling die wij voor hen uitvoeren er dan uit zal zien. Goede samenwerking is daarom belangrijk. We hebben in 2021 veel stappen gezet ter voorbereiding van de overgang naar het nieuwe pensioenstel-

sel. Wij vinden het belangrijk om onze deelnemers en werkgevers goed te informeren over de laatste ontwikkelingen van het nieuwe pensioenstelsel. En over de mogelijke gevolgen voor hen. Daarom organiseerden wij onder andere in 2021 een webinar “De toekomst van ons pensioen”.

Toekomst

Berekening van de lange termijnrente: UFR methode. De Nederlandsche Bank (DNB) heeft toegelicht dat ze de rentetermijnstructuur in vier stappen wijzigt. Dit gebeurt naar aanleiding van het advies van de Commissie Parameters. Het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente en de wijziging van de rentetermijnstructuur zelf, zullen een verhogend effect op de technische voorzieningen hebben. Hierdoor zal de dekkingsgraad dalen.

In 2022 zullen we de volgende stap doorvoeren. Dit zal de dekkingsgraad bij benadering verlagen met 1,3%.

Waardeoverdrachten

In 2022 hebben we het proces waardeoverdrachten weer opgestart. Dat kon doordat de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 100%. In 2020 en 2021 hebben we geen waardeoverdrachten kunnen uitvoeren. Behalve waardeoverdrachten van kleine pensioenen. Dat we dit niet konden doen, kwam doordat onze beleidsdekkingsgraad lager was dan 100%.

Oorlog in Oekraïne

Na balansdatum is de wereld opgeschrikt door de Russische inval in de Oekraïne. Naast het persoonlijke leed dat hiermee gepaard gaat, heeft dit ook economische gevolgen. We blijven de

(sanctie)maatregelen volgen. We hebben geen deelnemers die woonachtig zijn in Rusland, Belarus of Oekraïne. De beleggingen die we in Rusland hebben zijn niet materieel (0,04% van het belegd vermogen).

Bestuur en samenwerking

Na het overlijden van Ronald Zwijnenburg begin 2021, zijn er voor zijn opvolging verkiezingen uitgeschreven. De meerderheid van de 13.500 stemmen ging naar Erna Sluis. Sinds juli versterkt zij ons bestuur als aspirant-lid namens de gepensioneerden. Helaas heeft onze gewaardeerde werknemersvoorzitter Eline Lundgren ons fonds in september verruild voor een ander pensioenfonds. Maar gelukkig hebben we een goede opvolger gevonden in Gerard Riemen. Die is met ingang van 1 januari 2022 werknemersvoorzitter. Met zijn ervaring vanuit het ministerie van SZW en de Pensioenfederatie is hij een goede aanvulling voor ons bestuur.

Vanaf 1 november 2021 is Linda Gastelaars onafhankelijk bestuurder bij ons fonds. Daarnaast is zij ook voorzitter van de Risicocommissie en sleutelfunctiehouder risicobeheer. Als sleutelfunctiehouder heeft zij een controlerende en adviserende rol op het gebied van risicomanagement. Zij vervangt Fred Gertsen die ons fonds heeft verlaten. Verder is Eric Douma van aspirant-lid bestuurder geworden.

Het Bestuur per heden

JACK BUCKENS

In bestuur sinds: 2019
Namens: LTO
Rol: Bestuursvoorzitter
Commissie: Beleggings-adviescommissie

GERARD RIEMEN

In bestuur sinds: 2022
Namens: FNV
Rol: Bestuursvoorzitter
Commissie: Pensioen & Communicatiecommissie

JAAP DEN DEKKER

In bestuur sinds: 2017
Namens: LTO Nederland
Rol: Bestuurder
Commissie: Risicocommissie

HARRIE DE VAAN

In bestuur sinds: 2019
Namens: CNV
Rol: Bestuurder
Commissie: Beleggingsadviescommissie

SANDER VAN MEER

In bestuur sinds: 2015
Namens: CUMELA Nederland
Rol: Bestuurder
Commissie: Pensioen & Communicatiecommissie

LINDA SLAGTER

In bestuur sinds: 2022
Namens: FNV
Rol: Aspirant bestuurder
Commissie: Pensioen & Communicatiecommissie

WILLEM VAN DEN NIEUWENHOF

In bestuur sinds: 2017
Namens: VHG
Rol: Bestuurder
Commissie: Risicocommissie

EVELIEN VLASTUIN

In bestuur sinds: 2020
Namens: Pensioengerechtigden
Rol: Bestuurder
Commissie: Risicocommissie

ERIC DOUMA

In bestuur sinds: 2021
Namens: LTO
Rol: Bestuurder
Commissie: Beleggings-adviescommissie

ERNA SLUIS

In bestuur sinds: 2021
Namens: Pensioengerechtigden
Rol: Bestuurder
Commissie: Pensioen & Communicatiecommissie

LINDA GASTELAARS

In bestuur sinds: 2021
Rol: Onafhankelijk bestuurder
Commissie: Risicocommissie

MARK ROSENBERG

In bestuur sinds: 2015
Rol: Onafhankelijk bestuurder
Commissie: Beleggings-adviescommissie

Samen maken we de overstap over naar een nieuwe pensioenregeling mogelijk.

In 2021 hebben we twee themasessies georganiseerd met onze Raad van toezicht en ons Verantwoordingsorgaan. Ook hebben wij gezamenlijke overleggen gehad met onze sociale partners. Met elkaar hebben we gesproken over de ontwikkelingen van het nieuwe pensioenstelsel. Ook hebben we gesproken over de taak-en rolverdeling tussen de diverse commissies en het bestuur van BPL Pensioen. We vinden het belangrijk goed met elkaar samen te werken.

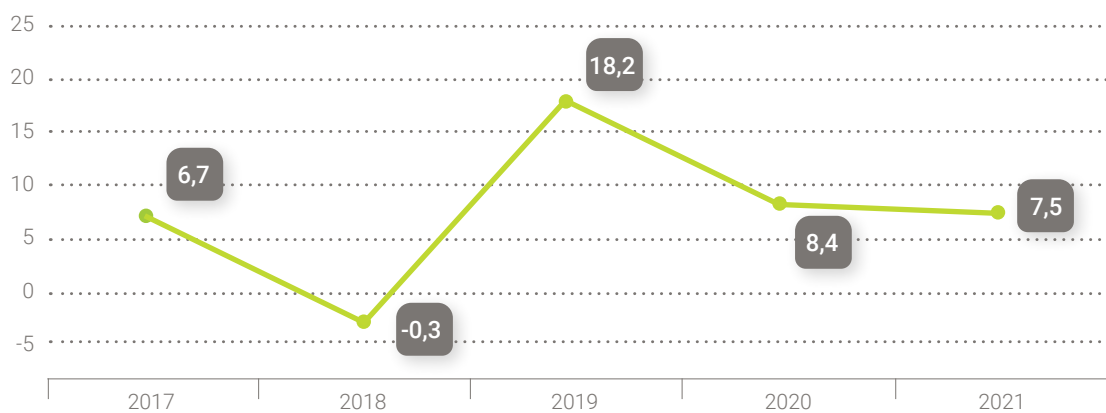

Meerjarenoverzicht

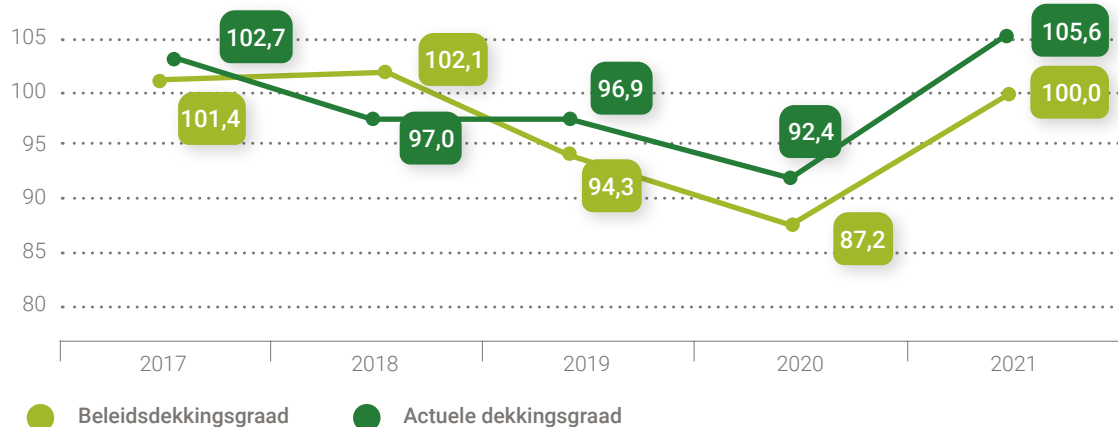
Bedragen (x € 1.000)	2021	2020	2019	2018	2017
Aantallen (per eind van het jaar)					
Werkgevers (met personeel)	14.141	14.918	15.131	14.698	14.561
Deelnemers, actief en voortgezet	117.427	122.886	120.491	116.437	111.809
Ex- deelnemers	493.145	486.144	487.817	488.109	479.820
Pensioengerechtigden	73.486	71.190	69.577	68.262	67.245
Pensioenen					
Premiebijdragen	641.770	588.174	487.870	453.730	430.670
Kostendeekkende premie	1.130.297	1.047.438	838.979	750.433	718.677
Pensioenuitvoeringskosten	23.125	21.927	20.495	20.095	20.081
Uitkeringen	349.096	325.193	304.541	295.154	282.908
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in €)	110	105	100	101	105
Vermogen en solvabiliteit					
Resultaat boekjaar	3.186.774	-1.218.361	-123.950	-974.956	934.932
Aanwezig vrij beschikbaar eigen vermogen	1.315.635	-1.871.139	-652.778	-522.070	445.189
Minimaal vereist eigen vermogen (art. 131 PW)	994.863	1.050.416	919.090	748.301	733.098
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,3%	104,3%	104,3%	104,3%	104,3%
Vereist eigen vermogen (art. 132 PW)	4.665.874	4.936.931	4.464.659	3.898.130	3.777.655
Vereiste dekkingsgraad	120,0%	120,1%	120,9%	122,4%	123,2%
Voorzieningen pensioenverplichtingen	23.353.591	24.599.897	21.374.175	17.402.364	16.291.055
Actuele dekkingsgraad	105,6%	92,4%	96,9%	97,0%	102,7%
Beleidsdekkingsgraad	100,0%	87,2%	94,3%	102,1%	101,4%
Performancetoets	1,93	1,65	1,36	1,14	0,36
Gemiddelde interest van verplichtingen	0,61%	0,28%	0,83%	1,48%	1,61%
Beleggingen					
Belegd vermogen (incl. derivaten passiva)	24.936.395	23.069.166	21.391.566	17.838.779	17.704.578
Beleggingsresultaten	1.654.576	1.699.232	3.027.676	-126.937	1.004.581
Gemiddeld rendement op beleggingen (incl. rentehedge)	7,5%	8,4%	18,2%	-0,3%	6,7%
Kosten vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,26%	0,28%	0,21%	0,24%	0,25%
W.V. Transactiekosten	0,07%	0,08%	0,06%	0,07%	0,06%

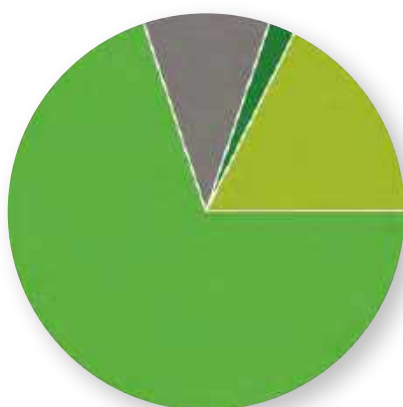
Gemiddeld rendement op beleggingen (in %)

Dekkingsgraad (in%) per jaareinde

Aantal (ex-)deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers 2021

73.486 Pensioengerechtigden

14.141 Werkgevers

117.427 Deelnemers

493.145 Ex-deelnemers

BPL PENSIOEN

is van ons samen

Onze visie is dat we de ambitie hebben om iedere werknemer een goed pensioen te bieden in een leefbare wereld.

BPL Pensioen is hét pensioenfonds voor de groene en agrarische sector.

Visie en ambitie

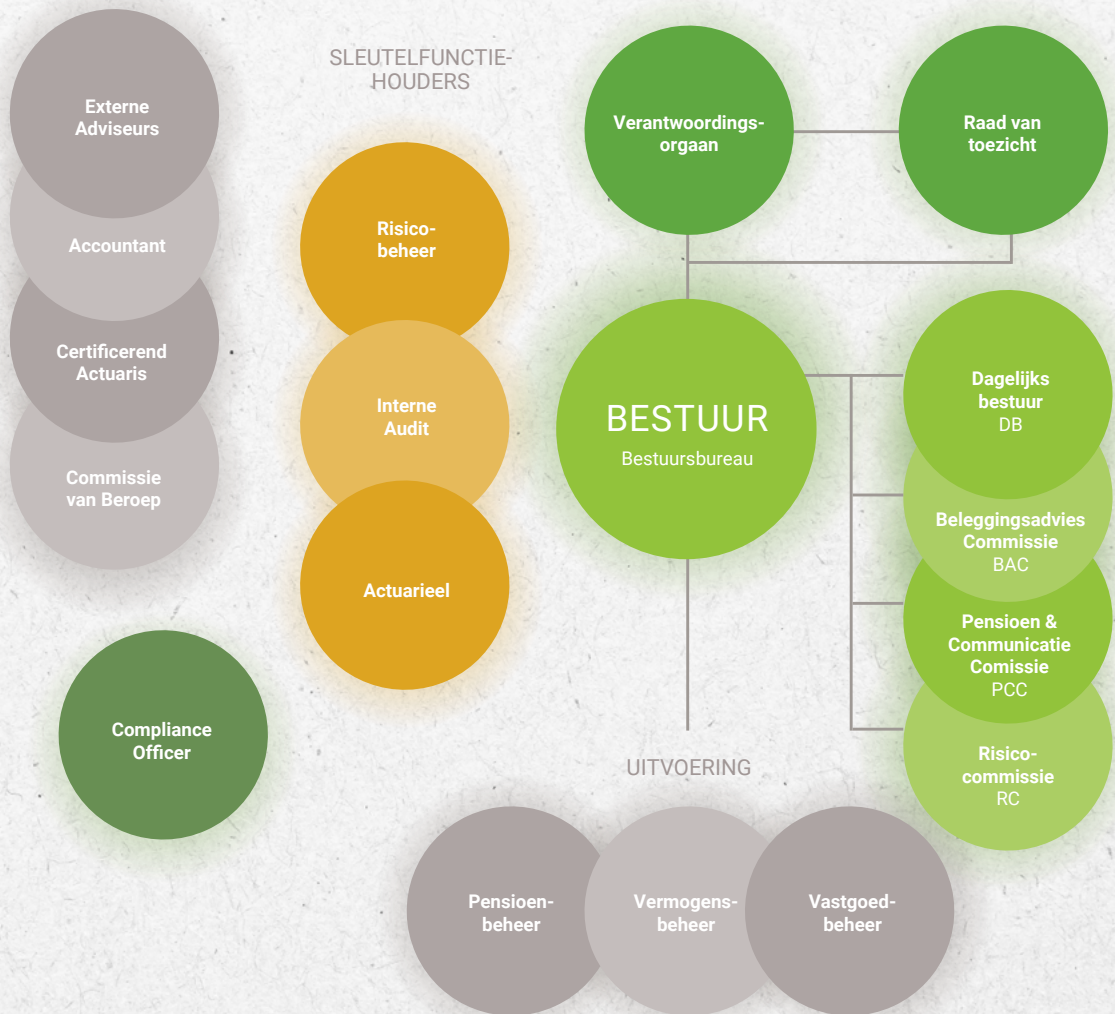
Een goed pensioen in een leefbare wereld

Voor deze ambitie hebben wij ons de afgelopen vier jaar ingezet. Onze huidige visie, missie en strategische pijlers zijn op die visie gebaseerd. Die hebben we opgesteld in 2017. Over de resultaten die we er mee hebben bereikt, leggen we ieder jaar verantwoording af. Ook in dit jaarverslag. Onze visie, missie en strategische pijlers hebben we in 2021 geëvalueerd. We hebben ons de vraag gesteld of aanpassingen nodig zijn en zo ja, welke dan. Op grond daarvan zullen we onze visie, missie en strategische pijlers voor de k mende vier jaar aanscherpen. Dat doen we binnenkort.

Open over hoe we meerwaarde kunnen bieden

Het is waardevol om het proces van onze evaluatie en de herbezinning op onze visie, missie en strategische pijlers inzichtelijk te maken. Bij dat proces zijn ons bestuur, het Verantwoordingsorgaan, de Raad van toezicht en ons bestuursbureau nauw betrokken. Een intensief en soms

spannend samenwerkingsproces. De afwegingen die wij willen en moeten maken, laten de complexiteit van de keuzes waar wij voor staan goed zien. Daarover zijn we graag transparant.

Uitgangspunt is dat we onze (ex-) deelnemers, gepensioneerden, werkgemers en sociale partners meerwaarde willen bieden.

BPL Pensioen is van ons samen

De deelnemers bijstaan blijft voor ons de belangrijkste taak. En we willen hun werkgevers ontzorgen. Zij hebben het pensioen van hun medewerkers niet voor niets aan ons "uitbesteed". We overwegen dat werkgevers -met het oog op de toekomst van ons fonds- ook uit andere dan de groene en agrarische sectoren mogen komen. Die kunnen zich vrijwillig bij ons aansluiten. En juist met het oog op de toekomst blijft ons beleggingsbeleid groen en verantwoord. We hebben een maatschappelijke rol en we willen impact hebben om onze wereld leefbaar te houden. We verwachten dat we daarmee veel werkgevers en deelnemers aan ons weten te binden. Dat zij zich bij ons thuis voelen, want BPL Pensioen is van ons samen.

Dromen, dilemma's en kernwaarden

We hebben ons de vraag gesteld of we het groenste pensioenfonds van Nederland willen zijn? Een fonds dat verder gaat dan "do no harm"? Een koploper in duurzaam beleggen dus. En of die keuze voor de korte termijn tot wat minder rendement mag leiden. Op de lange termijn uiteraard niet. We geloven dat duurzaamheid uiteindelijk juist tot een beter rendement leidt. Een goed pensioen kan ook een duurzaam pensioen zijn, opgebouwd tegen aanvaardbare kosten. We vragen onze deelnemers ook hoeveel risico's zij willen nemen.

We hebben ons ook de vraag gesteld of we willen groeien en of we andere sectoren dan de groene tot ons fonds willen toelaten. En we hebben ons ook afgevraagd of beleggen in de bij ons aangesloten sectoren prioriteit zou moeten hebben of niet. En kunnen we er ook voor ZZP-ers zijn?

We hebben nog niet op alle vragen een antwoord. Ook onze kernwaarden zijn nog niet definitief. Maar we hechten waarde aan: samen, betrouwbaar, toegankelijk en duurzaam. Daar willen we de komende jaren betekenis aan geven.

2022

1. De deelnemer bijstaan

We activeren onze deelnemers op het juiste moment. Door relevant en transparant te zijn via het communicatiekanaal van hun voorkeur.

Relevant & persoonlijk

Ons doel is deelnemers te activeren op momenten die er toe doen

Dat is niet alleen vlak voor hun pensioen, maar ook bij belangrijke gebeurtenissen als scheiden of van baan veranderen. We maken hierbij gebruik van data-analyse en van de input die we uit klantreizen verkrijgen. Zo kunnen we onze informatie op het juiste moment aanbieden, zo relevant en persoonlijk mogelijk. We staan klaar voor onze deelnemers en informeren hen steeds op tijd over op stapel staande wijzigingen. Dat draagt bij aan het vertrouwen dat onze deelnemers in ons fonds hebben. Vertrouwen is belangrijk, want het gaat om hun geld.

Daarom is het behoud van vertrouwen een belangrijk aandachtspunt. Helaas is dat in 2021 gedaald. Ook is het aandeel werknemers dat bij vrije keuze, voor ons zou kiezen gedaald. Die daling was fors: van 75% naar 55%. Daar maken we ons zorgen over.

Op dit moment weten we nog niet wat de oorzaak van deze daling is. We kunnen deze daling ook niet goed plaatsen gezien het hoge percentage dat aangeeft ons te vertrouwen: 75%. Deze uitkomsten lijken elkaar tegen te spreken. In 2022 doen we weer onderzoek en zullen hier extra aandacht aan besteden. Gelukkig vindt nog steeds een meerderheid dat samen pensioen opbouwen beter is dan alleen. Al met al ligt er een belangrijke taak om aan het vertrouwen te blijven werken. Met name omdat het pensioenstelsel gaat wijzigen. Daar willen we onze deelnemers –en werkgevers– nauw bij betrekken.

Gelukkig vindt nog steeds een meerderheid dat samen pensioen opbouwen beter is dan alleen.

De deelnemer bijstaan

Tussen (...) = 2020

	Deelnemer	Ex- deelnemer	Pensioen- gerechtigde	Werkgevers
Van hoeveel personen weten we hun communicatievoorkeur? Voorkeurskanaal bekend	39,8%	14,6%	86,1%	n.v.t.
Van hoeveel personen weten we hun e-mailadres? ¹	41,1%	15,1%	45,3%	n.v.t.
Hoeveel personen bereiken we via de Berichtenbox ¹	28%	25%	21,4%	n.v.t.
Wie kiest voor ons als de verplicht- stelling zou vervallen?	55% (75%)	60% (63%)	67% (81%)	86%
In welke mate worden we vertrouwd? Welke steekwoorden passen bij ons imago?	75% (79%)	73% (75%)	87% (90%)	84% (76%)
Helpend	33% (45%)	32% (26%)	34% (57%)	46% (49%)
Persoonlijk ²	32%	29%	49%	41%
Open en oprecht	42% (53%)	35% (38%)	46% (58%)	51% (53%)
Welk rapportcijfer krijgen we?	6,7 (6,9)	6,6 (6,6)	6,6 (6,6)	6,6 (26,6)
Wie weet dat we samen pensioen opbouwen?	91% (98%)	89% (93%)	n.v.t.	n.v.t.

¹ Cijfers eind Q3² Niet uitgevraagd in eerder onderzoek

Deelnemers beoordelen onze communicatie gemiddeld met een 6,8.
Dat is 0,2 lager dan in 2020 en 0,1 hoger dan de benchmark.

Werkgevers beoordelen onze communicatie gemiddeld met een 6,5.
Dat is 0,3 lager dan in 2020 en 0,1 lager dan de benchmark.

Werkgevers beoordelen onze communicatie gemiddeld met een 6,5.
Dat is 0,3 lager dan in 2020 en 0,1 lager dan de benchmark.

Deelnemersvertrouwen

Het vertrouwen in ons fonds uitgedrukt in een rapportcijfer heeft zich in de afgelopen drie jaar zo ontwikkeld:

	Aug 2019	Aug 2020	Aug 2021
Werknemers	6,6	6,6	6,4
Pensioengerechtigden	7,0	7,2	7,1
Ex-deelnemers	6,2	6,4	6,3
Werkgevers	6,7	6,3	6,6

2. Groen fonds

We lopen voorop met onze maatschappelijk verantwoorde beleggingen. Dat blijkt onder andere uit de verduurzaming van onze beleggingsportefeuille.

Duurzaam

98,3% van onze vastgoedportefeuille heeft een groen label

Ook in 2021 hebben we duurzame nieuwbouwprojecten in onze beleggingsportefeuille opgenomen. Onder andere in de te bouwen Sluisbuurt in Amsterdam. Een ander goed voorbeeld van duurzame nieuwbouw is het project Milky Way in Den Haag. Daar gaat het om 30 houtbouw-woningen. Sinds 2015 hebben we 1.436 woningen voorzien van zonnepanelen. En we hebben sinds 2015, 784 woningen verduurzaamd. De komende jaren volgen waarschijnlijk nog eens 1.100 woningen. Bovendien komen er vijf pilotprojecten met groene daken. Door dit alles heeft op dit moment 98,3% van onze vastgoedportefeuille een groen

98,3%

label. Duurzaam vastgoed levert ook een beter rendement. Dat neemt niet weg dat we wel eens twijfelen. Zo willen we graag meer in houtbouw investeren. Maar de bouwkosten daarvan zijn hoger dan van traditionele betonbouw. Alleen is betonbouw CO₂-rijk. Hogere bouwkosten kunnen ten koste gaan van het rendement. Toch kiezen we er vaker voor, want houtbouw is duurzaam en we vinden dat belangrijk voor de toekomst van onze deelnemers en volgende generaties.

De laagbouw van MilkyWay is houtbouw (CLT)

Sustainable Development Goals (SDG)

3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING

7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY

11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION

17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS

Met onze vastgoedportefeuille dragen we bij aan de SDG doelen 3, 7, 11, 12 en 17:

- Duurzame steden en gemeenschappen
- Duurzame en betaalbare energie
- Verantwoorde consumptie en productie
- Gezondheid en welzijn
- Partnerschap gericht op duurzaamheid.

We onderzoeken welke stappen we nog meer op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen kunnen zetten

We zijn kritisch richting ondernemingen die schade aan ons klimaat en samenleving toebrengen. Bijvoorbeeld Shell en Bayer. We beleggen al sinds 2016 niet in Shell. Dat is vooral omdat wij hun handelen in Nigeria ethisch niet verantwoord vinden. We zijn sowieso kritisch richting alle ondernemingen die fossiele brandstoffen leveren. Toch keren we hen niet de rug toe. Onze inzet is om deze ondernemingen van binnenuit te veranderen en in gesprek te blijven. Daarover hebben we binnen ons bestuur uitvoerig gediscussieerd. We zijn er uiteindelijk van overtuigd dat we op deze manier meer kunnen bereiken. Bayer is een ander goed voorbeeld van een onderneming die van binnenuit te veranderen is. Bayer is producent van gewasbeschermingsmiddelen die neonicotinoiden bevatten. Deze stoffen zijn mogelijk schadelijk voor de bijenpopulatie. Wij hebben Bayer daarop aangesproken. Helaas

Bayer heeft ons kunnen overtuigen dat zij hun gewasbeschermingsmiddelen verbeteren

was er op dat moment nog geen alternatief. Zonder neonicotinoiden zouden gewassen vaker met schadelijke middelen moeten worden besproeid. Onduidelijk was of dat niet schadelijker voor het milieu zou zijn. Omdat Bayer op het moment dat wij hen hierop aanspraken, bezig was met de ontwikkeling van een alternatief middel zonder neonicotinoiden, hebben we besloten Bayer niet uit te sluiten.

Veel agrarische bedrijven wekken zelf energie op

Met onze beleggingen dragen we ook bij aan de energietransitie. Daar hebben we fossiele ondernemingen juist hard bij nodig. Een deel van de energietransitie gaat via windparken. Daar zien we veel fondsen met een private equity-achtige structuur. De zich kenmerken door hoge performance fees. Die betalen we liever niet, want we willen de kosten van onze pensioenen laag houden. Toch ontkomen we er niet altijd aan om deze fees te betalen, willen we ook met windenergie impact hebben.

➡ We voldoen aan de Verordening voor informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële sector en de EU Taxonomie. Deze Verordening is beter bekend als de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). De SFDR maakt deel uit van het Action Plan for Financing Sustainable Growth van de Europese Commissie.

Ons fonds classificeert als een artikel 8 fonds. Wij promoten ecologische of sociale kenmerken of een combinatie van die kenmerken. Dat doen wij door MVB-instrumenten in te zetten, zoals engagement, stemmen op aandeelhoudersvergaderingen, ESG-integratie en uitsluiting. Aan de hand van doelstellingen voor

- (i) beperking blootstelling aan normschendingen
- (ii) restricties ten aanzien van producten zoals controversiële wapens, tabak en de meest vervuilende fossiele brandstoffen (thermisch steenkool en teerzand)
- (iii) verbeteringen ESG-karakteristieken van de (vastgoed) portefeuille en
- (iv) forse reductie van broeikasgasemissies

zijn de ESG-prestaties en in het bijzonder de milieuprestaties voor ruim 70% van de portefeuille verbeterd. In de aandelen- en vastgoedportefeuille streeft ons fonds een verlaging van broeikasgasemissies na van 50% in 2030.

Door gebrek aan data streefde ons fonds in 2021 geen milieudoelstelling na, zoals gedefinieerd in de EU Taxonomie. Daarom houdt 0% van de onderliggende beleggingen van de portefeuille rekening met de EU Taxonomie-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. Daarnaast is 0% van de onderliggende beleggingen van de portefeuille een transitie- of faciliterende activiteit. In de loop van 2022 verwachten wij dat meer informatie beschikbaar zal komen. In hoofdstuk 5 en bijlage 5 gaan we verder in op Maatschappelijk Verantwoord Beleggen, onze principes en de richtlijnen. Ook zijn er op onze website MVB-rapportages te vinden met specifieke SFDR en EU Taxonomie verslaglegging.

Voetnoot: De EU Taxonomie bestaat uit enkele beginselen, waaronder het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen'. Het beginsel 'geen ernstige afbreuk doen' is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van ons fonds (het financiële product) die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De beleggingen in ons fonds (de onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product) houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

3. We zijn klaar voor de toekomst

We bereiden ons voor op een nieuw pensioenstelsel. Ook onze samenwerkingspartners zijn wendbaar en op de toekomst voorbereid, mét de daarvoor nodige digitalisering.

Wendbaar

We kunnen de komende vier jaar goed inspelen op wat er allemaal moet veranderen.

Veel aandacht ging in 2021 uit naar de voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel. We hebben ons breed en diep laten informeren over alle ontwikkelingen, mogelijkheden en kansen. Daardoor kunnen we de komende vier jaar goed inspelen op wat er allemaal moet veranderen. En waar nodig passen we nu al dingen aan. Zo hebben we vooruitlopend op het nieuwe pensioenstelsel besloten geen swaps meer te kopen die langer dan 30 jaar lopen. Dit past beter bij de verwachte manier van rente

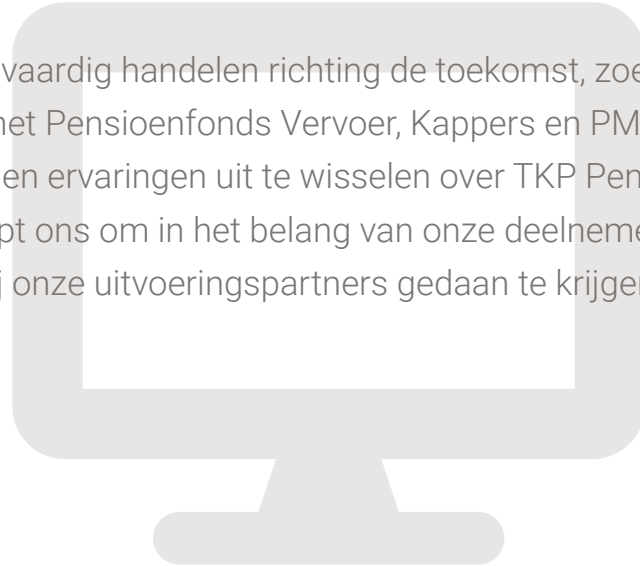

afdekken in het nieuwe pensioenstelsel. Ook zijn we met TKP Pensioen in gesprek om onze ICT voor te bereiden op het nieuwe pensioenstelsel. Er is veel mogelijk, maar we zullen ook goed op de kosten moeten letten.

www.bplpensioen.nl/nieuw-pensioenstelsel

Datakwaliteit speelt een grote rol bij digitalisering. We letten hier scherp op bij onze uitbestedingspartners. In 2022 stellen we ons datakwaliteitsbeleid op.

Met het oog op slagvaardig handelen richting de toekomst, zoeken we de samenwerking met Pensioenfonds Vervoer, Kappers en PME. Dit doen we om kennis en ervaringen uit te wisselen over TKP Pensioen en Achmea IM. Dat helpt ons om in het belang van onze deelnemers en werkgevers meer bij onze uitvoeringspartners gedaan te krijgen.

Klaar voor de toekomst

⬆️ Kosten pensioenbeheer gestegen met	👁️	€ 1,2 miljoen
⬇️ Advieskosten gedaald met		€ 49.000
⬇️ Juridische kosten gedaald met		€ 24.000
⬆️ Kosten voor bestuursondersteuning gestegen met		€ 255.000
⬆️ Kosten per deelnemer gestegen met		€ 5
⬇️ Kosten voor vermogensbeheer gedaald met		€ 0,72 miljoen
⬆️ Het gemiddelde belegd vermogen gestegen met		€ 1,9 miljard

4. Onze werkgevers ontzorgen

We begeleiden onze werkgevers proactief. Ook in spannende tijden met corona en hoge energieprijzen

Proactief

Het geven van goede en relevante informatie om onze werkgevers te ondersteunen

In 2021 hebben we de aanlevering van (salaris-)gegevens door onze werkgevers verbeterd. Dit hebben we gedaan door de invoering van Uniforme Pensioen Aangifte (UPA). UPA stelt eisen aan de software waarmee werkgevers hun gegevens bij ons aanleveren. Daar ontstonden problemen. Een speciaal voor de gegevensaanlevering van piekarbeiders gebouwd portaal voldeed niet aan de verwachtingen van onze werkgevers of hun administratiekantoren. We hebben deze werkgevers daarom proactief gebeld om hen te helpen met de aanlevering van hun gegevens. Daarmee laten we zien dat we er alles aan willen doen om de aanlevering makkelijker te maken.

Ook helpen we onze werkgevers door de inzet van onze pensioenconsulenten. Zij houden met hen of hun werknemers zowel digitale als fysieke pensioengesprekken. Door corona helaas minder dan gehoopt. Eind 2021 zijn we gestart met de evaluatie van deze gesprekken. De eerste resultaten daarvan verwachten we in het voorjaar van 2022.

Als gevolg van de coronacrisis had een deel van onze werkgevers het financieel zwaar. Daardoor hadden zij moeite om op tijd hun pensioenpremies te betalen. We hebben onze werkgevers gesteund door zo coulant als mogelijk te zijn met de betalingstermijnen. Dat klinkt vanzelfsprekend.

Het geven van goede en relevante informatie is ook een manier om onze werkgevers te ondersteunen.

De keerzijde van later betalen is dat het druk zet op onze financiële positie. Toch hebben we ervoor gekozen deze werkgevers tijdens de coronacrisis te helpen. Het geven van goede en relevante informatie is ook een

manier om onze werkgevers te ondersteunen. Het in begin 2021 gehouden webinar over onze financiële situatie en het webinar over het nieuwe pensioenstelsel in het najaar, zijn daar voorbeelden van.

5. We zijn in controle

Ondanks corona, hadden we ons fonds, onze service en onze dienstverlening onder controle. Het vergde extra inzet, toch is dat gelukt!

Op de goede weg

We zijn als bestuur in controle, ook als we voor uitdagingen staan

Door de oorlog in de Oekraïne, lijkt de coronacrisis alweer ver weg. Maar in 2021 zaten we er nog middenin. Ondanks corona, hadden we ons fonds, onze service en onze dienstverlening onder controle. Het thuiswerken, het op afstand van elkaar vergaderen, beslissingen nemen, pensioenen uitkeren, beleggen, administreren: het vergde van onze eigen medewerkers extra inzet. Toch is dat gelukt, ook dankzij de medewerking van onze samenwerkingspartners en stakeholders.

Wat betreft onze ambities op het gebied van digitalisering is er veel bereikt. Soms moesten we eerst weer een stap terugzetten, voordat we er weer twee vooruit konden zetten. Onze databeveiliging is daar een goed voorbeeld van: die vergde eerst bewustwording bij onszelf. We bleken zelf ge-

We zijn in staat gebleken beveiligingsissues eerder te onderkennen om passende maatregelen te nemen.

voelig te zijn voor de verleidingen van phishing mails. Een vrij eenvoudige manier om onze beveiliging in de war te schoppen. Maar juist door training zijn we in staat gebleken beveiligingsissues eerder te onderkennen en om passende maatregelen te nemen. Onze algehele informatiebeveiliging is daardoor in 2021 op een hoger plan gebracht.

We zijn ambitieus met onze beleggingen. Daarom wilden we in 2021 nog meer impact hebben met ons stedelijk vastgoed. Om steden duurzamer en leefbaarder te maken wilden we daar onze directe vastgoedbeleggingen uitbouwen. Helaas lopen we hier tegen het probleem van schaarste van nieuwbouwlocaties aan. Ook stikstofregels, stijgende bouwkosten en problemen rond omgevingsvergunningen staken spaken in het wiel. En al zijn we ver met de vermindering van de CO₂ uitstoot in onze beleggingsportefeuille en zetten fors in op ESG doelen, toch vertaalt zich dat niet altijd in onze ranking

van belangrijke duurzaamheidsbenchmarks. Wel in de GRESB ranking: daar scoorden we vorig jaar vijf sterren! Maar bij de VDBO benchmark blijven we helaas achter. Ons beleggingsbeleid veranderen we er evenwel niet voor. Wel bekijken we hoe we onze resultaten beter zichtbaar kunnen maken. We weten namelijk dat we op de goede weg zijn. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de al ver gedaalde CO₂ uitstoot in onze vastgoedportefeuille. Daarmee lopen we voorop in de verduurzaming van onze vastgoedportefeuille in vergelijking met

andere institutionele beleggers. Tenslotte hebben we ook in 2021 veel energie gestoken in het bijstaan van onze deelnemers. Met communicatie en met dienstverlening op het juiste moment. Helaas zien we dat in 2021 niet terug in de waardering en het vertrouwen van onze deelnemers. Die is iets gedaald. Daarom zullen we ons in 2022 extra inspannen om het vertrouwen weer te laten stijgen. Want we vinden het belangrijk dat onze deelnemers en werkgevers zich bij ons thuis voelen.

Bestuursverslag

De organisatie en wijze van besturen van ons pensioenfonds

1.1 De wereld om ons heen

De wereld om ons heen is voortdurend in ontwikkeling. Pensioenfonds spelen hier dan ook continu op in. Dit geldt voor de sociaal maatschappelijke ontwikkelingen zoals COVID-19 en de situatie tussen Rusland en de Oekraïne. Het geldt ook voor de ontwikkelingen op de financiële markten die van invloed zijn op de financiële positie van het fonds. En voor de veranderende wet- en regelgeving door de komst van het nieuwe pensioenstelsel. BPL Pensioen volgt deze ontwikkelingen nauwgezet, stuurt bij waar nodig en bereidt zich voor op mogelijke veranderingen. Dit doen we samen met onze sociale partners, Raad van toezicht en Verantwoordingsorgaan.

Op de volgende pagina's beschrijven we een aantal specifieke gebeurtenissen en thema's die ons bezig houden.

Randvoorwaarden

.....
 "We hebben onze bestuurlijke effectiviteit aangescherpt. We onderkennen eerder of een dossier complex is. Dan stellen we een werkgroep in, zorgen voor voldoende ruimte voor reflecties en tegengeluiden en zijn ons daarbij bewust van twee snelheden: die van de werkgroep en die van het bestuur. Tenslotte realiseren we ons dat de bestuurlijke effectiviteit van onze processen continu aandacht nodig heeft."
 .....

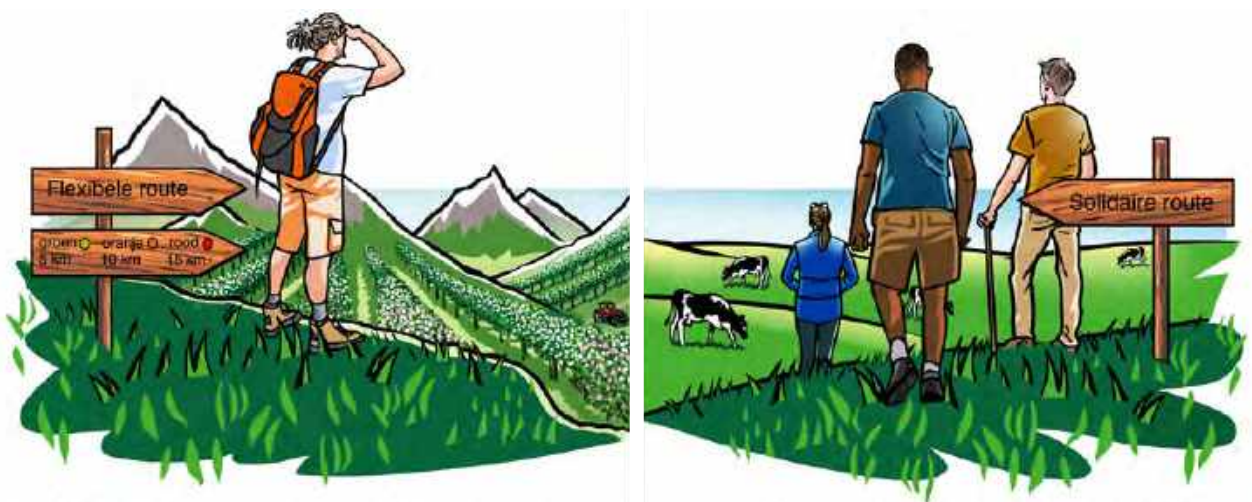
.....
 In 2020 hebben we een collectief opleidingsplan vastgesteld en we werken met ontwikkelafspraken voor individuele bestuurders. Verder hebben we de invoering van IORP II en de sleutelfuncties geëvalueerd. Daar zijn wij in 2021 verder mee gegaan.
 .....

Nieuw pensioenstelsel

De nieuwe pensioenwet gaat uiterlijk 1 januari 2023 in. Dit is een jaar later dan verwacht. In december 2020 is de concept tekst van de Wet toekomst pensioenen gepubliceerd. Op 30 maart 2022 is het wetsvoorstel Wet toekomst pensioenen aangeboden aan de Tweede Kamer. Een belangrijke mijlpaal in de overgang naar een nieuwe pensioenstelsel. Dit wetsvoorstel ligt in het verlengde van de conceptversie van 2021. Op basis van de reacties is dit wetsvoorstel door het kabinet op onderdelen aangepast. Dit aangepaste wetsvoorstel gaat de Tweede Kamer bespreken. Hierna neemt de Eerste Kamer het in behandeling. Het streven van het kabinet, sociale partners en pensioenuitvoerders is en blijft om per 1 januari 2027 – of zoveel eerder als mogelijk – de overstap te kunnen maken naar het nieuwe pensioenstelsel.

Ondanks het uitstel, zijn we begin 2021 samen met onze sociale partners gestart met de voorbereidingen van de invoering van de Wet toekomst pensioenen. We hebben een projectleider aangesteld en we hebben een

projectplan voor het nieuwe pensioenstelsel gemaakt. Daarnaast hebben we meerdere studiedagen en kennissessies georganiseerd, ook samen met het Verantwoordingsorgaan en de Raad van toezicht.

Afstemming met onze sociale partners vinden wij in dit omvangrijke traject heel belangrijk. Samen zorgen we voor een goede en betaalbare pensioenregeling voor onze werknemers, ex-deelnemers, werkgevers en gepensioneerden. Met hulp van onze sociale partners hebben we een onderzoek naar de risicobereidheid van onze deelnemers gedaan. Het is namelijk belangrijk om te weten welk beleggingsbeleid we onder het nieuwe pensioenstelsel moeten voeren. Dat beleid moet aansluiten bij de mate waarin onze deelnemers bereid zijn risico's met hun pensioen te nemen.

COVID-19

Begin 2020 werden we geconfronteerd met het coronavirus. Dat virus had ook in 2021 wereldwijd nog impact. Gelukkig liet de eerste helft van 2021 een sterk economisch herstel zien. Dat was gunstig voor onze beleggingen. Met name in de tweede helft van 2021 liep de inflatie wereldwijd sterk op. Dit leidde tot zorgen. Daarnaast kwamen er nieuwe varianten van het coronavirus. De Omikronvariant bleek besmettelijker dan de Deltavariant van het coronavirus. Daardoor werden gedurende het jaar in veel landen eerdere versoepelingen gedeeltelijk teruggedraaid.

Om de coronacrisis het hoofd te bieden, hebben we direct na de eerste lockdown van maart 2020 een crisismanagement-team (CMT) ingesteld. Die heeft besluiten genomen over de tijdelijke versoepeling van ons incassobeleid, de bewaking van tijdige

uitbetalingen en de waarborging van de continuïteit in onze eigen organisatie. Ons CMT kwam in de loop van 2021 alleen nog op afroep bijeen en is inmiddels opgeheven.

COVID-19 had gevolgen voor de manier waarop we vergaderden. We hebben de richtlijnen van het RIVM in acht genomen en thuiswerken was het nieuwe normaal. In 2022 zullen onze reguliere werkzaamheden waar mogelijk en binnen de geldende maatregelen in een hybride vorm gaan plaatsvinden. Dit houdt in: voor een deel digitaal en voor een deel fysiek.

Financiële positie en premie

We zetten ons jaar op jaar in voor een goed pensioen voor onze deelnemers. Daarom heeft onze financiële situatie onze volledige aandacht. Een goede financiële positie is ook belangrijk in verband met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Met het oog op de toekomst hebben we in 2020 helaas moeten ingrijpen om onze financiële positie op peil te houden. Dit betekende dat we het opbouwpercentage hebben verlaagd en de pensioenpremie verhoogd.

Dat was geen prettige boodschap voor onze deelnemers en werkgevers. Maar na zorgvuldig overleg met onze sociale partners hebben we met ingang van 1 januari 2021 het opbouwpercentage verlaagd van 1,875% naar 1,70%. Gelukkig was onze dekkingsgraad eind 2021 naar 105,6% gestegen. Een verdere stijging is wenselijk.

De verbetering van onze financiële situatie kwam in belangrijke mate ook door de gestegen rente en goede beursresultaten. Die brachten ons een mooie stap in de goede richting. De van 92,4% naar 105,6% gestegen dekkingsgraad zorgt er voor dat we onze pensioenen in 2022 niet hoeven te verlagen. De dekkingsgraad van 105,6% is niet hoog genoeg om te kunnen indexeren. Dat kan op basis van de FTK-wetgeving pas bij een dekkingsgraad van 110%. Vanaf 1 juli

2022 is -vooruitlopend op de komende stelselwijziging, de wet- en regelgeving voor indexatiemogelijkheden verruimd. Een belangrijk onderdeel daarvan is dat we al mogen indexeren als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 105%. We zijn van plan, gezien de sterk gestegen dekkingsgraad in de eerste maanden van 2022, om de ins en outs van de nieuwe regelgeving voor de zomer van 2022 te bespreken. Daarna besluiten we of we gaan indexeren of niet. Bij ons besluit kijken we ook hoe we straks over kunnen stappen naar een nieuwe pensioenregeling.

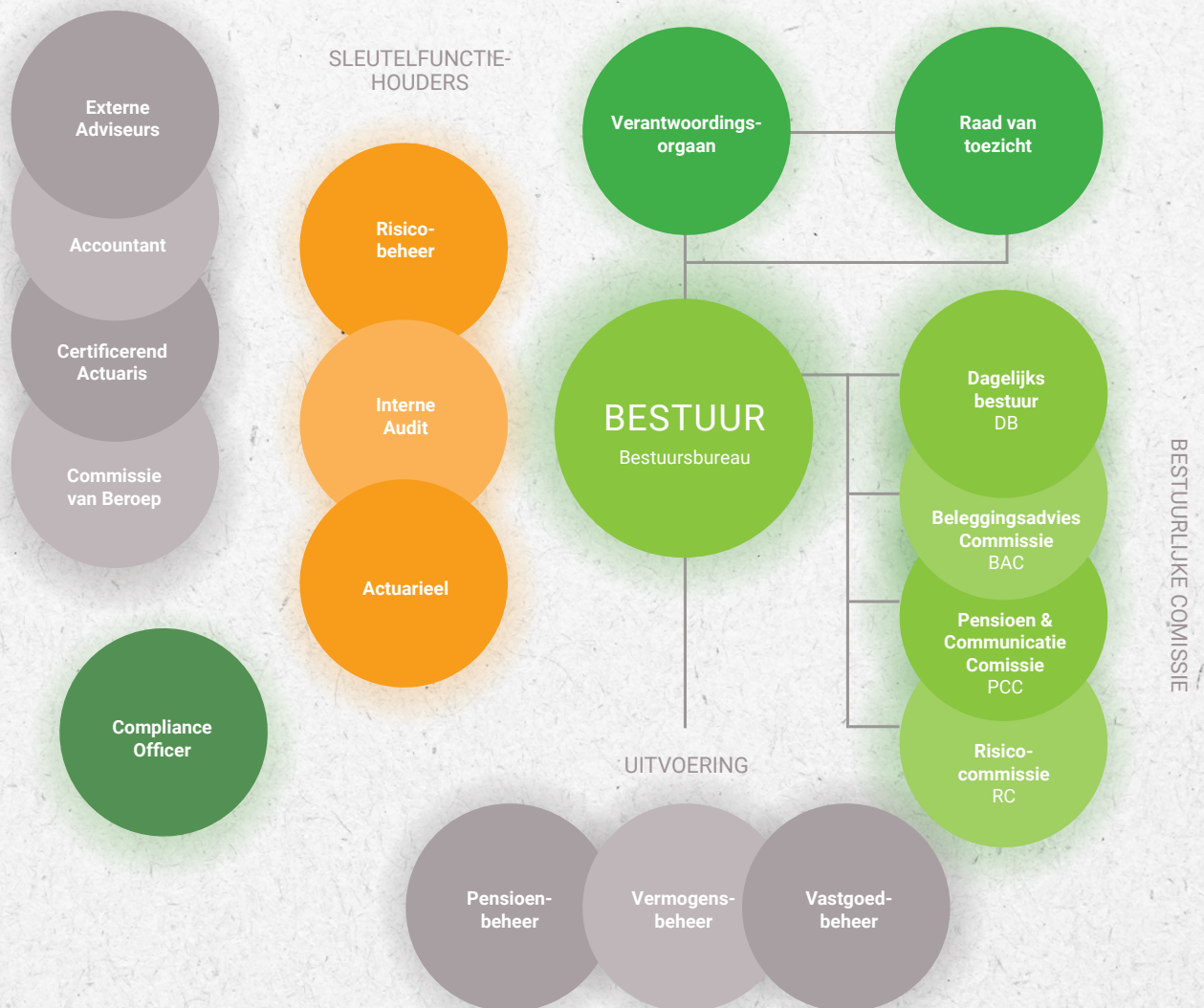
Overeenkomst van opdracht

Wij voeren onze pensioenregeling uit in opdracht van onze sociale partners. De afspraken die wij daarvoor maken, liggen vast in een zogenoemde overeenkomst van opdracht. De vorige overeenkomst had een looptijd van vijf jaar en liep in december 2021 af. In 2021 zijn er nieuwe afspraken gemaakt over de uitvoering van de huidige pensioenregeling vanaf 2022. Die zijn vastgelegd in een nieuwe overeenkomst van opdracht. Deze overeenkomst staat dus los van de vernieuwing van het pensioenstelsel waarover we eerder spraken.

1.2 Onze organisatie

We hebben drie belangrijke bestuursorganen: het bestuur, de Raad van toezicht en het Verantwoordingsorgaan. Ieder orgaan heeft een specifieke rol. Het bestuursbureau vormt de schakel tussen onze bestuursorganen, onze uitvoeringpartners en de overige externe partijen.

Ieder bestuursorgaan heeft een specifieke rol. Het bestuur bestuurt ons pensioenfonds en is verantwoordelijk voor de uitvoering van de door onze sociale partners overeengekomen pensioenregeling. Het bestuur streeft naar optimale kwaliteit, zorgvuldigheid en transparantie. De Raad van toezicht houdt toezicht op ons fonds en ons bestuur. Als bestuur leggen we ieder jaar verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan. Dat doen we over het afgelopen boekjaar op basis van onze jaarstukken. Het bestuursbureau ondersteunt ons. Dat bureau vormt de schakel tussen onze bestuursorganen, onze uitvoeringspartners en overige externe partijen. We streven naar een zo efficiënt mogelijke samenwerking en afstemming tussen de partijen aan wie we uitbesteden.

Organisatie van ons pensioenfonds

Onze voorkeur gaat uit naar een diverse samenstelling van het bestuur, commissies en organen. We leven zoveel mogelijk de normen uit de Code Pensioenfondsen na. Bij beoordeling van kandidaten weegt de mate van geschiktheid zwaarder dan die van diversiteit. Dus soms wijken we van de Code af.

De samenstelling van ons bestuur was per 31/12/2021 als volgt:

Naam	Organisatie	Functie	M/V	Leeftijd
Leden werkgeverszijde				
Jack Buckens	LTO	Voorzitter	M	64
Sander van Meer	Cumela	Bestuurder	M	44
Willem van den Nieuwenhof	VHG	Bestuurder	M	61
Jaap den Dekker	LTO	Bestuurder	M	58
Eric Douma	LTO	Bestuurder	M	50
Leden werknemerszijde				
Gerard Riemen (vanaf 1-1-2022)	FNV	Voorzitter	M	58
Patrick Meerts	FNV	Bestuurder	M	53
Harrie de Vaan	CNV	Bestuurder	M	47
Externe bestuurders				
Linda Gastelaars	-	Bestuurder	V	42
Mark Rosenberg	-	Bestuurder	M	59
Vertegenwoordigers namens de pensioengerechtigden				
Erna Sluis		Aspirant bestuurder	V	57
Evelien Vlastuin		Bestuurder	V	46

Benoeming, aftreding, ontslag en schorsing bestuur gedurende 2021

Aftreden in 2021

Naam	Functie	Namens	Afgetreden per:
Fred Gertsen	Onafhankelijke bestuurder en SFH Risicobeheer	-	1 juli 2021
Eline Lundgren	Risicobeheer	FNV	1 november 2021

Benoemingen

Naam	Functie	Namens	Benoemd per:
Erna Sluis	Aspirant bestuurder	Vertegenwoordiger namens de pensioengerechtigden	6 juli 2021
Linda Gastelaars	Onafhankelijk bestuurder	-	1 november 2021
Eric Douma	Bestuurder	Werkgevers	1 februari 2021

Benoemingen van sleutelfunctiehouders

Naam	Functie	Benoemd per:
Linda Gastelaars	Risicobeheer	1 november 2021*

*Evelien Vlastuin heeft van 1 juli 2021 tot 1 november 2021 tijdelijk de rol van sleutelfunctiehouder Risicobeheer vervuld

De samenstelling van de Raad van toezicht is per 31/12/2021 als volgt:

Naam	Functie	M/V	Leeftijd
Dirk Duijzer	Voorzitter	M	60
Monique van der Poel	Lid	V	38
Trudy van der Kloet	Lid	V	54

Herbenoeming

Naam	Functie	Herbenoemd per:
Monique van der Poel	Lid	1 november 2021

Benoemingen, aftredingen Verantwoordingsorgaan

Naam	Status	Namens	Per
Werknemersleden			
De heer B. Geerts	afgetreden	FNV	2021
De heer M. Wolkers	afgetreden	FNV	2021
De heer J. Van de Bosch	afgetreden	Gep.	2021
De heer S. Niessen	benoemd	FNV	2021
De heer F. Smits	benoemd	FNV	2021
Vacature		Gep.	2021
Werkgeversleden			
De heer W. van den Boomen	afgetreden	LTO	2021
Mevrouw J. Tuinenga	afgetreden	Cumela	2021
Mevrouw A. Dijkstra	benoemd	Cumela	2021
De heer P. Küppers	benoemd	LTO	2021

Samenstelling van het Verantwoordingsorgaan is per 31/12/2021 als volgt:

Naam	Organisatie	M/V	Leeftijd
Werknemersleden			
Noël Beckers	FNV	M	35
Rob Bekker	FNV	M	54
Henk van der Werf	FNV	M	64
Jan Hoogland	CNV	M	52
Jenne Oosting	CNV	M	67
Karin van de Logt	FNV	V	49
Sander Niessen	FNV	M	53
Frank Smits	FNV	M	54
Pensioengerechtigden			
Jan Dijkstra	CNV	M	69
Bennie Wassink	CNV	M	66
Toon Adriaans	FNV	M	68
Heimerick Tromp	FNV	M	71
Vacature	FNV		
Werkgeversleden			
Ton Greeve	VHG	M	63
Paul Küppers	LTO	M	43
Bark Leenders	LLTB	M	75
Jan van Leeuwen	LTO	M	67
Alie Dijkstra	Cumela	V	41
Francien de Wit	Cumela	V	64
Theo Coumans	LTO	M	56

Samenstelling van de commissies is per 31/12/2021 als volgt:

Beleggingsadviescommissie

Naam	Functie
Mark Rosenberg	Voorzitter
Harrie de Vaan	Lid
Jack Buckens*	Lid
Eric Douma	Aspirant lid
Loranne van Lieshout	Extern lid via Ortec
Jan Bertus Molenkamp	Extern lid via Ortec

Risicocommissie

Naam	Functie
Linda Gastelaars	Voorzitter
Jaap den Dekker	Lid
Willem van den Nieuwenhof	Lid
Evelien Vlastuin	Lid

Pensioen & Communicatie Commissie

Naam	Functie
Sander van Meer	Voorzitter
Gerard Riemen*	Aspirant lid
Patrick Meerts	Lid
Erna Sluis	Aspirant lid

Dagelijks Bestuur

Naam	Functie
Gerard Riemen**	Werknemersvoorzitter
Jack Buckens	Werkgeversvoorzitter

Samenstelling van de commissie van beroep is per 31/12/2021 als volgt:

Naam	Organisatie	Functie
N. Ruiter	De Koning Vergouwen Advocaten	Voorzitter
J.H.J. Schoot Uiterkamp	Cumela Nederland	Lid
R. Barnhoorn	FNV	Lid

Uitvoeringsorganisaties

Pensioenbeheer	Fiduciair management	Vastgoedbeheer
TKP Pensioen B.V.	Achmea Investment Management B.V.	Syntrus Achmea Real Estate & Finance
Bezoekadres: Europaweg 27 9723 AS Groningen	Bezoekadres: Handelsweg 2 3707 NH Zeist	Bezoekadres: Gatwickstraat 1 1043 GK Amsterdam
Postadres: Postbus 501 9700 AM Groningen	Postadres: Postbus 866 3700 AW Zeist	Postadres: Postbus 59347 1040 KH Amsterdam

Overige externe partijen

<p>Certificerend actuaris: Willis Towers Watson Custodian: CACEIS Accountant: EY Accountants LLP Adviserend Actuaris: Mercer Nederland</p>	<p>Compliance Officer: Nederlands Compliance Instituut Looncontrole: BDO Accountants</p>
---	---

* Per 1-1-2022, met de komst van Gerard Riemen in de Pensioen & Communicatie Commissie is Jack Buckens, na toetsing door de Raad van toezicht en goedkeuring van DNB, van commissie gewisseld en neemt hij plaats in de Beleggingsadviescommissie.

** Per 1-1-2022. In de tussenperiode van het aftreden van mevrouw Lundgren en de komst van de heer Riemen, heeft de heer De Vaan tijdelijk de functie overgenomen.

1.3 Bestuur

Het bestuur van BPL Pensioen telt 12 zetels. De leden van ons bestuur vertegenwoordigen hun achterban op basis van gelijkheid. Dit heet een paritair bestuur. De Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO) draagt namens de werkgevers drie leden voor in ons bestuur, Cumela één en de Koninklijke Vereniging van Hoveniers en Groenvoorzieners (VHG) draagt ook één lid voor. FNV draagt namens de werknemers twee leden voor en CNV Vakmensen (CNV) één lid. Daarnaast zijn er twee leden namens de pensioengerechtigden. Ook zijn er twee externe bestuursleden. Zij vertegenwoordigen geen achterban, maar nemen zitting in het bestuur vanwege hun specifieke deskundigheid. De zittingstermijn van ieder lid is vier jaar met de mogelijkheid om deze termijn twee keer te verlengen. Een bestuurder kan dus maximaal 12 jaar in het bestuur zitten. De werkgevers- en werknemersvoorzitters wisselen ieder jaar in april van voorzitter naar plaatsvervangend voorzitter. Elke maand komt het bestuur bijeen voor een bestuursvergadering en een strategisch overleg.

In 2021 hebben we verkiezingen georganiseerd voor een bestuurder namens de pensioengerechtigden die zich richt op het aandachtsgebied Pensioenbeheer en communicatie (PCC). Erna Sluis kreeg de meeste stemmen. Het bestuur is samen met Erna het vervolgtraject gestart voor haar definitieve benoeming in 2022.

Vanaf 1 november 2021 is Linda Gastelaars onafhankelijk lid van ons bestuur. Zij is ook voorzitter van de Risicocommissie (RC) en sleutelfunctiehouder risicobeheer. Als sleutelfunctiehouder heeft zij een controlerende en adviserende rol op het gebied van risicomanagement. Zij vervangt in die functie Fred Gertsen, die in 2021 zijn functie heeft neergelegd.

Met ingang van januari 2022 is Gerard Riemen lid van ons bestuur als werknemersvoorzitter en lid van de PCC. Hij volgt hiermee Eline Lundgren op. Ten slotte is Eric Douma, na goedkeuring door DNB, benoemd voor een bestuursperiode van vier jaar.

Ondanks alle bestuurswisselingen is de diversiteit én expertise van het bestuur gewaarborgd.

1.4 Raad van toezicht

De Raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van ons bestuur en op de algemene gang van zaken binnen ons pensioenfonds. Dit interne toezicht draagt bij aan het effectief en slagvaardig functioneren van ons pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering. De Raad van toezicht legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan over de uitvoering van de taken en bevoegdheden die in dit jaarverslag staan vermeld. De Raad van toezicht bestaat uit drie onafhankelijke leden. Ons bestuur benoemt deze leden na bindende voordracht van het Verantwoordingsorgaan. Monique van der Poel is op 1 november 2021 herbenoemd als lid van Raad van toezicht voor een periode van 4 jaar.

De Raad heeft in 2021 het eigen functioneren geëvalueerd. De evaluatie was overall positief. De aandachtspunten die hieruit voortkwamen zijn gedeeld met het Verantwoordingsorgaan en direct ingevoerd.

1.5 Verantwoordingsorgaan

De 21 leden van het Verantwoordingsorgaan vertegenwoordigen de werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden in de agrarische en groene sectoren. Het Verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van ons bestuur en over de Raad van toezicht. De werkgevers- en werknemersvoorzitters van het Verantwoordingsorgaan wisselen ieder jaar van voorzitter naar plaatsvervangend voorzitter. De inrichting en bevoegdheden

van het Verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd in de statuten van ons fonds en in het reglement Verantwoordingsorgaan. De zittingsperiode van een lid is vier jaar. Het Verantwoordingsorgaan heeft in september 2021 een zelfevaluatie uitgevoerd. Dit is gedaan door een externe organisatie. De aanbevelingen uit de zelfevaluatie 2021 gaan we in 2022 uitvoeren.

1.6 Bestuurlijke commissies

Vier bestuurlijke commissies ondersteunen ons bestuur. Hun taak is voornamelijk de onderwerpen voor te bereiden, waarover ons bestuur een besluit moet nemen. Ook geven zij ons bestuur advies over de te nemen besluiten. Ons bestuur heeft de taken en bevoegdheden van deze commissies vastgelegd in afzonderlijke reglementen.

De vier commissies

➤ **Het Dagelijks Bestuur** bereidt de bestuursvergaderingen voor. Het bestuur stelt beleid en te nemen maatregelen vast. Daarnaast brengt het bestuur (dringende) beleidsbepalende kwesties aan de orde.

➤ **De Pensioen & Communicatie Commissie** bereidt de besluitvorming voor op alle aspecten die van invloed zijn op de pensioenregeling, de verplichtingen en op de communicatie van ons fonds. Ook bewaakt deze commissie het pensioenbeheer, de communicatie, de naleving van de contracten en de uitvoering van de dienstverleningsovereenkomst met TKP Pensioen.

➤ **De Beleggingsadviescommissie** bereidt de besluitvorming voor op het gebied van de beleggingen van ons fonds. Ook bewaakt deze commissie het vermogensbeheer en vastgoedbeheer, inclusief de naleving van de contracten en de dienstverleningsovereenkomsten met de diverse vermogensbeheerders.

➤ **De Risicocommissie** adviseert ons bestuur over het strategisch risicobeleid en het te hanteren risicokader. De Risicocommissie is een zogenaamd tweedelijnscommissie, de andere drie zijn eerstelijnscommissies. In hoofdstuk 5 van deel B staat uitgebreid beschreven wat dit betekent.

Aanvullend op de vier bestaande bestuurlijke commissies, zijn er in 2021 twee nieuwe bestuurlijke werkgroepen ingericht:

➤ **De Bestuurlijke Werkgroep Pensioenakkoord.** Deze is opgericht ter voorbereiding op en invoering van het nieuwe pensioenstelsel

➤ **De Bestuurlijke Werkgroep Jaarwerk.** Heeft het jaarverslag 2021 voorbereid.

1.7 Commissie van beroep

De Commissie van beroep bestaat uit drie onafhankelijke leden. De commissie doet een uitspraak bij geschillen over besluiten van het bestuur. Het kan gaan om geschillen met werknemers, ex-deelnemers, pensioengerechtigden of werkgevers. Er hebben zich geen zaken voorgedaan in 2021.

1.8 Bestuursbureau BPL Pensioen

Het bestuursbureau ondersteunt ons bestuur bij de uitoefening van haar taken en verantwoordelijkheden. Het bestuursbureau creëert niet alleen de omstandigheden waaronder ons bestuur zich optimaal kan toeleggen op haar taken. Het bestuursbureau vervult ook een coördinerende, bewakende en adviserende rol. Daarom heeft ons bestuursbureau beleidsvoorbereidende en ondersteunende taken onder meer op het gebied van:

- ➔ controle en bewaken van onze uitvoeringspartners
- ➔ communicatie
- ➔ governance en organisatie
- ➔ risicomanagement
- ➔ compliance
- ➔ actuariële zaken
- ➔ pensioen juridische zaken
- ➔ controle en externe verantwoording.

Ons bestuursbureau is gevestigd bij Actor, bureau voor Sectoradvies in Woerden. Lydia Timmermans is de directeur van ons bestuursbureau. Ons bestuur is en blijft (eind-)verantwoordelijk voor de taken en werkzaamheden die het bestuursbureau uitvoert.

1.9 Uitvoering Pensioenbeheer

Ons bestuur heeft het Pensioenbeheer met ingang van 1 januari 2012 uitbesteed aan TKP Pensioen B.V.

Vermogensbeheer

Achmea Investment Management (Achmea IM) voert het fiduciair management uit. Een deel van onze gelden beleggen we door middel van mandaten bij Achmea IM. Het merendeel van onze gelden is belegd bij externe vermogensbeheerders, zoals BlackRock. De volledige vastgoedportefeuille is belegd door middel van een mandaat bij Syntrus Achmea Real Estate & Finance (SAREF).

1.10 Naleving code pensioenfondsen

BPL Pensioen volgt de Code Pensioenfondsen die de Wet versterking bestuur pensioenfondsen op bepaalde aspecten nader invult. De Code Pensioenfondsen is tot stand gekomen door samenwerking van de Pensioenfederatie met de Stichting van de Arbeid. In deel D van dit jaarverslag is de jaarlijkse rapportage opgenomen, waarin we de naleving van de Code verantwoorden.

1.11 Wijziging statuten

Wij hebben onze statuten in 2021 niet gewijzigd.

1.12 Geschiktheidsbeleid blijft ongewijzigd

Wij vinden het belangrijk dat we ons fonds deskundig besturen. Ons geschiktheidsbeleid vormt hiervoor de basis. Op basis daarvan stellen we ieder jaar een collectief opleidingsplan op. Dat hebben we voor het laatst vastgesteld in onze bestuursvergadering van 24 september 2020. Met de vaststelling van ons opleidingsplan is de geschiktheidsmatrix van ons bestuur aangepast in 2021.

Het geschiktheidsbeleid en de functieprofielen zijn in 2021 als handvatten gebruikt voor de selectie van nieuwe kandidaat bestuursleden. Bij de samenstelling van ons bestuur letten we erop dat bestuurders elkaar in kennis en competenties aanvullen. De functieprofielen leggen we vooraf ter goedkeuring voor aan de Raad van toezicht.

Bij elke (voorgenomen) benoeming is de geschiktheidsmatrix van ons bestuur geactualiseerd. Het geschiktheidsbeleid hebben we in 2021 niet collectief geëvalueerd. We hebben per vacante bestuurszetel het beleid beoordeeld op actualiteit. Voor 2022 staat de evaluatie van het geschiktheidsbeleid weer gepland.

1.13 Zelfevaluatie bestuur

We hebben de manier waarop wij als bestuur werken en tot besluitvorming komen, geëvalueerd. Een onafhankelijke organisatie heeft deze evaluatie verzorgd. In deze evaluatie zijn onder andere de algemene opvattingen van 'good governance' in de pensioensector en de eigenheid van ons fonds aan de orde gekomen. Het is van belang dat we onszelf continu verbeteren. En dat we ons ontwikkelen, zeker met het oog op het nieuwe pensioenstelsel en de toekomstbestendigheid van ons pensioen. De uitkomsten van de evaluatie hebben wij vastgelegd in 'lessons learned'.

De lessons learned uit 2020 hebben wij verder aangescherpt en toegepast in 2021. Voor het sturen op de bestuurlijke effectiviteit kijken we voortdurend welke lessen we kunnen trekken voor een betere vergaderdiscipline. Dit doen we met hulp van de observant. Eén van onze bestuursleden vervult bij toerbeurt die rol. We hebben een observantenschema opgesteld, zodat elke bestuursvergadering een andere bestuurder de rol van observant is.

Daarnaast hebben we het afgelopen jaar meer aandacht besteed aan de verbinding tussen ons bestuur en de verschillende commissies en het Verantwoordingsorgaan. We hebben stappen gezet om de onderlinge samenwerking te verbeteren. Dit gebeurt onder andere doordat bestuursleden periodiek deelnemen aan de vergaderingen van de diverse commissies en van het Verantwoordingsorgaan. In 2021 hebben we ook themasessies georganiseerd met onze Raad van toezicht en het Verantwoordingsorgaan. Maar we hebben ook regelmatig overleg gevoerd met de vertegenwoordigers van onze sociale partners. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een gezamenlijk opgestelde nieuwe overeenkomst tot opdrachtaanvaarding. Ook hebben we veel stappen gezet in het traject naar het nieuwe pensioenstelsel.

De diverse commissie bereiden onderwerpen voor ten behoeve van ons bestuur. Dit vergroot onze bestuurlijke effectiviteit nog meer. En bij iedere punt dat op de

agenda staat, staan we stil bij de procesgang, de financiële gevolgen en de risico's. Door het periodiek uitvoeren van de zelfevaluatie geven wij invulling aan de professionalisering van ons pensioenfondsbestuur. Een evenwichtige belangenafweging staat daarbij voorop. Het belang van onze werknemers, ex-deelnemers, werkgevers en gepensioneerden stellen we nog vaker dan voorheen centraal.

1.14 Compliance

We stimuleren en zien toe op de naleving van wetten, in- en externe regels en van normen door iedereen die vanuit zijn of haar functie bij BPL Pensioen betrokken is. Dit noemen we compliance. Het doel van compliance is de waarborging van onze reputatie door integer te handelen. Met diverse maatregelen geven we compliance voldoende aandacht binnen onze organisatie.

De compliance officer werkt nauw samen met onze risicomangers (zie hoofdstuk 5). In 2021 hebben zich geen integriteitsincidenten voorgedaan.

1.15 Privacy

In verband met het toezicht op de naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) hebben wij een functionaris gegevensbescherming aangesteld. Deze officer adviseert over privacyvraagstukken en heeft een coördinerende taak bij de afhandeling van eventuele datalekken. In 2021 hebben wij 13 datalekken geregistreerd. We hoefden geen enkel lek te melden aan de Autoriteit Persoonsgegevens.

1.16 Onderzoeken toezichthouder

De Nederlandsche Bank (DNB) kondigt ieder jaar in december aan welke toezichtthema's op de kalender in het daarop volgende jaar staan.

Onderzoeken in 2021

➡ Onderzoek naar klimaatrisico's van onze vastgoedexposures: DNB heeft onderzoek gedaan naar de manier waarop de Nederlandse financiële sector door te beleggen in vastgoed is blootgesteld aan klimaatrisico's. Het doel van het onderzoek is om de relevante kenmerken van de vastgoedbeleggingen zo goed mogelijk in kaart te brengen. Dit betreft zowel kenmerken met betrekking tot overstromingsrisico als transitierisico. Het betreft een verdieping van eerdere analyses op het gebied van klimaatrisico's en vastgoed.

➡ Onderzoek naar de overstap naar een nieuwe pensioenregeling: DNB ziet dat vrijwel alle pensioenfondsen werk maken van de voorbereiding op de overstap naar een nieuwe pensioenregeling. Via de vragenlijst controleert en bewaakt DNB de inspanningen van de pensioenfondsen. Zo kan DNB ook mogelijke risico's ontdekken. Dat helpt DNB haar toezichtcapaciteit zo in te zetten waar deze de meeste impact heeft. We vergelijken onze aanpak van de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel met de rest van de sector.

➡ Diverse onderzoeken en vragen naar premie en indexatie, niet-financiële risico's, informatiebeveiliging, rentebenchmarks, beheersing liquiditeitsrisico en Nederlandse woonhypotheken

➡ Vanaf 1 januari 2022 houdt DNB toezicht volgens een geactualiseerde toezichtmethodologie: ATM. Met deze methodologie voert DNB bij onder toezicht staande instellingenrisicoanalyses uit. In het najaar van 2021 heeft zo'n analyse bij ons plaatsgevonden. De uitkomst van die analyse vormt de basis voor het toezichtprogramma van DNB in 2022.

1.17 Melding op grond van artikel 96

Wettelijk zijn wij verplicht de volgende meldingen te doen:

In 2021 heeft BPL Pensioen het herstelplan geactualiseerd.

Verder was er in 2021 bij BPL Pensioen geen sprake van:

- ➔ Het opleggen van dwangsommen en boetes door de toezichthouder
- ➔ Een aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet
- ➔ De beëindiging van de situatie, als bedoeld in artikel 172 van de Pensioenwet, waarin de bevoegdheidsuitoefening is gebonden aan toestemming van de toezichthouder
- ➔ De aanstelling van een bewindvoerder door de toezichthouder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet.

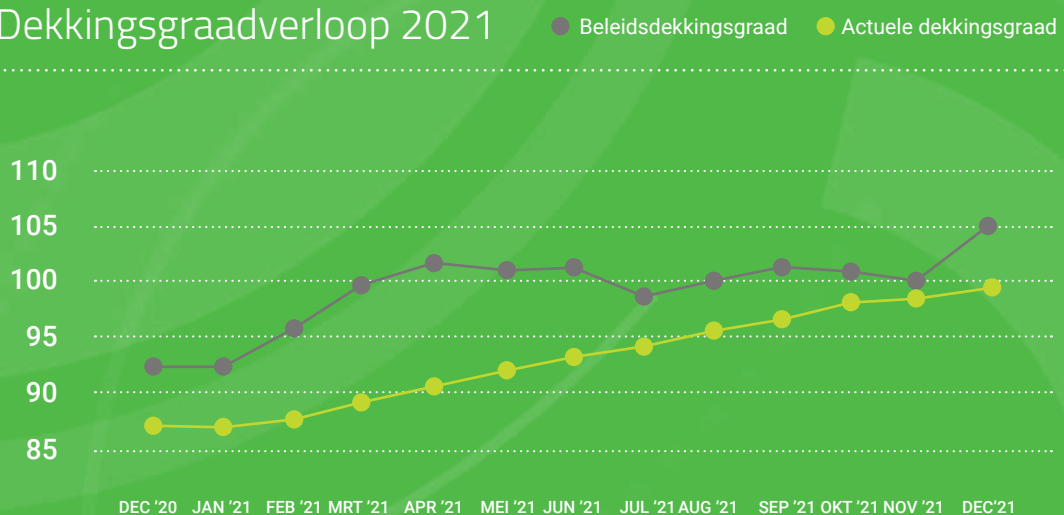

Financiële zaken

2.1 Een goed pensioen

Dekkingsgraadverloop 2021

Begin 2021 was onze beleidsdekkingsgraad 87,2%. Gedurende het jaar is deze gestegen tot 100% eind december. Dat is lager dan de vereiste dekkingsgraad van 104,3% die eind 2020 moet zijn bereikt. De actuele dekkingsgraad was eind december 105,6%.

Als onze beleidsdekkingsgraag eind 2021 niet minimaal 104,3% was, zouden we de pensioenen moeten verlagen. Dat hoefde gelukkig niet, omdat onze actuele dekkingsgraad toen boven de 104,3% lag.

“We zetten ons in om onze deelnemers een goed pensioen te bieden. Dit doel past bij onze strategische pijler ‘klaar voor de toekomst’. Helaas zijn we er al meerdere jaren niet in geslaagd onze pensioenen te verhogen. Om onze financiële positie te versterken, hebben we in overleg met onze sociale partners de premie voor 2020 en 2021 verhoogd. Bovendien zijn we heel kritisch op de kosten en besparen we waar mogelijk op onze uitgaven. Daarnaast hebben we het opbouwpercentage voor nieuw op te bouwen pensioen verlaagd. Geen leuke maatregelen, maar wel noodzakelijk.”

Onze dekkingsgraad is in 2021 gestegen

Oorzaak van deze stijging waren de gestegen rente (zie verderop) en goede beursresultaten. Onze actuele dekkingsgraad lag als gevolg hiervan het hele jaar boven de beleidsdekkingsgraad van eind december 2021.

Onze beleidsdekkingsgraad steeg naar 100,0%. Daarmee bleef onze beleidsdekkingsgraad nog wel lager dan de minimaal vereiste 104,3%.

De beleidsdekkingsgraad is een belangrijke financiële graadmeter. Bijvoorbeeld voor de vraag of we de pensioenen kunnen verhogen of verlagen. Zou onze beleidsdekkingsgraad eind 2021 lager dan 104,3% zijn dan zouden we de pensioenen moeten verlagen. Dat we die toch niet verlaagd hebben, komt omdat de actuele dekkingsgraad op 31 december 2021 wel boven de minimaal vereiste dekkingsgraad lag.

Het pensioenresultaat was in 2021 lager dan verwacht

Ons verwachte pensioenresultaat lag in 2021 lager: 91% in plaats van 94%. Dit resultaat is vastgesteld met de haalbaarheidstoets die wij jaarlijks uitvoeren. Met deze toets krijgen we inzicht in de samenhang tussen onze financiële opzet, het pensioenresultaat en de risico's die we daar bij lopen en nemen. Met het pensioenresultaat hebben we een maatstaf voor het koopkrachtverlies of koopkrachtbehoud. Een pensioenresultaat van 91% geeft een koopkrachtver-

lies van 9% aan. Dit is een verwachting die we baseren op een wettelijk voorgeschreven termijn van 60 jaar. Het niet halen van het beoogde pensioenresultaat stond in 2021 op de agenda van het bestuur en de sociale partners. In samenspraak met hen hadden we in 2015 de ondergrens van 95% vastgesteld. De vraag die we ons in 2021 hebben gesteld was: hoe moeten we met deze tegenvaller omgaan? Moeten we onze financiële opzet aanpassen? Uiteindelijk hebben we gezamenlijk besloten dat 90% een acceptabele weergave is van de norm voor het koopkrachtverlies.

Financiële opzet van ons fonds

Met onze financiële opzet willen we het verlagen van pensioenen zoveel mogelijk voorkomen. Of dat lukt, kunnen we niet garanderen. De overige uitgangspunten voor onze huidige financiële opzet zijn:

- ➔ Om onze ambitie te realiseren, nemen we beleggingsrisico's. Op lange termijn leidt dit tot een hoog genoeg rendement. Het is dus logisch om de premie ook op het verwachte rendement op onze beleggingen te baseren. Jaarlijks toetst het bestuur of de parameters waarop we de premie baseren nog in lijn zijn met de veronderstellingen die we hanteren in de ALM-studie
- ➔ We geven de voorkeur aan een hoog opbouwpercentage in plaats van een hoge indexatie. Een laag opbouwpercentage kunnen we immers om fiscale redenen niet meer in de toekomst compenseren. Maar een lage indexatie kunnen we, als het meezit, in de toekomst wel door middel van inhaalindexatie corrigeren
- ➔ De combinatie van een hoog opbouwpercentage en (mogelijke) lage indexatie zorgt voor het overgrote deel van de actieve deelnemers voor een beter pensioenvooruitzicht. De negatieve invloed van lage indexatie of verlaging voor de inactieve deelnemers blijft daarbij binnen de perken
- ➔ De manier waarop we de gedempte kostendekkende premie hebben vastgesteld, voldoet aan de eisen van geldende wet- en regelgeving.

Premie aangepast voor 2021

De pensioenpremie die wij ontvangen is niet voldoende voor de financiering van de jaarlijkse pensioenopbouw. Dit komt doordat de premie is gebaseerd op een ingeschat verwacht rendement van 1,8%. We financieren deze opbouw daarnaast met de beleggingsopbrengsten. Onze premiedekkingsgraad is met 66% lager dan onze actuele dekkingsgraad. Dit leidde in 2021 tot een daling van de dekkingsgraad met circa 1% per jaar. Die invloed zorgt voor een lage premiedekkingsgraad ook in 2022.

Om een verdere daling van de dekkingsgraad te voorkomen, hebben de sociale partners in 2019 besloten om de pensioenpremie voor 2020 en 2021 te verhogen van 25% naar 26,40%. Ook is besloten om de pensioenregeling te

versoberen voor 2021. Het opbouwpercentage is met ingang van 1 januari 2021 vastgesteld op 1,70%. Dit was in 2020 nog 1,875%. De premie voldoet daarmee volledig aan wet- en regelgeving. Onze financiële situatie heeft continu onze volledige aandacht. Zeker omdat ook de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel dichterbij komt. Dit hebben we ook nadrukkelijk onder de aandacht gebracht van de sociale partners.

Nieuwe overeenkomst afgesloten tussen ons bestuur en onze sociale partners in 2021

Vanaf 2022 gelden nieuwe afspraken tussen ons bestuur en onze sociale partners over de uitvoering van onze huidige pensioenregeling. Die leggen we in een nieuwe overeenkomst vast.

In de nieuwe afspraken staan ook de hoogte van de pensioenpremie en het opbouwpercentage in 2022. Deze premie en het opbouwpercentage voor 2023 stellen we in 2022 vast.

2.1 De ontwikkeling van de financiële situatie

De actuele dekkingsgraad is in 2021 met 13,2% gestegen: van 92,4% naar 105,6%. De tabel laat zien welke factoren hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van deze dekkingsgraad. Het grootste effect op de dekkingsgraad hadden de gestegen rente en het behaalde beleggingsrendement.

De rente is gestegen ondanks de nieuwe rekenrente die we vanaf 2021 moeten hanteren. DNB publiceert iedere maand deze verplicht voorgeschreven rente. De rekenformule achter deze rente is met ingang van 2021 aangepast. Dit heeft negatief effect op de financiële situatie van de pensioenfondsen en dus ook op die van ons achteruit gegaan. Om de schok hiervan te beperken, voert DNB de nieuwe rekenformule in vier jaarlijkse gelijke stappen in. In 2021 was de eerste van de vier stappen.

Omdat er in 2021 onvoldoende premie binnen is gekomen voor de volledige financiering van de jaarlijkse opbouw van pensioenaanspraken, is een deel van deze opbouw gefinancierd uit ons vermogen. Hierdoor is de dekkingsgraad met 1,0% gedaald.

De beleidsdekkingsgraad, die het gemiddelde van de dekkingsgraden over de afgelopen 12 maanden weergeeft, is in 2021 gestegen met 12,8% van 87,2% naar 100,0% eind 2021. Deze sterke stijging van de beleidsdekkingsgraad komt

Verloop van de actuele dekkingsgraad in 2021

Dekkingsgraad eind 2020	92,4%
Beleggingsopbrengsten	7,3%
Effect rente op de voorziening	6,8%
Premie	-1,0%
Overige effecten	0,1%
Dekkingsgraad eind 2021	105,6%

doordat de lagere actuele dekkingsgraden van 2020 uit de middeling van 12 maanden zijn gevallen. Daarvoor in de plaats zijn hogere actuele dekkingsgraden van 2021 gekomen. Eind 2021 was de reële dekkingsgraad 80,6%. Die dekkingsgraad geeft aan of het fonds voldoende geld in kas heeft om aan zijn verplichtingen te voldoen.

105,6%

Herstelplan

De dekkingsgraad voor het Minimum Vereiste Eigen Vermogen, de minimaal vereiste dekkingsgraad dus, is 104,3%. En de dekkingsgraad voor het Vereiste Eigen Vermogen, de vereiste dekkingsgraad, bedraagt 120,0% van de voorziening. Met een beleidsdekkingsgraad van 100,0% voldoen we niet aan de eisen van het Minimum Vereiste Eigen Vermogen. We voldoen ook niet aan het Vereiste Eigen Vermogen. Toch hoeven we de pensioenen niet te verlagen. Dit komt omdat de actuele dekkingsgraad (105,6%) wel boven de 104,3% ligt.

Omdat we niet beschikken over het Vereiste Eigen Vermogen, hebben we in het voorjaar van 2022 een geactualiseerd herstelplan opgesteld en ingediend bij DNB. Op grond van de systematiek van dit herstelplan, blijkt dat we binnen de wettelijke termijn van 10 jaar weer een beleidsdekkingsgraad hebben die hoger is dan 120,0%. We hoeven de opgebouwde en ingegane pensioenen niet te verlagen om aan deze vereiste dekkingsgraad te voldoen.

De invloed van de beleggingen was positief

Het beleggingsrendement zonder het resultaat van de rentehedge bedroeg 10,4%. Met dit rendement financieren we de rentetoevoeging aan de voorziening voor de pensioenverplichtingen. Overigens moet de matching portefeuille de rente wel gedeeltelijk bijhouden. Doordat de marktrente voor een periode van 1 jaar 0,5% negatief was en het beleggingsrendement positief, is het bezit

van ons pensioenfonds toegenomen. We hebben op de marktrente een positief resultaat geboekt. Door het totale positieve rendement van 7,5% is het effect op de dekkingsgraad per saldo 7,3%.

De invloed van de rente en UFR was positief

De ontwikkeling van de marktrente beïnvloedt de dekkingsgraad sterk. Wet- en regelgeving vereist dat we de voorziening berekenen op basis van de door DNB gepubliceerde rekenrente: de Ultimate Forward Rate (UFR). Die is de eerste 20 jaar gelijk aan de marktrente.

Een dalende rente leidt tot een hogere voorziening voor de pensioenverplichtingen. Als het resultaat op de beleggingen dit niet in voldoende mate compenseren, leidt een dalende rente ook tot een lagere dekkingsgraad. Het renterisico van een dalende rente dekken we af door de rentegevoeligheid van de beleggingen meer in lijn te brengen met de rentegevoeligheid van de voorziening. In 2021 is

28% van het renterisico op basis van de marktrente afgedekt. Dat betekent dat we ongeveer 40% van de verhoging van de voorziening -op basis van de UFR-2015- door rentedalingen goedmaken door specifiek daarvoor bedoelde beleggingen. We dekken het renterisico niet voor 100% af, want dan kunnen we niet meer profiteren van een rentestijging.

UFR 2021

Met ingang van januari 2021 past DNB de methodiek om de wettelijk rente te bepalen aan. De aanpassing vindt in 4 gelijke stappen plaats 2021, 2022,

2023 en in 2024. Vanaf dat moment is de gehele aanpassing doorgevoerd. De eerste stap verwerken we in het jaarwerk van 2021. De tweede stap nog niet, en is dus niet van invloed op de eindstand van 2021. Wel stellen we vanaf januari de dekkinggraad met de tweede stap van de aangepaste rekenrente, de UFR 2022, vast. Het toepassen van de gewijzigde rekenrente heeft in januari 2022 geleid tot een eenmalige daling van de dekkinggraad met 1,3%.

De invloed van de premie

In 2021 bedraagt onze pensioenpremie 26,4% van de pensioengrondslag. Die premie voldoet daarmee aan alle eisen van wet- en regelgeving. De hoogte van de premie is onvoldoende om de opbouw van de pensioenen volledig te financieren. Dit komt doordat de premie is gebaseerd op een ingeschat verwacht rendement van 1,8%. Maar het opnemen van de aanspraken op de balans vindt plaats op basis van de wettelijk voorgeschreven lagere UFR. Die is gemiddeld 0,6%; dus geen 1,8%. Daardoor ontvangen we minder premie dan op basis van de UFR nodig is voor de financiering van de opbouw van de pensioenen. Bij een premiedekkinggraad van meer dan 100% ontvangen we voldoende premie om de kosten van de opbouw op basis van de UFR te financieren. Onze premiedekkinggraad bedroeg in 2021 66,4%. Ons premiebeleid had in 2021 een negatief effect op de dekkinggraad.

De invloed van de 'overige effecten'

Dit komt door afronding in de andere kruiseffecten.

2.2 Premiebeleid

De verplicht gestelde basisregeling

In 2019 hebben onze sociale partners besloten om de premie voor 2020 en 2021 achtereenvolgens te verhogen naar 25,0% en 26,4%. Ieder jaar toetsen we vervolgens of deze premie in combinatie met het opbouwpercentage hoger is dan de wettelijk voorgeschreven kosten-dekkende premie. Omdat we met een premie van 26,4% en een opbouwpercentage van 1,875% niet aan de wettelijke eisen voldoen, is eind 2020 besloten om het opbouwpercentage voor 2021 vaste te stellen op 1,70%. Hiermee voldoen we wel aan de wettelijke premie-eisen voor 2021. In 2021 hebben de sociale partners de premie en het opbouwpercentage voor 2022 gelijk gehouden op 26,4% en 1,70%. In 2022 zullen de sociale partners de premie en het opbouwpercentage vaststellen voor de jaren tot de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

Totaaloverzicht (bedragen in € x 1.000)

	2021	2020
Kostendekkende premie		
Actuarieel nodig voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	929.292	854.386
Opslag voor instandhouding van het Vereist Eigen Vermogen	185.858	178.567
Opslag voor uitvoeringskosten	15.147	14.485
Totaal kostendekkende premie	1.130.297	1.047.438
Gedempte premie		
Actuarieel nodig voor (on)voorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	539.456	289.343
Opslag voor instandhouding van het Vereist Eigen Vermogen	72.506	60.473
Opslag voor uitvoeringskosten	15.147	14.485
Totaal gedempte premie	627.109	493.895
Feitelijke premie		
Bijdrage werknemers	167.031	155.513
Bijdrage werkgevers	464.705	432.661
	631.736	588.174

De vrijwillige DB- excedentregeling

De DB-excedentregeling kent een leeftijds- en sekseafhankelijke premie. Deze premie is op vrijwel dezelfde grondslagen vastgesteld als de premie voor de verplichte basisregeling. Daardoor kent deze een vergelijkbare premiedekkingsgraad. We hanteren dezelfde premiestelling, omdat de pensioenopbouw van de excedentregeling dezelfde kansen op indexatie en verlagen kent als de basisregeling. In 2021 hebben 233 werkgevers hiervan gebruikgemaakt met 3.737 werknemers. In 2021 hebben we voor de DB-excedentregeling € 17,1 miljoen aan premie ontvangen.

De vrijwillige DC-excedentregeling

Vanaf 1 januari 2017 kunnen werkgevers ook een DC-excedentregeling voor hun werknemers afsluiten. In 2021 hebben 13 werkgevers hiervan gebruikgemaakt met 290 werknemers. In 2021 is voor de DC-excedentregeling € 0,63 miljoen aan premie ontvangen.

2.3 Indexatiebeleid

Ons indexatiebeleid is niet gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. De indexatiemaatstaf is de prijsinflatie, Ons beleid is volledig gebaseerd op het Financieel Toetsingskader (FTK). Volledige indexatie kennen we pas toe als de dekkinggraad hoog genoeg is. Bij de huidige rente- en inflatieverwachtingen is dit mogelijk bij een dekkinggraad van 124,1%. Tussen een dekkinggraad van 110% en 124,1% kunnen we gedeeltelijk verhogen. In 2021 konden we de pensioenen niet verhogen. Het bestuur onderzoekt of de sterk gestegen dekkinggraad gedurende de eerste maanden van 2022 en de verruiming van de wetgeving omtrent indexatie mogelijkheden biedt om sneller dan voorzien al rond de zomer te besluiten tot indexatie.

De toegekende indexaties en de prijsinflatie over de laatste 10 jaar

	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Indexaties	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Prijsinflatie	2,6%	1,0%	1,6%	1,5%	1,5%	0,0%	0,3%	0,6%	1,1%	2,1%

Omdat de pensioenen de afgelopen tien jaar niet geïndexeerd zijn, is de gemiste indexatie gelijk aan de prijsinflatie.

Met ingang van 2017 is besloten om bij de vaststelling van de inhaal-indexatie steeds rekening te houden met de niet toegekende verhogingen over een periode van tien jaar in het verleden. De eerste niet toegekende verhogingen (binnen de termijn van tien jaar) halen we het eerst in. Bij indexaties staan de toegekende verhogingen weergegeven per 1 januari van het daar opvolgende jaar.

2.4 Samenvatting financiële positie

Onze financiële positie en de ontwikkelingen gedurende 2021

(x € 1.000)	Pensioenvermogen	Technische voorzieningen	Dekkingsgraad
Stand per 1 januari	22.728.758	24.599.897	92,4%
Beleggingsresultaten	1.654.576	-131.798	
Premiebijdragen	641.770		
Uitkeringen	-349.096	-348.436	
Wijziging marktrente		-1.695.678	
Wijziging actuariële uitgangspunten			
Overige	-6.782	929.606	
Stand per 31 december	24.669.226	23.353.591	105,6%

De ontwikkeling van de dekkingsgraad op basis van jaarrekening

	2021	2020	2019	2018	2017
Dekkingsgraden eind december	105,6%	92,4%	96,9%	97,0%	102,7%
Afgeleide gemiddelde rente eind van het jaar	0,61%	0,28%	0,83%	1,48%	1,61%

2.5 Actuariële analyse

Totaal overzicht			
Premieresultaat (x € 1.000)	2021	2020	2019
Premiebijdragen	641.770	600.764	530.005
Pensioenopbouw	-944.027	-870.404	-713.720
Mutatie technische voorziening voor pensioenuitvoeringskosten	8.011	7.462	6.983
Pensioenuitvoeringskosten	-23.125	-21.927	-20.495
	-317.371	-284.105	-197.227
Interestresultaat			
Beleggingsresultaten rentederivaten	1.654.576	1.699.274	3.027.910
Rentetoevoeging technische voorziening	131.798	69.637	41.050
Wijziging marktrente	1.695.678	-3.503.229	-3.339.612
	3.482.052	-1.734.318	-270.652
Overige resultaten			
Resultaat op waardeoverdrachten	-347	-238	-202
Resultaat op kanssystemen (overige wijzigingen)	20.380	33.708	27.725
Resultaat op uitkeringen	-660	-763	-909
Indexering en overige toeslagen	-	-	-
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	753	766.867	157.103
Overige baten	2.472	1.664	160.449
Overige lasten	-505	-1.176	-237
	22.093	800.062	343.929
Totaal saldo van baten en lasten	3.186.774	-1.218.361	-123.950

2.6 VPL-regelingen

Wij voeren sinds 2021 geen VPL-regelingen meer uit. Alle VPL-rechten zijn in 2021 ingekocht.

2.7 vermogenspositie is niet voldoende volgens de certificerend actuaris

Ieder jaar stelt de certificerend actuaris een rapport op dat een oordeel geeft over de financiële positie van ons pensioenfonds. De certificerend actuaris beoordeelt met name of we voldoen aan de vereisten in de Pensioenwet.

Naar het oordeel van de certificerend actuaris voldoen wij in 2021 aan de volgende onderdelen:

- de technische voorzieningen zijn toereikend
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten
- en het beleggingsbeleid is in overeenstemming met de prudent person regel.

Samenvattend verklaart de certificerend actuaris dat over het boekjaar 2021 is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De technische voorzieningen zijn juist berekend en dus als geheel gezien toereikend, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten. Wij zijn bij de vaststelling van de kostendekkende premie voor boekjaar 2021 uitgegaan van de geldende wet- en regelgeving. We voldoen niet aan artikelen 131, 132 en 133 van de Pensioenwet. Dit komt doordat ons eigen vermogen lager is dan het wettelijk Vereist Eigen Vermogen. De actuaris kwalificeert onze vermogenspositie als niet voldoende. Dit komt doordat ons aanwezige eigen vermogen lager is dan het Minimaal Vereiste Eigen Vermogen, maar wel hoger dan het wettelijk Minimaal Vereist Eigen Vermogen.

3

Pensioenbeheer en communicatie

- We vinden het belangrijk dat werkgevers, werknemers, ex-deelnemers en gepensioneerden zich serieus genomen voelen door ze écht te helpen. Communicatie speelt daarin een belangrijke rol.

3.1 Activiteiten strategisch jaarplan

Ons strategisch activiteitenplan kent vier pijlers. Pensioenbeheer richt zich onder andere op de realisatie van de pijlers 'de deelnemer bijstaan' en 'het ontzorgen van de werkgevers'. De bereikte resultaten van deze pijlers staan beschreven in deel A van ons jaarverslag.

3.2 Een druk jaar voor pensioenbeheer

Samenwerking met TKP Pensioen

In 2021 hebben we onze samenwerking met TKP Pensioen verder versterkt. Daarom overleggen we vaker met hen. Daardoor zijn we nog beter in staat om de uitvoering te controleren en adequaat te handelen als dat nodig is. Naast operationele overleggen, voeren we overleg op tactisch en strategisch niveau. Bijvoorbeeld over het gewenste service-niveau en over relevante ontwikkelingen.

Ook voor de realisatie van onze strategische doelen is de samenwerking met TKP Pensioen belangrijk. Zo onderzoeken we onder andere samen of we onze pensioenregeling kunnen vereenvoudigen. Ons doel is om wendbaar te zijn, zodat we onze dienstverlening aan onze werkgevers en

deelnemers kunnen blijven verbeteren. We zijn er om te zorgen voor een goed pensioen. Daarvoor is een wendbare administratie nodig.

Uniforme Pensioenaangifte

In 2021 zijn wij voor de gegevensaanlevering door werkgevers overgegaan op de Uniforme Pensioenaangifte (UPA). De UPA is een standaardwerkwijze voor het volautomatisch uitwisselen van salarisgegevens tussen werkgevers en pensioenfondsen. Wij zijn ervan overtuigd dat de UPA een goede manier is van gegevensaanlevering, met voordelen voor alle partijen. Gemak voor werkgevers en de datakwaliteit van onze administratie nemen er sterk door toe. Dat zorgt er voor dat we de juiste gegevens van de deelnemers tot in detail hebben (zie verderop). Eind 2021 waren onze meeste werkgevers op de UPA aangesloten. Een aantal werkgevers ondervond problemen bij de overgang. Dat is vervelend. We hebben deze werkgevers gebeld en ze zoveel mogelijk

geholpen bij de aansluiting. Ook waren we coulant met het rekenen van kosten. Voor de werkgevers die door aansluitproblemen geen gegevens konden aanleveren, hebben wij in 2021 uit coulance geen extra kosten in rekening gebracht. En kleine werkgevers mochten de gegevens handmatig aanleveren, mits ze aan een aantal voorwaarden voldeden. Tijdens de overgang naar de UPA, liepen we tegen een aantal uitvoeringsincidenten aan. Zo lieten wij speciaal een portaal bouwen voor de aan-

levering van gegevens van piekarbeiders. Dit portaal bleek helaas niet te voldoen aan de wensen en eisen van onze werkgevers of hun administratiekantoren. Een aanpassing van het portaal was nodig. In het eerste kwartaal van 2022 hebben we de overgang op de UPA geëvalueerd. Gelukkig hebben we alle problemen en incidenten samen met TKP Pensioen kunnen oplossen.

Kwartaal- en maandrapportages

We ontvangen van TKP Pensioen rapportages over niet-financiële risico's, de dienstverleningsovereenkomst, klachten, handhavingswerkzaamheden, financiën, looncontroles (via BDO) en incidenten. Deze rapportages bespreken we met elkaar en zorgen ervoor dat we een actueel beeld hebben van de pensioenuitvoering door TKP Pensioen. Indien nodig kunnen we tijdig bijsturen.

TKP Connect

Wij volgen het nieuwe veranderprogramma van TKP Pensioen op de voet. Wij vinden het belangrijk dat TKP Pensioen snel en adequaat inspeelt op veranderingen in de markt. Met name de veranderingen die de komende jaren door de invoering van het nieuwe pensioenstelsel op ons afkomen. In 2018 is TKP Pensioen gestart met het verbeter- en veranderprogramma TKP Connect. Dit programma gaat onder andere over de 'Digitale Dienstverlening Deelnemers' en 'Digitale Dienstverlening Werkgevers'. Andere onderdelen van het programma zijn 'Vernieuwing DB', 'Vernieuwing DC' en de verbeteringen in de IT-architectuur bij TKP Pensioen. De verbetering van de IT-architectuur betreft ook de voorgenomen overgang naar de cloud bij Amazon Webservices. In 2021 is gestart met de ontwikkeling van de zogenoemde flow 'aansluiten werkgever'. Met deze flow is het vanaf begin 2022 mogelijk dat een werkgever meerdere mailadressen registreert. Hierdoor kan hij of zij bijvoorbeeld een mailadres registreren voor administratieve, financiële en/of HR-informatie. Zo maken we onze communicatie nog relevanter. Inmiddels is TKP Connect afgerond. Een aantal onderdelen van TKP Connect is opgenomen in een nieuw veranderprogramma. Dit is vanwege samenloop met de voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel en de invoering van de Wet toekomst pensioenen.

Pensioenakkoord

Wij bereiden ons in het pensioenbeheer voor op de invoering van de Wet toekomst pensioenen. We hebben over die invoering al in 2021 een aantal gesprekken met TKP Pensioen gevoerd. Die gingen vooral over de aanpak van de invoering. Daar trekken we samen in op. In het belang van onze deelnemers beoordelen we de voorstellen van TKP Pensioen, de voortgang en de bijbehorende kosten grondig.

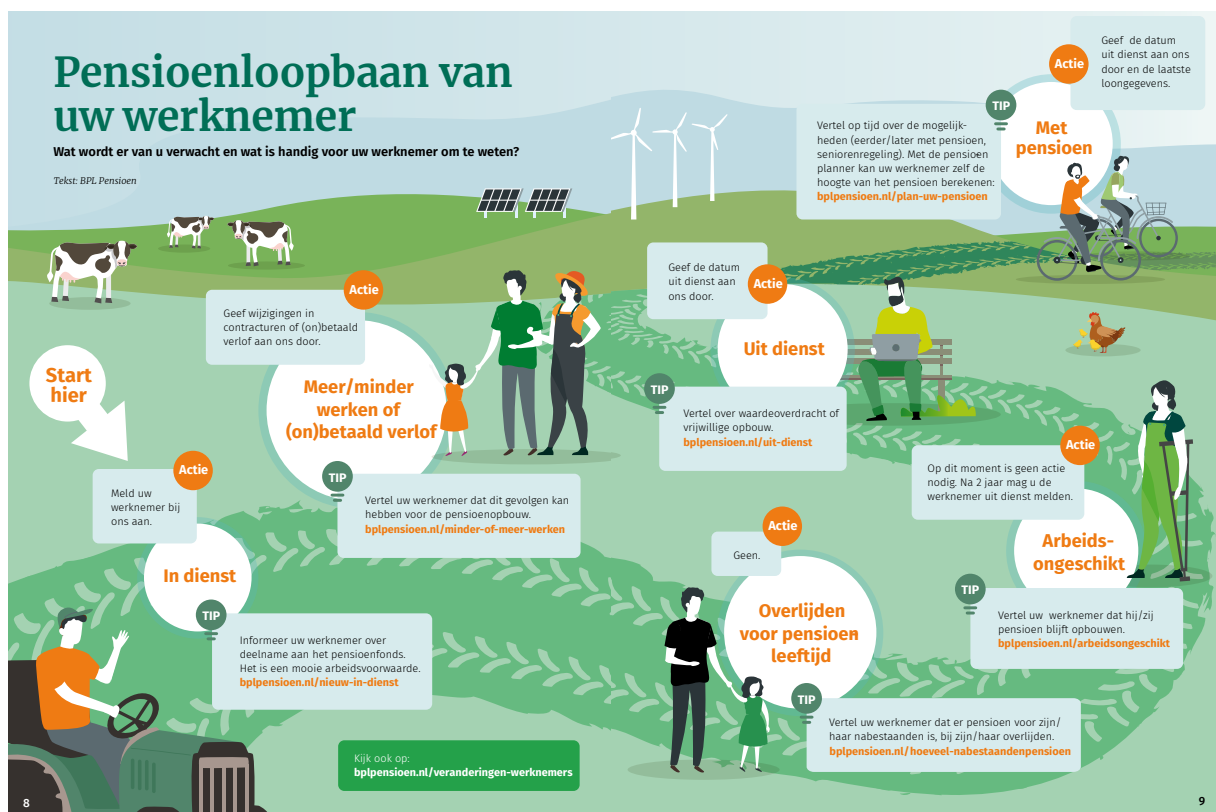
DNB-toezicht

In 2020 en 2021 heeft DNB drie onderzoeken bij TKP Pensioen uitgevoerd. BPL Pensioen was bij twee van die onderzoeken een van de deelnemende fondsen. Wij controleren en bewaken de opvolging van de aanbevelingen die DNB aan TKP Pensioen gedaan heeft.

Eén van de DNB-onderzoeken ging over het uitbestedingsproces bij TKP Pensioen. DNB concludeerde dat TKP Pensioen het uitbestedingsrisico op een aantal punten moest verbeteren. We hebben TKP Pensioen daarom om een plan van aanpak met verbetervoorstellen gevraagd. We vinden dat we TKP Pensioen beter moeten controleren en bewaken. En waar nodig bijsturen. Voor de controle, beoordeling en aansturing van TKP Pensioen

hebben we capaciteit vrijgemaakt bij ons bestuursbureau. In onze Pensioen & Communicatie Commissie hebben we in 2021 ook meer aandacht aan de dialoog met TKP Pensioen besteed. Inmiddels heeft TKP Pensioen goede stappen gezet om het uitbestedingsproces te verbeteren. Het tweede DNB-onderzoek waarbij wij betrokken waren, was een onderzoek naar datakwaliteit. DNB onderzocht met name hoe TKP Pensioen de datakwaliteit-beheersprocessen heeft ingericht. DNB concludeerde dat TKP Pensioen het beheersproces op een aantal punten moest verbeteren. We hebben TKP Pensioen daarom om een plan van aanpak voor verbetering gevraagd.

Datakwaliteit

De uitvoering van een jaarlijks Quinto-P onderzoek door TKP Pensioen is één van onze maatregelen om de kwaliteit van onze pensioenadministratie vast te stellen. Een Quinto-P onderzoek maakt de kwaliteit van en risico's in de pensioenadministratie zichtbaar. De uitkomsten van het in 2020 gehouden onderzoek hebben we in mei 2021 in de Pensioen en Communicatie Commissie besproken. In de breedte van hele administratie van TPK Pensioen kwamen slechts zes bevindingen naar voren.

Die hadden geen betrekking op BPL Pensioen. Alle mutaties die van ons fonds zijn onderzocht, leidden niet tot opmerkingen. Er is ook geen opvolging nodig.

In 2021 hebben we onze datakwaliteit vergroot door een aantal acties en projecten. Zo voerden we het project 'vinden personen' uit. Het ging om 15.737 'te vinden personen' waarvan we niet alle gegevens hebben. Daardoor konden we niet met zekerheid zeggen wie wie is en waar hij of zij met zekerheid recht op heeft. Van 3.130 personen hebben we door ons onderzoek alle gegevens terug weten te vinden. En van 764 personen hebben we vermoedelijk alle gegevens terug weten te vinden. Van 1.193 personen hebben we helaas nog te weinig gegevens teruggevonden en moeten we verdere acties ondernemen. Uiteindelijk hebben we van 10.650 personen helemaal geen gegevens kunnen terugvinden. Het gaat waarschijnlijk om buitenlandse werknemers die kort in Nederland hebben gewoond en gewerkt. In 2022 geven we vervolg aan dit project.

In 2022 verbeteren we ook ons datakwaliteitsbeleid. Daarmee benadruk-

ken we dat de pensioenadministratie en informatievertrekking aan onze deelnemers op orde moet zijn. Dit is in aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel extra belangrijk.

IT -Risico's

Om de IT-risico's die we met name bij TKP Pensioen lopen te beheersen, volgde ons bestuur en een gedeelte van ons bestuursbureau in 2021 een IT-opleiding. Doel daarvan was de risico's die we lopen eerder te onderkennen en om goede beheersmaatregelen te kunnen nemen. Ook hebben we onze Uitbestedingsovereenkomst en Dienstverleningsovereenkomst met TKP Pensioen getoetst op het beheersen van de IT-risico's. Beide overeenkomsten actualiseren we daarom in 2022. Zie hoofdstuk 5 Risicobeheer voor meer informatie over risico's, zoals cyberrisico.

Samenwerking met andere bij TKP Pensioen aangesloten fondsen

We werken steeds meer samen met andere bij TKP Pensioen aangesloten pensioenfondsen. Dat doen we om ervaringen en kennis uit te wisselen. Het is goed om te weten waar andere pensioenfondsen tegenaan lopen in de pensioenuitvoering. Door onze ervaringen en kennis uit te wisselen, kunnen we elkaar helpen en als het nodig is onze krachten bundelen. TKP Pensioen faciliteert deze samenwerking en heeft een Klantenforum ingericht. Daardoor hebben we met andere klanten contact. Bijvoorbeeld over prioritering van zaken die anders of beter kunnen. In het Klantenforum zijn alle bij TKP Pensioen aangesloten klanten vertegenwoordigd. Daarnaast kent TKP Pensioen een Raad van Advies waar wij ook een rol in vervullen. Deze Raad adviseert de directie van TKP Pensioen over strategische dossiers.

3.3 Ontwikkelingen pensioenregelingen

Wijzigingen reglementen

In 2021 zijn de wijzigingen voor het 'Pensioenreglement 1 januari 2022 tot stand gekomen. Los van toepassing van de juiste parameters en franchise voor 2022, ging het onder andere om aanpassingen vanwege de:

- ➔ Afschaffing van de minimum pensioengrondslag. Wij hebben binnen het bestuur uitgebreid hierover gesproken. Alle betrokkenen zijn individueel geïnformeerd
- ➔ Omschrijving van het begrip 'partner' bij pensionering
- ➔ Uitleg van de overlijdensuitkering bij overlijden van een pensioengerechtigde die arbeidsongeschiktheidspensioen ontvangt. In de uitvoering wijzigde niets.

In het 'Pensioenreglement extra tijdelijk partnerpensioen' is het verzekerde bedrag van het extra tijdelijk nabestaandenpensioen verhoogd. Dit is nu gelijk aan het door de overheid vastgestelde ANW-bedrag.

Klachten en geschillen

De klachten- en geschillenregeling staat in het Klachten- en geschillenreglement omschreven. Wie een klacht of geschil heeft, kan op de website vinden wat hij of zij dan kan doen. Ook in onze correspondentie wijzen we op de mogelijkheid om een klacht in te dienen of een geschil aanhangig te maken. In 2021 hebben wij 13 datalekken geregistreerd. Geen daarvan hoefden we aan de Autoriteit Persoonsgegevens te melden.

Consulenten

Ons bestuursbureau heeft drie pensioenconsulenten in dienst. Zij adviseren werkgevers onder meer bij vrijwillige aansluitingen en beantwoorden vragen over de pensioenregeling en pensioenadministratie. Ook informeren zij deelnemers over de inhoud van onze pensioenregeling. Als gevolg van corona konden er minder persoonlijke gesprekken plaatsvinden. Daarom hebben zij gebruik gemaakt van videosprekken. In 2021 zijn in totaal 114 videosprekken door de consulenten gehouden. De gemiddelde beoordeling daarvan was een 8,3.

Vrijwillige aansluitingen

Eind 2021 zijn er in totaal 441 bedrijven vrijwillig bij ons aangesloten. In 2021 hebben we 36 nieuwe bedrijven verwelkomd met in totaal 253 deelnemers. De aangesloten bedrijven hebben allemaal in meer of minder mate een link met de agrarische en groene sector of met ons duurzame beleggingsbeleid.

3.4 Flexibiliseringsmogelijkheden

In onze regeling is een groot aantal flexibiliseringsmogelijkheden opgenomen. In hoofdstuk 10. Pensioenbeheer en statistische gegevens, geven we aan in welke mate deelnemers daarvan gebruik maken bij hun pensioeningang.

In veel cao's is vastgelegd dat de arbeidsovereenkomst eindigt op de AOW-leeftijd. Om die reden laten veel van onze deelnemers hun pensioen vervroegd ingaan op de AOW-leeftijd.

Uitruil van partnerpensioen voor een hoger ouderdomspensioen is een andere flexibiliseringsmogelijkheid waar onze deelnemers veel gebruik van maken. Deelnemers maken vaak van meerdere flexibiliseringsmogelijkheden gebruik.

3.5 Communicatiebeleid

In ons communicatiebeleidsplan 2021-2023 hebben we twee communicatiethema's benoemd: 'positionering' en 'proactieve communicatie op maat'. Digitalisering en segmentatie spelen daarbij een belangrijke rol, maar zijn geen doelen op zich. Met onze communicatie en communicatiemiddelen sluiten we aan bij de (mogelijke) behoefte van de ontvanger. Helaas staat het vertrouwen in 'pensioenen in het algemeen' onder druk. Met onze communicatie proberen we dit vertrouwen voor zover mogelijk te herstellen. Ondanks alle inspanningen daalde het vertrouwen in 2021.

Communicatie over de financiële situatie

Het gesprek over het gedaalde vertrouwen gaan wij niet uit de weg en wij zijn open en eerlijk over hoe wij er financieel voorstaan. Feit is dat onze financiële situatie al een aantal jaar onzeker is. Eind 2020 kondigden we onze (ex-) deelnemers en pensioengerechtigden aan dat zij sterk rekening moet een verlaging moesten houden. Gelukkig bleek half januari 2021 dat het niet no-

dig was de pensioenen daadwerkelijk te verlagen. We vonden het belangrijk (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden daarover zo snel als mogelijk te informeren. Daarom organiseerden we begin januari 2021 een webinar (zie paragraaf 3.6). Vervolgens stuurden we iedereen ook een persoonlijke brief.

3.6 Pensioen in een leefbare wereld

Meer bekendheid geven aan onze maatschappelijk verantwoorde beleggingen

In 2021 hebben we vooral via ons eigen magazine en via het magazine VanColland informatie gegeven over onze beleggingen. Veel deelnemers en werkgevers weten niet dát wij maatschappelijk verantwoord beleggen. Van de deelnemers slechts 44%, van de pensioengerechtigden 42% en maar 33% van de werkgevers. Werk aan de winkel dus. Daarom sturen we in 2022 meer persberichten uit, passen we onze website aan en richten we een LinkedIn-pagina in om nog meer bekendheid te geven aan onze maatschappelijke beleggingen.

Relevante, proactieve informatie via het kanaal van voorkeur

Onze deelnemers mogen van ons verwachten dat we goed voor hun pensioen zorgen. En dat we hen gevraagd en ongevraagd helpen op de voor hen relevante momenten. Wij weten wanneer het belangrijk is om in actie te komen en dus starten we onze communicatie precies op de momenten dat het voor hen relevant is met een gerichte, concrete boodschap. Het effect van de ingezette communicatiemiddelen testten en evalueerden we per uiting. Bijvoorbeeld via het online lezerspanel, doormiddel van A/B-testen en met polls op de website.

Relevant

Vanaf april 2021 sturen we iedere 60-jarige een (digitale) brief. We sporen 60-jarigen daarmee aan om zich te oriënteren op hun pensioenmogelijkheden, de pensioenplanner te bezoeken of een digitaal pensioengesprek (videospreekuur) aan te vragen. Van deze 60-jarigen bezocht 9% de planner via de link in de brief. In de begeleidende brief bij het UPO maken we ook 60-plussers hierop attent. Aan werkgevers stuurden we een email. Dit deden we om de mogelijkheid van een bezoek van één van onze pensioenconsulenten bij werkgevers onder de aandacht te brengen.

85% van de werkgevers die de email ontvingen, bezocht de webpagina met de contactgegevens van de consultants.

We hebben onze pensioengerechtigden gevraagd hun stem uit te brengen op een nieuwe kandidaat namens pensioengerechtigden. Van de aangeschreven pensioengerechtigden bracht 30% een stem uit. Van de digitaal uitgenodigden deed 7% dit en van de per post uitgenodigden 23%.

Ook deelnemers in de leeftijd 25 tot 35 jaar proberen we op basis van voor hen relevante 'triggers' te activeren voor hun pensioen. In de week van de Pensioendriedaagse stuurden we hen een email én een brief. Daarin belichtten we drie voor hen mogelijk relevante gebeurtenissen. Met als doel hen te verleiden om door te klikken en waar nodig actie te ondernemen. 8,1% van de ontvangers deed dat. En daar zijn we blij mee, want deze groep is over het algemeen lastig te activeren voor pensioen. Mooie 'bijvangst' was dat 200 ontvangers een emailadres registreerden.

Via het kanaal van voorkeur

In 2020 zijn we gestart met videogesprekken naast telefonisch en mail-contact. De tevredenheid hierover is erg hoog (gemiddeld een 9,4).

En het aantal gebruikers groeit: gemiddeld voeren we bijna 60 videogesprekken per maand. Daarom nemen we videogesprekken vanaf 2022 in onze standaard dienstverlening op. Ook gebruiken we chat steeds

meer (gemiddeld 307 gesprekken per maand). De waardering daarvan is goed (gemiddeld een 8,4).

Zoals eerder gezegd, houden we zoveel mogelijk rekening met de communicatievoorkeur van onze deelnemers. Digitaal is voor ons geen doel op zich. In alle communicatie-uitingen wijzen we ontvangers erop dat ze zélf kunnen kiezen of ze onze informatie per post of digitaal willen ontvangen. Daarnaast hebben we in 2021 twee gerichte acties uitgevoerd:

- ➔ We hebben ruim 29.000 mensen tot 35 jaar een kaart gestuurd met het verzoek hun e-mailadres aan ons door te geven. In totaal hebben 2.150 mensen dit gedaan (7,2%). Daar zijn we best tevreden over, omdat jongeren over het algemeen lastig te bereiken en te activeren zijn.
- ➔ We hebben 33.000 mensen van 57 jaar of ouder een kaart gestuurd met de oproep hun communicatievoorkeur door te geven. In totaal hebben bijna 2.400 mensen (7,1%) hun voorkeur aan ons doorgegeven. Dit percentage zou hoger mogen, gezien de relevantie van pensioen voor deze leeftijdsgroep.

Proactief

Onze deelnemers krijgen tweemaal per jaar ons magazine 'Mijn BPL Pensioen'. Bijna 55% van de ontvangers van de digitale versie opent het digitale magazine. De gedrukte versie van het magazine hebben we in 2021 voor het eerst in een zogenoemde paperwrap (papieren omslag) in plaats van een plastic folie verstuurd. Dat waardeerden de ontvangers enorm, omdat het een minder milieubelastende oplossing is.

Begin 2021 hebben we een webinar georganiseerd over onze zorgelijke financiële situatie. De maatregelen die we in dit verband als bestuur genomen hadden, wilden we op die manier snel naar buiten brengen. We wilden niet dat onze deelnemers het nieuws uit de media zouden vernemen. Gelukkig konden we dankzij de stijgende rente vertellen dat we onze pensioenen niet hoefden te verlagen. Wel moesten we informeren over een verhoging van de premie en verlaging van het opbouwpercentage.

- ➔ 3.387 mensen hebben zich voor dit webinar aangemeld
- ➔ 1.600 mensen keken live
- ➔ er zijn 350 enquêtes ingevuld:
  - ➔ Ruim 71% gaf aan dat het webinar voldeed aan de verwachtingen: korter dan verwacht
  - ➔ Ruim 82% gaf aan dat de informatie duidelijk en te begrijpen was
  - ➔ Bijna 80% gaf aan graag vaker een webinar van ons te volgen
  - ➔ En 70% was het (helemaal) eens met de stelling 'we laten zien eerlijk en open te zijn over onze financiële situatie.'

Andere voorbeelden van communicatie-acties in 2021 zijn dat we mensen hebben gebeld die hun pensioen aanvragen mét loonheffingskorting. Wij ontdekten dat veel mensen een ander, hoger inkomen hebben en dat het voor hen gunstiger is dat ze de loonheffingskorting op dat inkomen laten inhouden. Daar hebben we hen op gewezen.

Ook hebben we werkgevers gebeld die nog niet aangesloten zijn op de Uniforme Pensioenaangifte (UPA) om te vragen of we ze konden helpen bij die overstap. We stuurden werkgevers daar ook brieven over. Na onze brief in januari activeerde 74% van de ontvangers de UPA, na een herinnering in februari activeerde uiteindelijk 89% van alle ontvangers de UPA.

Nieuw pensioenstelsel

Het nieuwe pensioenstelsel heeft veel voeten in de aarde voor ons, onze sociale partners en onze deelnemers. Onze deelnemers kunnen we helaas nog niet veel informatie geven. Wij begrijpen dat zij voornamelijk willen weten 'wat betekent het voor mij'. Die vraag kunnen we nog niet beantwoorden. Daarom zorgden we in 2021 in ieder geval voor meer algemene informatie over het nieuwe pensioenstelsel. Op de website richtten we een speciale themapagina in met uitleg over het nieuwe pensioenstelsel onder andere met behulp van animaties. En we organiseerden in november 2021 een webinar. Hierdoor konden we de mensen die nu al op zoek zijn naar informatie ondersteunen met wat we inmiddels al wél weten. Ook boden we ruimte voor het stellen van vragen. Dat werd enorm gewaardeerd. In totaal keken ruim 1.700 mensen live en 340 mensen bekeken het webinar op een later moment. Ruim de helft van de kijkers was ouder dan 61 jaar. Ruim 750 vragen zijn tijdens het webinar via de chat beantwoord. De gemiddelde waarde-

ring van dit webinar over het nieuwe pensioenstelsel was een 7,9. De kijkers gaven aan dat hun kennis over het onderwerp is gestegen van een 3,6 naar een 6,6. Van de kijkers gaf 85% aan te willen dat we vaker een webinar organiseren.

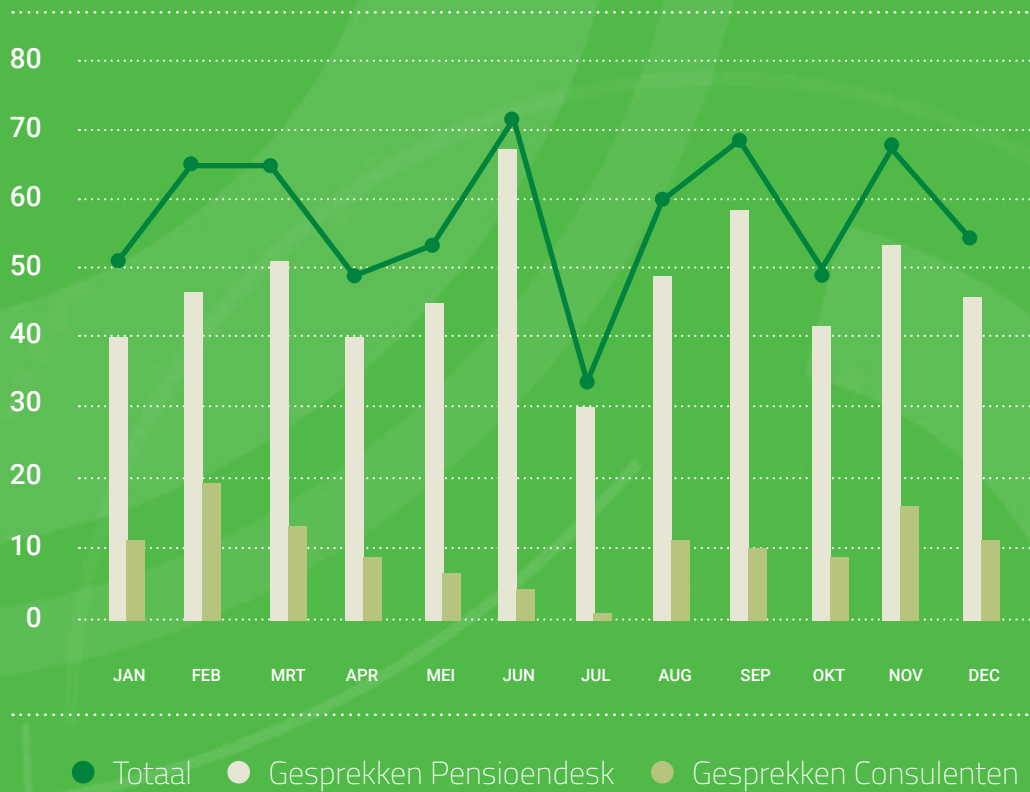
Onderdeel van de aanloop naar een nieuw pensioenstelsel is dat we ook naar de risicobereidheid van onze deelnemers vragen. Daar kregen we veel reactie op. We analyseren de respons in 2022 en we betrekken die bij de voorbereidingen op de invoering van het nieuwe pensioenstelsel.

- ➔ We mailden 51.203 actieve deelnemers. 3.382 (6,7%) actieven klikte op de link 'ga naar de vragenlijst'. In de herinneringsmail klikte 9,7% van de ontvangers op de link
- ➔ We mailden 39.582 ex-deelnemers. 2.297(6,0%) ex-deelnemers klikte op de link 'ga naar de vragenlijst'. In de herinneringsmail klikte 11,7% van de ontvangers op de link
- ➔ We mailden 25.475 pensioengerechtigden. 2.503 (10,1%) pensioengerechtigden klikte op de link 'ga naar de vragenlijst'. In de herinneringsmail klikte 14,7% van de ontvangers op de link.

Aantal videogesprekken per maand in 2021

- Gemiddeld vonden 56,6 gesprekken per maand plaats
- De gebruikerstevredenheid is een 9,4
- Gebruikers waarderen het videospreekuur als aanvulling op andere communicatiemiddelen gemiddeld met een 9,3
- De waarschijnlijkheid dat een volgend gesprek weer een videogesprek is, beoordelen gebruikers met een 9,4 of hoger.

Aantal spreekuren op lokatie

Landelijke spreekuren deelnemers	Q4 2021	Q3 2021	Q2 2021	Q1 2021	Q4 2020	Q3 2020	Q2 2020
Fysieke spreekurdagen	0	0	0	0	0	5	0
Gevoerde spreekuren	81	0	0	0	0	24	0
Gevoerde videospreekuren	98	237	170	132	124	103	75
Totaal aantal gevoerde gesprekken	179	237	170	132	124	127	75

Vertrouwen van onze deelnemers

Oordeel totale communicatie	Deelnemers N = 349	Pensioen- gerechtigde N = 343	Ex- deelnemer N = 371	Gemiddeld rapportcijfer
BPL Pensioen	6,7 (-0,2)	7,2 (- 0,1)	6,4(-0,1)	6,8 (-0,2)
Benchmark	6,7 (-)	7,2 (-)	- ⁴	6,9

- ➔ Deelnemers geven onze communicatie in 2021 een gemiddeld rapportcijfer van een 6,8. Dat is 0,2 lager dan 2020. Het rapportcijfer is voor deelnemers en pensioengerechtigden gelijk aan de groep waarmee we ons vergelijken, de benchmark.⁴

³ Het cijfer afgezet tegen de beoordeling van andere pensioenfondsen.

⁴ Benchmark niet mogelijk voor ex-deelnemers, omdat minder dan 3 andere fondsen deze vragen aan de doelgroep hebben voorgelegd.

6,8

Oordeel communicatie – werkgevers

Oordeel totale communicatie	Werkgevers N = 247
BPL Pensioen	6,5 (-0,3)
Benchmark	6,5 (-0,1)

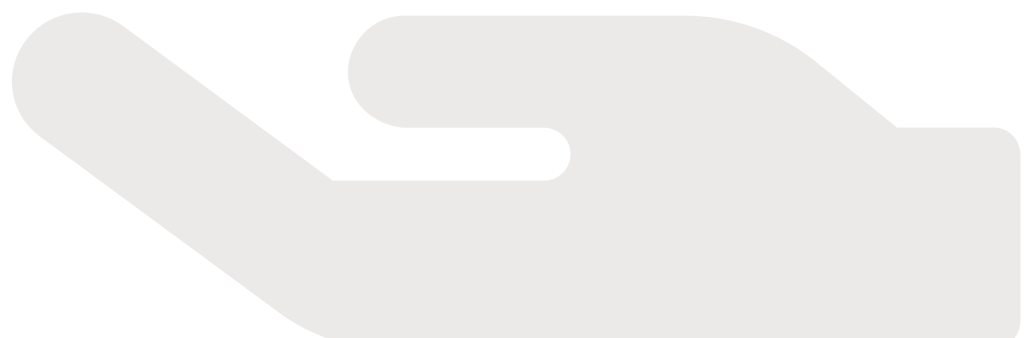
6,5

Vertrouwen in BPL Pensioen

Vertrouwen algemeen	Aug 2019	Aug 2020	Aug 2021
Werknemers	6,6	6,6	6,4
Pensioengerechtigden	7,0	7,2	7,1
Ex-deelnemers	6,2	6,4	6,3
Werkgevers	6,7	6,3	6,6

- ➔ Het vertrouwen in ons fonds is in 2021 bij werknemers, pensioengerechtigden en oud-deelnemers ten opzichte van 2020 licht gedaald. We vermoeden dat onze zwakke financiële situatie eind 2020, begin 2021 hier aan bijgedragen heeft. Het aantal werknemers dat bij vrije keuze voor ons zou kiezen, is aanzienlijk gedaald: van 75% naar 55% (pensioengerechtigden van 81% naar 67%). De meerderheid is nog altijd van mening dat samen pensioen opbouwen beter is dan individueel.

Ontzorgen van de werkgever

Algehele waardering: 6,9 (2020: 6,9)*
Beoogde waardering: 7,9

Percentage door werkgever correct
aangeleverde werknemersmutaties,
verwerkt binnen 5 dagen.

100%

	2020	2021
Aantal klachten werkgevers:	4	11
Aantal klachten werknemers:	9	1
Aantal geschillen werkgevers:	8	8
Aantal geschillen werknemers:	18	18
Aantal geschillen werknemers voorgelegd aan beroep:	2	0
Aantal geschillen afgehandeld:	-	-
Aantal vrijwillige aansluitingen:	49	13

Hoe is ons imago onder werkgevers

	2020	2021
Helpend	49%	46%
Persoonlijk	36,8%	41%
open en oprecht	46,2%	51%

Werkgevers die bij vrijwillige keuze voor ons fonds kiezen

	2020	2021
	86%	86%

* Zie ook hoofdstuk 5

Vermogensbeheer

4.1 Marktontwikkelingen 2021

Sterk herstel in 2021

De eerste helft van 2021 stond vooral in het teken van een sterk economisch herstel na de economische krimp in 2020. De combinatie van forse begrotingsstimulansen en een zeer ruim monetair beleid zorgde voor de hoge groeicijfers. De inflatie liep wereldwijd sterk op. Zorgen over deze hoge inflatie namen vooral in de tweede helft van het jaar toe. Daarnaast deden in de tweede helft van het jaar nieuwe varianten van het coronavirus hun intrede. Deze varianten bleken besmettelijker dan de eerste variant van het coronavirus. Daardoor zijn gedurende het jaar in veel landen versoepelingen deels teruggedraaid.

Inflatie leidt tot draai in het monetaire beleid

De beleidsmakers van de centrale banken waren het grootste deel van het jaar van mening dat de hoge inflatie van tijdelijke aard zou zijn. In de laatste maanden van 2021 hebben de meeste centrale banken hun mening hierover bijgesteld. In Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk is daarom eind 2021 al een begin gemaakt met het verhogen van de beleidsrente. Ook in veel Opkomende landen zijn centrale banken begonnen met het normaliseren van het monetaire beleid. Naar verwachting zal de Amerikaanse centrale bank (Fed) dit voorbeeld in 2022 volgen. De Europese Centrale Bank (ECB) is vooralsnog vrij terughoudend in normalisatie van het monetaire beleid. Door de inflatieontwikkelingen zijn de renteniveaus gedurende het jaar opgelopen.

Strategische pijler: Groen fonds

3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING

7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY

11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION

17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS

2021

“ Ook in 2021 hebben we belangrijke stappen gezet in het verder verduurzamen van onze beleggingsportefeuille. Zo besteedden we aandacht aan het beheersen en terugdringen van de gevolgen van klimaatverandering op onze vastgoedportefeuille. En we hebben een visie op biodiversiteit ontwikkeld. Vanuit deze visie werken we aan specifiekere portefeuilledoelstellingen voor de middellange termijn. Ook hebben we de CO2-intensiteit van onze portefeuille verder verminderd. Om deze ambitie verder te versterken, hebben we ‘het commitment van de financiële sector aan het klimaat-akkoord’ ondertekend. ”

Wij lopen voorop met maatschappelijk verantwoorde beleggingen. In 2021 hebben we verdere stappen gezet.

Milieu en duurzaamheid zijn belangrijke onderwerpen voor de bij ons aangesloten werkgevers en onze deelnemers. Voor ons is het vanzelfsprekend om ‘een groen pensioenfonds’ als een van onze strategische pijlers te hebben. Daarmee zorgen wij voor een goed pensioen in een leefbare wereld.

(MVB)

Ons maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid is geen doel op zich. Het is een middel om op duurzame wijze een optimaal rendement tegen aanvaardbare risico's en een betaalbare prijs mogelijk te maken.

SFDR

We voldoen aan de Verordening voor informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële sector en de EU Taxonomie. Deze Verordening is beter bekend als de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). De SFDR maakt deel uit van het Action Plan for Financing Sustainable Growth van de Europese Commissie.

Ons fonds classificeert als een artikel 8 fonds. Wij promoten ecologische of sociale kenmerken of een combinatie van die kenmerken. Dat doen wij door MVB-instrumenten in te zetten, zoals engagement, stemmen op aandeelhoudersvergaderingen, ESG-integratie en uitsluiting. Aan de hand van doelstellingen voor

- (i) beperking blootstelling aan normschendingen
- (ii) restricties ten aanzien van producten zoals controversiële wapens, tabak en de meest vervuulende fossiele brandstoffen (thermisch steenkool en teerzand)
- (iii) verbeteringen ESG-karakteristieken van de (vastgoed) portefeuille en

(iv) forse reductie van broeikasgasemissies

zijn de ESG-prestaties en in het bijzonder de milieuprestaties voor ruim 70% van de portefeuille verbeterd. In de aandelen- en vastgoedportefeuille streeft ons fonds een verlaging van broeikasgasemissies na van 50% in 2030.

Door gebrek aan data streefde ons fonds in 2021 geen milieudoelstelling na, zoals gedefinieerd in de EU Taxonomie. Daarom houdt 0% van de onderliggende beleggingen van de portefeuille rekening met de EU Taxonomie-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. Daarnaast is 0% van de onderliggende beleggingen van de portefeuille een transitie- of faciliterende activiteit. In de loop van 2022 verwachten wij dat meer informatie beschikbaar zal komen. In hoofdstuk 5 en bijlage 5 gaan we verder in op Maatschappelijk Verantwoord Beleggen, onze principes en de richtlijnen.

Ook zijn er op onze website MVB-rapportages te vinden met specifieke SFDR en EU Taxonomie verslaglegging.

Internationale aandacht voor klimaatverandering

In januari ging er met de inauguratie van Joe Biden als 46e president van de Verenigde Staten een andere wind waaien in Washington. Biden liet de Verenigde Staten weer toetreden tot het klimaatakkoord van Parijs. Zijn voorganger Donald Trump had zijn land enkele maanden eerder uit deze overeenkomst teruggetrokken. In november kwamen verschillende landen in Glasgow bijeen om afspraken te maken over de aanpak van klimaatverandering. Het streven van deze landen blijft om de opwarming te begrenzen tot 1,5°C. Helaas bracht deze top geen grootse nieuwe plannen. Wel zegden China en de Verenigde Staten toe hun CO₂-uitstoot te zullen verminderen.

4.2 Portefeuillewaarde

De waarde van onze portefeuille en de verdeling van ons vermogen over de verschillende beleggingscategorieën eind 2021 en eind 2020 staan weergegeven in het overzicht.

Portefeuillewaarde	2021			2020	
	Bedrag	%	Norm-portefeuille	Bedrag	%
Bedragen x € 1.000.000					
Aandelen	10.056	41,2%	38,5%	9.030	41,5%
Vastrentende waarden	10.557	43,2%	45,5%	9.572	44,0%
Alternatieve beleggingen	94	0,4%	0,5%	93	0,4%
Vastgoed	3.002	12,3%	12,5%	2.569	11,8%
Liquide middelen	706	2,9%	3,0%	484	2,3%
Totaal	24.416	100,0%	100,0%	21.748	100,0%
Waarde rente- en valuta-afdekking	113			793	
Totaal inclusief rente en valutahedge	24.529			22.541	

Rendementen

In onderstaand overzicht staat een uitsplitsing van de performance per categorie waarin ons fonds belegt.

Performance	2021	
	Portefeuille	Benchmark
Aandelen	26,05%	24,25%
Vastrentende waarden	-1,61%	-2,62%
Alternatieve beleggingen	11,47%	5,73%
Vastgoed	17,34%	17,32%
Liquide middelen	-0,61%	-0,57%
Totaal	11,43%	10,25%
Inclusief rente- en valutahedge	7,45%	

Het rendement van 11,43% weerspiegelt positieve rendementen van bijna alle beleggingscategorieën. Alleen de vastrentende waarden en liquide middelen lieten een absoluut negatief resultaat zien. Het totaalrendement, inclusief de bijdrage van de rente- en valutahedge, bedroeg 7,45%. De out-performance van 1,18% was het gevolg van de resultaten van de vermogensbeheerders bij zowel aandelen als vastrentende waarden. Bij aandelen droegen zowel aandelen wereldwijd als aandelen in de Opkomende markten positief bij. De out-performance van de small cap portefeuille was relatief het grootst. Binnen vastrentende waarden droegen zowel staatsobligaties, niet-staatsobligaties, hypotheek en global high yield positief bij. Alleen schuld in Opkomende markten (EMD) droeg licht negatief bij.

Alternatieve beleggingen presteerden beter dan de benchmark. Dit komt ook doordat deze portefeuille in afbouw is. De vastgoedportefeuille behaalde een rendement vergelijkbaar met die van de benchmark. In 2021 is de kwaliteit van onze vastgoedbeleggingsportefeuille verder verbeterd door aan- en verkopen. En door verduurzaming van bestaande objecten.

De euro daalde in waarde ten opzichte van de meeste andere belangrijke valuta's. De belangrijkste oorzaak daarvan waren de toegenomen renteverschillen. Dit zorgde voor een negatieve bijdrage van de valuta overlay van ongeveer -1%.

De gestegen rente zorgde voor een negatieve bijdrage van ongeveer -2,5% aan de rente overlay.

Afdekking renterisico ongeveer 28%

Renterisico is één van de grootste en belangrijkste risico's op de balans van een pensioenfonds. Wij beheersen dit risico door te beleggen in euro staatsobligaties, niet-staatsobligaties in euro, hypotheeklen en renteswaps. Wij maken gebruik van een dynamische renteaftdekking. Dit houdt in dat de mate van renteaftdekking gekoppeld is aan de hoogte van de rente. Bij lage rentestanden wordt minder van het renterisico afgedekt. Bij hoge rentestanden (>4%) dekken we een groter deel van het renterisico af. Gedurende 2021 was het afdekkingspercentage 28% op basis van marktrente.

In 2021 steeg de 30-jaars swaprente van 0,5%. Aangezien we het renterisico niet volledig afdekken, had de rentestijging een positief impact op de dekkingsgraad. De waarde van onze pensioenverplichtingen daalden hierdoor sterker dan de waarde van onze beleggingen.

Afdekking valutarisico

De beleggingsportefeuille van ons fonds bevat beleggingen die in buitenlandse valuta's genoteerd zijn. Hierdoor ontstaat valutarisico. Valutarisico is het risico dat de buitenlandse valuta's dalen, waar de beleggingen omgerekend in euro's negatieve invloed van ondervinden. Wij hebben als doel het valutarisico zo optimaal mogelijk af te dekken. Belangrijke buitenlandse valuta's waarin we beleggen zijn de Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen. Het risico van deze valuta's dekken we binnen de categorie Aandelen voor 50% af naar de euro. Binnen de categorie Obligaties in Opkomende markten in harde valuta, dekken we het valutarisico voor 100% af. Voor de beleggingscategorieën Global High Yield en infrastructuur dekken we het valutarisico volledig af binnen de beleggingsinstellingen. Voor de categorie Obligaties in Opkomende markten in lokale valuta dekken we het valutarisico niet af. Dit geldt ook voor de categorie Aandelen in Opkomende landen. Per saldo droeg de valuta-afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2021. De valuta-afdekking beschermt namelijk tegen een daling van de afgedekte valuta's. Als deze valuta's stijgen, dan levert de valuta-afdekking een negatieve waarde op. Dit was voor de meeste valuta's het geval in 2021. Alleen de Japanse yen daalde 3,7% in waarde. De stijging in de overige vreemde valuta was flink. De stijging van de Amerikaanse dollar, met 6,9%, was bepalend voor het resultaat van de valuta-afdekking, omdat dit de grootste valutapositie is.

4.3 Rendementen per beleggingscategorie

Vastrentende waarden

De vastrentende waardenportefeuille heeft in 2021 een rendement behaald van -1,61%. De portefeuille bleef hiermee 1,01% voor op de benchmark.

Staatsobligaties, bedrijfsobligaties en hypotheke

Het doel van staatsobligaties, bedrijfsobligaties en hypotheke is om binnen de beleggingsportefeuille een veilige basis te bieden.

Staatsobligaties eindigen 2021 lager door stijging rente

2021 stond voornamelijk in het teken van herstel van de wereldeconomie en stijgende inflatiecijfers. De Fed en de ECB bouwden de opkoopprogramma's sneller af. In 2021 sloot de Duitse rente het jaar af op -0,18%.

Dat is ongeveer 0,40% hoger dan het jaar ervoor. De Amerikaanse rente steeg van 0,91% naar een niveau van 1,51%. De volatiliteit op de rentemarkt was in 2021 substantieel. Zo daalde de Duitse rente meerdere keren naar niveaus van -0,40% om vervolgens weer te stijgen. De portefeuille staatsobligaties heeft over 2021 een negatief rendement behaald van -5,06%. Dit is een out-performance van 0,12%. De out-performance kwam onder andere door renteversillen tussen de landen en onderwogen posities in de Verenigde Staten en Duitsland. De portefeuille profiteerde ook van een steilere curve.

Bedrijfsobligaties (credits) hadden een onbewogen jaar

Voor de creditmarkten was 2021 over het algemeen een onbewogen jaar. Sterker: willen we nog een periode vinden waarin de volatiliteit in de creditmarkten zo laag was? Dan moeten we terug naar de periode voor de grote financiële crisis van 2008. Risico-opslagen van de verschillende segmenten liepen op. Bij bedrijfsobligaties viel dit eigenlijk nog mee, slechts 3 basispunten spreadstijging. Maar bij de veilige gedekte obligaties was de spreadstijging met 13 basispunten aanzienlijk groter. Dat gedekte obligaties zoveel achterbleven was in grote mate te wijten aan de staatsrente. Dit segment obligaties beweegt, in tegenstelling tot bedrijfsobligaties, doorgaans mee met de swaprente.

Op de creditportefeuille is in 2021 een rendement behaald van -0,98%. Dit was 0,34% hoger dan de benchmark.

Hypotheke behaalden een rendement van 2,4%

Institutionele beleggers zoeken, in tijden van lage (risicovrije) rente op obligaties, steeds naar alternatieve 'veilige havens'. Het beleggen in Nederlandse hypotheke is zo'n veilige haven. Die kennen een beperkt risico en een aantrekkelijke marge. De managers SAREF en Dynamic Credit beheren onze hypothekeportefeuille. De portefeuille heeft een positieve absolute performance laten zien met name door de rente-inkomsten. In 2021 zijn de swaprentes (de basis van de benchmark) gestegen en is de hypotheekrente gedaald. Hierdoor was de relatieve performance sterk positief. Dit effect is zichtbaar bij zowel SAREF als Dynamic Credit. Eind 2021 is aan Dynamic Credit een commitment afgegeven om richting de normalallocatie voor hypotheke te bewegen. Op de hypothekeportefeuille is een absoluut rendement behaald van 2,44%.

High Yield wereldwijd profiteert van risk-on sentiment

In 2021 behaalden wereldwijde HighYield obligaties een positief rendement. Het positieve rendement werd vooral behaald in het eerste halfjaar. Toen was de markt positief gestemd door positieve groeicijfers, de heropening van de economie en de komst van verschillende vaccins. Hierbij speelden zorgen over de Deltavariant, oplopende inflatie en onzekerheid over de reductie van het opkoopprogramma van de Amerikaanse centrale bank een negatieve rol. Het rendement kwam grotendeels voort uit couponbetalingen. Over het jaar gemeten presteerden risicovollere High Yield obligaties aanzienlijk beter dan de meest veilige obligaties in het High Yield spectrum. Wat betreft het rendement bleven Europese High Yield obligaties in 2021 achter bij Amerikaanse High Yield obligaties. Dit werd mede veroorzaakt door het lagere risicoprofiel van Europese High Yield obligaties en de beperktere rol die de energiesector in Europa speelt. Doordat de twee meest offensief gepositioneerde externe managers binnen het fonds de eigen regionale benchmarks ruimschoots wisten te verslaan, behaalde het fonds als geheel een outperformance. Op de High Yield portefeuille is in 2021 een rendement behaald van 4,53%.

Schuldpapier Opkomende landen onder druk door stijgende rente

Het rendement van obligaties in Opkomende landen stond in 2021 onder druk door de stijging van de rente. De vrees voor inflatie stak de kop op in de Verenigde Staten. Dat zorgde voor de nodige volatiliteit. Energie exporterende landen profiteerden van de sterk gestegen grondstofprijzen. De benchmark sloot het jaar af met een positief rendement van 5,4% in euro's. Dit kwam door de sterke stijging van de Amerikaanse dollar ten opzichte van de euro. Het rendement in Amerikaanse dollar was wel negatief. De manager presteerde beter dan de benchmark door in te spelen op nieuwe uitgiftes.

Obligaties Opkomende landen genoteerd in lokale valuta daalden in euro's met -5,0%. Dit is volledig toe te schrijven aan de renteverhogingen in de verschillende opkomende landen als Polen, Colombia en Brazilië. Gelukkig droegen de lokale staatsobligaties in Indonesië, Maleisië en Zuid-Afrika wel positief bij aan het rendement. Dit was alleen niet voldoende om het verlies te compenseren. Het valutarendement was met circa 0,4% positief door de daling van de euro ten opzichte van de valuta's van opkomende landen. De combinatie van de twee managers in portefeuille leverde een resultaat op dat ongeveer in lijn lag met de benchmark.

Aandelen

De aandelenportefeuille heeft in 2021 een rendement behaald van 26,05%. De custom benchmark behaalde een rendement van 24,25%. De portefeuille presteerde hiermee 1,79% beter dan de benchmark.

Aandelen wereldwijd presteerden zeer goed

De aandelenmarkten uit Ontwikkelde landen lieten ook in 2021 uitzonderlijk hoge rendementen zien. De Noord- Amerikaanse aandelen stegen het sterkst, gevolgd door Europese en Japanse aandelen. De factoren waarde en groei presteerden nagenoeg in lijn met de brede index. De factor kwaliteit presteerde in termen van rendement het best, terwijl laag volatiele en momentum aandelen achterbleven. Op sectorniveau waren het vooral nutsbedrijven die achterbleven. En bedrijven uit de energiesector presteerden juist sterk bovengemiddeld.

Voor ontwikkelde markten heeft ons pensioenfonds Edhec en FTSE aangesteld als leveranciers van gespreide indices. Deze zijn samengesteld uit drie factorpremies: waarde, kwaliteit en laag volatiele aandelen. Bij de samenstelling van de indices is er veel aandacht voor maatschappelijk verantwoord beleggen. We volgen de indices passief.

Het rendement op de Ontwikkelde landen aandelenportefeuille van het pensioenfonds was hoger dan de custom benchmark. Wel bleef deze per saldo achter bij de MSCI Wereldindex. Dit werd met name veroorzaakt door de indexstrategie van Edhec. Deze strategie haalde een rendement van 29,24%, maar bleef in rendement achter bij de MSCI Wereldindex. Die was in 2021 31,1%. De FTSE indexstrategie behaalde een rendement van 31,97%. Deze behaalde daarmee een hoger rendement dan de MSCI Wereldindex.

Small Cap aandelen hadden een goed jaar

Small cap aandelen is de vierde factor waaruit onze aandelenportefeuille is samengesteld. Ons pensioenfonds belegt in Small Cap aandelen bij AXA Rosenberg (wereldwijd mandaat). In het Small Cap aandelenmandaat realiseerden we over 2021 een flinke outperformance van 8,60%. Het absolute rendement was 33,15%. Ook binnen de Small Cap portefeuille beleggen we vooral in relatief laag gewaardeerde aandelen.

Aandelen Opkomende markten bleven voor op de benchmark

Op aandelen uit Opkomende markten behaalden we in 2021 een hoger rendement dan de MSCI Emerging Market index. Hoewel aandelen uit Opkomende markten achterbleven bij Ontwikkelde markten, wisten deze het jaar ook met een positief rendement af te sluiten. De portefeuille van Robeco heeft in 2021 een rendement behaald van 7,21%. De benchmark behaalde een rendement van 4,86%. De portefeuille bleef hiermee 2,36% voor op de benchmark.

Alternatieve beleggingen

De portefeuille alternatieve beleggingen heeft in 2021 een rendement behaald van 11,47%. We beschrijven hieronder waar deze in 2021 uit bestond.

Private equity in afbouwfase

Het bestaande private equity programma zit in een afbouwfase. Eind 2021 was het gewicht van deze categorie in de portefeuille nog 0,1%. Voor komend jaar verwachten we verdere uitkeringen door verkopen van onderliggende belangen in ondernemingen. Hierdoor zal de totale waarde van de portefeuille verder richting nul afnemen. Op de private equity portefeuille is in 2021 een rendement behaald van 31,02%.

Infrastructuur neemt af

De infrastructuurportefeuille bestaat uit een pool met vier onderliggende fondsen. Twee fondsen hebben alle investeringen verkocht en zijn opgeheven of in liquidatie. De twee andere fondsen zijn in een vergevorderd stadium van het verkoopprogramma en hebben ieder nog één onderliggende investering. Voor beide investeringen worden momenteel actief kopers gezocht. Een gecompliceerde aandeelhoudersstructuur bij beide bedrijven voorkomt een snelle verkoop. De verwachting is dat eind 2022 de resterende posities verkocht zullen zijn. Eind 2021 droeg deze categorie nog maar 0,1% aan de portefeuille bij. Het rendement van de portefeuille in 2021 was 8,32%.

Fagoed

De afgelopen jaren zijn verschillende mogelijkheden voor de uitbouw van Fagoed (financiering landbouwgronden) onderzocht. Daar bleek onvol-

doende animo voor te zijn. Vervolgens is gekeken of het mogelijk was om Fagoed te verkopen. Dit bleek niet mogelijk tegen een reële prijs. Daarom hebben we besloten om de belegging in Fagoed voorlopig in de huidige vorm voort te zetten. Wel faseren we Fagoed uit. Dit houdt in dat we aflopende pachtcontracten niet verlengen en beschikbare kasgelden uitkeren aan de participanten. Gedurende 2021 heeft Fagoed twee keer extra kapitaal aan de participanten uitgekeerd. Over 2021 is een positief rendement behaald van 3,29%.

Vastgoed

Onze beleggingen dragen bij aan MVB-beleid

Directe vastgoedbeleggingen bieden diversificatievoordelen in de totale beleggingsportefeuille en hebben twee doelen. Naast een aantrekkelijk rendements-risicoprofiel, hebben vastgoedbeleggingen maatschappelijke impact. Zo leveren we met vastgoedbeleggingen in nieuwbouwwoningen een bijdrage aan het verminderen van de woningnood in steden. En door woningen te verduurzamen, daalt de CO₂-uitstoot. Onze beleggingsovertuiging is dat duurzaam vastgoed op de lange termijn beter rendert.

Relatieve CO₂-reductie verder gedaald

De strategische allocatie naar vastgoed over 2021 is 16,5% van de beleggingsportefeuille. Eind 2021 heeft de omvang van de vastgoedportefeuille de ambitie voor 2022 van € 3,0 miljard reeds bereikt. Het percentage vastgoed in de portefeuille is eind 2021 12,5%. We willen een kwalitatief goede en duurzame vastgoedportefeuille samenstellen met een stabiel rendement en een beperkt risico. Ook hebben we in aansluiting op het Klimaatakkoord de ambitie om in 2030 de CO₂-emissie van onze woningportefeuille te halveren ten opzichte van 1990. Eind 2021 bedroeg de relatieve CO₂-reductie 38%.

Kwaliteit vastgoed verder verbeterd

We hebben in 2021 de kwaliteit van onze vastgoedbeleggingsportefeuille verder verbeterd door aan- en verkopen en door verduurzaming van bestaande objecten. We hebben voor circa € 180 miljoen aan nieuw vastgoed gekocht voor de ontwikkeling van 538 nieuwbouw appartementen en eengezinswoningen. Onder andere in Amsterdam, Amstelveen, Ooster-

hout en Den Haag. Alle nieuwe objecten die wij aangekocht hebben, voldoen aan strenge duurzaamheidscriteria en beschikken over een energielabel A, zijn gasloos en voor een groot deel energieneutraal.

Ouder vastgoed verkocht

We profiteerden ook van de gunstige marktomstandigheden op de woningmarkt en hebben twintig kleinere objecten met in totaal 164 woningen in een gestructureerde verkoop verkocht. Deze objecten zijn gelegen in diverse gemeenten en hadden een boekwaarde van € 30,8 miljoen. Het betrof oudere woningobjecten die niet meer aan het gewenste rendements-risicoprofiel voldeden.

Vijf sterren in duurzaamheidsbenchmark en op derde plaats alle woningfondsen

We hebben in 2021 voor acht bestaande woningobjecten (292 woningen) een verduurzamingstraject opgestart. Voor 2022 zijn 229 woningen geselecteerd. Met het object One Milky Way in Den Haag zijn we hier in 2021 concreet mee begonnen. Dit project komt voort uit ons besluit van 2020 om te gaan beleggen in woningen met houtbouw 2.0.

Ons beleid voor de duurzaamheid van onze vastgoedportefeuille laten we ieder jaar toetsen. Dit doen we door deel te nemen aan de internationale duurzaamheidsbenchmark GRESB. In 2021 hebben we een score behaald van 91 (2020: 82). Daarmee is niet alleen de maximale waardering van vijf sterren behaald, maar ook een derde plek van alle woningfondsen in Europa!

Rendement vastgoedportefeuille 2021

Het totale financiële rendement op de vastgoedportefeuille over 2021 bedroeg 17,34%. Dit rendement is opgebouwd uit een rendement op direct vastgoed van 17,77% en een rendement op indirect vastgoed van 7,89%. Hiermee was het rendement bijna gelijk aan dat van de benchmark: 17,32%.

4.4 Aanpassingen beleggingsbeleid

Portefeuilleconstructie-studie

Door een update van de ALM-studie eind 2019, hebben we getoetst of het in 2018 vastgestelde strategische beleggingsbeleid nog goed aansluit bij de ambitie en risicohouding van ons fonds. Ieder jaar voeren wij een portefeuilleconstructie-studie uit waarbij we de normportefeuille vaststellen. Bij de portefeuilleconstructie-studie is met name de middellange termijn relevant. Daarom is in de portefeuilleconstructie-update gerekend met één hoofdscenario: 3L – Debt Trap. In het 3L – Debt Trap scenario staan lage verwachte economische groei, lage inflatie en lage renteniveaus centraal. Daarnaast gebruiken we het risicoscenario “The Great Retreat” als alternatief scenario. Dit scenario houdt rekening met een grote

terugtrekkende beweging op het vlak van globalisering. Ook gaat het uit van een verhoogde terughoudendheid bij consumenten en investeerders in een onzekere, instabiele wereld. Er zijn drie thematische crisisscenario's en een schokscenario uitgewerkt. Dit is bedoeld om inzicht te krijgen in hoe de portefeuille reageert in stress-scenario's.

Afdekking renterisico

Wij hebben met ingang van 2021 besloten om over te stappen van een UFR-afdekking naar een marktrenteafdekking. Anders zouden er ieder jaar aanpassingen in de renteafdekking nodig zijn. Dit komt door de stapsgewijze aanpassing van de UFR. Die aanpassingen maken de afdekking van het risico complex. Door over te stappen naar de marktrente, is de afdekking van het renterisico eenvoudiger. Ook hoeven we geen lang lopende swaps te kopen. Die zouden we mogelijk bij de inwerkingtreding van het nieuwe pensioenstelsel weer moeten verkopen. Met de overstap naar de marktrente blijft de omvang van de renteafdekking (initieel) gelijk. Een renteafdekking op basis van marktrente van 28% staat gelijk aan 40% renteafdekking op basis van UFR van 2015. Om deze verandering van werkwijze te toetsen,

hebben we een aantal aanvullende ALM-berekeningen gemaakt. Hieruit bleek dat zich geen grote veranderingen in ALM-uitkomsten voordeden. Wij hanteren een dynamische renteafdekking. Daarbij verhogen we de renteafdekking als de 30-jaars swaprente boven de 1% stijgt. Tot een rente van 4% verhogen we de renteafdekking geleidelijk naar 63%.

Aanpassingen normportefeuille 2021

Het doel van de portefeuilleconstructiestudie is het opstellen van een normportefeuille die zoveel mogelijk aansluit op de strategische portefeuille. Er zijn verschillende redenen waarom de normportefeuille kan afwijken van de strategische portefeuille. Deze redenen hebben te maken met: de vooruitzichten op de middellange termijn, een beperkte mogelijkheid om illiquide beleggingen in te vullen, bestuurlijke afwegingen voor de implementatie van (nieuwe) beleggingscategorieën en met liquiditeitenbeheer.

Bij de vaststelling van de normportefeuille voor 2021 zijn de volgende afwegingen gemaakt:

- ➔ Een hogere allocatie naar aandelen Opkomende markten en EMD LC ten koste van staatsobligaties en Global High Yield. Wij handhaafden deze positionering voor 2021, omdat het beleggingsklimaat dit ondersteunde.
- ➔ Het normgewicht 2021 van vastgoed is op basis van een realistische inschatting vastgesteld op 12,5%. Er is rekening gehouden met het toegenomen portefeuillegewicht in 2020 en de beoogde aangroei in 2021. Het strategisch gewicht van vastgoed bedraagt 16,5%. Via de parkeerregels verdelen we dit verschil in gewicht in de normportefeuille over aandelen wereld en euro staatsobligaties.
- ➔ Voor central clearing zijn liquiditeiten nodig als onderpand. De direct beschikbare liquiditeiten in de portefeuille komen uit de allocatie naar liquiditeiten. De allocatie naar liquiditeiten in de normportefeuille 2021 is 3,0%. Dit is iets hoger dan de strategische portefeuille.

Investment beliefs geactualiseerd

In 2021 hebben wij de beleggingsovertuigingen, de zogenaamde investment beliefs, geactualiseerd. In het bijzonder hebben we twee nieuwe overtuigingen geformuleerd. De eerste is onze overtuiging dat de rente op lange termijn in evenwicht is. Maar dat evenwicht laat zich wel moeilijk voorspellen

en de rente kan ook lang uit evenwicht zijn. De tweede nieuwe overtuiging die we hebben is dat inflatie een belangrijk onderwerp is. Want inflatie is van invloed op de waardevastheid van onze pensioenen. Daarom bieden we op lange termijn met onze beleggingen bescherming tegen inflatie.

Deze overtuigingen sluiten aan bij ons huidige beleid. Met het opstellen van de overtuigingen is dus niet ons fondsbeleid aangepast. De geactualiseerde overtuigingen nemen we in 2022 op in de verschillende beleidsstukken.

Nieuwe landenverdeling staatsobligaties

Eind 2020 hebben wij de staatsobligatieportefeuille geëvalueerd. We hebben gekeken of de staatsobligatieportefeuille nog altijd goede matching

karakteristieken heeft. En daarom hebben we begin 2021 besloten de uitvoering van het staatsobligatiemandaat te wijzigen. De belangrijkste wijziging is de manier waarop de wegingen van de landen in de portefeuille worden bepaald. De weging van een land hangt af van het bruto binnenlandsproduct en de kredietwaardigheid van het land. Een meer traditionele markt gewogen verdeling zou met zich mee brengen dat wij beleggen in landen met de grootste schuldposities. Dit vinden we niet wenselijk.

Benchmark wijzigingen

Zoals hierboven besproken, hebben we begin 2021 de uitvoering van het staatsobligatiemandaat gewijzigd. Dit brengt ook een wijziging van de benchmark voor staatsobligaties met zich mee.

Investment cases

We hebben voor nagenoeg alle beleggingscategorieën een investment case en kaders vastgesteld.

Hypotheken

De normallocatie 2021 voor hypotheekleningen bedraagt 7,0%. Ieder jaar toetsen we of we extra commitment moeten afgeven om er voor te zorgen dat we deze 7,0% halen. Op basis van de groei van ons pensioenfonds geven we een extra commitment van € 60 miljoen af. De doelomvang komt hiermee uit op ongeveer € 1,5 miljard. Komend jaar geven we het extra commitment evenredig af aan Saref en aan Dynamic Credit. Dit is conform ons beleid om de normwelingen op peil te houden. Op basis van de beleggingsrichtlijnen sturen we op de rentevaste periode en spreiding over LTV segmenten. Financiering vindt conform de parkeerregel plaats uit staatsobligaties.

Brexit

Eind januari 2021 heeft het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie (EU) verlaten. Begin 2019 waren we reeds juridisch en operationeel voorbereid op een eventuele harde Brexit. Hiervoor zijn waar nodig, de contracten met Britse vermogensbeheerders en tegenpartijen voor derivatentransacties aangepast. Tevens is de mogelijkheid gecreëerd om swaps te handelen via Eurex.

Pensioenakkoord heeft ook impact op beleggingen

Er is de afgelopen jaren veel veranderd in onze samenleving. De demografie, economie en arbeidsmarkt zijn anders. Mensen worden steeds ouder. Er zijn minder werkenden ten opzichte van gepensioneerden. Mensen werken niet meer hun hele leven bij één werkgever, maar veranderen vaker van baan of gaan ondernemen. Het is belangrijk dat het pensioenstelsel hierop aansluit. Daarom heeft het kabinet samen met werknemers- en werkgeversorganisaties een pensioenakkoord gesloten met

nieuwe afspraken over pensioenen. Deze afspraken zijn vastgelegd in het zogenaamde pensioenakkoord. Dit pensioenakkoord heeft ook gevolgen voor onze beleggingen.

Om die reden zijn we in 2021 gestart met onderzoeken of

- ➔ onze beleggingen straks ook in de nieuwe situatie nog passend zijn
- ➔ dat we afscheid moeten nemen van sommige beleggingen
- ➔ dat we juist andere beleggingen zouden moeten toevoegen.

In 2021 hebben we bijvoorbeeld gekeken naar inflatie gerelateerde leningen. Met dit onderzoek gaan we in 2022 verder. Ook zijn we voorzichtig met het afsluiten van nieuwe lange termijn swaps. Dit komt omdat we deze misschien weer zouden moeten verkopen in het nieuwe pensioenstelsel.

4.5 Verantwoord beleggen

Wij zijn ervan overtuigd dat maatschappelijk verantwoord beleggen bijdraagt aan de realisatie van een goed pensioen én een leefbare toekomst voor onze deelnemers. Vandaar dat wij Ecologische, Sociale en Governance (ESG) normen hanteren om de duurzaamheidsrisico's op de beleggingsportefeuille te beperken. En om de ongunstige effecten die mogelijk uitgaan van onze beleggingen op de omgeving te beperken. Zo dragen we bij aan een betere leefomgeving.

Ons verantwoord beleggingsbeleid is geen doel op zich. Het is een middel om op duurzame wijze een optimaal rendement tegen aanvaardbare risico's en een betaalbare prijs mogelijk te maken.

Als fonds zijn we transparant en daarom leggen we onze overwegingen over verantwoord beleggen duidelijk vast. Die overwegingen zijn daardoor ook inzichtelijk voor belanghebbenden. We bespreken bovendien periodiek de keuzes die we voor verantwoord beleggen maken met onze deelnemers. Bij de deelnemers is het draagvlak voor verantwoord beleggen hoog.

De OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de VN Global Compact principes vormen een belangrijke basis voor ons beleid. Dit zijn aanbevelingen aan ondernemingen, waarin de verwachtingen op het gebied

van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) uiteengezet zijn. Ze bieden een handvat voor ondernemingen om met maatschappelijke kwesties als kinderarbeid, milieu en corruptie om te gaan. Maar ook met kwesties als consumentenbelangen, concurrentiebebepkende afspraken en het afdragen van belastingen aan een gastland. De uitgangspunten van de OESO-richtlijnen zijn opgenomen in ons overkoepelend MVB-beleid. Deze komen met name tot uiting in het engagementbeleid en uitsluitingsbeleid.

We voeren overigens al vanaf 2007 een actief maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. De afgelopen jaren is dit beleid specifiek per beleggingscategorie of -product verder ontwikkeld. En steeds beoordelen we de wijze en mate waarin we onze beleggingsbeginselen over 'maatschappelijke verantwoordelijkheid' beheerst in praktijk kunnen brengen. Deze aanpak vanuit de basis heeft in de afgelopen jaren tot veel waardering voor het verantwoord beleggingsbeleid geleid.

IMVB-convenant voor pensioenfondsen

Convenanten voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO-convenanten) zijn een samenwerking tussen bedrijven, overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties. Samen gaan ze aan de slag om misstanden, zoals mensenrechten, dierenleed of milieuschade te voorkomen.

Pensioenfondsen beleggen in internationaal opererende bedrijven. Deze fondsen proberen door middel van beleggingen waar nodig invloed uit te oefenen op het beleid van die bedrijven. Daarom spreken we in de context van pensioenfondsen over Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB convenant). De IMVB-afspraken zijn erop gericht om bij te dragen aan de waarborging van een goed en betaalbaar pensioen, een stabiele economie en een duurzame, veilige en rechtvaardige wereld. Ook hebben wij in 2019 het convenant ondertekend en ervoor gekozen deel te nemen aan het 'diepe spoor'. Dat richtte zich onder andere op mijnbouwbedrijf Glencore. Daar hebben we ons met een aantal andere pensioenfondsen ingezet om de arbeidsomstandigheden in Peru te verbeteren. En om bij nieuwe mijnbouwprojecten de belangen van de lokale bevolking in

Peru beter af te wegen. Een nieuw onderdeel van het diepe spoor is de verbetering van de biodiversiteit.

In het diepe spoor werken pensioenfondsen, vakbonden, overheid en maatschappelijke organisaties samen om kennis te delen en zo engagement effectiever te maken. We vinden de samenwerking constructief en waardevol.

Speerpuntenbeleid

Binnen het verantwoord beleggingsbeleid zijn voor ons de speerpunten rond de thema's klimaatverandering en water heel belangrijk. Thema's die bovendien ook belangrijk zijn voor de agrarische sectoren. Deze specifieke speerpunten zorgen voor de verdere verankering van duurzaamheid in onze beleggingsactiviteiten. Wij hanteren ze naast de uitgangsprincipes van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights.

Wij zijn er van overtuigd dat een heldere focus op deze speerpunten niet alleen bijdraagt aan de impact die wij als institutionele belegger kunnen bereiken. Die focus zorgt ook voor de herkenbaarheid van ons beleid bij onze deelnemers en werkgevers. Juist daarom ondersteunen we actief (bestaande) initiatieven rond klimaatverandering en water. Die zijn voor de agrarische en groene sectoren extra relevant. We bedrukken hiermee de urgentie en dragen bij aan een grotere bewustwording van deze thema's.

Visiedocument biodiversiteit

Recente onderzoeken erkennen biodiversiteit als de basis voor (menselijk) leven. En deze studies zien het verlies aan biodiversiteit door menselijk handelen als een van de grootste risico's voor onze economie en samenleving. Dit geven onder ander publicaties van De Nederlandsche Bank en het Planbureau voor de Leefomgeving aan. Wij zien in biodiversiteit een relevant en urgent thema. Daarom hebben we in 2021 een visiedocument opgesteld. Dit document is de opmaat voor de uitbreiding van ons speerpuntenbeleid en moet er voor zorgen dat de biodiversiteitsrisico's voor onze beleggingen beperkt blijven. Ons beleid is er verder op gericht om bij te dragen aan het behoud van biodiversiteit.

Aanscherping verantwoord beleggingsbeleid

De samenhang, de eigenheid en de kwaliteit van ons verantwoord beleggingsbeleid hebben we vastgelegd in een overkoepelend verantwoord beleggingsbeleid. We beschrijven daarin uitgebreid op welke grondslagen onze overtuiging over het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid gebaseerd is. Ook beschrijven we met welke uitgangspunten, beleidsinstrumenten en bijpassende ambities we ons beleid in de praktijk uitvoeren.

Het is een levend beleidsdocument, dat we steeds aanpassen als we nieuwe inzichten hebben en er ontwikkelingen zijn in de pensioensector. Het document borgt onze aanpak. We brengen ons beleid er op realistische, maar ook ambitieuze manier mee in de praktijk. Met ons aangescherpte verantwoord beleggingsbeleid bewijzen we een voorloper te zijn.

In het afgelopen jaar zijn de nodige wijzigingen aangebracht om ons beleid goed aan te laten sluiten bij de Europese duurzaamheidswetgeving (SFDR). En bij de vereisten die voortkomen uit het ondertekenen van het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen-convenant voor Pensioenfondsen (IMVB-convenant). Er zijn belangrijke aanscherpingen. Zo geven we beter aan welk belang wij hechten aan lange termijn (maatschappelijke) waardecreatie. Ook leggen we beter uit op welke wijze wij

invulling geven aan due diligence, zoals omschreven in de OESO-richtlijnen. Het Due diligenceproces is bedoeld om daadwerkelijke of potentiële ongunstige effecten te identificeren en aan te pakken.

Commitment van de financiële sector aan het klimaatakkoord

Wij leveren op verschillende manieren een concrete bijdrage aan de beperking van klimaatrisico's. Bijvoorbeeld door:

- ➔ strikt beleid te voeren tegen bedrijven die steenkolen delven of steenkolen gebruiken voor energieopwekking
- ➔ klimaatrisico's mee te wegen in de verduurzaming van de portefeuilles en
- ➔ CO₂-reductie van de diverse portefeuilles.

Overzicht CO ₂ -reductie (per beleggingsmandaat op 31-12-2021)		
Strategie	CO ₂ -intensiteit per miljoen dollar omzet CO ₂ /\$ mio sales	Reductie ten opzichte van benchmark
Aandelen Small Cap	55,64	-56,98%
Aandelen Wereld 1	59,19	-54,24%
Aandelen Wereld 2	46,24	-66,70%
Aandelen Opkomende markten	169,84	-48,50%
Bedrijfsobligaties	67,17	-43,71%

Ook als we onze huidige portefeuilles tegen de vereiste maatstaf en reductiepaden van de EU klimaatbenchmarks afzetten, zijn de prestaties goed. Alle aandelen en bedrijfsobligatieportefeuilles presteren momenteel ruim lager dan nodig is voor een reductiepad dat afgestemd is op de vereisten van de EU Climate Transition Benchmark.

Aanvullend presteren onze portefeuilles ook goed volgens maatstaven die meer op de toekomstige situatie gericht zijn. Zo voldoen onze aandelenportefeuilles ruimschoots aan de klimaatdoelstelling (het CO₂-reductiepad) dat is afgesproken in het Akkoord van Parijs.

Het komend jaar onderzoeken we het klimaatbeleid verder in onze portefeuilles kunnen verwerken. Dat is onderdeel van ons aangescherpte over-

koepelend beleid. We onderzoeken ook hoe de behaalde reductie in lijn kan blijven met de doelstellingen van het Akkoord van Parijs. Eind 2021 hebben we ons aangemeld als ondertekenaar van het commitment van de Nederlandse financiële sector aan het klimaatakkoord. Daarmee bekrachtigen we onze ambitie om ons klimaatbeleid verder te ontwikkelen en CO₂ verder te reduceren.

Verantwoord beleggen 2021

Op onze website leggen we elk halfjaar verantwoording af over de verantwoord beleggingsprestaties. Ook staat er een aantal belangrijke documenten.

Documenten

- ➔ Het overkoepelend verantwoord beleggingsbeleid
- ➔ Het uitsluitingsbeleid
- ➔ Het stembeleid en het stemgedrag
- ➔ Een lijst van ondernemingen waarin we beleggen.

Voor de beleidsinstrumenten 'engagement' en 'stemmen op aandeelhoudersvergaderingen' lichten we op hoofdlijnen de prestaties toe. Dit doen we samen met de ontwikkelingen in onze vastgoedportefeuille.

Engagement

Engagement is het aangaan van de dialoog met ondernemingen. Het is het centrale middel van ons verantwoord beleggingsbeleid. Met het aangaan van de dialoog willen we het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren en tegelijkertijd waardecreatie voor de lange termijn nastreven. Ons engagementprogramma is op te splitsen in een:

- ➔ Normen gedreven programma
- ➔ Programma gericht op de thema's uit het speerpuntenbeleid
- ➔ Programma gericht op samenwerking (collectieve engagements).

Normen gedreven engagementprogramma

Binnen ons normen gedreven engagementprogramma worden de potentiële ongunstige effecten van onze beleggingen op de mens en milieu besproken met de ondernemingen waarin wij beleggen. Wij toetsen de beleggingen in onze portefeuille op de naleving van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. En op de VN Global Compact principes en op de Guiding Principles on Business and Human Rights.

Doel van ons engagementprogramma is:

- ➔ te bewerkstelligen dat ondernemingen maatregelen nemen om verdere betrokkenheid bij de duurzaamheidsrisico's te voorkomen of
- ➔ hun betrokkenheid bij het schenden van normen te beëindigen.

Binnen het normen gedreven engagementprogramma, zijn namens ons in 2021 97 dialogen gevoerd. De aandachtsgebieden mensenrechten, arbeidsnormen en milieu zijn nagenoeg gelijk vertegenwoordigd in het programma. Anti-corruptie iets minder. De ondernemingen komen uit verschillende regio's en markten. De focus van ons programma ligt op de Ontwikkelde markten.

Thema's van het speerpunten engagementprogramma

Het thematische engagementprogramma bestaat uit zes thema's die zich in verschillende fases bevinden. Binnen deze thema's zijn 40 ondernemingen opgenomen. De dialogen met deze ondernemingen voeren we voor een deel zelf. Voor een ander deel via onze fiduciair manager en via andere vermogensbeheerders die de dialoog namens alle deelnemende pensioenfondsen voeren. Wij zijn dan supporting investor.

De thema's van het engagementprogramma zijn in 2021 onder meer gericht op de energietransitie, de verhoging van industriële energie-efficiëntie, klimaat en de transportsector en waterschaarste bij bedrijven. Wat betreft de water-risico's is het engagementprogramma met name gericht op het verstandig omgaan met zoetwater. Het doel van deze thema's is om ondernemingen een gedegen klimaatstrategie te laten ontwikkelen én uitvoeren. Dit betekent dat hun klimaatstrategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn. De maatregelen die daarvoor nodig zijn, moeten onderdeel gaan uitmaken

van de lange termijnstrategie van deze ondernemingen. En ze moeten voortkomen uit een klimaatvisie. De ondernemingen moeten ook helder uitleggen hoe zij klimaat gerelateerde risico's en kansen meten en beheersen.

Het stellen van meetbare, eenvoudige en eenduidige energie-efficiëntie doelen die aantoonbaar in lijn zijn met een 2°C klimaatscenario, is een belangrijke doelstelling voor ons fonds. Die is afgestemd op de doelstelling van het akkoord van Parijs. We voeren over de realisatie van deze doelen met ondernemingen dialogen. Over de voortgang en de achtergronden daarvan geven we meer inzicht via onze halfjaarlijkse MVB-rapportage.

Thema's gericht op samenwerking (collectieve engagements)

Initiatieven engagement programma

➔ **Beheersen en verkleinen van methaanuitstoot en -risico's**

Het betreft hier de uitstoot van methaan door olie- en gasbedrijven en elektriciteitsbedrijven

➔ **Investor Decarbonisation Initiative**

Dit initiatief heeft tot doel klimaatacties bij bedrijven te versnellen. We baseren ons op wetenschappelijk onderbouwde emissie-doelstellingen. En op doelstellingen gericht op hernieuwbare elektriciteit (RE100),

energieproductiviteit (EP100) en elektrische mobiliteit (EV100)

➔ **Climate Action 100+**

Dit is een investeerdersinitiatief om bedrijven met de grootste CO₂-uitstoot aan te sporen om:

- hun CO₂-uitstoot te verminderen
- transparanter te zijn over hun klimaatbeleid en -doelstellingen
- hun governance op het gebied van klimaatverandering te verbeteren.

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen is een belangrijk onderdeel van het verantwoord beleggingsbeleid. We voeren een eigen stembeleid. Daarin besteden we onder meer nadrukkelijk aandacht aan een beheerst beloningsbeleid en aan duurzaamheid gerelateerde aandeelhoudersresoluties. Het stemmen zelf doet Achmea Investment Management voor de Ontwikkelde markten. Vermogensbeheerder Robeco stemt in Opkomende markten en AXA stemt op aandeelhoudersvergadering van bedrijven met een kleine marktkapitalisatie.

Ons fonds stemde in 2021 op 2.095 aandeelhoudersvergaderingen, waarbij 24.611 agendapunten zijn behandeld. Op ruim 17% van alle agendapunten is tegen het management gestemd.

Hierbij ging het vooral om:

- ➔ De benoeming van bestuurders van ondernemingen, die niet onafhankelijk waren als dit wel geëist of gewenst was
- ➔ Beloningsstructuren die excessief waren, onvoldoende toegelicht of niet transparant genoeg.

Op aandeelhoudersresoluties over ecologische, sociale en governance kwesties is in meer dan de helft van de gevallen tegen het management gestemd. Uiteraard is tegen het management stemmen geen doel op zich. Het gaat ons om zo goed mogelijk verantwoord te beleggen.

Emerging Market Debt (EMD)

Meer dan veel andere pensioenfondsen sluiten wij landen uit als er sprake is van milieuschendingen, corruptie of schending van mensenrechten. Omgekeerd nemen we landen waar deze schendingen niet plaatsvinden extra zwaar op in onze portefeuille.

Informatie op onze website

We plaatsen elk half jaar een verslag van de stemactiviteiten op onze website. Daar geven we ook inzicht in het stemgedrag.

4.6 Z-score

De Z-score maakt deel uit van de performancetoets. Deze score geeft het verschil tussen het werkelijk behaalde rendement en het rendement van de normportefeuille weer. Daarmee is het een indicator voor de mate van out- of underperformance op de beleggingen. Het rendement geeft na correctie voor beleggingskosten en beleggingsrisico een z-score over 2021 van 0,76 positief.

Performancetoets

Volgens de vrijstellingsregeling passen we de performancetoets in 2021 toe over de periode januari 2017 tot en met december 2021. Komt over deze

periode de uitkomst van de performancetoets lager uit dan de waarde 0? Dan heeft een werkgever de mogelijkheid een verzoek tot vrijstelling van verplichte deelname aan ons pensioenfonds in te dienen. De performancetoets berekenen we door de z-scores van de afgelopen vijf jaar bij elkaar op te tellen. Vervolgens delen we dit getal door de wortel van vijf. Bij de uitkomst van die berekening tellen we 1,28 op. De performancetoets bedraagt 1,93. Hiermee voldoet de score ruimschoots aan de minimumgrens.

4.7 Beheerkosten van het fonds

De kosten van fiduciair management en vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar de volgende kostencomponenten:

- ➔ De totale kosten over 2021 bedragen € 60,8 miljoen (2020: € 58,7 miljoen). Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de kosten 0,26% (2020: 0,28%)
- ➔ De (geschatte) transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen bedragen 0,07% (2020: 0,08%). In Hoofdstuk 6 van deel B splitsen we de kosten verder uit en lichten we die toe.

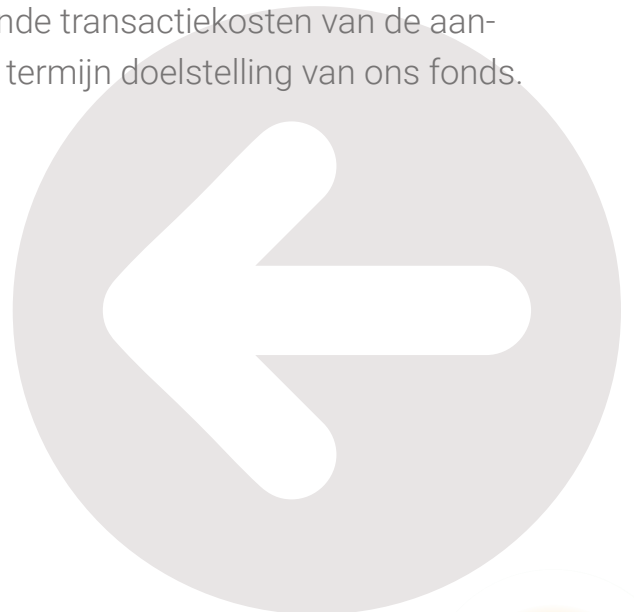
4.8 Kosten vermogensbeheer

Ieder jaar onderzoeken we de kosten die wij voor ons vermogensbeheer maken. We vergelijken onze kosten met een aantal andere pensioenfondsen die in omvang vergelijkbaar zijn met BPL Pensioen. Die groep vormt onze 'peer group'. Wij laten dit onderzoek uitvoeren door CEM Benchmarking. De uitkomsten van dit onderzoek zijn ieder jaar in september beschikbaar. Als gevolg van die ritmiek vermelden we in dit jaarverslag de kosten over 2020 en in het jaarverslag van 2022 vermelden we de kosten over 2021.

Onze kosten voor vermogensbeheer waren in 2020 relatief laag: 19,7 basispunten ten opzichte van 29.5 basispunten van onze peer group. Dat is 33% lager, terwijl we een vergelijkbaar rendement hebben behaald als de pensioenfondsen uit onze peer group.

Kosten in relatie tot de bijbehorende benchmark kosten

Het pensioenfonds moet voldoen aan de vereisten van de Shareholders' rights directive (Aandeelhoudersrichtlijn). Deze wet is gericht op het bevorderen van lange termijn betrokkenheid van aandeelhouders. Om te voldoen aan de Aandeelhoudersrichtlijn hanteren wij een betrokkenheidsbeleid en sluiten de beleggingen in aandelen aan bij de lange termijn doelstelling van ons fonds. Om die reden bewaken wij ieder jaar de prestatie van de aandelenportefeuille. Daarbij kijken we specifiek naar de omloopsnelheid van de aandelenportefeuilles. En naar de daaraan verbonden beheer- en transactiekosten. In 2021 lagen de omloopsnelheid en de daarbij behorende transactiekosten van de aandelenportefeuilles in lijn met de lange termijn doelstelling van ons fonds.

Risicobeheer

- ⋮ Het bestuur van BPL Pensioen beschouwt goed risicomanagement als een randvoorwaarde voor de realisatie van haar strategische doelen en het bereiken van een goed pensioen.

Ons risicomanagement richt zich op de beheersing van alle risico's die wij als fonds lopen: van strategische en organisatorische risico's tot risico's met betrekking tot de reeds opgebouwde pensioenen. Om ons risicomanagement goed te laten functioneren, zorgen we voor een aantal waarborgen:

- ➔ Ons bestuur en onze commissies zijn verantwoordelijk voor de juiste inschatting van de risico's. Zij nemen de beheersmaatregelen om deze risico's te beperken. Ons bestuursbureau biedt ondersteuning
- ➔ Daarnaast hebben we een sleutelfunctiehouder risicobeheer en een risicomanager. Die stellen kritische vragen als we besluiten nemen. Ze beoordelen of aan alle risico's is gedacht
- ➔ En we hebben ook een sleutelfunctiehouder audit. Die onderzoekt of de effectiviteit van besturing, het risicobeheer en de interne beheersing voldoende is.

“ Ons risicomanagement helpt ons om in controle te zijn. ”

➔ De dienstverlening van belangrijke uitbestedingspartners, zoals TKP Pensioen, Achmea Investment Management en Syntrus Achmea Real Estate & Finance verliep in 2021 goed. Vrijwel alle afspraken uit de met hen afgesloten dienstverleningsovereenkomsten zijn door hen nagekomen. De gemelde incidenten waren beperkt in aantal en impact. In onderstaande tabel staat het aantal incidenten. We hebben ze onderverdeeld naar de belangrijke uitvoerders en de mate van urgentie.

Aantal incidenten

Type incidenten	TKP Pensioen	Achmea IM	SAREF
Operationele	28	8	0
Integriteits	0	0	0

➔ Herhaling van incidenten voorkomen we zoveel mogelijk door aanpassing van bestaande beheersmaatregelen of door nieuwe beheersmaatregelen te treffen. Bij de enkele grotere incidenten, volgde ons bestuursbureau de voortgang en verbetermaatregelen intensief. Dat was bijvoorbeeld bij de invoering van de Uniforme Pensioenaangifte (UPA). Dat is een nieuw systeem om de gegevens van onze deelnemers geautomatiseerd vanuit de salarisadministratie van werkgevers in onze pensioenadministratie op te nemen. Bij de invoering van UPA was aanvankelijk onvoldoende rekening gehouden met de extra eisen die de piekarbeid-regeling aan het systeem stelt. Werkgevers met piekarbeiders hadden daardoor problemen bij de aanlevering van deelnemersgegevens.

➔ We hebben in 2021 het niveau van onze informatiebeveiliging op een hoger plan gebracht. Onze informatiebeveiliging, inclusief de beveiliging tegen cyberrisico's, past nu nog beter bij de ambitie van onze organisatie. Onze belangrijkste uitbestedingspartners voldoen aan de door DNB gestelde vereiste volwassenheidsniveaus volgens de COBIT-standaard. We hebben dit door een externe partij laten toetsen.

➔ We hebben samen met het bestuursbureau een 'security awareness plan' opgesteld. Belangrijk onderdeel daarvan was het uitvoeren van een phishing-test bij alle leden van onze fondsorganisatie. Daaruit bleek dat de alertheid voor phishing-mails verbetering behoeft. Daarom hebben we een IT-workshop gehouden en ons IT-opleidingsprogramma en 'Mobile Device Management'-beleid aangepast. Onze kennis en cyberweerbaarheid groeit daardoor mee met de toegenomen cyberdreiging.

➔ We hebben de kwaliteit van onze integrale risicorapportages verbeterd. Dit hebben we onder andere gedaan door beter aan te geven welke acties vereist zijn bij een 'oranje' of 'rood' stoplicht. Dit heeft er voor gezorgd dat we beter zicht hebben op de risico's die we lopen en daar beter op kunnen reageren.

➔ We hebben de individuele risicohouding van de leden van de risicocommissie in kaart gebracht. Zo weten zij van elkaar hoe ze in de wedstrijd zitten. Dit komt de discussie in de commissie ten goede. En dat is weer belangrijk voor de weging van risico's die ons bestuur maakt bij haar besluitvorming.

Ons risicomanagement draagt bij aan onze strategische doelen

Onze missie hebben we vertaald in vier strategische pijlers en randvoorwaarden. Die zorgen voor focus in ons handelen, zodat we de doelen bereiken die we voor ogen hebben:

1. De deelnemer bijstaan
2. Een groen pensioenfonds
3. Klaar voor de toekomst
4. Ontzorgen van de werkgever

➔ We volgen TKP Pensioen nauwgezet bij het plan om onze pensioenadministratie en delen van de bijbehorende software over te zetten naar de cloud-service van Amazon. Deze overgang verloopt trager dan gepland en is in 2021 verder uitgesteld. Dit blijft reden voor extra aandacht van onze zijde. Dit doen we door de overstap die het pilotfonds naar Amazon maakt, heel goed te volgen.

➔ Onze dekkingsgraad vormt een risico bij het waarmaken van onze ambitie. Daarom blijven we extra alert op de financiële risico's die ons fonds loopt.

5.1 Kwalitatieve en kwantitatieve risico-overwegingen

Kwalitatief

Als we over risico's praten, bedoelen we omstandigheden die onze strategie, onze organisatie, het beheerd vermogen en de opgebouwde pensioenen kunnen beïnvloeden. Door deze risico's goed te onderkennen en beheersmaatregelen te nemen, kunnen we de belangen van onze deelnemers zo goed mogelijk beschermen. Daarom hebben we eerder al een kwalitatieve risicohouding geformuleerd. Die is in 2021 geactualiseerd. Dit hebben we gedaan in overleg met onze sociale partners en het Verantwoordingsorgaan. Kern van deze risicohouding is onze ambitie om de nominale aanspraken waardevast te houden. Inflatie holt de waarde van de nominale uitkeringen namelijk uit. Gezien het lange termijnkarakter van pensioenen, is het belangrijk dat de koopkracht van onze gepensioneerden behouden blijft. Om koopkracht te behouden, vinden wij dat bepaalde beleggingsrisico's acceptabel zijn. Door die risico's is de kans iets groter dat we de nominale aanspraken niet volledig na kunnen komen.

De mate waarin we risico's accepteren hangt van de volgende kwalitatieve overwegingen af:

- ➔ We vinden dat het opbouwpercentage zo stabiel mogelijk moet zijn. Daardoor kunnen we ook de kwantitatieve risicohouding voor de lange termijn (=de uitkomst uit de haalbaarheidstoets) op een samenhangende manier beoordelen
- ➔ Binnen redelijke grenzen vinden wij de hoogte van het opbouwpercentage belangrijker dan toeslag verlenen
- ➔ Er moet een goede balans zijn tussen de te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement. Alleen dan kunnen we op langere termijn invulling geven aan onze pensioenambitie. Die pensioenambitie neemt met zich mee dat we risico's nemen om een beleggingsrendement te realiseren dat hoger is dan de risicovrije marktrente. Natuurlijk houden we daarbij rekening met de lange looptijd van onze verplichtingen. Op basis van een ALM-studie bepalen we de optimale verdeling tussen de beleggingscategorieën op hoofdlijnen

- ➔ Bij slechte economische omstandigheden vinden we het uitlegbaar dat we geen toeslag verlenen. We willen pensioenverlagingen voorkomen en die alleen inzetten als het echt niet anders kan
- ➔ Ons uitgangspunt voor voorwaardelijke pensioenverlagingen is om de maximale wettelijke spreidingperiode te hanteren
- ➔ Onvoorwaardelijke verlagingen spreiden we ook, behalve als deze 5% of minder zijn. Dit gebeurt als volgt:
- ➔ We voeren de verlaging in één keer door als die 5% of minder is.
- ➔ Is de verlaging meer dan 5%, dan voeren we deze met 5% per jaar door. Is het eventuele resterende percentage 5% of minder? Dan voeren we dat in het laatste jaar door.

De actuele financiële positie van ons fonds kan van invloed zijn op onze risicobereidheid. We beoordelen periodiek of de ambitie van onze sociale partners nog haalbaar is. In 2021 heeft het overleg tussen onze sociale partners geleid tot een verhoging van de premie van 25,0% naar 26,4%. En tot de aanpassing van de kwalitatieve risicohouding en de lange termijn risicohouding, Ook in 2022 zullen we regelmatig contact hebben met onze sociale partners.

Kwantitatief

De kwantitatieve risicohouding voor de korte termijn komt tot uitdrukking in de bandbreedte voor de vereiste dekkinggraad. De vereiste dekkinggraad weerspiegelt de risico's die ons fonds loopt op grond van onze strategische beleggingsportefeuille. De bandbreedte voor de vereiste dekkinggraad bedraagt 3%. Eind 2021 was de vereiste dekkinggraad 120%. Dat is binnen de bandbreedte.

De kwantitatieve risicohouding voor de lange termijn baseren we op het haalbaarheidsonderzoek. Aan de hand van dit jaarlijkse onderzoek bepalen we het verwachte pensioenresultaat. In 2021 is het acceptabele pensioenresultaat verlaagd van 95% naar 90%. Dat wil zeggen dat we nu op lange termijn 10% koopkrachtverlies accepteren. Daarnaast accepteren we een maximale afwijking van 50% bij een slechtweerscenario. De uitkomst van het pensioenresultaat in de haalbaarheidstoets eind 2021 was 91%. Deze waarde ligt dit jaar boven de verlaagde vastgestelde ondergrens.

5.2 Eigen risicobeoordeling in het licht van onze strategische pijlers

In 2020 hebben we een eigen risicobeoordeling (ERB) gemaakt. Deze beoordeling stelt ons in staat om inzicht te krijgen in de belangrijkste toekomstige strategische risico's. Met ons risicobeheer kunnen we beter anticiperen op deze risico's. Onze ERB levert het volgende beeld op, waarbij we aangeven welk risico's van invloed zijn op onze strategische pijlers:

Risico	Deelnemers bijstaan	Klaar voor de toekomst	Groen fonds	Werkgevers ontzorgen
BPL Pensioen en samenwerkingspartners voldoen niet aan eisen informatiebeveiliging	✓	✓	✓	✓
'Groen pensioenfonds' is niet duurzaam onderscheidend		✓	✓	
Onze werkgevers staan onder grote maatschappelijke druk		✓		
Reputatieverlies	✓		✓	✓
Draagvlak sociale partners valt weg	✓		✓	✓
Politieke risico's door nieuw pensioenstelsel en wetgeving		✓		
Vergaande consolidatie: kans of risico voor BPL Pensioen?		✓	✓	
Toekomstige financiële positie is onvoldoende		✓		
Op termijn te weinig expertise en competenties		✓		
Langdurige gevolgen COVID-19		✓		

De uitkomsten van onze ERB betrekken we in 2022 bij de afronding van onze nieuwe missie en visie. Die zullen ook tot een aanpassing van onze strategische pijlers leiden. En dat zal het komende jaar ook tot een nieuwe ERB leiden.

5.3 We onderscheiden financiële en niet-financiële risico's

We kennen risico's die financieel van aard zijn. Bijvoorbeeld de door ons gekozen financiële opzet, aandelenrisico's, vastgoedrisico's, renterisico's, liquiditeitsrisico's en inflatierisico. Sommige risico's zoeken we bewust op, zoals aandelenrisico's, want we verwachten dat daar positieve rendementen tegenover staan. Voor andere risico's, zoals renterisico's, nemen we maatregelen om deze te beperken. We kennen ook niet-financiële risico's. In 2021 ging specifiek aandacht uit naar de continuïteit van onze operationele organisatie, onze informatiebeveiliging, ons integriteitsbeleid, de uitbestedingsrisico's, het reputatierisico, het draagvlak onder onze sociale partners en het vertrouwen van onze deelnemers in onze pensioenregeling.

Risicoinschatting

Op basis van kans- en impactinschatting bepalen we onze risicotolerantie. De risicotolerantie is gebaseerd op het product van kans en impact. De tolerantie stellen we per risico vast en kent de volgende onderverdeling. De indeling bepalen we aan de hand van een maximale score van het product van kans en impact.

Hoofdcategorieën van risico's

We hanteren de volgende hoofdcategorieën van risico's. Ook zijn per risico de risicotolerantie opgenomen en de belangrijkste beheersmaatregelen.

Strategisch Risico (Beperkte tolerantie)

Het risico dat betrekking heeft op de missie en globale doelen van de organisatie. En de route die we per fase moeten volgen om de doelstellingen daadwerkelijk te bereiken.

Belangrijke beheersmaatregelen

- ➔ Roadmap Missie Visie Strategie
- ➔ Periodiek Strategische onderwerpen op de bestuursagenda

Matching-en/of renterisico (Hoge tolerantie)

Het risico als gevolg van het niet gematcht zijn van activa en passiva (inclusief off-balanceposten). Of van inkomsten en uitgaven in termen van rentevoet, rente typische looptijden, liquiditeit typische looptijden en gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil.

Belangrijke beheersmaatregelen

- ➔ Aan de hand van ALM-studie vaststellen mate van renteafdekking
- ➔ Risicorapportages over de feitelijke mate van afdekken
- ➔ Controle en bewaking liquiditeitspositie

Marktrisico (Hoge tolerantie)

Het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten binnen een (handels)portefeuille.

Belangrijke beheersmaatregelen

- ➔ Aan de hand van ALM-studie vaststellen van portefeuille op hoofdcategorieën
- ➔ Portefeuille constructie

- ➔ Mandaten met beleggingsrichtlijnen
- ➔ Beperking concentratierisico

Kredietrisico (Beperkte tolerantie)

Het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen niet nakomt. Dat kan al dan niet als gevolg van het aan beperkingen onderhevig zijn van buitenlandse betalingen. Het gaat om verplichtingen als verstrekte kredieten, leningen, vorderingen, ontvangen garanties.

Belangrijke beheersmaatregelen

- ➔ Mandaten met beleggingsrichtlijnen
- ➔ Diversificatie
- ➔ Risicorapportages

Verzekeringstechnisch risico (Beperkte tolerantie)

Het risico dat we uitkeringen, nu of in de toekomst, niet kunnen financieren vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten.

Dit als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het product.

Belangrijke beheersmaatregelen

- ➔ Periodiek onderzoek
grondslagen
- ➔ Periodieke aanpassing aan
nieuwste AG-tafel

Integriteitsrisico (Zeer beperkte tolerantie)

Het risico dat de integriteit van de instelling of het financiële stelsel wordt beïnvloed door niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers of de leiding. Ondanks de kaders vanuit wet -en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen.

Belangrijke beheersmaatregelen

- ➔ Integriteitsbeleid
- ➔ Periodieke verklaringen van betrokken personen

Uitbestedingsrisico (Beperkte tolerantie)

Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden (al dan niet binnen een groep, al dan niet aan de sponsor) uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikking gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad.

Belangrijke beheersmaatregelen

- ➔ SLA / ISAE 3402 rapportages
- ➔ Periodiek overleg met uitvoerders
- ➔ Incidentenmanagement
- ➔ Mandaatrichtlijnen

Operationeel risico (Beperkte tolerantie)

Het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering binnen de eigen organisatie.

Belangrijke beheersmaatregelen

- ➔ Kwaliteitsprocedures bestuursbureau
- ➔ Werken aan de hand van Jaarkalender en roadmap

Juridisch risico (Beperkte tolerantie)

Het risico dat samenhangt met veranderingen in en naleving van wet- en regelgeving. Het mogelijk bedreigd worden van onze rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.

Belangrijke beheersmaatregelen

- ➔ Toets door juridische expertise binnen bestuursbureau en waar nodig bij externe partijen

Omgevingsrisico (Beperkte tolerantie)

Het risico door veranderingen van buiten de instelling of groep op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat. Voorbeelden zijn: concurrentie, afhankelijkheid, reputatie en ondernemingsklimaat.

Belangrijke beheersmaatregelen

- ➔ Periodiek Strategische onderwerpen op de bestuursagenda
- ➔ Periodiek overleg met de aan ons fonds verbonden sociale partners

IT-risico (Beperkte tolerantie)

Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT.

Belangrijke beheersmaatregelen

- ➔ IT-beleid
- ➔ Beoordelen rapportages uitvoerders
- ➔ MDM beleid
- ➔ Incidentenmanagement

ESG-risico (Beperkte tolerantie)

Het risico dat bij de monitoring van de bestaande beleggingsportefeuille of het aangaan van nieuwe beleggingen aspecten rondom milieu, sociaal,

ondernemingsbestuur, mensenrechten, arbeidsomstandigheden, bestuurdersbeloning en/of diversiteit, of klimaat, zoals klimaatverandering, onvoldoende worden gewogen dan wel onderschat.

Belangrijke beheersmaatregelen

- ➔ Voor alle risico's (hoofd en subrisico's) definiëren we meerdere scenario's in de Risk Self Assessment. Daarin beoordelen we eerst het bruto-risico (zonder beheersmaatregelen) en daarna aan de hand van de getroffen beheersmaatregelen ook de netto-risico's. Als bij een risico het netto-risico hoger is dan de risicotolerantie, beoordelen we de beheersmaatregelen opnieuw of we passen de risicotolerantie aan.
- ➔ In het boekjaar 2021 bevonden alle (sub)risico's zich binnen de risicotolerantie.

We kennen ook niet-financiële risico's. In 2021 ging specifiek aandacht uit naar de continuïteit van onze operationele organisatie, onze informatiebeveiliging, ons integriteitsbeleid, de uitbestedingsrisico's, het reputatierisico, het draagvlak onder onze sociale partners en het vertrouwen van onze deelnemers in onze pensioenregeling.

In onderstaande tabel geven we de effecten van de belangrijkste risico's (markt en rente) op de dekkingsgraad weer.

Gevoeligheidsanalyse							
Zakelijke waarden	-50%	-30%	-10%	0%	10%	30%	50%
+150bp	91	106	122	130	138	153	169
+100bp	85	100	114	121	128	142	156
+ 50bp	81	93	105	113	119	132	145
0bp	76	88	99	105	111	122	134
-50bp	72	82	93	98	103	114	124
-100bp	68	77	87	91	96	105	115
Rente -150bp	64	73	81	85	89	98	105

5.4 Een bijzonder risico vormt het niet kunnen voldoen aan de minimale norm voor de dekkingsgraad

Om aan de minimale norm voor de dekkingsgraad te kunnen voldoen, hebben we een overall risicohouding vastgesteld. Deze risicohouding is de mate waarin we bereid zijn beleggingsrisico's te lopen om onze fonds- doelstellingen te realiseren. Die zetten we af tegen de mate waarin we deze beleggingsrisico's aanvaardbaar vinden, gezien de kenmerken van ons fonds. Deze risicohouding is mede gebaseerd op een eerder gehouden risicobereidheidsonderzoek onder de deelnemers en de pensioengerechtigden van ons fonds. Zij onderschrijven voor het

overgrote deel dat we risico's in het beleggingsbeleid nemen door in aandelen te beleggen. Daardoor halen we ook naar hun verwachting een hoger pensioenresultaat. Onze deelnemers accepteren het dat deze risico's uiteindelijk ook tot een lager pensioen kunnen leiden. Onze beleidsdekkingsgraad eindigde in 2021 op 100%. Onze actuele dekkingsgraad bedroeg 105,6%. Dat is boven de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,3%. Daardoor hoefden we onze pensioenen niet te verlagen.

5.5 Governance gebaseerd op 'three lines model'

De governance vormt een belangrijk onderdeel van het risicomanagement. Onze governance was in 2020 voor het eerst volledig gebaseerd op het 'three linesmodel'. In 2021 hebben we een paar kleine wijzigingen doorgevoerd die het model voor ons beter werkbaar maakte. Ons tweede lijns risicomanagement is hiermee voldoende onafhankelijk van de operationele eerste lijns activiteiten.

'Three lines -model' in de praktijk

De eerste lijn

De eerste lijn bestaat uit ons bestuur en bestuurlijke commissies, met uitzondering van de Risicocommissie. Ons bestuursbureau biedt ondersteuning. De eerste lijn is verantwoordelijk voor het beleid, de beleidsvoorbereiding en de besluitvorming. Daarbij hoort ook de primaire verantwoordelijkheid voor de beheersing van de risico's.

De tweede lijn

De tweede lijn bestaat uit de sleutelfuncties risicobeheer en actuarieel, de Compliance Officer en de Risicocommissie. De tweede lijn is verantwoordelijk voor:

- ➔ De beoordeling van de besluitvorming in de eerste lijn op proces, de beoordeling van de risico's en beheersmaatregelen, van de volledigheid en van de evenwichtige belangenafweging. Bij belangrijke besluitvorming of beleidswijziging lieten we onder verantwoordelijkheid van de sleutelfunctiehouder Risicobeheer een risico-opinie opstellen
- ➔ Het maken van het risicojaarplan en de beoordeling van de handwijze van de eerste lijn rond het incidentenregister
- ➔ Toezien op de beoordeling van de risicorapportages die de uitvoerders van de eerstelijns opstellen
- ➔ Periodiek overleg voeren met de risicomangers van alle uitvoerders. Doel van dit overleg is hen te bevragen over hun opzet en inrichting van het risicobeheer. En over de werking van de ingestelde beheers maatregelen.

De derde lijn

De derde lijn bestaat uit de sleutelfunctie interne audit. Deze derde lijn geeft aanvullende zekerheid over de effectiviteit van besturing, het risicobeheer en de interne beheersing.

5.6 Beheer van de risico's in handen van bestuur en commissies

Het pensioenfonds heeft een Dagelijks Bestuur (DB) en drie bestuurscommissies:

- ➔ Pensioen Communicatie Commissie (PCC)
- ➔ Beleggingsadviescommissie (BAC)
- ➔ Risicocommissie (RC).

Het DB, de PCC en de BAC zijn eerste-lijnscommissies. Zij managen de risico's. De RC is een tweedelijnscommissie die bewaakt of het risicomanagement goed verloopt. De commissies bereiden, afhankelijk van het mandaat, de besluit-

vorming van ons bestuur voor. Ook adviseren zij ons bestuur. Zij houden ook toezicht op het beleid, de daarop gebaseerde implementatieactiviteiten en de eerstelijnsrisico's die ons fonds loopt. De commissies hebben een beperkt besluitvormingsmandaat. Het bestuursbureau en de uitbestedingspartijen ondersteunen de commissies bij de uitvoering van hun activiteiten. Ons bestuur is altijd eindverantwoordelijk voor een adequate opzet, het voortbestaan en de effectieve werking van de eerste, tweede en derde lijn. Daarmee draagt ons bestuur ook de eindverantwoordelijkheid voor het inrichten en functioneren van de 'sleutelfuncties'. Uiteraard behouden de sleutelfunctiehouders hun eigen verantwoordelijkheid.

5.7 Sleutelfuncties

Sinds 2019 zijn er op grond van de vereisten uit IORP II drie sleutelfuncties, waarbinnen de sleutelfunctiehouders eindverantwoordelijk zijn, ingericht:

Hieronder geven we de sleutelfuncties volgens de definitie van IORP II weer:

- ➔ De risicobeheersfunctie (tweede lijn)
Linda Gastelaars
- ➔ De actuariële functie (tweede lijn)
Hamadi Zaghdoudi
- ➔ De interne audit functie. (derde lijn)
Niels Smit

➔ Sleutelfunctie risicobeheer

De sleutelfunctiehouder risicobeheer beoordeelt, ziet toe op en rapporteert over het risicobeheersysteem. Ook heeft deze sleutelfunctiehouder een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. De voorzitter van de risicocommissie is sleutelfunctiehouder van het risicobeheer. Hij of zij laat zich onder andere ondersteunen door de risicomanager van het bestuursbureau.

In 2021 heeft de sleutelfunctiehouder 11 risico-opinies geschreven. Bij het merendeel van deze opinies stelde de sleutelfunctiehouder vast dat bij de besluitvorming werd voldaan aan een juiste risicobeoordeling en adequate beheersmaatregelen. Bij een klein aantal risico-opinies had de sleutelfunctiehouder opmerkingen die door het bestuur ter harte zijn genomen.

➔ Sleutelfunctie actuariële zaken

De sleutelfunctiehouder actuariële zaken beoordeelt de technische grondslagen bij de vaststelling van de voorziening en de toetsing van de gegevens die de basis vormen voor deze voorziening. De certificerend actuaris is bij ons de houder van de actuariële sleutelfunctie.

In 2021 heeft deze sleutelfunctiehouder op kwartaalbasis aan het bestuur gerapporteerd en vastgesteld dat de technische grondslagen adequaat zijn. Daarnaast vraagt hij onder andere aan het bestuur om met het oog op de komende transitie een datakwaliteitsbeleid te formuleren. Het bestuur heeft die aanbeveling overgenomen.

➔ Sleutelfunctie interne audit

De sleutelfunctiehouder interne audit evalueert objectief en onafhankelijk. Deze evaluatie richt zich op de effectiviteit van de besturing, het risico-beheer en de interne beheersing. De sleutelfunctiehouder geeft hierover aanvullende zekerheid, inzicht en advies. Zo helpt hij of zij ons fonds zijn doelstellingen beheerst te realiseren en de waarde van ons fonds te verbeteren en beschermen. Deze sleutelfunctiehouder is in dienst van Actor, maar opereert onafhankelijk van het bestuursbureau. Hiervoor hanteren we een afzonderlijke inleenovereenkomst die specifieke waarborgen omvat voor de onafhankelijkheid van de sleutelfunctiehouder.

In 2021 heeft de sleutelfunctiehouder een aantal audits verricht.

Deze hadden betrekking op:

- ➔ Bestuur en besluitvorming
- ➔ Bestuur en geschiktheidsbevordering
- ➔ Vermogensbeheer
- ➔ Beheersing van Achmea IM mandaten
- ➔ Pensioenbeheer
- ➔ Incidentmanagement door TKP Pensioen.

Het bestuur heeft besloten de aanbevelingen van de sleutelfunctiehouder over te nemen.

➔ Compliance officer

Onze compliance officer bevordert de integriteit van ons fonds door het geven van advies en training. Ook ziet onze compliance officer toe en door toe op de naleving van interne en externe normen. Ze heeft een faciliterende en adviserende rol bij de totstandkoming van de periodieke integriteitsrisicoanalyse (SIRA). En zij is actief betrokken bij het incidentmanagementproces. We hebben zowel een interne als externe compliance officer. De interne compliance officer is het eerste aanspreekpunt. De externe compliance officer ondersteunt de interne compliance officer.

In 2021 hebben we op verschillende niveaus aandacht besteed aan belangenverstrengeling. Dat is een integriteitsrisico. We hebben daarom een themasessie gehouden over 'dubbele petten'. Onze compliance officer

heeft advies gegeven over dit onderwerp mede naar aanleiding van nieuwe wetgeving over dit onderwerp: de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (WBTR) die in werking is getreden. Verder is onze compliance officer betrokken geweest bij de actualisatie van ons belonings- en uitbestedingsbeleid. De berichtgeving over de Pandora Papers was aanleiding om nog eens goed naar onze beheersmaatregelen te kijken om betrokkenheid bij dergelijke complexe beleggingsconstructies te voorkomen. In 2022 besteden we hier nog verder aandacht aan. Ook het CDD-beleid binnen het vastgoedbeheer krijgt volgend jaar meer aandacht. In 2021 hebben we ons beleid aangepast en verbeterd. De compliance officer vindt het verstandig dat we de effecten van dat verbeterde beleid in 2022 controleren en bewaken.

Onze interne compliance officer is tegelijkertijd ook onze functionaris voor de gegevensbescherming (FG). Onze FG houdt toezicht op de correcte naleving van privacy wetgeving en -beleid en geeft advies bij privacyvraagstukken. Daarnaast maken de compliance officer en de functionaris gegevensbescherming ook deel uit van de tweede lijn.

In 2021 hebben we ons privacybeleid en onze privacycharter aangepast. Dit hebben we gedaan naar aanleiding van de audit over de naleving van de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen. Er zijn in 2021 namelijk in totaal dertien datalekken gemeld. De FG is betrokken bij het onderzoek naar en de afhandeling van deze datalekken. Deze datalekken zijn niet gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens omdat ze geen (hoog) risico inhielden voor de privacyrechten van betrokkenen.

5.8 Risicomanagementcyclus kent vijf stadia

Bij het managen van alle risico's die wij voor het realiseren van onze bedrijfsvoering en strategische doelen lopen, onderkennen we vijf stadia:

1 Onderkennen van de risico's.

We onderscheiden 11 hoofd-risicocategorieën. Die zijn gekoppeld aan onze strategische pijlers. Deze hoofdcategorieën zijn weer verdeeld in sub-risicocategorieën.

2 Meten van de risico's.

Voor alle relevante risico's stellen we, voor zover mogelijk, Key Risk Indicators (KRI's) met bijbehorende limieten vast. De KRI's die de uitvoerders hanteren worden in overleg met het bestuur vastgesteld. De KRI's leggen we vast in de risicorapportages van de uitvoerders en van het bestuursbureau. De limieten van de KRI's worden in de diverse commissie besproken en beoordeeld.

3 Bewaken van de risico's.

Aan de hand van de KRI's bewaken we of de risico's buiten de tolerantiegrenzen vallen en of we eventueel extra maatregelen moet nemen. Ook in 2021 zijn alleen de KRI's 'Kans op korten' en de 'Mate van korten' als gevolg van de lage dekkinggraad (structureel) overschreden. Deze KRI's waren vastgesteld in een periode dat de rente zich op een structureel hoger niveau bevond dan in het boekjaar. Door de in 2021 gestegen dekkinggraad is de kans op pensioenverlagingen overigens afgenomen. Vanaf 2021 bewaken we ook de kans op het niet halen van de richtdekkinggraad. Die is van belang voor de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Deze richtdekkinggraad is nodig om op een evenwichtige wijze over te kunnen gaan naar dat nieuwe stelsel.

4 Beheersen van de risico's.

Bij de vaststelling van beheersmaatregelen kijken we naar:

- De reeds bestaande maatregelen
- Het effect van de mogelijke maatregelen op de kans dat het risico zich voordoet en de impact die risico dan heeft, inclusief eventuele gevolgen voor andere risico's
- De kosten en baten van de implementatie van de maatregelen
- Het resulterende risico na de maatregelen en of dat risico binnen het gewenste tolerantie niveau komt.

5 Rapporteren

We worden elke kwartaal op de hoogte gebracht van de ontwikkeling van de KRI's. De eerste lijn is verantwoordelijk voor de aanlevering van de informatie voor het risicodashboard. Mede met inbreng van de tweede en derde lijn kan ons bestuur vervolgens de vijf stadia van deze cyclus doorlopen.

5.9 Risicomanagement en risicobereidheid

In aanvulling op de vijf stadia van de risicomanagementcyclus, kennen we ook risico-managementprocessen.

Belangrijke procesen

➔ Op basis van onze strategische doelstellingen hebben we voor elk subrisico de risicobereidheid geformuleerd. Vervolgens hebben we KRI's gedefinieerd. Dat zijn meetinstrumenten waarmee we kunnen bepalen of onze risicobereidheid wordt overschreden. Onze risicobereidheid leggen we verder vast in een heat map. Die geeft de kans op en de impact van het risico weer. De risicobereidheid is precies dat deel van de heat map waarin we ons voor dat risico willen bevinden.

➔ Periodiek, maar minimaal één keer per jaar, toetsen we de Risk Self Assessments (RSA's) voor elk subrisico. Doel is om zo het bruto risico, de beheersmaatregelen en de netto risico's in kaart te brengen. Het netto risico vergelijken we vervolgens met onze risicobereidheid. De RSA's hebben een tweeledig doel. Enerzijds om te bepalen of er voldoende beheersmaatregelen zijn en of deze voldoende effectief zijn. Anderzijds om vast te stellen of het bewuste risico zich nog binnen de grenzen van onze risicobereidheid bevindt. In 2021 hebben we de definities voor kans en impact opnieuw bepaald en in lijn gebracht met de periodieke integriteitsanalyse ('SIRA'). In 2022 stellen we alle RSA's opnieuw vast.

5.10 Instrumenten van het risicomanagement

Het risicojaarplan geeft de geplande activiteiten van het risicomanagement voor het komende jaar weer. De activiteiten zijn erop gericht om de kwaliteit van het integraal risicomanagement te bewaken en te verbeteren. De algehele supervisie op de voortgang van het risicojaarplan is toebedeeld aan de risicomanager.

➔ Risicojaarplan

Het risicojaarplan geeft de geplande activiteiten van het risicomanagement voor het komende jaar weer. De activiteiten zijn erop gericht om de kwaliteit van het integraal risicomanagement te bewaken en te verbeteren. De algehele supervisie op de voortgang van het risicojaarplan is toebedeeld aan de risicomanager.

➔ Risk Self Assessment

Voor alle risico's, zoals genoemd in paragraaf 5.7, (her)formuleren we ieder jaar in de commissies scenario's die zich kunnen voordoen en waarmee de kans en impact van dit risico op BPL Pensioen te bepalen is. We maken onderscheid in bruto risico (dan houden we geen rekening met de beheersmaatregelen) en netto risico (dan houden we wel rekening met de beheersmaatregelen). Vervolgens bezien we of het netto risico valt binnen de risicobereidheid en of we aanvullende beheersmaatregelen moeten doorvoeren. In 2021 is enige achterstand ontstaan in de actualisatie van de RSA's. Om deze reden zullen we de actualisaties in 2022 voortvarend oppakken.

➔ Risicoparagraaf

Ieder beleidsadvies dat we voorgelegd krijgen, voorziet de opsteller van dat advies van een risicoparagraaf. Daarin staan de specifieke risico's beschreven die BPL Pensioen loopt. Daarnaast moet de impact van het advies op de risico's worden vermeld. Ook staan in de risicoparagraaf eventueel aanvullende beheersingsmaatregelen vermeld. De eerste lijn stelt de risicoparagraaf op.

➔ Risico-opinie

Naast de risicoparagraaf, kan een advies aan ons bestuur ook een onafhankelijke beoordeling (risico-opinie) door de sleutelfunctiehouder risicobeheer bevatten. De risico-opinie betreft een beoordeling of in de besluitvorming met alle risico's (afdoende) rekening is gehouden. Ook gaat het om een beoordeling of het advies voldoet aan ons beleid en of het juiste proces is gevolgd. De risicoparagraaf en risico-opinie ondersteunen samen een risicogestuurde besluitvorming en een goede evaluatie van genomen besluiten.

➔ Risicorapportages

De 1e lijn verzorgt op kwartaalbasis een rapportage waarmee we, op basis van de beoordeling van de KRI's, inzicht geven in het verloop van alle geïdentificeerde risico's. KRI's die duiden op een overschrijding van de risicotolerantie, vergen van ons bestuur aanvullende maatregelen. In 2021 is deze rapportage herzien. Daardoor geeft deze rapportage meer inzicht en ook duidelijker beeld van wanneer we welke actie moeten ondernemen.

De tweede lijn beoordeelt deze rapportages inhoudelijk en stelt de 1e lijn kritische vragen over de inhoud.

6

Uitvoeringskosten

- We hebben inzicht in onze kosten. We bewaken die en rapporteren
- jaarlijks over het verloop daarvan. Onze pensioenregeling voeren we
- uit tegen acceptabele kosten. In dit hoofdstuk geven we per kosten-
- soort uitleg over de aan ons geleverde diensten.

6.1 ontwikkeling kosten pensioenbeheer 2021 Beloningsbeleid

Duurzaamheid is op een gebalanceerde manier in ons beleggingsbeleid opgenomen. Maar duurzaamheid gaat verder dan onze beleggingen. Onze visie is er op gericht om ons gehele handelen duurzaam te laten zijn. Dus willen we ook perverse prikkels in beloningen tegen gaan. Die zijn niet in het belang van onze deelnemers. Zo denken we ook over de beloningen voor onze eigen bestuurders. Daarom hebben we het beloningsbeleid voor onze bestuurders vastgelegd. In dit reglement staan de vergoedingen van ons bestuur, de Raad van toezicht en het Verantwoordingsorgaan. Bestuurders ontvangen een vaste vergoeding per jaar. De leden van de Raad van toezicht ontvangen ook een vaste vergoeding. Aspirant-leden ontvangen een vergoeding per vergadering net als de leden van het Verantwoordingsorgaan en de leden van de commissie van beroep. Er zijn geen mensen in dienst van BPL Pensioen en er is geen sprake van prestatie gerelateerde beloningen. Bij beëindiging van de bestuursfunctie, ontvangt een vertrekkende bestuurder geen vergoeding.

Kosten pensioenbeheer

Bedragen x € 1.000

	2021	2020	2019
Bestuurskosten	1.020	899	1.037
Kosten VO en Rvt	203	257	215
Administratiekostenvergoeding	14.353	13.862	13.499
Accountantskosten	608	521	192
Controle- en advieskosten (zonder accountantskosten)	832	828	710
Contributies en bijdragen	1.022	1.014	1.072
Overige kosten en communicatie	1.457	1.171	1.100
Bestuursondersteuning	3.630	3.375	2.759
Totaal	€ 23.125	€ 21.927	€ 20.495

In bovenstaande overzicht is te zien dat de kosten in 2021 ten opzichte van 2020 zijn toegenomen met € 1,2 miljoen. We lichten hieronder de ontwikkeling van de kosten voor het pensioenbeheer toe.

Kosten accountant

De accountantskosten zijn met 17% gestegen in 2021 ten opzichte van 2020, door de overstap naar een nieuwe accountant.

Controle- en advieskosten

De controle- en advieskosten, zonder accountantskosten, zijn in 2021 vrijwel gelijk aan 2020.

Contributies en bijdragen

De contributies en bijdragen zijn in 2021 vrijwel gelijk aan 2020.

Overige kosten

De overige kosten zijn in 2021 met ongeveer 21% gestegen ten opzichte van 2020. Deze forse stijging is met name het gevolg van de toegenomen projectkosten. In het bijzonder die voor de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel.

Bestuursondersteuning

De kosten voor ons bestuursbureau zijn in 2021 met 8% gestegen ten opzichte van 2020.

Kosten voor pensioenbeheer

De kosten voor pensioenbeheer wijzen we gedeeltelijk toe aan de kosten voor vermogensbeheer. Het gaat om de volgende kostenposten:

- ➔ De kosten van ons bestuursbureau voor vermogensbeheer, voorzover die gebaseerd zijn op een interne urenregistratie
- ➔ Directe kosten van ons bestuursbureau voor vermogensbeheer
- ➔ De bestuurskosten, de kosten van de Raad van toezicht, van het Verantwoordingsorgaan, voor de accountantscontrole van de jaarrekening en de kosten van de certificerende actuaris. We delen die voor 25% toe aan vermogensbeheer, de rest aan pensioenbeheer. Deze verdeling is gebaseerd op een globale inschatting van het tijdsbeslag dat alle partijen aan pensioenbeheer en vermogensbeheer besteden
- ➔ De kosten voor DNB, de AFM en de Pensioenfederatie delen we voor 50% toe aan vermogensbeheer.

In totaal delen we van de € 23,1 miljoen aan kosten, € 1,6 miljoen toe aan vermogensbeheer. Daardoor zijn de kosten voor pensioenbeheer uiteindelijk € 21,5 miljoen. In 2020 deelden we € 1,6 miljoen toe aan vermogensbeheer.

Jaarvergoeding

Bedragen in €

Functie	Vergoeding 2021
Voorzitter bestuur	83.244
Bestuurder	51.709
Bestuurder met sleutelfunctie- houderschap risicobeheer	57.373
Voorzitter Raad van toezicht	25.876
Lid Raad van toezicht	16.879
Beleggingsadviescommissie	11.248
Risicocommissie	11.248
Pensioen & Communicatie Commissie	11.248
Dagelijks Bestuur	5.626

Beloningsbeleid

De bestuurskosten zijn in 2021 gestegen ten opzichte van 2020. De vergoeding voor onze bestuurders volgt de jaarlijkse prijsindex voor de zakelijke dienstverlening.

Ontwikkeling deelnemersbestand 2021

Uit analyse van de ontwikkeling van ons deelnemersbestand blijkt het volgende:

Ontwikkeling deelnemersbestand 2021

	2021	2020	Vershil
Werknemers	122.387	122.886	-499
Gepensioneerden	73.486	71.190	2.296
Totaal werknemers en gepensioneerden*	195.873	194.076	1.797
Ex-deelnemers	493.145	486.144	7.001
Totaal inclusief ex-deelnemers	689.018	680.220	8.798

* Uitgangspunt voor berekening kosten per deelnemer volgens definitie Pensioenfederatie

Voor de berekening van de kosten per deelnemer is het aantal werknemers en gepensioneerden relevant. We volgen de berekening zoals de Pensioenfederatie die heeft uitgewerkt; daarin zijn de kosten niet over ex-deelnemers omgeslagen.

Ontwikkeling kosten per deelnemer in 2021

Ontwikkeling kosten per deelnemer	2021	2020	2019
Pensioenuitvoeringskosten (jaarrekening)	23.125.000	21.927.000	20.494.706
Pensioenuitvoeringskosten die zijn toegewezen aan vermogensbeheerkosten	-1.644.846	-1.557.250	-1.477.356
Totaal pensioenuitvoeringskosten t.b.v. de berekening kosten per deelnemer (A)	21.480.154	20.369.750	19.017.350
Totaal actieven en gepensioneerden (B)	195.873	194.076	190.068
Kosten per deelnemer (A) / (B)	110	105	100

De kosten per deelnemer zijn niet alleen afhankelijk van het verschil in de pensioenbeheerkosten, maar ook van de ontwikkeling van het deelnemersbestand. Hieronder is de ontwikkeling van de kosten per deelnemer weergegeven, uitgesplitst naar de oorzaak:

- ➡ Bij een ongewijzigd deelnemersbestand zouden de kosten per deelnemer ten opzichte van 2020 zijn toegenomen
- ➡ Ondanks het toegenomen aantal deelnemers zijn de kosten per deelnemer ten opzichte van 2020 toegenomen met € 5 ((kosten 2021/aantal deelnemers 2021) -/(kosten 2020/ aantal deelnemers 2020)).

Kosten per deelnemer 2021	Vershil door ontwikkeling pensioenbeheerkosten	Vershil door ontwikkeling deelnemersbestand	Afrondingsverschillen	Kosten per deelnemer 2020
€ 110	€ 6	-€1	€ 0	€ 105

6.2 Kosten vermogensbeheer

Kosten vermogensbeheer

Bedragen x € 1.000

In euro's	2021	2020
Gemiddeld belegd vermogen	23.357.000	20.914.000
Totale kosten vermogensbeheer excl. transactiekosten	44.363	41.146
Totale kosten vermogensbeheer incl. transactiekosten	60.775	58.720
Transactiekosten	16.266	17.574
In procenten		
Kosten vermogensbeheer % (excl. transactiekosten)	0,19%	0,20%
Kosten vermogensbeheer % (incl. transactiekosten)	0,26%	0,28%
Transactiekosten %	0,07%	0,08%

Het 'gemiddeld belegd vermogen' is bepaald op basis van de definitie die de Pensioenfederatie aanbeveelt. In deze definitie is het gemiddeld belegd vermogen gebaseerd op de stand aan het einde van iedere maand (maand-ultimo's) gedurende het jaar.

De totale kosten voor vermogensbeheer in bovenstaande tabel zijn gelijk aan de kosten die we aan DNB rapporteren (jaarstaat J402). Bij het transparant maken van de kosten voor vermogensbeheer zijn de aanbevelingen en definities van de Pensioenfederatie in acht genomen. Dat wil zeggen dat de cijfers zijn gebaseerd op aantoonbare kosten, of een resultaat zijn van schattingen die qua methodiek minimaal voldoen aan de vereisten van de Pensioenfederatie. De kosten vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar:

Kosten vermogensbeheer

- ➔ Beheerkosten
- ➔ Performance gerelateerde kosten
- ➔ Transactiekosten.

Bedragen x € 1.000	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten	Totaal
Vastgoed	14.438		379	14.817
Aandelen	9.577		8.672	18.250
Vastrentende waarden	14.861		6.370	21.231
Alternatieve beleggingen	713	146	9	867
Overige beleggingen	56			56
Derivaten	1.209		836	2.045
Kosten fiduciair beheer	1.421			
Kosten bewaarloon	443			
Kosten bestuursbureau	1.645			
Overige kosten				
Totaal	44.363	146	16.266	60.775

De transactiekosten zijn de kosten die we maken om effectentransacties tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn veelal op basis van een schatting tot stand gekomen. Dit komt bijvoorbeeld omdat er bij transacties in de categorie vastrentende waarden geen aparte kosten worden berekend. Deze zitten namelijk in het verschil tussen de bied- en laat-prijs. In de volgende paragrafen gaan we dieper in op de kosten die in 2021 gemaakt zijn. Die vergelijken we met de kosten in 2020. In de jaarrekening zijn kosten voor vermogensbeheer opgenomen van € 33,9 miljoen. In onderstaand overzicht sluiten de kosten voor vermogensbeheer aan op de kosten die zijn opgenomen in de jaarrekening.

Bedragen x € 1.000	Directe kosten vermogensbeheer	Indirecte kosten vermogensbeheer		Transactie- kosten
	Jaarrekening	Overige indirecte beheerkosten (in koersen en beleggingsfondsen)	Algemene indirecte kosten	Transactie- kosten
Vastgoedbeleggingen	13.282	1.155		379
Aandelen	9.498	80		8.672
Vastrentende waarden	6.303	8.558		6.370
Overige beleggingen	756	159		9
Derivaten	2.588	-1.379		836
Overige Kosten van vermogensbeheer (niet toe te rekenen aan asset categorie) inclusief kosten fiduciair beheer	1.421			
Bewaarloon			443	
Toerekening pensioen uitvoeringskosten vanuit pensioenbeheer			1.645	
	33.848	8.537	2.088	16.266
Totaal directe kosten vermogensbeheer (jaarrekening)	33.848			
Totaal indirecte kosten vermogensbeheer		10.661		
Totaal transactiekosten				16.266
Totaal vermogensbeheerkosten	60.775			

De post 'indirecte kosten vermogensbeheer' bestaat met name uit vermogensbeheerkosten in beleggingsfondsen die ten laste komen van het rendement van het beleggingsfonds. De transactiekosten zijn verwerkt in het beleggingsresultaat.

Inzicht in beheerkosten

Aansluiting met de jaarrekening

In de aanbevelingen voor uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie zijn de directe en indirecte kosten opgenomen. De aanbevelingen maken expliciet onderscheid tussen vermogensbeheerkosten en transactie-

kosten. In de jaarrekening zijn alleen de kosten opgenomen die direct bij ons in rekening zijn gebracht. De voor een deel geschatte direct toe te rekenen beleggingskosten binnen de beleggingsfondsen en transactiekosten maken in de jaarrekening onderdeel uit van de waardeveranderingen van de beleggingen. In de opstelling van de vermogensbeheerskosten in dit hoofdstuk zijn ook de kosten van advisering voor vermogensbeheer opgenomen.

Er zijn meerdere factoren die van invloed zijn op de hoogte van de kosten. We geven hieronder aan welke factoren een belangrijke invloed op de kosten hebben.

Beleggingsmix

Het type belegging is in belangrijke mate bepalend voor de omvang van de beheerkosten. De belangrijkste 'drivers' tussen verschillende type beleggingen zijn afwegingen tussen zakelijke en vastrentende waarden. Tussen liquide en illiquide beleggingen, tussen traditionele en alternatieve beleggingen en tussen beleggingen in Ontwikkelde en Opkomende markten. Bepaalde categorieën zijn weliswaar duurder. Toch hebben we ze geselecteerd. Dit komt omdat ze naar verwachting bijdragen aan een betere rendement-risicoverhouding van de totale beleggingsportefeuille.

Schaalgrootte

Wanneer wij of onze fiduciaire beheerder schaalvoordelen kunnen behalen, vallen de kosten doorgaans lager uit.

Actief en passief beleggen

Bij actief beheer krijgt de manager de doelstelling mee om de relevante benchmark te verslaan, wat een hoger verwacht rendement betekent. Hier staan hogere kosten tegenover, omdat er veel tijd en energie nodig is voor onder andere het beleggingsproces, research en analisten.

Overige factoren

Het beheer door een enkele manager of juist meerdere managers heeft impact op de kosten. Daarnaast kan de keuze tussen een discretionaire oplossing en/of een beleggingsfonds invloed hebben op de hoogte van de kosten.

Beheerkosten

Hieronder geven we per categorie inzicht in de hoogte van de kosten aan de hand van de genoemde factoren. We kijken ook naar de kosten in 2020.

Vastgoed

De beheerkosten voor vastgoed bedroegen in 2021 € 14,4 miljoen.

Dit is een stijging van € 1,01 miljoen ten opzichte van 2020.

De belangrijkste reden van de stijging, is de sterke groei van de omvang van de vastgoedportefeuille.

Aandelen

De beheerkosten voor aandelen bedroegen in 2021 € 9,6 miljoen.

Dit is € 1,7 miljoen hoger dan in 2020. Deze stijging is met name het gevolg van het gestegen vermogen dat belegd is in aandelen.

Vastrentende waarden

De beheerkosten voor vastrentende waarden bedroegen in 2021

€ 14,9 miljoen. Dit is een stijging van € 1,01 miljoen ten opzichte van

2020. De beheerkosten zijn met name gestegen, omdat het belegde vermogen in vastrentende waarden is toegenomen.

Alternatieve beleggingen, inclusief performance gerelateerde kosten

De beheerkosten voor alternatieve beleggingen bedroegen in 2021 € 712 duizend. Daarnaast bedroegen de performance gerelateerde kosten € 146 duizend. In totaal bedroegen de kosten € 858 duizend. Dit is een stijging van € 65 duizend ten opzichte van 2020. Deze stijging komt doordat in 2020 een gedeelte van de, in voorafgaande jaren betaalde performance fee, is terugontvangen.

Derivaten

De beheerkosten voor derivaten bedroegen in 2021 € 1,2 miljoen. Daarmee zijn de beheerkosten nagenoeg gelijk aan de beheerkosten in 2020 van € 1,1 miljoen.

Kosten fiduciair

De kosten voor het fiduciair beheer bedroegen in 2021 € 1,4 miljoen.

Dit is minder dan de fiduciaire kosten in 2020 van € 1,7 miljoen. De kosten fiduciair beheer zijn opgebouwd uit de fiduciaire vergoeding minus de

korting op de high yield belegging. Daar waar de kosten fiduciair iets hoger zijn dan vorig jaar, is ook de korting op de high yield belegging hoger dan vorig jaar door het toegenomen belegde vermogen. Hierdoor zijn de totale kosten voor fiduciair beheer gedaald ten opzichte van 2020.

Kosten bewaarloon

De bewaarloonkosten bedroegen in 2021 € 443 duizend. Dit is een stijging ten opzichte van de bewaarloonkosten in 2020 van € 20 duizend. Dit is het gevolg van een toename van het belegd vermogen.

Kosten bestuursbureau

De kosten voor het bestuursbureau bedragen in 2021 € 1,6 miljoen. Dit is een stijging van € 57 duizend ten opzichte van 2020.

Overige vermogensbeheerkosten

Deze kosten zijn in 2021 nihil. In 2020 waren deze kosten ook nihil.

Transactiekosten

Transactiekosten zijn de kosten die we aan de beurs of aan een broker moeten betalen om een transactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn niet altijd direct helder en zichtbaar, omdat ze onderdeel kunnen zijn van een prijs waarin de transactiekosten al zijn meegenomen. De transactiekosten zijn dan onderdeel van de zogenaamde nettoprijs. Vermogensbeheerders zijn vanuit toezichtwetgeving verplicht om te komen tot de beste uitvoeringprijs. Dit draagt per transactie bij aan het bereiken van lage kosten. De deels geschatte transactiekosten in 2021 bedroegen € 16,3 miljoen tegen € 17,6 miljoen in 2020. Uitgedrukt als percentage van het totaal gemiddeld vermogen komt dit neer op 0,070% tegen 0,084% in 2020. De daling van de transactiekosten is met name het gevolg van de afname in het transactievolume. Door de forse koersdaling in het eerste kwartaal van 2020 was het transactievolume bij de rebalancing in 2020 groter dan normaal.

Vastgoed

De transactiekosten voor vastgoed bedroegen in 2021 met € 379 duizend tegen € 2,1 miljoen in 2020.

Aandelen

De transactiekosten voor aandelen waren in 2021 € 8,7 miljoen tegen € 7,9 miljoen in 2020. De stijging is het gevolg van een groter transactievolume.

Vastrentende Waarden

De transactiekosten voor vastrentende waarden waren in 2020 € 6,4 miljoen. Dit is € 40 duizend meer dan de kosten in 2021.

Overige transactiekosten

De transactiekosten van alternatieve beleggingen, derivaten en overige beleggingen waren in totaal € 486 duizend tegen € 1,2 miljoen in 2020.

Verslag Raad van toezicht 2021

- De Raad van toezicht (de “Raad”) geeft met dit verslag inzicht in zijn werkzaamheden, observaties en aanbevelingen over 2021.
- De Raad legt daarnaast met dit verslag verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan over de uitvoering van zijn taken en de uitoefening van zijn bevoegdheden.

1 Inleiding

BPL Pensioen is het pensioenfonds van en door groen, op een groene wijze uitgevoerd. Het motto van BPL Pensioen is ‘samen werken voor later’. Het is één van de grotere bedrijfstakpensioenfondsen in Nederland. Daarbij past dat het bestuur ambitieuze doelstellingen heeft geformuleerd. De Raad neemt het ambitieniveau van het bestuur als uitgangspunt bij het vervullen van het intern toezicht.

De Raad heeft de wettelijke taak om toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken binnen het pensioenfonds. De Raad geeft een algemeen oordeel gegeven over het functioneren van het bestuur en ziet toe op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Ook staat de Raad het bestuur met raad terzijde en heeft op grond van de wet en statuten goedkeuringsrechten ten aanzien van specifieke bestuursbesluiten. De wijze waarop de Raad functioneert is vastgelegd in een reglement. Naast het wettelijk kader en de statuten past de Raad de Code Pensioenfondsen en de Toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP-code) toe.

In 2021 heeft de Raad drie keer vergaderd met het voltallige bestuur, vier keer met de bestuursvoorzitters, twee keer met het verantwoordingsorgaan en twee keer met een delegatie van het verantwoordingsorgaan.

Daarnaast heeft de Raad deelgenomen aan een themasessie met het voltallige bestuur en het Verantwoordingsorgaan en zijn er verschillende besprekingen met de twee bestuursvoorzitters geweest. Ook was er overleg van de Raad met de sleutelfunctiehouders Risicobeheer en Interne Audit en heeft de RvT gesproken met de waarmerkend actuaris/actuariële sleutelfunctiehouder, de compliance officer en met de extern accountant.

Waar relevant kan onder 'de deelnemers' in dit verslag ook worden verstaan de gewezen deelnemers, gepensioneerden, hun nabestaanden en de werkgevers bij BPL Pensioen.

2 Plan van aanpak en specifieke toezichtthema's 2021

Voor het intern toezicht van BPL Pensioen is het plan van aanpak een belangrijk document. De Raad stelt jaarlijks een plan van aanpak vast en bespreekt dit met het verantwoordingsorgaan en het bestuur. In dit plan staat voor welke thema's het intern toezicht dat jaar extra aandacht heeft. Indien nodig, wordt het plan gedurende het jaar bijgesteld. Belangrijk onderdeel van de aanpak is dat de Raad gedurende het jaar met bestuur en verantwoordingsorgaan afstemt over deze thema's en de invulling ervan door het bestuur.

De Raad heeft in 2021 naast de algemene wettelijke taken, specifiek toegezien op de volgende toezichtdomeinen, die een strategisch belang voor BPL Pensioen hebben:

Toezichtdomeinen me strategisch belang

- **Strategie en strategisch relatiemanagement**, waaronder de consistentie van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten met de missie van het fonds en met de strategie, het daarbij centraal stellen van de behoeften van de belanghebbenden en een goede voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel;
- **Governance en cultuur**, waaronder continuïteit van het bestuur en bestuurlijke effectiviteit, de binding van bestuursleden met de voordragende instanties, de inbedding van de sleutelfuncties en de verdere versteviging van risicomanagement;
- **Evenwichtigheid besluitvorming**, waaronder evenwichtige belangenafweging bij besluitvorming inzake premiebeleid, indexatiebeleid en de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel en de tussenliggende transitiefase;
- **Operationaliseren van de strategie**, waaronder adequaat risicobeheer rondom de beleggingen, de evaluatie van specifieke beleggingscategorieën, cyberrisk en informatiebeveiliging (bij TKP Pensioen en bestuursbureau bij Actor) en het veranderprogramma van TKP Pensioen waarbij de (gewezen) deelnemer en werkgever centraal staan.

In dit verslag leest u in paragraaf 5 de bevindingen en aanbevelingen van de Raad over deze thema's. In paragraaf 3 is de samenstelling van de Raad opgenomen. De door de Raad uitgeoefende goedkeuringsrechten staan in paragraaf 4.

3 Samenstelling Raad en functioneren Raad

In de Raad nemen de volgende leden plaats: de heer Dirk Duijzer (voorzitter), mevrouw Monique van der Poel (lid) en mevrouw Trudy van der Kloet (lid). De Leden van de Raad worden voor de duur van vier jaar benoemd en kunnen één keer worden herbenoemd. Met het aan- en aftreedschema is de continuïteit binnen de Raad geborgd (zie tabel 1).

Leden van de Raad

* Tabel 1 - Aan- en aftreedschema.

	Functie	Benoemd sinds	Einde termijn	Uiterste aftreeddatum
D. Duijzer	Voorzitter	1 januari 2015	1 januari 2023	1 januari 2023
M.J.C.M. van der Poel	Lid	1 november 2017	1 november 2021	1 november 2021
G.H. van der Kloet	Lid	1 december 2019	1 december 2023	1 december 2023

Samenstelling Raad van toezicht BPL Pensioen

* Tabel 2

Samenstelling Raad	Aandachtsgebied (Expertniveau E)
D. Duijzer	Governance, compliance en beleggingsbeleid
M.J.C.M. van der Poel	Communicatie, pensioenbeleid en juridische zaken
G.H. van der Kloet	Risicomanagement en actuariaat

De samenstelling van de Raad is conform het diversiteitsbeleid van BPL Pensioen en in lijn met de eisen die de Raad, de toezichthouder, Code Pensioenfondsen en VITP-toezichtcode hieraan stellen. De leden hebben verschillende persoonlijkheden en expertisegebieden (zie tabel 2), waarbinnen zij allen geruime tijd ervaring hebben opgebouwd. Naar geslacht en leeftijdsopbouw is er diversiteit: twee dame en één heer; in de 40, 50 en 60 jaar. Bij nieuwe benoemingen is vergroting van diversiteit ten aanzien van persoonskenmerken nog te bereiken door een lid te benoemen met een andere culturele achtergrond dan de Nederlandse.

BPL Pensioen stelt hoge eisen aan de deskundigheid van de Raad. De leden van de Raad moeten vanaf het moment van benoeming het hoogste expert-niveau hebben voor het eigen aandachtsgebied en deze kennis op peil houden; hieraan hebben de leden ook in 2021 voldaan. De Raad heeft in 2021 het eigen functioneren geëvalueerd. De evaluatie was overall positief en de aandachtspunten die hieruit voortkwamen zijn gedeeld met het verantwoordingsorgaan en direct geïmplementeerd.

4 Uitoefening goedkeuringsrechten

In het verslagjaar heeft het bestuur goedkeuring verzocht over de volgende onderwerpen en heeft de Raad goedkeuring verleend inzake de:

- ➔ vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening 2020
- ➔ beleid inzake beloningen

Tevens is de Raad gehoord over de voorgenomen benoeming van twee bestuursleden. Ook heeft de Raad het bestuur terzijde gestaan met raad en zijn diverse aanbevelingen gedaan gedurende het verslagjaar (zie paragraaf 5). Belangrijke gebeurtenis in dit opzicht was het vastleggen van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding van BPL Pensioen. Daarover heeft overleg met de Raad plaatsgevonden. De Raad heeft deze doelstellingen en beleidsuitgangspunten gebruikt bij de toetsing van de Overeenkomst van Opdracht van BPL Pensioen met sociale partners en bij het toezicht binnen het fonds.

5 Observaties en aanbevelingen Raad van toezicht

De observaties en aanbevelingen van de Raad sluiten aan op de thema's uit het plan van aanpak van de Raad.

5.1 Algemeen

De Raad hanteert als uitgangspunt dat het bestuur op een goede manier opvolging aan de aanbevelingen geeft. In het geval een aanbeveling niet of deels wordt opgevolgd, geeft het bestuur een goede onderbouwing.

Het bestuur houdt de Raad op reguliere basis op de hoogte over de voortgang van de opvolging van de aanbevelingen die zijn gedaan. De Raad constateert dat de opvolging van de aanbevelingen die de Raad in de dialoog met het bestuur heeft gedaan, gewoonlijk adequaat wordt opgevolgd. De tijdige terugkoppeling aan de Raad over de opvolging van aanbevelingen door het bestuur kan nog sterker worden geïntegreerd in het proces. De Raad heeft mondeling en schriftelijk verantwoording afgelegd aan het Verantwoordingsorgaan over de wijze waarop de Raad heeft toegezien op de opvolging van aanbevelingen. De dialoog hierover met het Verantwoordingsorgaan heeft de Raad als constructief en professioneel ervaren.

5.2 Strategie en strategisch relatiemanagement

Uitgangspunt is dat het bestuur zorg draagt voor consistentie van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten met de missie van het fonds en met de strategie en daarbij de behoeften van de belanghebbenden centraal stelt.

Herijking van de strategie

De missie en visie van het pensioenfonds zijn uitgewerkt in vier strategische pijlers, en vormt sinds 2018 de grondslag van het strategisch jaarplan. Het bestuur heeft in 2020 de Eigenrisicobeoordeling uitgevoerd en toen geconstateerd dat de strategie aan herijking toe was. Mede op aangeven van de Raad heeft het bestuur daar in 2021 opvolging aan gegeven door de herpositionering van de strategie in de tweede helft van 2021 ter hand te nemen. De Raad heeft daarop toegezien en gedurende het proces aanbevelingen gedaan. De Raad is van mening dat het bestuur dit gedegen aanpakt. De Raad ziet de uitkomst in de vorm van een herijkte strategie in Q1 2022 met belangstelling tegemoet. De Raad zal ook de implementatie van het bestaande en/of herijkte strategische plan met een kritische blik volgen, mede met het oog op de voorbereidingen op de invoering van de Wet toekomst pensioenen.

Aanbeveling 2022

Het verdient aanbeveling om als bestuur de implicaties van de strategie vast te stellen, voor wat betreft de wijzigingen als gevolg van de beoogde herijking. Daarbij dient met name ook aandacht te zijn voor eventuele gevolgen voor strategische risico's die BPL Pensioen loopt. Met het uitvoeren van deze beoordeling kan het bestuur tevens de inhoudelijke voorbereidingen treffen voor een in 2023 aan DNB uit te brengen (2e) eindrapport ERB, dit met inachtneming van de geldende driejaarscyclus.

De Raad beveelt het bestuur voorts aan om in 2022 voor de verdere follow-up van de alsdan herijkte strategie een plan van aanpak op te stellen waarin ook de bijdrage van de sleutelfunctiehouders vanuit hun specifieke verantwoordelijkheid is beschreven.

Invulling geven aan huidige strategie

De Raad stelt vast dat het bestuur in 2021 daarnaast onverminderd is doorgegaan met het invulling geven aan de vier pijlers van de huidige strategie. Hierna licht de Raad zijn observaties toe.

➔ De eerste strategische pijler is:

'BPL Pensioen is een groen pensioenfonds'.

De Raad constateert dat het bestuur stappen vooruit blijft zetten op het terrein van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). De Raad heeft geconstateerd dat in 2021 veel aandacht is besteed aan de implementatie van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Het bestuur heeft bijvoorbeeld eisen gesteld aan de aantoonbaarheid van het MVB-beleid. Met de keuze om te voldoen aan artikel 8 van de SFDR heeft BPL Pensioen ervoor gekozen om de ambitie op het gebied van ESG (Environmental, Social & Governance) aantoonbaar te realiseren. Daarnaast volgt BPL Pensioen de CO₂ reductiepaden uit het akkoord van Parijs, waarbij het doel is om te komen tot een klimaatneutrale economie. De Raad stelt vast dat BPL Pensioen in 2021 diverse stappen heeft gezet om uitvoering te geven aan het MVB-beleid, bijvoorbeeld door de CO₂ uitstoot in de vastgoedportefeuille verder te reduceren, door uitsluitend duurzame woningen te (laten) bouwen en door pilots te starten om het waterverbruik in de vastgoedportefeuille van BPL Pensioen inzichtelijk te maken en het effect van waterbesparende maatregelen.

Aanbeveling 2022

De Raad beveelt het bestuur aan door te gaan op de ingeslagen weg om (steeds beter) aantoonbaar te maken dat BPL Pensioen het MVB-beleid tot uitvoering brengt, op welke wijze en met welk effect. Het is ook van belang in de communicatie met belanghebbenden bij BPL Pensioen dat zij (kunnen) weten welke concrete mijlpalen zijn gerealiseerd. De Raad beveelt voorts aan hier ook aandacht aan te besteden in de communicatie.

➔ De tweede strategische pijlers is: 'Klaar voor de toekomst'.

De Raad hecht er belang aan dat BPL Pensioen zich ervoor inzet dat deelnemers en werkgevers tevreden blijven over de klantbediening. Uitgangspunt van de Raad daarbij is dat ook wanneer de huidige verplichte deelneming in het fonds ooit mocht wegvallen – alhoewel dit niet de inzet is van het kabinet – werkgevers en werknemers in de agrarische en groene sector blijven kiezen voor BPL Pensioen. Daarom heeft de Raad kennis genomen van de uitkomst van het onderzoek dat BPL Pensioen medio 2021 heeft uitgevoerd naar het vertrouwen en de klanttevredenheid van deelnemers en werkgevers. Daaruit blijkt dat voor werkgevers dit onverminderd het geval is. Bij de deelnemers is gebleken dat het vertrouwen in het fonds gelijk is gebleven, maar dat de keuze voor BPL Pensioen

minder vaak gemaakt zou worden. Verder is de voorbereiding op het nieuwe pensioencontract een belangrijk onderwerp dat hierna nog wordt toegelicht. In dat kader is door het bestuur ook gekeken naar de wendbaarheid en toekomstbestendigheid van de uitbestedingspartners van BPL Pensioen.

Een beheerste overgang naar het nieuwe pensioencontract

De Raad acht van belang dat het bestuur een projectplan Pensioenakkoord heeft vastgesteld voor de implementatie van de Wet toekomst pensioenen en de overstap voor 2027 naar het nieuwe pensioenstelsel. Er is een bestuurswerkgroep ingesteld om het plan tot uitvoering te brengen en er is periodiek overleg en afstemming tussen een delegatie van het bestuur en sociale partners in het zogenaamde Gemandateerd Overleg. BPL Pensioen ondersteunt sociale partners daarbij ook in hun behoefte aan informatie over de uitwerking van de verschillende pensioencontractvarianten en effecten van de overstap naar het nieuwe stelsel. De Raad volgt in 2022 met aandacht de verdere gesprekken van het bestuur met sociale partners, zodat er een solide basis komt te liggen onder de uitwerking van het Pensioenakkoord en het proces en de gemaakte belangenafwegingen bij de besluitvorming verifieerbaar zijn.

Aanbeveling 2022

De Raad beveelt aan om de besluitvorming over de contractkeuze, de invulling ervan en de effecten van de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel in het kader van de Wet toekomst pensioenen gedurende het hele proces goed te documenteren, met extra aandacht voor de overwegingen inzake evenwichtige belangenafweging en de borging van datakwaliteit en historische data.

➡ De derde en vierde strategische pijlers zijn:

'De deelnemer bijstaan' en 'Ontzorgen van de werkgever'.

De Raad stelt vast dat het bestuur in 2021 nieuwe wegen heeft gezocht om met de deelnemers en werkgevers te communiceren en ook het effect daarvan heeft onderzocht, dit mede in relatie tot de gemaakte kosten. Voorbeelden daarvan zijn de website van het fonds waarop algemene procesinformatie over het pensioenakkoord staat en het webinar in het najaar van 2021 over het pensioenakkoord en de betekenis ervan voor de (verschillende groepen) belanghebbenden. Ook vanuit de Raad is deel-

genomen aan het webinar. Het – goed beoordeelde – webinar voor zag in een behoefte en het taalgebruik sloot goed aan op de behoefte en belevingswereld van de deelnemers.

Met de Uniforme Pensioenaangifte (UPA) draagt BPL Pensioen bij aan verdere lastenverlichting voor werkgevers en hun administratiekantoren en aan de kwaliteit van de pensioenadministratie. De Raad heeft geobserveerd dat BPL Pensioen vanaf het eerste kwartaal van 2021 proactief contact heeft opgenomen met werkgevers waarvoor de aansluiting op de UPA nog niet is gerealiseerd of waarvoor geldt dat de afspraken over pensioengevend salaris niet overeenstemming met de gegevens in UPA zijn. Over dit laatste punt heeft het bestuur meermaals contact gehad met de uitvoeringsorganisatie om de uitvoering van dit proces te bevorderen.

Aanbeveling 2022

De Raad beveelt het bestuur aan om in 2022 door te gaan op de ingeslagen weg en ook voor de laatste groep werkgevers de noodzakelijke inspanningen te verrichten om deze aan te sluiten op UPA. De Raad acht dit van groot belang voor de goede administratieve verwerking door de uitvoeringsorganisatie.

Relatie met het Verantwoordingsorgaan

In 2021 is, mede op aangeven van de Raad, door het bestuur gewerkt aan het verder optimaliseren van de relatie met het Verantwoordingsorgaan. Belangrijk elementen waren het tijdig meenemen van het Verantwoordingsorgaan in de besluitvorming en het verschaffen van inzicht in de overwegingen die hieraan ten grondslag liggen. In 2021 is dit onder meer vormgegeven door het organiseren van gezamenlijke themadagen. Ook is er in 2021 meer aandacht geweest voor de afvaardiging vanuit het bestuur bij de vergaderingen met het Verantwoordingsorgaan. De Raad heeft met genoegen geconstateerd dat de relatie tussen bestuur en Verantwoordingsorgaan zich als gevolg hiervan positief heeft ontwikkeld en dat het bestuur onderzoekt welke vervolgstappen zij in 2022 kan zetten om het Verantwoordingsorgaan te faciliteren bij het uitoefenen van zijn adviesrol.

Aanbeveling 2022

De Raad beveelt het bestuur aan te blijven werken aan een goede en constructieve afstemming en relatie tussen het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Dit is met het oog op de invoering van het nieuwe pensioencontract extra van belang in de komende periode.

5.3 Governance en cultuur

De Raad hanteert als uitgangspunt dat de governance van het fonds, inclusief het bestuursmodel, de samenstelling van het bestuur en de vormgeving van het bestuursbureau, een goede besturing moet waarborgen. Daarbij opereren het bestuur en de fondsorganen transparant en gaan zij met besef en respect voor een ieders rol met elkaar om. Individuele bestuurders en het bestuur als geheel voldoen aan de geschiktheidseisen, die voor een fonds van deze omvang gelden.

De bestuurlijke continuïteit, effectiviteit en kennis binnen het bestuur hebben de aandacht van de Raad, inclusief de eisen die, om effectief te kunnen besturen, vanuit het bestuur moeten worden gesteld aan de professionaliteit van de bestuursondersteuning vanuit het bestuursbureau.

Toekomstbestendigheid bestuur in relatie tot toekomstige ontwikkelingen

Ook in 2021 zijn er meerdere personele wisselingen geweest binnen het bestuur. De bestuurder met de portefeuille risicobeheer, welke tevens sleutelfunctiehouder risicobeheer was is op eigen verzoek afgetreden. De vacature is ook weer ingevuld in 2021. Voorts is de werknemersvoorzitter afgetreden; ook deze vacature is inmiddels weer ingevuld, met enkele aanpassingen in het functieprofiel. Ten slotte is ook de vacature voor (aspirant-) bestuurder namens gepensioneerden ingevuld na verkiezingen.

De samenstelling en deskundigheid van het bestuur zijn thans weer, na alle personele wisselingen, dermate dat geconstateerd kan worden dat er sprake is van een toekomstbestendig bestuur. Belangrijk hierbij is dat er tegenwicht binnen het bestuur bestaat ten opzichte van de uitbestedingsrelaties. Verder is er bij de inrichting van de commissies voor gekozen dat binnen het bestuur tegenwicht kan worden geboden ten aanzien van de beleidsvoorbereiding vanuit de commissies.

Aanbeveling 2022

Gezien de wisselingen die in 2021 hebben plaatsgevonden in de samenstelling van het bestuur vraagt de Raad het bestuur om onverminderd aandacht te hebben voor borging van de bestuurlijke continuïteit en kennis binnen het bestuur. Dit mede vanwege de ontwikkelingen rond de invoering van het nieuwe pensioenstelsel en de daarvoor benodigde bestuurlijke expertise. Ook beveelt het bestuur aan om het proces inzake het vaststellen van het functieprofiel en de communicatie hierover met de voordragende organisaties en de Raad gedegen vorm te geven en tijdig op te starten en te communiceren

Gedrag en cultuur

Ook in 2021 heeft het bestuur van BPL Pensioen vanwege de aanhoudende coronacrisis voornamelijk online vergaderd. Ondanks de uitdagingen die dit met zich meebrengt om de kwaliteit van de besluitvorming te waarborgen, heeft de Raad geconstateerd dat het bestuur goed is blijven functioneren. De Raad onderkent dat dit ook van de nieuw benoemde bestuurders extra inspanningen vraagt om de bestuursdeelname goed in te vullen. Dit vereist ook van de overige bestuurders dat er extra aandacht wordt gegeven aan goede boardroom dynamics.

De Raad heeft geconstateerd dat het bestuur begin 2021 een zelfevaluatie heeft verricht, met externe begeleiding.

Sleutelfuncties

Uit de gesprekken die de Raad eind 2021 met de sleutelfunctiehouders Risicobeheer, Actuariel en Interne audit heeft gevoerd is naar voren gekomen dat zij een duidelijke visie hebben op de gewenste rolinvulling en hoe de uitkomst van hun werkzaamheden kan bijdragen aan de kwaliteit van de bestuurlijke besluitvorming en aan het continueren en, indien nodig, verbeteren van de beheerste en integere bedrijfsvoering.

Aanbeveling 2022

De Raad constateert met genoegen dat de sleutelfuncties goed zijn ingebed in de governance van het fonds en beveelt het bestuur daarom aan om een vervolgstap te zetten in de aantoonbaarheid van de werking van) het Three Lines Model. Bijvoorbeeld door de opvolging van de aanbevelingen die van de sleutelfunctiehouders worden overgenomen binnen de eerste lijn te laten monitoren en daarover

verslag uit te laten brengen aan het bestuur. De Raad vindt positief dat de noodzakelijke stappen daartoe binnen de organisatie reeds worden gezet. Daarnaast ziet de Raad een rol voor de sleutelfunctie risicobeheer om de verdere ontwikkeling van het risicobeheer in de eerste lijn te bevorderen en voor de sleutelfunctiehouder interne audit om het samenspel tussen eerste en tweede lijn te controleren.

Code Pensioenfondsen

De Raad heeft ook de Code Pensioenfondsen in zijn toezicht betrokken en heeft geconstateerd dat BPL Pensioen in belangrijke mate voldoet aan de voor BPL Pensioen van toepassing zijnde normen. Op één onderdeel wijkt het fonds af. Dit betreft de aansluiting op de gewenste diversiteit met betrekking tot de leeftijdsverdeling in het bestuur in 2021. De toelichting hierop in het bestuursverslag is naar onze mening voldoende.

5.4 Evenwichtigheid besluitvorming

Uitgangspunt is dat het bestuur zich bij de vervulling van zijn taak richt naar de belangen van de bij het pensioenfonds betrokken deelnemers en werkgevers en ervoor zorgt dat deze zich door hen op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen. Daarbij voert het fonds een beleid dat gericht is op het duurzaam beheersen van te lopen financiële risico's.

Sociale partners

Eind 2021 hebben sociale partners en het pensioenfonds een nieuwe Overeenkomst van Opdracht gesloten. Over het proces is de Raad periodiek geïnformeerd. In de Overeenkomst van Opdracht zijn de kaders vastgelegd voor de uitvoering van de pensioenregeling voor de periode tot de invoering van het nieuwe pensioencontract. De risicohouding is in goed overleg met sociale partners in het Gemandateerd Overleg en de fondsorganen vastgesteld en er is een nieuwe risicohouding vastgesteld, die in de Overeenkomst van Opdracht is opgenomen.

Bij de besluitvorming over de overeenkomst van opdracht is ook getoetst op uitvoerbaarheid voor het fonds.

Kaders voor evenwichtige besluitvorming

Vooruitlopend op het in 2021 afsluiten van de nieuwe Overeenkomst van Opdracht had de Raad aanbevolen om vooraf een kwalitatief kader voor

evenwichtige besluitvorming vast te stellen welke in de bestuurlijke besluitvorming over vraagstukken van evenwichtige belangenafweging, waaronder die inzake de opdrachtaanvaarding, behulpzaam kan zijn. Voor de in 2021 overeengekomen overeenkomst is dit kader niet expliciet uitgewerkt. De Raad heeft geconstateerd dat het bestuur in de besluitvorming wel voldoende aandacht heeft gehad voor de evenwichtige belangenafweging. De Raad heeft bij het Dagelijks Bestuur benadrukt dat dit onderwerp voor de overeenkomst van opdracht voor de uitvoering van de pensioenregeling in het kader van de implementatie van de Wet toekomst pensioenen nadere uitwerking verdient. Door het bestuur is aangegeven dat dit in 2022 ter hand zal worden genomen. Vervolgens kunnen sociale partners en het Verantwoordingsorgaan worden geïnformeerd over dat kwalitatieve kader.

Aanbeveling 2022

Om te komen tot een overeenkomst van opdracht, die vanaf de invoering van het nieuwe pensioencontract en na de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel geldt, beveelt de Raad aan het plan hiervoor nader te concretiseren. In dit plan kunnen naast de mijlpalen bijvoorbeeld ook relevante communicatiemomenten worden opgenomen. Ook beveelt de Raad aan de uitvoeringstoets voor de Overeenkomst van opdracht verder uit te werken zodra een volgende aanpassing of nadere concretisering van het plan plaatsvindt.

De Raad beveelt ten slotte ook aan de algemene prioritering in de overeenkomst van Opdracht ten aanzien van onder meer premiebeleid en indexatiebeleid en de evenwichtige uitwerking daarvan tijdig te evalueren en voorts te bediscussiëren indien (gewijzigde) feiten en omstandigheden hiertoe aanleiding geven op weg naar het nieuwe pensioenstelsel. Sociale partners in het Gemandateerd Overleg dienen hierin goed te worden meegenomen en het bestuur zal tevens moeten onderzoeken hoe sociale partners hier zelf tegenover staan.

Evaluatie vermogensbeheer

Jaarlijks vindt een evaluatie plaats van de beleggingscategorieën waarin BPL Pensioen belegt. Tevens vindt er een evaluatie plaats van de managers die het vermogen beheren. De Raad is over de uitkomsten van de evaluaties geïnformeerd. Tijdens de evaluatie met Achmea Investment Management (Achmea IM) in juni 2021 is de voortgang in de voorbereiding op het nieuwe pensioencontract aan de orde gesteld. In november 2021 heeft de directie

van Achmea IM vervolgens een toelichting gegeven over de stand van zaken met betrekking tot de voorbereidingen. In aanloop naar het nieuwe pensioencontract is in de beleggingsadviescommissie van BPL Pensioen besloten om geen langlopende swaps (>30 jaar) meer af te sluiten, omdat er, naar verwachting, onder het nieuwe pensioencontract geen behoefte meer zal zijn aan langlopende swaps.

Ten minste eens in de drie jaar wordt een ALM-studie uitgevoerd, waarbij onder meer wordt bekeken of de gekozen beleggingsstrategie nog de meest optimale strategie is voor BPL Pensioen. In 2022 zal BPL Pensioen de volgende ALM-studie uitvoeren. De studie verschaft inzicht in de gevolgen van beleidskeuzes bij de invoering van het nieuwe pensioencontract en is een belangrijk onderdeel van de voorbereiding op het nieuwe contract.

Aanbeveling 2022

De Raad doet de aanbeveling om bij de ALM-studie een totaalbeeld te verkrijgen waarbij ook in kaart wordt gebracht welke invloed de verschillende beleidskeuzes op elkaar hebben. Het is hierbij van belang dat er een door de betrokken partijen gedragen beeld ontstaat wat ook goed wordt vastgelegd naar de toekomst.

5.5 Uitvoeren van de strategie

Uitgangspunt is dat het fonds zorgdraagt voor een adequaat risicobeheer rondom de beleggingen en rondom de pensioenuitvoering.

Centraal stellen deelnemers en werkgevers door uitvoerders

In lijn met de aanbeveling van de Raad over het voorgaande jaar, heeft het bestuur bij de uitbestedingsrelaties het centraal stellen van de deelnemer en werkgever benadrukt. Dit past ook in de ontwikkelingen waar het bestuur bij uitvoeringsorganisaties op aanstuurt. De Raad constateert dat het bestuur de voortgang van de veranderprogramma's actief volgt en dat daaruit blijkt dat TKP Pensioen eind 2021 het veranderprogramma TKP Connect heeft afgerond. Voor wat betreft de nog lopende initiatieven tot vernieuwing van de IT architectuur, geeft de Raad als aandachtspunt mee dat het succesvol uitvoeren van de veranderprogramma's voor BPL Pensioen van groot belang is met het oog op de invoering van het nieuwe pensioenstelsel en de wendbaarheid van het fonds. De Raad adviseert het bestuur om die IT-ontwikkelingen te blijven volgen.

BPL Pensioen was bij de DNB-onderzoeken bij TKP Pensioen naar (onder) uitbesteding en datakwaliteit één van de deelnemende pensioenfondsen. Het bestuur monitort de opvolging van de plannen van aanpak naar aanleiding van deze onderzoeken. De Raad constateert dat het normenkader dat DNB bij die onderzoeken hanteert, ook voor de pensioensector gevolgen heeft.

Van pensioenfondsen, waaronder BPL Pensioen wordt een volgende professionaliseringsslag in de aansturing van uitbestedingspartners verwacht. De Pensioenfederatie brengt in verband daarmee guidance uit. De Raad zal in 2022 toezien op de totstandkoming van het kaderstellend beleid vanwege datakwaliteit, dat het bestuur voornemens is te formuleren. De Raad ziet dit als een belangrijke aanvulling op de aandacht die het bestuur reeds aan IT-beveiliging geeft.

In 2021 is veel aandacht besteedt aan cyber security, waarbij aandacht is gegeven aan 'awareness' onder andere via een phishingmail-campagne. Op basis van de uitkomsten wordt het awareness programma voor 2022 verder vormgegeven. De aandacht voor IT-beveiliging in het algemeen krijgt veel aandacht.

Aanbeveling 2022

De Raad beveelt het bestuur aan om de uitkomsten en aanbevelingen van de geplande audits op het gebied van pensioenbeheer voor de periode 2022 en 2023 scherp te monitoren.

Professionaliteit en effectiviteit bestuursbureau

In 2021 heeft een audit plaatsgevonden met als onderwerp de besluitvoorbereiding zoals deze door het bestuursbureau wordt uitgevoerd. Uit de audit komen geen negatieve bevindingen naar voren over de kwaliteit van de bestuurlijke besluitvorming. De Raad constateert op basis van deze audit wel dat er op belangrijke onderdelen in het proces van voorbereiding van besluitvorming door het bestuursbureau verbetering mogelijk is. Daarvoor is een verbeterplan opgesteld. BPL Pensioen heeft de bestuursondersteuning uitbesteed aan Actor. De Raad acht het in verband met de succesvolle follow-up van de bevindingen een goede ontwikkeling dat Actor in 2021 een directeur heeft aangesteld, die exclusief voor het bestuur van BPL Pensioen werkt.

Aanbeveling 2022

Gezien het belang van bestuursondersteuning voor een gedegen bestuurlijke voorbereiding op belangrijke beleidsmatige besluitvorming, beveelt de Raad het bestuur aan om een analyse van het uitbestedingsrisico uit te voeren en het uitbestedingsbeleid te evalueren. Dit ziet de Raad als een goede manier om eventuele uitbestedingsrisico's van de bestuursondersteuning door Actor te identificeren en waar mogelijk beheersmaatregelen te formuleren en op te nemen in het uitbestedingsbeleid. In dat geval dient ook het effect van beoogde beleidswijzigingen op de bestuursondersteuning in kaart te worden gebracht, zodat hierover afspraken kunnen worden gemaakt.

Oordeel Verantwoordings- orgaan over 2021

1 Samenstelling van het Verantwoordingsorgaan in 2021

Het verantwoordingsorgaan (VO) bestaat in totaal uit 21 leden. De zetels zijn verdeeld over de werknemers- pensioengerechtigden- en de werkgeversgeleding.

Zetelverdeling werknemers en pensioengerechtigden

Van de 14 beschikbare zetels komen er negen toe aan de werknemersorganisaties en vijf aan de organisaties die de belangen van pensioengerechtigden behartigen.

Zetelverdeling werkgevers

Van de zeven beschikbare zetels worden er vier ingevuld door LTO, twee door Cumela en een door de Koninklijke Vereniging Hoveniers en Groenvoorzieners.

Dit resulteerde in de volgende zetelverdeling voor het VO:

Geleding	Zetelverdeling 2018-2022	Aantal zetels
Werknemersgeleding	CNV	2
	FNV	6
	Vacature	1
Pensioengerechtigdengeleding	CNV	2
	FNV	3
Werkgeversgeleding	Cumela	2
	KVHG	1
	LTO	4

Personele wijzigingen

Aftreden;

In 2021 zijn er vijf leden van het Verantwoordingsorgaan afgetreden;

- ➔ de heer Van den Boomen, LTO, werkgevers
- ➔ de heer Geerts FNV, werknemers
- ➔ mevrouw Tuinenga, Cumela, werkgevers
- ➔ de heer Van den Bosch, FNV, gepensioneerd
- ➔ de heer Wolkers, FNV, werknemers

Aangetreden als nieuw lid;

- ➔ mevrouw Dijkstra, Cumela werkgevers, per 1-9-2021
- ➔ de heer Niessen, FNV, werknemers, per 16-9-2021
- ➔ de heer Küppers, LTO, werkgevers, per 13-10-2021
- ➔ de heer Smits, FNV, werkgevers, per 24-12-2021

Per 31 december 2021 is er één vacature.

Het VO heeft twee voorzitters. Beide zijn voorzitter namens het hele VO. Mevrouw Tuinenga was als voorzitter afkomstig uit de werkgeversgeleding en heeft zich in de loop van het jaar 2021 teruggetrokken, vervolgens is vanuit de werkgeversgeleding de heer Van Leeuwen kandidaat gesteld, welke is bekrachtigd per 24 september 2021 door het gehele VO. De heer Bekker is voorzitter uit de werknemers- en pensioengerechtigdengeleding. In 2021 was de heer Bekker fungerend voorzitter.

2 Bijeenkomsten VO in 2021

Door de COVID-19 maatregelen hebben de meeste bijeenkomsten in 2021 digitaal plaatsgevonden en er was één fysieke bijeenkomst.

Bijeenkomsten van het VO

Het VO is in 2021 negen keer bij elkaar gekomen. Het VO heeft voorafgaand aan de overleggen met het bestuur een vooroverleg waarbij het VO met elkaar vergaderd onder leiding van de voorzitter van het VO. Na afloop van dit vooroverleg, overlegt het VO met het bestuur. In 2021 hebben er een aantal themabijeenkomsten met het bestuur en de Raad van toezicht plaatsgevonden. Op 15 april 2021 heeft het VO ter voorbereiding op de jaarwerkvergadering van het bestuur op 26 mei een vergadering gehad met de deskundigen die betrokken waren bij het jaarwerk van BPL Pensioen. Dit waren de certificerend actuaris, de accountant, de accountmanager van de pensioenadministratie en de adviseur vermogensbeheer en de fonds actuaris. Ook heeft het VO de bevindingen van de Raad van toezicht tot zich genomen.

Commissies binnen het VO

Communicatie Commissie

De Communicatie Commissie is in het afgelopen jaar twee keer bij elkaar gekomen. Tijdens de bijeenkomst in april is gesproken over het Communicatieplan 2021 Webinar en het Strategisch activiteitenplan 2021. In het tweede overleg in september is onder meer het toekomstbeeld van het fonds naar 2030 besproken met de communicatieadviseur van het bestuursbureau van BPL Pensioen.

Commissie Raad van toezicht

In 2021 heeft de Commissie die overlegt met de Raad van toezicht één keer een overleg met de Raad van toezicht gehad. Tijdens dit overleg is de herbenoeming van het Raad van toezicht lid mevrouw Van der Poel besproken.

Commissie Oordeel Jaarwerk

De Commissie Oordeel Jaarwerk is in 2021 drie keer bij elkaar gekomen. Deze commissie heeft een rol in de voorbereiding van het schrijven van het oordeel van het VO.

Commissie Beleggingscommissie

De Beleggingscommissie VO is in januari 2021 gestart. De commissie komt gemiddeld twee keer per jaar bij elkaar. De commissieleden zijn in 2021 gestart om de commissie structuur te geven en kennis te nemen van de juiste documenten om het beleggingsbeleid BPL te monitoren. Het bestuur informeert de beleggingscommissie zo actueel mogelijk.

De commissieleden hebben vanuit SPO een maatwerk cursus beleggingsbeleid gevolgd zodat het kennisniveau is verbeterd.

Opleiding van het VO

Er zijn een tweetal themabijeenkomsten voor het VO en de Raad van toezicht georganiseerd door het bestuur. In verband met het Risicobereidheidsonderzoek en de Risicohouding is er voor het VO een extra bijeenkomst gepland om de VO leden mee te nemen in het proces.

De VO leden hebben dit als zeer prettig ervaren.

Een aantal nieuwe leden van het VO hebben een introductie cursus bij SPO gevolgd.

Locatiebezoek

In verband met COVID -19 heeft er geen locatiebezoek plaatsgevonden voor het VO.

Zelfevaluatie VO

In oktober en november heeft het VO een zelfevaluatie gehouden met een extern bureau die het VO hierin heeft begeleid. Hierin stonden de volgende onderwerpen centraal;

- ➔ Dakpanconstructie (rooster van aftreden)
- ➔ Omvang VO
- ➔ Getrapte verkiezingen

De bevindingen uit de zelfevaluatie VO 2021 worden in 2022 opgepakt.

3 Oordeel van het VO over het bestuur

Het oordeel van het VO over het bestuur wordt opgesteld aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de Raad van toezicht over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst.

Het VO neemt daarnaast in haar beoordeling ook de in 2021 aangeboden adviestrajecten aan het VO mee.

3.1 Adviesaanvragen aan het VO 2021

Deze vallen uiteen in:

- ➔ wettelijke adviesbevoegdheden (w)
- ➔ bovenwettelijke adviesbevoegdheden (bw)

In onderstaand overzicht zijn alle wettelijke adviesbevoegdheden genoemd en de bovenwettelijke adviesbevoegdheden die het VO in de statuten is toegekend. In de tabel komt aan de orde of het adviesrecht is toegepast. De datum is de vergaderdatum van het VO waar het onderwerp op de agenda stond.

w of bw	Adviesrecht	Adviesrecht	Thema	Datum
bw	Vaststellen abtn en herstelplan	ja	Het Verantwoordingsorgaan heeft een positief advies afgegeven voor de abtn 2021. Het VO beveelt het bestuur aan om de volledige tekst een keer te herschrijven, zodat alle onderdelen qua stijl en vorm op elkaar aansluiten.	12 maart 2021
bw	Herstelplan 2021	ja	Het Verantwoordingsorgaan geeft een positief advies over het herstelplan 2021.	12 maart 2021
bw	Wijziging Reglement Excedent-middelloonregeling	ja	Na stemming wordt er door de meerderheid positief geadviseerd op de wijziging Reglement Excedent-middelloonregeling.	12 maart 2021
bw	Wijziging Reglement extra tijdelijk partnerpensioen	ja	Het Verantwoordingsorgaan geeft positief advies op de wijziging Reglement extra tijdelijk partnerpensioen.	12 maart 2021
w	Pensioenreglement	ja	Het Verantwoordingsorgaan geeft positief advies op de wijzigingen Pensioenreglement.	16 juni 2021
bw	Financieel crisisplan	ja	Het Verantwoordingsorgaan geeft een positief advies met als kanttekening indien er een wijziging van de definitie plaatsvindt dit aan het Verantwoordingsorgaan kenbaar te maken.	16 juni 2021
bw	Adviesaanvraag parameters	ja	Het Verantwoordingsorgaan geeft positief over parameters.	7 december 2021
bw	Reglementen	ja	Het Verantwoordingsorgaan geeft positief advies over Uitvoeringsreglement en Pensioenreglement.	7 december 2021

3.2 Oordeel over het beleid van het bestuur

Naast het oordeel over de adviestrajecten geeft het VO ook een oordeel over het beleid van het bestuur. Hieronder komen de volgende beleids-terreinen aan de orde waar het VO in 2021 bij heeft stilgestaan. Het bestuur heeft verantwoording afgelegd aan het VO over het jaar 2021 in de vergadering van 13 mei 2022.

3.2.1 Governance

In de vergaderingen die het VO heeft met het bestuur, wordt het VO geïnformeerd over ontwikkelingen die spelen binnen het fonds en het VO raken.

Oordeel

Het VO is over het algemeen positief over de wijze waarop het door het bestuur wordt geïnformeerd als het gaat om ontwikkelingen die spelen binnen het fonds.

De themabijeenkomsten in combinatie met bestuur en de Raad van toezicht zijn binnen het VO positief ontvangen. De rolvastheid van het bestuur ten aanzien van de Sociale Partners is verbeterd. Het VO ziet verbetering in het proces van de aanlevering van stukken, zodat de informatievoorziening beter op elkaar aansluit.

Het VO vindt dat de stappen die zijn gezet in het proces van de bestuurlijke effectiviteit positief en zichtbaar en de besluitvorming op basis van het BOB-model (Beeld-, Oordeels- en Besluitvorming).

Aanbevelingen

- ➔ Het VO doet de aanbeveling om de continuïteit en kwaliteit te bewaken bij de invulling van zetels van bestuurders, zodat het pensioenfonds toekomstbestendig blijft.
- ➔ Het VO doet de aanbeveling aan het bestuur om het VO te blijven informeren en te betrekken bij (externe) ontwikkelingen. Het VO doet de aanbeveling aan het bestuur om het VO op de hoogte te houden over de voortgang en ontwikkelingen rondom de invoering van het nieuwe pensioenakkoord.

- ➔ Het VO doet de aanbeveling aan het bestuur om de communicatie en de relatie met het Sociale Partners goed te houden.
- ➔ Het VO doet de aanbeveling aan het bestuur om de verbeteringen op het gebied van bestuurlijke effectiviteit voort te zetten.

3.2.2 Communicatiebeleid

Het communicatiebeleidsplan is vastgesteld voor de periode 2021 tot en met 2023. In het communicatiebeleidsplan zijn de doelstellingen aangescherpt. In het beleidsplan is beschreven hoe de communicatie de komende drie jaar een bijdrage levert aan het realiseren van onze ambitie 'onze klanten kiezen voor ons, als ze zelf zouden mogen kiezen'. Het VO is positief over de digitale ontwikkelingen betreffende de communicatie op maat. De webinars die worden georganiseerd, worden goed bezocht. Het VO is positief over het persoonlijke contact met de werkgevers en de consultants die bij de bedrijven langs gaan waar deelnemers hun vragen kunnen stellen. De weg die is ingeslagen vindt het VO zeer positief.

Oordeel

Het VO is positief over het inschakelen van de Communicatie Commissie van het VO.

Het VO is positief over de communicatie naar de (niet actieve) deelnemers, werkgevers en gepensioneerden ondanks de ingewikkelde dilemma's die de wet- & regelgeving soms met zich meebrengen.

Het VO is positief over de ontwikkelingen op het gebied van de digitalisering van de communicatie. We nemen waar dat de COVID-19 beperkingen ontwikkelingen op dit vlak versnellen.

Aanbevelingen

- ➔ Het VO beveelt het bestuur aan om eind 2022 open en transparant te communiceren over de dekkingsgraad naar de VO leden.
- ➔ Het VO beveelt het bestuur aan de begrijpelijkheid van de communicatie te blijven toetsen en waar nodig te verbeteren. Het VO vindt het belangrijk dat de communicatie duidelijk en helder voor iedereen is, zodat de boodschap die gecommuniceerd wordt ook haar doel bereikt.

- ➔ Het VO beveelt het bestuur aan zich te blijven inspannen om de deelname aan de digitale communicatie (o.a. bplpensioen.nl/login) met belanghebbenden te vergroten.
- ➔ Het VO beveelt het bestuur aan om de beeldvorming van BPL Pensioen in de media te versterken.
- ➔ Het VO beveelt het bestuur aan voor haar communicatie ook gebruik te maken van de sociale mediakanalen.

3.2.3 Financieel- en beleggingsbeleid

Uit het jaarverslag en de jaarrekening verneemt het VO de resultaten die behaald zijn met het beleggingsbeleid van het bestuur. Het VO wordt tijdens elke vergadering met het bestuur geïnformeerd over de financiële situatie. Onder meer worden de hoogte van de pensioenpremie respectievelijk het opbouwpercentage, de wet- & regelgeving over het nieuwe Pensioenstelsel en de IT-beheersing besproken. In het kader van het jaarwerk vindt er een bijeenkomst met het gehele VO en de deskundigen plaats. Er heeft een overleg plaatsgevonden om met de Raad van toezicht van gedachten te wisselen over het jaarwerk en de bevindingen hierover van de Raad van toezicht.

Oordeel

Het VO is positief over de wijze waarop het bestuur haar bij iedere vergadering heeft geïnformeerd over de ontwikkelingen van de financiële situatie. Het VO geeft na intensief beraad een positief oordeel over het gevoerde financiële- en beleggingsbeleid.

Aanbevelingen

- ➔ Het VO is van mening dat de koers die het bestuur zet met het maatschappelijk verantwoord beleggen moet worden voortgezet.
- ➔ Het VO beveelt het bestuur aan om voortdurend kritisch te blijven op het uitgezette (strategisch) beleggingsbeleid en dit continu te evalueren. Het VO beveelt daarbij aan ook nieuwe (wetenschappelijke) inzichten die zich in de loop van de tijd presenteren in deze evaluaties mee te nemen.

- ➔ Het VO vindt het belangrijk dat het bestuur zich in blijft zetten om de kosten per deelnemer laag te houden.
- ➔ Het VO beveelt het bestuur aan om het beleggingsbeleid tijdig te communiceren met het VO.
- ➔ Het VO beveelt het bestuur aan om het proces van het jaarwerk kritisch te evalueren en een verbeterplan te maken.

3.2.4 Risicomanagement

In 2021 is het VO geïnformeerd over de wijze waarop het bestuur het risicomanagement invult en de overwegingen en keuzes die hierbij gemaakt zijn. Met betrekking tot specifiek het IT-risico is het VO in het najaar tijdens een extra sessie meegenomen in de ontwikkelingen en risico's van de Cybersecurity. Het VO vindt dit een positieve ontwikkeling dat het bestuur deze risico's serieus neemt en zich daar uitgebreid over laat informeren.

Oordeel

Het risicomanagement binnen BPL Pensioen wordt beter ingevuld, Door de inzet van de Sleutelfunctiehouder Risicobeheer heeft het VO hiervan een beter beeld gekregen.

Aanbeveling

- ➔ Het VO ziet verbetering ten opzichte van voorgaande jaren, maar beveelt aan het VO meer te informeren over de invulling en werking van het risicomanagement binnen BPL Pensioen.
- ➔ Het VO beveelt het bestuur aan om de IT-risicobeheersing te blijven monitoren en het VO meer hierover te informeren.

4 Oordeel van het VO over de Raad van toezicht

Overleg met de Raad van toezicht en het hele VO vindt een aantal keer per jaar plaats. De Raad van toezicht heeft in 2021 overleg gehad met het VO of met de VO-commissie.

De VO-commissie Raad van toezicht heeft overleg met de Raad van toezicht. Terugkoppelingen van deze overleggen vindt plaats door de commissie aan het VO met een verslag in de eerstvolgende VO-vergadering.

Op 13 mei 2022 heeft de Raad van toezicht aan het VO en het bestuur haar verslag over 2021 gepresenteerd.

De Raad van toezicht heeft verantwoording afgelegd aan het VO over het verslag en de bevindingen in de vergadering met het VO op 13 mei 2022.

Oordeel

Het VO is positief over het functioneren van de Raad van toezicht. Het VO wil op deze plek zijn waardering uitspreken over de open en transparante samenwerking tussen VO en de Raad van toezicht. Ook is het VO positief over de communicatie met de Raad van toezicht.

Aanbevelingen

- ➔ Het VO heeft als aanbeveling voor de Raad van toezicht om scherp toe te blijven zien dat het bestuur de continuïteit en kwaliteit van het bestuur, de bestuurlijke commissies en het bestuursbureau waarborgt om toekomstbestendig te blijven.
- ➔ Het VO heeft als aanbeveling voor de Raad van toezicht om de financiële situatie kritisch te blijven monitoren.
- ➔ Het VO heeft als aanbeveling voor de Raad van toezicht om de evaluatie van het beleggingsbeleid kritisch te blijven volgen.
- ➔ Het VO heeft als aanbeveling voor de Raad van toezicht om de ontwikkelingen op het gebied van het nieuwe pensioenstelsel kritisch te blijven monitoren.

Tot slot

BPL Pensioen stelt de deelnemer centraal. Vanuit dat uitgangspunt hanteert het VO een positief kritische houding richting het bestuur en de Raad van toezicht zodat de visie verwezenlijkt kan worden. In de nabije toekomst ligt er de geweldige uitdaging om met de drie organen, elk in hun eigen rol, samen met Sociale Partners de transitie naar het nieuwe

pensioenstelsel te realiseren. Dit proces kan alleen goed verlopen als de samenwerking tussen de organen open en transparant blijft.

13 mei 2022

Namens het VO,

De heer J. van Leeuwen
Werkgeversvoorzitter

De heer R. Bekker
Werknemersvoorzitter

Reactie van het Bestuur op het oordeel van het Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft met belangstelling kennisgenomen van het oordeel zoals door het Verantwoordingsorgaan is uitgebracht. Het bestuur dankt het Verantwoordingsorgaan (VO) voor haar werkzaamheden.

Naar aanleiding van het oordeel van het VO reageert het bestuur als volgt.

Governance

de besluitvorming op basis van het BOB-model (Beeld- Oordeels- en Besluitvorming) als positief en zichtbaar ervaart. Het bestuur zet de verbetering op dit proces voort.

Ook is het goed om door het VO bevestigd te zien dat de themabijeenkomsten binnen het VO positief worden ontvangen en dat de rolvastheid van het bestuur ten aanzien van de Sociale Partners en de aanlevering van de stukken verbeterd is. Het bestuur ervaart de toegevoegde waarde van de gezamenlijke themabijeenkomsten en de constructieve bijdrage van de VO leden. Deze bijeenkomsten worden ook in 2022 gecontinueerd. Het VO is van harte uitgenodigd mogelijk te bespreken onderwerpen aan te dragen voor deze bijeenkomsten.

Het borgen van de continuïteit en kwaliteit van de governance is, mede gezien de ontwikkelingen rond de introductie van een nieuwe pensioenregeling, belangrijk. Bij de invulling van de zetels van het bestuur wordt hier in de toekomst rekening mee gehouden. Voor het borgen van de continuïteit en kwaliteit binnen het VO moedigt het bestuur het VO aan om een opleidingsplan te maken en de invulling van een aanwezige opleidingsbehoefte middels kennissessies in kaart te brengen.

Communicatiebeleid

Het bestuur waardeert de betrokkenheid van het VO op het gebied van communicatie. De komende periode zijn er vele ontwikkelingen zoals nieuwe wet- en regelgeving, het nieuwe pensioencontract en verdere digitalisering van communicatie. Daarom is het van belang om onze communicatie zo begrijpelijk mogelijk te maken zodat de boodschap duidelijk en helder voor iedereen is.

Dit gaan we in 2022 doen door onder andere een of meerdere webinars te organiseren. Daarnaast leggen wij onze communicatie uitingen voor aan panels en aan de Communicatie Commissie VO. Op die manier krijgen we beter inzicht in de begrijpelijkheid van onze voorgenomen uitingen. BPL Pensioen heeft sinds april 2022 een LinkedIn pagina. Met LinkedIn richten we ons primair op werkgeversorganisaties uit onze sectoren, sociale partners, (vrijwillig) aangesloten werkgevers, maar ook bestuurders van andere pensioenfondsen en uiteraard iedereen die voor BPL Pensioen werkt. Zo werken we aan de beeldvorming van BPL Pensioen in de media.

Financiële situatie en beleggingsbeleid

Het bestuur is blij met de waardering van het VO voor de wijze waarop het bestuur haar bij iedere vergadering informeert over de ontwikkelingen van de financiële situatie. De financiële positie van het fonds is een complex onderwerp dat continu wordt gemonitord. Het bestuur acht het dan ook van belang dat het VO hier zo goed mogelijk over geïnformeerd wordt, zodat zij op de hoogte is van de actuele stand van zaken.

Maatschappelijk verantwoord beleggen blijft een belangrijk thema voor het bestuur voor de komende jaren.

Het bestuur hecht waarde aan de kritische blik van het VO op het proces van het jaarwerk 2021. We gaan het proces grondig evalueren en zullen met een verbeterplan komen.

Risicomanagement

Het bestuur vindt het waardevol dat het VO door de inzet van de Sleutel-functiehouder Risicobeheer een beter beeld van risicomanagement binnen ons pensioenfonds heeft. De risico-opinie die bij advies - aanvragen is gevoegd, draagt hiertoe bij. In 2022 wordt deze werkwijze voortgezet en zal het bestuur het VO blijven informeren over belangrijke en actuele risico's.

Het bestuur neemt graag de aanbevelingen over en zal het VO op een zo open en transparante mogelijke manier blijven informeren en betrekken bij de ontwikkelingen.

Vaststelling bestuursverslag

Vaststelling bestuursverslag door het bestuur van Stichting BPL Pensioen in de vergadering van 31 mei 2022

WOERDEN, 31 MEI 2022

Jack Buckens

Gerard Riemen

Willem van den Nieuwenhof

Harrie de Vaan

Eric Douma

Jaap den Dekker

Erna Sluis

Sander van Meer

Evelien Vlastuin

Mark Rosenberg

Linda Gastelaars

Jaarrekening 2021

1.1 Balans per 31 december 2021

Activa (na resultaatbestemming) bedragen x € 1.000			
		31-12-2021	31-12-2020
		€	€
Activa			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	(1)		
Vastgoedbeleggingen		3.246.763	2.748.073
Aandelen		9.826.066	8.873.203
Vastrentende waarden		10.345.073	9.345.157
Derivaten		1.039.065	1.665.059
Overige beleggingen		888.837	731.677
		<u>25.345.804</u>	<u>23.363.169</u>
Beleggingen voor risico deelnemers	(2)	1.368	490
Beleggingen VPL GFI	(3)	0	49.364
Vorderingen en overlopende activa	(4)	240.866	209.962
Overige activa	(5)	88.321	74.102
		<u>25.676.359</u>	<u>23.697.087</u>
Totaal activa			
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	(6)	1.315.635	-1.871.139
Technische voorzieningen	(7)	23.352.223	24.599.407
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	(8)	1.368	490
Derivaten	(9)	410.777	294.492
Overige schulden en overlopende passiva	(10)	596.356	673.837
		<u>25.676.359</u>	<u>23.697.087</u>
Totaal Passiva			

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans vanaf pagina 203

1.2 Staat van baten en lasten

Staat van baten en lasten		2021		2020	
Bedragen x € 1.000		€	€	€	€
Baten					
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	(11)		641.142		600.520
Premiebijdragen risico deelnemers	(12)		628		244
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(13)		1.654.350		1.699.232
Beleggingsresultaten risico deelnemers	(14)		226		42
Financiering toegekende aanspraken VPL	(15)		0		47.329
Overige baten	(16)		2.524		2.973
Totaal baten			<u>2.298.870</u>		<u>2.350.340</u>
Lasten					
Pensioenuitkeringen	(17)		349.096		325.193
Pensioenuitvoeringskosten	(18)		23.125		21.927
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	(19)				
- Pensioenopbouw		943.273		867.136	
- Rentetoevoeging		-132.025		-69.679	
- Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten		-356.447		-331.892	
- Wijziging marktrente		-1.987.635		3.503.229	
- Wijziging actuariële uitgangspunten		291.957		-734.811	
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		14.671		5.555	
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		-20.978		-61.374	
- Financiering VPL		0		47.329	
			<u>-1.247.184</u>		<u>3.225.493</u>
Mutatie pensioenverplichtingen voor risicodeelnemers	(20)		878		229
Saldo overdracht van rechten	(21)		-14.324		-5.317
Overige lasten	(22)		505		1.176
Totaal lasten			<u>-887.904</u>		<u>3.568.701</u>
Saldo van baten en lasten			<u>3.186.774</u>		<u>-1.218.361</u>
Staat van baten en lasten					
Bestemming van het saldo van baten en lasten					
Algemene reserve			3.048.545		-1.573.474
Beleggingsreserve			125.442		340.946
Reserve tijdelijk partnerpensioen			12.787		14.167
			<u>3.186.774</u>		<u>-1.218.361</u>

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten vanaf pagina 238

1.3 Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht	2021		2020	
Bedragen x1000	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen premies	639.887		589.828	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	33.394		19.368	
Overig	2.558		0	
		675.839		609.196
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-348.769		-323.512	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-19.076		-14.055	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-24.121		-21.317	
Overige uitgaven	-28		-24	
		-391.994		-358.908
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		283.845		250.288
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	426.672		417.635	
Verkopen en aflossingen van beleggingen	44.364.077		41.230.738	
Verkoop VPL GFI Beleggingen	48.381		0	
		44.839.130		41.648.373
Uitgaven				
Aankopen beleggingen	-45.076.327		-41.864.292	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-32.429		-36.939	
		-45.108.756		-41.901.231
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-269.626		-252.858
Netto kasstroom		14.219		-2.570
Mutatie liquide middelen		14.219		-2.570
Samenstelling geldmiddelen		2021		2020
		€		€
Liquide middelen begin van het boekjaar (5)		74.102		76.672
Liquide middelen einde van het boekjaar (5)		88.321		74.102

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans op pagina 203

1.4 Toelichting op de jaarrekening

1.4.1 Algemeen

Activiteiten

Stichting BPL Pensioen is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41149285 en statutair gevestigd te Woerden.

Ons doel is het verstrekken van pensioenuitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden. Nu en in de toekomst. Daarnaast verstrekken we uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Dit doen we door op een goede manier de pensioenregelingen van de verplicht bij ons aangesloten werkgevers uit te voeren.

Overeenstemmingsverklaring

We hebben op 31 mei 2022 onze jaarrekening opgemaakt. Onze jaarrekening is in overeenstemming met:

- ➔ De wettelijke bepalingen, die zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW)
- ➔ De Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfondsen.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen. We verwijzen daarmee naar de toelichting.

1.4.2 Grondslagen

1.4.2.1 Algemene grondslagen

Alle bedragen in onze jaarrekening vermelden we in euro's x 1.000, tenzij we anders aangeven.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

We hebben een actief in de balans opgenomen als het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar ons pensioenfonds zullen toevloeien en we de waarde daarvan betrouwbaar kunnen vaststellen.

We hebben een verplichting in de balans opgenomen als het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan tot uitstroom van middelen zal leiden en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar is vast te stellen.

Verantwoording van baten en lasten

Baten nemen we in de staat van baten en lasten op als een vermeerdering van het economisch potentieel, die samenhangt met de vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden en waarvan we de omvang betrouwbaar kunnen vaststellen.

Lasten verwerken we als een vermindering van een economisch potentieel, die samenhangt met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden en waarvan we de omvang betrouwbaar kunnen vaststellen.

We nemen het actief of de verplichting niet langer in de balans op als een transactie ertoe leidt dat:

- ➔ Nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen èn
- ➔ Alle of nagenoeg alle risico's die op een actief of een verplichting betrekking hebben aan een derde zijn overgedragen.

Verder nemen we activa en verplichtingen niet meer in de balans op, als niet meer aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van toekomstige economische voordelen en de betrouwbare waardebepaling daarvan te voldoen is.

Daarom verwerken we transacties op de handelsdatum en niet op de afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

We nemen een financieel actief en een financiële verplichting gesaldeerd als nettobedrag in de balans op als:

- ➔ Sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en
- ➔ De intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen.

De rentebaten en -lasten die met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangen, zijn eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, want dat zijn onze functionele en presentatievaluta.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta in 2021 hebben we in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta hebben we omgerekend naar euro's tegen de koers op 31 december. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen, komen ten gunste of laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:	31 december 2021	Gemiddeld 2021	31 december 2020	Gemiddeld 2020
GBP	0,8396	0,8674	0,8951	0,8712
JPY	130,9543	128,6399	126,3255	124,1566
USD	1,1372	1,1804	1,2236	1,1730

Schattingswijziging

De opstelling van de jaarrekening is in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Daardoor zijn wij verplicht oordelen te vormen, schattingen en veronderstellingen te maken. Deze zijn van invloed op de toepassing van grondslagen en op de gerapporteerde waarde van activa en passiva of van rechten en verplichtingen.

We beoordelen de schattingen en onderliggende veronderstellingen voortdurend.

We nemen de aard van onze oordelen, schattingen en veronderstellingen op in de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten. Dit doen we als dat voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is. Herzieningen van schattingen hebben we opgenomen in de periode waarin we de schatting herzien en in de periode waarvoor de herziening in de toekomst gevolgen heeft.

UFR-methode

De Commissie Parameters 2019 heeft een nieuwe UFR-methode geadviseerd. DNB maakt gebruik van de UFR- methodiek bij het vaststellen van de rentetermijnstructuur. DNB heeft besloten de nieuwe methode in vier gelijke jaarlijkse stappen in te voeren. De eerste stap heeft plaatsgevonden op 1 januari 2021, waarbij voor 75% de oude UFR-methode is gehanteerd en voor 25% de nieuwe methode. Deze eerste stap is in de jaarrekening 2021 verwerkt. Dit heeft een negatieve impact op de actuele dekkingsgraad van 1,1%.

Dekkingsgraad

Onze beleidsdekkingsgraad baseren we op het rekenkundig gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. We maken steeds gebruik van de meest actuele inschatting van deze dekkingsgraden.

Onze (nominale) dekkingsgraad berekenen we door op de balansdatum ons pensioenvermogen te delen door onze totale technische voorziening. Dat doen we inclusief de 'voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers', die in de balans staan.

Bij het bepalen van de reële dekkingsgraad van ons fonds herrekenen we de verplichtingen van onze pensioenverplichtingen door rekening te houden met de verwachte loon- en prijsinflatie.

1.4.2.2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen

Algemeen

Onze beleggingen hebben we gewaardeerd tegen reële waarde. Overlopende activa en passiva, maar ook liquiditeiten vermogensbeheer waarderen we tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, hebben we gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen is aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde. Vorderingen en schulden uit beleggingen die samenhangen met een specifieke beleggingscategorie, hebben we onder beleggingsdebiteuren of -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten gebruiken we om beleggingsrisico's af te dekken en om het vastgelegde beleggingsbeleid te realiseren. De derivatenposities hebben we opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds, hebben we opgenomen in de beleggingscategorie, waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

Onze beleggingen hebben we gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van onze financiële instrumenten kunnen we genoteerde marktprijzen gebruiken. Derivaten hebben we gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waarde berekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen, hebben we gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waar-

de. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen.

Voor financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden.

De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed zijn gewaardeerd tegen de reële waarde. De reële waarde is gebaseerd op taxatiewaarde. De taxaties zijn verricht door onafhankelijke deskundigen. Als daar aanleiding voor is, houden we bij de waardering rekening met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde zijn in de staat van baten en lasten verantwoord.

Beursgenoteerde vastgoedfondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde. Dat is de beurskoers per balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen zijn gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Als de waarderinggrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, is de waardering zo mogelijk aangepast aan onze eigen waarderinggrondslagen.

Onroerend goed in ontwikkeling is gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente. Daarbij is getoetst of die uitgaven tot waarde wijzigingen leiden. Na oplevering zijn (her)ontwikkelde objecten naar reële waarde gewaardeerd.

Aandelen

Aandelen, waaronder ook converteerbare obligaties, hebben we gewaardeerd tegen reële waarde. Voor niet beursgenoteerde genoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden hebben we gewaardeerd tegen reële waarde, inclusief opgelopen rente. Van beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten hebben we gewaardeerd tegen reële waarde. Dat is de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waardebepaling met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Derivaatcontracten met een negatieve waarde verantwoorden we in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva.

Overige beleggingen

Overige beleggingen hebben we gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan vindt plaats tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die we voor de beleggingen voor risico van ons pensioenfonds aanhouden.

Beleggingen VPL GFI

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen VPL, zijn gelijk aan die we voor de beleggingen voor risico van ons pensioenfonds aanhouden.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waarderen we bij eerste verwerking op reële waarde. Na eerste verwerking, waarderen we vorderingen op gemortiseerde kostprijs. Die is gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten. En deze waardering is onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, als er sprake is van oninbaarheid.

Overige activa (liquide middelen)

Liquide middelen hebben we tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen hebben we die kas- en banktegoeden opgenomen die onmiddellijk opeisbaar zijn of die een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Daarnaast hebben we hier die liquide middelen opgenomen die we aanhouden voor beleggingsdoeleinden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves nemen we volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans op. Het bedrag daarvan bepalen we na aftrek van alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van ons pensioenfonds en overige technische voorzieningen. De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die we vormen, volgens artikel 2:389 en artikel 2:390 BW, blijken afzonderlijk uit de balans, volgens artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk.

Algemene reserve

De algemene reserve wordt gevoed door het resultaat dat ontstaat, nadat de beleggingsreserve en de reserve tijdelijk partnerpensioen op het juiste niveau zijn gebracht.

Beleggingsreserve

De beleggingsreserve is gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen, vermindert met het Minimum Vereist Eigen Vermogen. Op deze wijze bewerkstelligen we dat de beleggingsreserve minimaal gelijk is aan de reserves, die we voor beleggingsrisico's volgens het FTK moeten aanhouden.

Reserve tijdelijk partnerpensioen

De reserve tijdelijk partnerpensioen is bestemd voor de ANW-hiaatuitkeringen en het tijdelijk partnerpensioen. Aan de reserve tijdelijk partnerpensioen hebben we het verschil toegevoegd/ onttrokken tussen de:

- ➔ Premie tijdelijk partnerpensioen (0,4% doorsneepremie) en toegerekende interest en
- ➔ Toevoeging aan de voorziening
- ➔ De toegerekende administratiekosten en
- ➔ De verrichte uitkeringen.

Het vrijwillig aanvullend tijdelijk partnerpensioen maakt geen deel uit van deze reserve.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van ons pensioenfonds waarderen we op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde bepalen we op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke toezeggingen tot toeslagen. De contante waarde bepalen we door gebruik te maken van de marktrente, volgens de actuele rentetermijnstructuur, die DNB publiceert.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen gaan we uit van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks besluiten we of we toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken kunnen verlenen. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening zijn in de berekening begrepen. Dit geldt ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-antecondities. We houden geen rekening met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening houden we rekening met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit. Dit is op basis van de contante waarde van premies, waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten zijn we uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen. Daarbij houden we rekening met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

Bij onze berekeningen zijn wij uitgegaan van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- ➔ De technische voorziening hebben wij berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 1 januari daaropvolgend toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening
- ➔ Voor arbeidsongeschikte deelnemers hebben wij de technische voorziening voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioenrekendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot de verwachte AOW-datum voortgezette pensioenopbouw
- ➔ Voor mannen en vrouwen hebben wij gebruik gemaakt van de door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde AG prognosetafel 2020. Om rekening te houden met het gegeven dat de fonds populatie af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, hebben wij een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftetekansen toegepast. De correctiefactoren zijn gebaseerd op het Mercer-model 2019. De curve hanteert fondsspecifieke correctiefactoren voor hoofdverzekerde mannen van 60 tot 95 jaar en medeverzekerde vrouwen van 70 tot 95 jaar. Voor hoofdverzekerde mannen tot leeftijd 60 zijn de correctiefactoren gebaseerd op inkomensklasse 'hoog-midden'. Voor medeverzekerde vrouwen tot 70 jaar zijn de correctiefactoren gebaseerd op inkomensklasse 'midden'. Voor hoofdverzekerde vrouwen en medeverzekerde mannen zijn de correctiefactoren gebaseerd op inkomensklasse 'hoog-midden'. Vanaf leeftijd 100 zijn de sterftetekansen niet gecorrigeerd. De ingroei van inkomensafhankelijke naar fondsspecifieke correctiefactoren vindt lineair plaats tussen leeftijd 55 en 65 voor hoofdverzekerde mannen en tussen leeftijd 65 en 75 voor medeverzekerde vrouwen. De ingroei naar ongecorrigeerde sterftetekansen vindt voor zowel hoofdverzekerde mannen als medeverzekerde vrouwen lineair plaats tussen leeftijd 95 en leeftijd 100
- ➔ De leeftijd op balansdatum is gelijk aan de reglementaire pensioenleeftijd verminderd met de toekomstige duur. De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld

- ➔ Voor de vrouwelijke deelnemer veronderstellen we dat zij een twee jaar oudere partner heeft. Voor de mannelijke deelnemers veronderstellen we dat hij een drie jaar jongere partner heeft
- ➔ De reservering voor partnerpensioen geschiedt op basis van onbepaalde partner. De partnerfrequenties zijn gebaseerd op CBS 2019. Van 65 jaar tot de pensioenleeftijd geldt een gehuwdheidsfrequentie van 100%. Na pensioendatum reserveren we volgens het bepaalde partner systeem
- ➔ Voor uitgesteld wezenpensioen hanteren we een opslag van 2,5% van de technische voorziening van uitgesteld nabestaandenpensioen bij uitgesteld ouderdompensioen
- ➔ Per eind 2021 is voor toekomstige excassokosten 2,3% van de netto TV opgenomen (2020: 2,3%)
- ➔ Als rekenrente voor de technische voorziening hanteren we de rentetermijnstructuur per december zoals die door DNB is gepubliceerd
- ➔ We houden een voorziening voor overlijdensuitkeringen aan voor actieven, slapers en de gepensioneerden met een partner. Dit betreft een uitkering aan de nabestaande van tweemaal het maandbedrag van het ouderdompensioen of het arbeidsongeschiktheidspensioen en
- ➔ Bij de bepaling van de toekomstige pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers houden we rekening met een jaarlijkse verhoging van 2,3% van de pensioengrondslag en een jaarlijkse revalidatie van 1%.

Voorzieningen voor risico van deelnemers

De waardering van de voorzieningen voor risico van onze deelnemers bepalen we door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva waarderen we bij eerste verwerking op reële waarde. Na eerste verwerking zijn schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs. Die is gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten.

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

1.4.2.3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten, zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waardingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen voor risico pensioenfonds

Onder premiebijdragen voor risico pensioenfonds verstaan we de aan derden in rekening gebrachte of nog te brengen bedragen voor de verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies hebben we toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Eventuele opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Premiebijdragen risico deelnemers

Dit betreft ontvangen vrijwillige spaarbijdragen van deelnemers voor de beschikbare-premiereregeling. Premies hebben we toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

(In)directe beleggingsresultaten hebben we toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten verstaan we de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening maken we geen onderscheid tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, zijn als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten zijn verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten verstaan we in dit verband rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer verstaan we de externe en de daaraan toegerekende interne kosten, die ons in rekening zijn gebracht. Exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten, zijn de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d. verrekend.

Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat van de beleggingsresultaten voor risico deelnemers, zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat van de beleggingsresultaten die voor risico van ons pensioenfonds zijn.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen, inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar, gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

We streven er naar de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de stijging van het CPI- consumentenprijsindexcijfer. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

Rentetoevoeging

De rente op de pensioenverplichtingen is met 0,53% negatief (2020: 0,32% negatief) aangepast, op basis van de éénjaarsrente van de DNB rentetermijnstructuur (RTS) aan het begin van 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf maken we een actuariële berekening van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten, met name excassokosten en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen zijn opgenomen. Deze post betreft de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen.

Wijziging marktrente

Jaarlijks herrekenen we per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen door de toepassing van de actuele rentetermijnstructuur (RTS). Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur verantwoorden we onder 'wijziging marktrente'.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten (wijziging regeling)

De actuariële grondslagen en/of methoden beoordelen en -mogelijk- herzien we jaarlijks voor de berekening van de actuele waarde van de

pensioenverplichtingen. Hierbij gebruiken we interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van ons pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces. We maken daarbij schattingen en beoordelingen. Het effect hiervan verantwoorden we in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan, doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het over te dragen bedrag gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. Onze tarieven wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

1.4.2.4 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven zijn volgens die methode gepresenteerd. We onderscheiden kasstromen uit pensioenactiviteiten en uit beleggingsactiviteiten.

De liquide middelen op de eerste en laatste dag van het boekjaar bestaan uit liquide middelen op onze bankrekening en uit beleggingsliquiditeiten.

1.4.3 Toelichting op de balans per 31 december 2021

Activa

① Beleggingen voor risico pensioenfonds

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2021	2.748.073	8.873.203	9.345.157	1.370.567	731.677	23.068.677
Aankopen	254.127	2.967.716	6.247.030	31.728.845	3.322.550	44.520.268
Verkopen	-169.380	-3.982.533	-4.949.404	-31.648.589	-3.164.433	-43.914.339
Herwaardering	413.943	1.967.680	-297.710	-822.535	-957	1.260.421
Stand per 31 december 2021	<u>3.246.763</u>	<u>9.826.066</u>	<u>10.345.073</u>	<u>628.288</u>	<u>888.837</u>	<u>24.935.027</u>
Schuldpositie derivaten (credit)						410.777
Totaal						25.345.804
Stand per 1 januari 2020	2.670.826	7.663.874	8.739.015	1.021.951	722.150	20.817.816
Aankopen	286.749	4.140.122	5.090.514	28.467.368	3.622.300	41.607.053
Verkopen	-255.674	-3.105.100	-4.690.990	-29.026.297	-3.598.660	-40.676.721
Herwaardering	46.172	174.307	206.618	907.545	-14.113	1.320.529
Stand per 31 december 2020	<u>2.748.073</u>	<u>8.873.203</u>	<u>9.345.157</u>	<u>1.370.567</u>	<u>731.677</u>	<u>23.068.677</u>
Schuldpositie derivaten (credit)						294.492
Totaal						<u>23.363.169</u>

	31-12-2021	31-12-2020
Vastgoedbeleggingen	€	€
Directe vastgoedbeleggingen	2.672.005	2.199.544
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijnde participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed	353.904	277.176
Vastgoedbeleggingen in ontwikkeling	220.854	271.353
	<u>3.246.763</u>	<u>2.748.073</u>
<i>Gedurende 2021 is 100,0% (2020: 100,0%) van het direct vastgoed getaxeed door onafhankelijke beëdigde taxateurs. Deze taxaties vinden jaarlijks plaats.</i>		
Aandelen		
Beursgenoteerde aandelen	7.993.180	6.810.039
Private equity	18.142	16.107
Beursgenoteerde en niet beursgenoteerde beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen	<u>1.814.744</u>	<u>2.047.057</u>
	<u>9.826.066</u>	<u>8.873.203</u>
Vastrentende waarden		
Staatsobligaties	4.932.902	4.352.199
Hypothecaire leningen	1.416.438	1.375.934
Leningen op schuldbekentenis	34.305	34.769
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	2.184.552	1.998.005
Covered fondsen	728.216	600.110
Obligatiebeleggingen	946.390	905.424
Inflation linked bonds	18.068	0
Overige	84.202	78.716
	<u>10.345.073</u>	<u>9.345.157</u>
Derivaten		
Valutaderivaten	12.081	69.736
Rentederivaten	<u>1.026.984</u>	<u>1.595.323</u>
	<u>1.039.065</u>	<u>1.665.059</u>
<i>Voor een nadere toelichting op de derivatenpositie wordt verwezen naar de risicoparagraaf 1.4.3.1.</i>		
Overige beleggingen		
Infrastructuur	51.227	50.041
Beleggingsfondsen (Geldmarktfondsen)	<u>837.610</u>	<u>681.636</u>
	<u>888.837</u>	<u>731.677</u>

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de grondslagen hebben we onze beleggingen nage-
noeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum. En
het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde
binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen.
Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorde-
ringen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde bena-
dert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en
schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen
op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van onze financiële instrumenten, gebruiken we
marktnoteringen. Maar bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoor-
beeld derivaten, hebben we gewaardeerd door Netto Contante Waarde-
waarderingsmodellen en -technieken te gebruiken (NCW), inclusief ver-
wijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.
Op basis van de boekwaarde onderscheiden we:

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekening	Andere methoden	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2021					
Vastgoedbeleggingen	219.552	2.892.858	0	134.353	3.246.763
Aandelen	9.807.924	0	0	18.142	9.826.066
Vastrentende waarden	7.947.941	0	34.323	2.362.809	10.345.073
Derivaten	0	0	628.288	0	628.288
Overige beleggingen	837.610	0	0	51.227	888.837
	<u>18.813.027</u>	<u>2.892.858</u>	<u>662.611</u>	<u>2.566.531</u>	<u>24.935.027</u>
Per 31 december 2020					
Vastgoedbeleggingen	146.652	2.470.897	0	130.524	2.748.073
Aandelen	8.857.095	0	0	16.108	8.873.203
Vastrentende waarden	7.029.030	0	36.296	2.279.831	9.345.157
Derivaten	0	0	1.370.567	0	1.370.567
Overige beleggingen	681.636	0	0	50.041	731.677
	<u>16.714.413</u>	<u>2.470.897</u>	<u>1.406.863</u>	<u>2.476.504</u>	<u>23.068.677</u>

De categorie 'Genoteerde marktprijzen' bevat beleggingen waarvan de waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt.

De categorie 'Onafhankelijke taxaties' betreft beleggingen die gewaardeerd zijn met waarderingmodellen zonder gebruik te maken van waarneembare marktdata.

Bij de 'NCW berekening' is de actuele waarde vastgesteld aan de hand van waarderingmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

'Andere methode' betreft de waarde waartegen de aandelen hierin kunnen worden verhandeld tegen intrinsieke waarde.

2 Beleggingen voor risico deelnemers

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Aandelen	1.067	382
Vastrentende waarden	301	108
	<u>1.368</u>	<u>490</u>

De beleggingen voor risico deelnemers betreft de excedent premieregeling. Eind 2020 nemen 290 deelnemers mee aan de excedentregeling.

3 Beleggingen VPL GFI

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Nog te verrekenen met beleggingsdepot	0	1.000
Beleggingen VPL GFI	0	48.364
	<u>0</u>	<u>49.364</u>

Eind 2020 hebben we de VPL GFI rechten ingekocht. De bijbehorende beleggingen VPL GFI hebben we begin 2021 verkocht.

4 Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Premievordering werkgevers	116.047	110.707
Beleggingsdebiteuren	124.084	98.208
Overige vorderingen en overlopende activa	735	1.047
	<u>240.866</u>	<u>209.962</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Vordering op de werkgever(s)

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Vorderingen op werkgevers	116.502	111.168
Voorziening dubieuze debiteuren	- 455	- 461
	<u>116.047</u>	<u>110.707</u>

Beleggingsdebiteuren

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Te ontvangen dividend	8.717	7.792
Lopende interest	80.091	68.275
Te vorderen dividend- en couponbelasting	€ 6.759	3.347
Huurpenningen	945	799
Overige	27.572	€ 17.995
	<u>124.084</u>	<u>98.208</u>

5 Overige activa

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Liquide middelen	48.216	47.511
Beleggingsliquiditeiten	40.105	26.591
	<u>88.321</u>	<u>74.102</u>

De liquiditeiten staan ons vrij ter beschikking. Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

6 Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene reserve	Beleggings-reserve	Reserve tijdelijk partnerpensioen	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	-4.253.089	3.545.569	54.742	-652.778
Bestemming van saldo baten en lasten	-1.573.474	340.946	14.167	-1.218.361
Stand per 1 januari 2021	-5.826.563	3.886.515	68.909	-1.871.139
Bestemming van saldo baten en lasten	3.048.545	125.442	12.787	3.186.774
Stand per 31 december 2021	<u>-2.778.018</u>	<u>4.011.957</u>	<u>81.696</u>	<u>1.315.635</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	2021	2020
	%	%
De dekkinggraad is ultimo jaar als volgt:		
Nominale dekkinggraad	105,6	92,4
Reële dekkinggraad	80,6	71,2
Beleidsdekkinggraad	100,0	87,2

Onze nominale dekkinggraad hebben we berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen door de totale technische voorziening, inclusief de voorziening 'pensioenverplichtingen risico deelnemers', zoals opgenomen in de balans.

Bij het bepalen van de reële dekkinggraad van ons fonds herrekenen we de voorziening van onze pensioenverplichtingen door rekening te houden met de verwachte loon- en prijsinflatie.

De beleidsdekkinggraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkinggraden over de laatste 12 maanden.

Voor het bepalen van het Vereist Eigen Vermogen, de zogenoemde solvabiliteitstoets, maken we gebruik van het standaardmodel. De vereiste solvabiliteit per risicofactor is aan de hand van een (wortel) formule gecombineerd tot een totaal vereiste solvabiliteit, inclusief

een opslag voor actief risico. We gaan er hierbij van uit dat er geen materiële risico's zijn die niet door het standaardmodel gedekt worden op het actief risico na. We beschouwen het concentratierisico en liquiditeitsrisico niet als materieel.

We vinden het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van ons pensioenfonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets hebben we opgenomen in de risicobeheerparagraaf.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist vermogen op 31 december:

	2021	2020
	€	€
Stichtingskapitaal en reserves	1.315.635	- 1.871.139
Minimaal Vereist Eigen Vermogen	994.863	1.050.416
Vereist Eigen Vermogen	4.665.874	4.936.931

De vermogenspositie van ons pensioenfonds kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

Herstelplan in 2021

Indien de beleidsdekkingsgraad einde boekjaar lager is dan de vereiste dekkingsgraad moeten we een herstelplan indienen bij DNB. In het herstelplan maken we duidelijk hoe de beleidsdekkingsgraad de vereiste dekkingsgraad binnen tien jaar bereikt. Indien alle beleidsmiddelen ingezet zijn en we desondanks naar verwachting niet binnen de gekozen herstelperiode aan de vereiste dekkingsgraad voldoen, moet als laatste sturingsmiddel het verlagen van pensioenaanspraken en -rechten worden ingezet.

Onze beleidsdekkingsgraad bedraagt per 31 december 2020 87,2%. Hiermee was onze beleidsdekkingsgraad eind 2020 lager dan de vereiste dekkingsgraad. We hebben daarom in 2021 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB. Op basis van het ingediende herstelplan zullen we eind 2024 geen reservetekort meer hebben. Maar ook blijkt uit het herstelplan dat we naar verwachting de eerstkomende jaren niet kunnen indexeren. Aanvullende maatregelen zijn volgens het herstelplan niet nodig om op tijd financieel gezond te zijn

Herstelplan in 2022

Onze beleidsdekkingsgraad is ook eind 2021 lager dan de vereiste dekkingsgraad. We hebben daarom eind maart 2022 weer een geactualiseerd herstelplan ingediend. Ook het herstelplan 2022 laat zien dat het mogelijk is binnen tien jaar toe te groeien naar de vereiste dekkingsgraad.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Algemene reserve

De algemene reserve wordt gevoed door het resultaat, nadat de beleggingsreserve en de reserve tijdelijk partnerpensioen op het juiste niveau zijn gebracht.

Beleggingsreserve

De beleggingsreserve is gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen vermindert met het Minimum Vereist Eigen Vermogen. Op deze wijze bewerkstelligen we dat de beleggingsreserve minimaal gelijk is aan de reserves die we moeten aanhouden voor beleggingsrisico's in het FTK.

Reserve tijdelijk partnerpensioen

De reserve tijdelijk partnerpensioen is bestemd voor de ANW-hiaatuitkeringen en het tijdelijk partnerpensioen. Aan de reserve tijdelijk partnerpensioen voegen we toe of onttrekken we:

- ➔ het verschil tussen enerzijds de premie tijdelijk partnerpensioen (0,4% doorsneepremie) en toegerekende interest en
- ➔ anderzijds de toevoeging aan de voorziening, de toegerekende administratiekosten en de verrichte uitkeringen.

Het vrijwillig aanvullend tijdelijk partnerpensioen maakt geen deel uit van deze reserve.

7 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

	2021	2020
	€	€
Stand per begin boekjaar	24.599.407	21.373.914
Pensioenopbouw	943.273	867.136
Rentetoevoeging	- 132.025	- 69.679
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	- 356.447	- 331.892
Wijziging marktrente	- 1.987.635	3.503.229
Wijziging actuariële uitgangspunten	291.957	- 734.811
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	14.671	5.555
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	- 20.978	- 61.374
Financiering VPL	0	47.329
Stand einde boekjaar	<u>23.352.223</u>	<u>24.599.407</u>

Eind 2021 bedraagt de gemiddelde discontovoet 0,61% (2020: 0,28%). De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds heeft een langlopend karakter.

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben

Rentetoevoeging

Over de pensioenverplichtingen is de rente aangepast met 0,53% negatief (2020: 0,32% negatief), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve begin 2021.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen hebben we vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De hieronder opgenomen afname van de voorziening, betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten, in het bijzonder excassokosten, hebben we vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt voor de financiering van de verwachte uitvoeringskosten.

Wijziging marktrente

Jaarlijks per 31 december herrekenen we de marktwaarde van de technische voorzieningen door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur (RTS). Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur verantwoorden we onder het hoofd wijziging marktrente.

De RTS eind 2021 ligt over bijna de hele linie boven de RTS eind 2020. Als we het verschil in rente willen uitdrukken in één percentage, kan dit aan de hand van de rente bij een looptijd van 24 jaar. Dit is namelijk de duration van de verplichtingen. Dan blijkt de rente 0,52% te zijn gestegen. Dit leidt tot een daling van de voorziening en dus tot een positief resultaat.

Wijziging actuariële uitgangspunten

UFR methode

De Commissie Parameters 2019 heeft een nieuwe UFR-methode geadviseerd. DNB maakt gebruik van de UFR-methodiek bij het vaststellen van de rentetermijnstructuur. DNB heeft besloten de nieuwe methode in vier gelijke jaarlijkse stappen in te voeren. De eerste stap heeft plaatsgevonden op 1 januari 2021, waarbij voor 75% de oude UFR-methode is gehanteerd en voor 25% de nieuwe methode. Deze eerste stap is in de jaarrekening 2021 verwerkt. De impact is een verhoging van de technische voorzieningen met 292,0 miljoen. Dit heeft een negatieve impact op de actuele dekkingsgraad van 1,1%.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Toevoeging aan de technische voorzieningen	31.736	16.757
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-17.065	-11.202
	<u>14.671</u>	<u>5.555</u>

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Resultaat op kanssystemen:		
Sterfte	-15.245	-25.303
Arbeidsongeschiktheid	5.558	-1.974
Mutaties	-11.291	-34.097
	<u>-20.978</u>	<u>-61.374</u>

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën als volgt samengesteld:

	2021		2020	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	11.076.979	122.387	12.088.162	122.886
Gepensioneerden	5.159.039	73.486	5.130.047	71.190
Slapers	7.116.205	493.145	7.381.198	486.144
Voorziening voor pensioenverplichtingen	<u>23.352.223</u>	<u>689.018</u>	<u>24.599.407</u>	<u>680.220</u>

Korte beschrijving pensioenregeling

Onze pensioenregeling is een middelloonregeling op basis van een uitkeringsovereenkomst. De pensioenrekenleeftijd is:

- ➔ 65 jaar vóór pensioenen opgebouwd voor 1 januari 2013
- ➔ 67 jaar vóór de pensioenen vanaf 1 januari 2013
- ➔ 68 jaar vóór pensioenen vanaf 1 januari 2018

De pensioenen opgebouwd voor 1 januari 2013 hebben we van 65 jaar actuarieel herrekend naar 67 jaar. En de pensioenen tot 1 januari 2018 hebben we actuarieel herrekend naar 68 jaar.

Het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen bedraagt sinds 2021 1,70%.

Bent u geboren tussen 1950 en 1965?

Dan hebben we extra pensioen ingekocht voor deelnemers die:

- ➔ Op 31 december 2006 en 1 januari 2007 deelnamen aan de pensioen regeling en
- ➔ Tot en met 31 december 2021 -of tot hun pensioendatum als die eerder is- deelnemer blijven.

Sociale partners in de sector beoogden hiermee dat de in aanmerking gekomen deelnemers 2 tot 3 jaar eerder met pensioen kunnen dan de voor hen geldende AOW-leeftijd. De inkoop van het extra pensioen zou oorspronkelijk uiterlijk plaatsvinden op 31 december 2021 of, als de deelnemer eerder met pensioen gaat, op de eerdere pensioendatum. Dit is een voorwaardelijke toezegging, die pas onvoorwaardelijk wordt als de aanspraken zijn gefinancierd. Sociale partners hebben in 2019 besloten de oorspronkelijke einddatum met twee jaar te vervroegen tot 31 december 2019. Hierdoor zijn de extra aanspraken inmiddels al ingekocht.

Voor deelnemers in de Groenten- en Fruitverwerkende Industrie (GFI) bestaat ook een dergelijke regeling. Dit geldt voor deelnemers geboren tussen 1950 en 1980 die onafgebroken in de sector blijven tot ultimo 2020 of tot pensionering. Deze pensioenaanspraken hebben we eind 2020 ingekocht.

Premievrijstelling

Als de deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet ons pensioenreglement in een premievrije opbouw. De premievrijstellingsregeling bij arbeidsongeschiktheid die gold vóór 1 januari 2006 is voor bestaande gevallen gehandhaafd. Wanneer een deelnemer een

loongerelateerde WW-uitkering ontvangt, voorziet het reglement in premievrije opbouw gedurende maximaal een half jaar.

Daarnaast zijn er twee vrijwillige excedentregelingen voor pensioenopbouw boven het maximumsalaris van de basisregeling. Dit betreft de excedentmiddelloonregeling en de excedentpremierregeling. Voor de excedentmiddelloonregeling geldt een opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen van 1,70% en een actuariële premie. Onze excedentpremierregeling is voor risico van de deelnemers. De premie-inleg is gebaseerd op een leeftijdsafhankelijke staffel.

Toeslagverlening

De indexatiemaatstaf is de prijsinflatie, gecorrigeerd voor effecten van belastingen en accijns. Ons indexatiebeleid is gebaseerd op de wijze waarop het FTK indexatie toestaat. Dat betekent dat er gedeeltelijke indexatie plaatsvindt als onze beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110%. Volledige indexatie kennen we pas toe als onze dekkingsgraad hoog genoeg is om langdurig volledige indexatie toe te kunnen kennen. Bij de huidige rente kan dit bij een beleidsdekkingsgraad van 124,1%. Bij een beleidsdekkingsgraad tussen 110% en 124,1% vindt dus gedeeltelijke indexatie plaats.

We beslissen jaarlijks of en in hoeverre we de pensioenrechten en pensioenafspraken verhogen. We verlenen alleen indexatie als we van mening zijn dat onze beschikbare middelen dit toelaten. We financieren de indexatie uit beleggingsrendementen. In 2021 hebben we besloten om net als in 2020 geen indexatie toe te kennen.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen we inhaalindexatie toekennen. Inhaalindexatie of toeslag kunnen we toekennen als in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. De grens waarbij we inhaaltoeslagen kunnen toekennen, hebben we in de ABTN in een staffel opgenomen. Er is een gemiddelde dekkingsgraad voor nodig die hoger ligt dan de vereiste dekkingsgraad. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Als bestuur geven we in onze jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende indexatie.

De CPI in 2021 is 2,6%. Volledige toeslag zou 2,6% zijn. De werkelijke toeslag was 0%.

Voor de actieve deelnemers en pensioengerechtigden is deze specificatie in de volgende tabel opgenomen.

	Volledige toeslagverlening	Toegekende toeslagen	Vershil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
Actieve en inactieve deelnemers	%	%	%	%
2013	2,10	-	2,10	2,10
2014	1,10	-	1,10	3,22
2015	0,60	-	0,60	3,84
2016	0,30	-	0,30	4,15
2017	-	-	-	4,15
2018	1,50	-	1,50	5,72
2019	1,50	-	1,50	7,30
2020	1,60	-	1,60	9,02
2021	1,00	-	1,00	10,11
2022	2,60	-	2,60	12,97

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

8 Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

De pensioenregeling voor risico van de deelnemers is een beschikbare premieregeling; een premieovereenkomst. Deze regeling is bedoeld voor deelnemers met een salaris boven de maximale pensioengrondslag in de middelloonregeling, die boven die pensioengrondslag ook pensioenwensen op te bouwen (excedentregeling).

De premie is gebaseerd op een leeftijdsafhankelijke staffel. We ontvangen hiervoor jaarlijks de premie van de werkgever. Op de ingelegde premie houden we maandelijks € 2,50 aan kosten in.

De hoogte van de beleggingsrendementen en daarmee het te bereiken eindkapitaal, is naast de premie afhankelijk van het door de deelnemer geselecteerde beleggingsprofiel en de binnen dit profiel aangekochte beleggingen. Het uiteindelijk te bereiken pensioenkapitaal is hiermee onzeker en volledig voor risico van de deelnemer.

De deelnemer heeft op zijn of haar pensioendatum de verplichting om het tot dan toe opgebouwde pensioen bij ons in te kopen. Tussentijds opnemen van het pensioenkapitaal anders dan door middel van een waardeoverdracht is niet mogelijk.

Verloop voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Stand per begin boekjaar	490	261
Premiebijdragen	628	244
Expiratie/penisonering	24	- 57
Beleggingsresultaat voor risico deelnemers	226	42
	<u>1.368</u>	<u>490</u>

9 Derivaten

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Derivaten	<u>410.777</u>	<u>294.492</u>

10 Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Crediteuren	2.277	1.296
Pensioenuitkeringen	573	625
Beleggingscrediteuren	572.848	654.267
Belastingen en premies sociale verzekeringen	6.967	6.607
Premiecrediteuren	147	146
Correctie ambtshalve premieoplegging	6.204	2.084
Overige schulden en overlopende passiva	7.340	8.812
	<u>596.356</u>	<u>673.837</u>

De ambtshalve opgelegde premies over 2021 zijn verantwoord onder de premiebatens. Tegenover een gedeelte van de opgelegde ambtshalve premie staat geen opbouw. Ter correctie is hiervoor een ambtshalve opgelegde premie opgenomen op de balans.

Ambtshalve opgelegde premies waar geen opbouw tegenover staan en die meer dan 5 jaar geleden zijn opgelegd vallen vrij ten gunste van het resultaat.

De post 'Overige schulden en overlopende passiva' bestaat voornamelijk uit een raming voor nog te betalen kosten 2021 (€ 2,9 miljoen) en afkoop klein pensioen (€ 4,4 miljoen).

De schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar, met uitzondering van de derivaten.

Beleggingscrediteuren	31-12-2021	31-12- 2020
	€	€
Beleggingscrediteuren	12.530	8.110
Huurpenningen	3.615	3.038
Overige	556.703	643.119
	<u>572.848</u>	<u>654.267</u>

1.4.3.1 Risicobeheer

We lopen bij het beheer en de financiering van onze pensioenverplichtingen risico's. Onze belangrijkste doelstelling is het nakomen van de pensioen-toezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling streven we naar toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van onze pensioenverplichtingen.

Als bestuur beschikken we over een aantal beleidsinstrumenten om risico's te beheersen:

- ➔ Beleggingsbeleid
- ➔ Premiebeleid
- ➔ Toeslagbeleid

De keuze en toepassing van deze beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en van de financiële markten. Daarbij maken we onder meer gebruik van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen, van de verschillende beleggingsstrategieën en

de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door ons vast te stellen beleggingsrichtlijnen. Die vormen de basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid.

De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan, waarbinnen de uitvoering van ons beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de hierna beschreven belangrijkste (beleggings) risico's. Bij de uitvoering van ons beleggingsbeleid maken we ook gebruik van derivaten.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor ons is het solvabiliteitsrisico. Dat is het risico dat we niet over voldoende vermogen beschikken om onze pensioenverplichtingen mee af te dekken. De solvabiliteit meten we op basis van algemeen geldende normen en op basis van specifieke normen die de toezichthouder oplegt.

Als onze solvabiliteit zich negatief ontwikkelt, lopen we het risico dat we de premie voor onze werkgevers en deelnemers moeten verhogen. Ook lopen we het risico dat er geen ruimte is voor eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat we verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkinggraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2021	2020
	%	%
Dekkinggraad per 1 januari	92,4	96,9
Premie	-1,0	-1,1
Uitkering	-0,1	-
Beleggingsrendementen (inclusief renteaftrekking)	7,3	8,3
Wijziging rentetermijnstructuur	7,9	-13,6
Wijziging rentetermijnstructuur - UFR aanpassing	-1,1	-
Aanpassing levensverwachting en grondslagwijzigingen	-	3,7
Overige oorzaken	0,2	-1,8
Dekkinggraad per 31 december	105,6	92,4

Het effect van 0,2% onder overige oorzaken bestaat voornamelijk uit kruiseffecten.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen moeten we buffers in het vermogen aanhouden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het Vereist Vermogen) stellen we met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets) vast. Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de fonds specifieke restrisico's, na afdekking.

	2021	2020
	%	%
S1 Renterisico	2,6	1,6
S2 Risico zakelijke waarden	15,4	15,5
S3 Valutarisico	5,6	5,7
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	3,5	4,3
S6 Verzekeringstechnisch risico	4,0	4,0
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	0,4	0,8
Diversificatie-effect	-11,5	-11,8
	20,0	20,1

	2021	2020
	€	€
Vereist pensioenvermogen	28.019.465	29.536.828
Voorziening pensioenverplichting	23.353.591	24.599.897
Vereist Eigen Vermogen	4.665.874	4.936.931
Aanwezig eigen vermogen	1.315.635	-1.871.139
Tekort	-3.350.239	-6.808.070

De buffers hebben we berekend op basis van de standaardmethode. Voor de samenstelling van de beleggingen gaan we uit van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

We hebben voor de afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers passen we het standaardmodel van DNB toe. Inflatie gerelateerde producten behandelen we afwijkend en we passen een correctie toe voor het actief beheer van de aandelenportefeuille.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico kunnen we splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico lopen we op de verschillende beleggingsmarkten, waarin we op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief zijn. De beheersing van het marktrisico is geïntegreerd in ons beleggingsproces. Bij de uitvoering van ons beleggingsbeleid kunnen zich ook risico's voordoen bij de geselecteerde managers en bewaarbedrijven. Dit heet het zogeheten manager- en custodyrisico. Ook zijn er risico's rond de juridische bepalingen voor de gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst. Dit heet het juridisch risico. Het marktrisico beheersen we doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken. Die zijn in overeenstemming met de beleidskaders en richtlijnen, zoals we die vastgesteld hebben. We bewaken de naleving van deze mandaten. De marktposities rapporteren we periodiek.

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

We beperken via een rentehedge ons renterisico. Beleggingen en pensioenverplichtingen zijn namelijk niet in dezelfde mate gevoelig voor rentebewegingen. Daardoor kan onze dekkinggraad sterk meebewegen met rentebewegingen en lopen we een groter risico om in een dekkingstekort te komen. Dit renterisico kunnen we verkleinen door de rentegevoeligheid van de beleggingen meer in overeenstemming te brengen met de looptijd van de verplichtingen.

Ons beleid is erop gericht om de 'duratie-mismatch' te verkleinen door ons renterisico af te dekken. Het percentage renteafdekking gaat omhoog naarmate de rente lager is. De gedachte is dat bij een lage rente de kans toeneemt dat de rente weer zal stijgen en dat we dan bij een lagere afdekking meer profiteren van de rentestijging.

De renteafdekking kunnen we realiseren door:

- ➔ Meer langlopende obligaties te kopen in plaats van aandelen, want aandelen hebben per definitie een duratie van nul
- ➔ Binnen de portefeuille kortlopende obligaties te vervangen door langlopende obligaties, renteswaps of swaptions.

Bij een renteswap ruilen we een vaste lange rente in tegen een variabele korte rente. We ontvangen in dit geval een lange rente. Die is vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en we betalen daarvoor een variabele korte rente, bijvoorbeeld Euribor.

De strategische normweging rente-afdekking bedraagt 28%. De rentegevoeligheid kunnen we meten door middel van de duratie. Dat is een maatstaf voor de gewogen gemiddelde resterende looptijd van de kasstromen in jaren.

De duratie en het effect van de renteafdekking kunnen als volgt worden samengevat:

	31-12- 2021		31-12-2020	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)	10.345.073	7,7	9.345.157	8,0
Totale portefeuille (na derivaten)	25.016.486	7,0	23.137.441	9,0
(Nominale) pensioenverplichtingen	23.353.591	23,8	24.599.897	24,1

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12- 2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	467.372	4,5	508.401	5,4
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	2.929.765	28,3	2.402.177	25,7
Resterende looptijd > 5	6.947.936	67,2	6.434.579	68,9
	<u>10.345.073</u>	<u>100,0</u>	<u>9.345.157</u>	<u>100,0</u>

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het lange termijn karakter van de investeringen van het pensioenfonds en het hiermee samenhangende beleid en ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de verplichtingen kan als volgt worden weergegeven:

	31-12- 2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	1.866.717	8,0	1.770.917	7,2
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	2.346.714	10,1	2.304.427	9,4
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	5.926.522	25,4	6.199.489	25,2
Resterende looptijd > 20 jaar	13.213.638	56,5	14.325.064	58,2
	<u>23.353.591</u>	<u>100,0</u>	<u>24.599.897</u>	<u>100,0</u>

Risico zakelijke waarden (S2)

Het zakelijke waardenrisico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het gaat hier voornamelijk om aandelen, beursgenoteerd indirect vastgoed en converteerbare obligaties. Het structurele marktrisico beheersen we binnen het ALM-proces. Daarmee stellen we een zodanige beleggingsmix vast, dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van het marktrisico in samenhang met het renterisico, maken we gebruik van derivaten.

Valutarisico (S3)

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt eind 2021 ongeveer 44,6% (2020: 42,2%). Het strategische valuta afdekkingspercentage bedraagt voor de Amerikaanse Dollar, Brits Pond Sterling en Japanse Yen 44,39%.

De valutapositie per 31 december 2021 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

2021	Totaal voor afdekking	Valutaderivaten afdekking	Netto positie na afdekking
	€	€	€
EUR	13.806.067	3.594.941	17.401.008
GBP	365.500	-208.116	157.384
JPY	610.218	-318.106	292.112
USD	6.188.806	-3.088.833	3.099.973
Overige	3.965.804	-6.504	3.959.300
	<u>24.936.395</u>	<u>-26.618</u>	<u>24.909.777</u>

De valutapositie per 31 december 2020 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

2020	Totaal voor afdekking	Valutaderivaten afdekking	Netto positie na afdekking
	€	€	€
EUR	13.038.594	3.045.572	16.084.166
GBP	326.409	-159.157	167.252
JPY	615.295	-292.388	322.907
USD	5.143.593	-2.563.052	2.580.541
Overige	3.415.807	35.752	3.451.559
	<u>22.539.698</u>	<u>66.727</u>	<u>22.606.425</u>

Prijrisico

Het prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Die ontwikkeling hangt af van factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat we alle beleggingen waarderen tegen reële waarde en we waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten verwerken, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt beheerst en verkleind door diversificatie.

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar regio is als volgt:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Europa	1.562.456	15,8	1.487.234	16,8
Global	18.142	0,2	16.107	0,2
Noord-Amerika	5.667.777	57,7	4.588.521	51,7
Asia Pacific	789.752	8,0	766.796	8,6
Australasia	162.044	1,7	242.830	2,7
Emerging Markets	1.625.895	16,6	1.771.715	20,0
	<u>9.826.066</u>	<u>100,0</u>	<u>8.873.203</u>	<u>100,0</u>

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar regio is als volgt:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Energie	239.307	2,4	159.723	1,8
Industrie	1.069.707	10,9	998.529	11,3
Gezondheidszorg	1.141.949	11,6	993.287	11,2
Technologie	2.270.738	23,1	1.891.987	21,3
Telecommunicatie	620.959	6,3	543.452	6,1
Nutsbedrijven	239.592	2,4	268.830	3,0
Financiële instellingen	1.565.880	16,0	1.367.850	15,5
Basismaterialen	402.080	4,1	384.465	4,3
Handel	2.043.892	20,8	1.863.210	21,0
Diversen	231.962	2,4	401.870	4,5
	<u>9.826.066</u>	<u>100,0</u>	<u>8.873.203</u>	<u>100,0</u>

Een nadere detaillering van de segmentatie van de vastgoedbeleggingen naar aard van het vastgoed is als volgt:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Woningen	2.704.185	83,3	2.315.047	84,2
Participaties in vastgoedmaatschappijen	353.904	10,9	277.176	10,1
Grond	27.748	0,8	23.364	0,9
Zorg	160.926	5,0	132.486	4,8
	<u>3.246.763</u>	<u>100</u>	<u>2.748.073</u>	<u>100</u>

De samenstelling van de vastgoedbeleggingen naar regio's kan als volgt worden samengevat:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Europa	3.088.635	95,1	2.649.340	96,4
Noord Amerika	99.163	3,1	67.539	2,5
Asia Pasific	26.007	0,8	16.979	0,6
Australasia	32.958	1,0	14.215	0,5
	<u>3.246.763</u>	<u>100</u>	<u>2.748.073</u>	<u>100</u>

Kredietrisico (S5)

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen dat we lopen door faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen, waarop we (potentiële) vorderingen hebben. Te denken valt aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar we deposito's plaatsen, herverzekeraars en marktpartijen waarmee we Over The Counter (OTC)-derivatenposities aangaan.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee we transacties aangaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten. Daardoor leiden we financiële verliezen.

Beheersing van dit risico doen we door het:

- ➔ Stellen van limieten aan tegenpartijen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij jegens ons heeft
- ➔ Vragen van extra zekerheden, zoals onder pand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten
- ➔ Hanteren van verstandige verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen

Ter afdekking van het settlementrisico beleggen we alleen in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat we in nieuwe markten beleggen, verrichten we eerst onderzoek naar de waarborgen op dit gebied.

Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, werken we alleen met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA overeenkomsten zijn afgesloten. Daardoor zijn onze posities adequaat afgedekt door onderpand.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's kan als volgt worden samengevat:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Mature markets	8.964.887	86,7	8.046.397	86,1
Emerging markets	1.380.186	13,3	1.298.760	13,9
	<u>10.345.073</u>	<u>100,0</u>	<u>9.345.157</u>	<u>100,0</u>

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren is als volgt:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Industrie	274.655	2,7	272.199	2,9
Gezondheidszorg	149.867	1,5	171.126	1,8
Telecommunicatie	205.578	2,0	169.439	1,8
Nutsbedrijven	151.492	1,5	124.694	1,3
Financiële instellingen	3.186.398	30,8	2.902.501	31,1
Nederlandse overheidsinstellingen	956.053	9,0	997.348	10,6
Buitenlandse overheidsinstellingen	4.298.906	41,6	3.596.251	38,5
Beleggingsinstellingen	8.334	0,1	8.050	0,1
Handel	704.758	6,8	615.765	6,6
Basismaterialen	81.819	0,8	88.642	1,0
Olie en Gas	174.419	1,7	201.376	2,2
Technologie	84.253	0,8	106.800	1,1
Andere instellingen	68.541	0,7	90.966	1,0
	<u>10.345.073</u>	<u>100,0</u>	<u>9.345.157</u>	<u>100,0</u>

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings per einde boekjaar is als volgt:

	2021		2020	
	€	%	€	%
AAA	3.172.263	30,7	2.519.192	27,0
AA	3.252.390	31,4	3.136.566	33,6
A	852.968	8,3	858.587	9,2
BBB	1.728.811	16,7	1.555.260	16,6
BB	665.048	6,4	573.875	6,1
B	391.191	3,8	319.603	3,4
CCC	176.939	1,7	143.100	1,5
CC	3.786	-	7.249	0,1
C	411	-	1.481	-
D	2.410	-	2.269	-
Geen rating	98.856	1,0	227.975	2,5
	<u>10.345.073</u>	<u>100,0</u>	<u>9.345.157</u>	<u>100,0</u>

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevens), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Daardoor volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van AG prognosetafel 2020 van het Actuarieel Genootschap met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van onze pensioenverplichtingen.

De Commissie Sterfteonderzoek van het AG heeft op 5 juli 2021 aangegeven geen aanleiding te zien tot tussentijdse aanpassing van de AG Prognosetafel. In september 2022 is wel de reguliere tweejaarlijkse actualisering aan de orde. Op dat moment zal ook blijken of, en zo ja hoe, de oversterfte die de COVID-19 pandemie met zich mee heeft gebracht, gevolgen heeft voor die publicatie.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat we in geval van overlijden van een deelnemer mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen, waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kunnen we uitdrukken in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat we voorzieningen moeten treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico brengen we jaarlijks een risicopremie in rekening. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten verwerken we via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie herzien we periodiek.

Ons beleid is om het overlijden- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico

We hebben de ambitie om de pensioenen te indexeren. De mate waarin dit kan, is afhankelijk van de ontwikkelingen van de rente, het beleggingsrendement, de looninflatie en de demografie.

We merken uitdrukkelijk op dat onze indexatietoezegging voorwaardelijk is.

Ons beleid en ambitie voor indexatie en toeslagverlening gegeven we weer in de toelichting 'Indexering en overige toeslagen'

Liquiditeitsrisico (S7)

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs om te zetten zijn in liquide middelen. Met als

gevolg dat we op korte termijn niet aan onze verplichtingen kunnen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico beheersen we door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. We moeten eveneens rekening houden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten, zoals premies. Overigens beschikken we in onze beleggingsportefeuille over voldoende obligaties die we onmiddellijk zonder waardeverlies kunnen verkopen om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat we de financiële gevolgen onderkennen van grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico).

Concentratierisico's in de beleggingsportefeuille kunnen optreden in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille, kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

De spreiding in de beleggingsportefeuille geven we weer in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft, zijn per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post merken we elke post aan die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Aan het einde van 2021 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Staat der Nederlanden	897.001	3,4	984.159	4,2
French Republic Government	0	-	851.222	3,6
Federal Republic of Germany	1.013.909	4,0	742.726	3,1
Totaal	1.910.910	7,4	2.578.107	10,9

Operationeel risico (S9)

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Die risico's beheersen we door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de uitvoeringsorganisaties die we onder andere betrekken bij de interne organisatie, procedures, processen en controles en kwaliteit van de geautomatiseerde systemen.

Deze kwaliteitseisen toetsen we periodiek.

Onze beleggingsportefeuille is ondergebracht bij Achmea Investment Management (Achmea IM). De pensioenuitvoering hebben we uitbesteed aan pensioenuitvoerder TKP Pensioen. Met TKP Pensioen hebben we een uitbestedingsovereenkomst en een dienstverleningsovereenkomst (DVO) afgesloten.

We beoordelen jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerders en TKP Pensioen door middel van performancerapportages (vermogensbeheerder), DVO-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages, In Control Statement).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's, houden we hiervoor geen buffers aan in de solvabiliteitstoets.

Actief risico (S10)

Er is sprake van een actief beleggingsrisico wanneer we met ons beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afwijken van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin we actief beleggen, is de zogenaamde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Het actief risico is in de berekening van het Vereist Eigen Vermogen opgenomen als S10. S10 heeft een omvang van tweemaal de tracking error van de portefeuille (97,5% zekerheid). De veronderstelling is dat het actief risico niet samenhangt met de andere risicofactoren.

Systeemrisico

Een systeemrisico doet zich voor als het mondiale financiële systeem, de internationale markten, niet langer naar behoren functioneert. Daardoor zijn onze beleggingen niet langer verhandelbaar en verliezen ze zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor ons niet beheersbaar. Een systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van ons beleggingsbeleid maken we gebruik van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat we derivaten uitsluitend gebruiken voor zover dit passend is binnen ons beleggingsbeleid. Derivaten gebruiken we hoofdzakelijk om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico beperken we door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

We kunnen onder meer de volgende instrumenten gebruik maken:

- ➔ Futures: Dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten, waarmee we snel posities kunnen wijzigen. Futures zijn bruikbaar voor ons tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is overigens slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van ons strategische beleggingsbeleid
- ➔ Valutatermijncontracten: Dit zijn met individuele banken afgesloten contracten. Daarbij gaan we de verplichting aan tot het verkopen van valuta en de aankoop van andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten dekken we valutarisico's af
- ➔ Renteswaps: Dit betreft met individuele banken afgesloten contracten, waarbij we de verplichting aan gaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kunnen we de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

2021 Type contract	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
	€	€	€	€
Futures	8.387	0	0	0
Valutaderivaten	3.798.305	-26.618	12.081	38.699
Rentederivaten	-495.000	654.906	1.026.984	372.078
	<u>3.311.692</u>	<u>628.288</u>	<u>1.039.065</u>	<u>410.777</u>

Eind 2021 zijn zekerheden ontvangen voor de derivaten voor een bedrag van € 544,9 miljoen. (2020: € 763,9 miljoen) en zekerheden gesteld voor 17,0 miljoen. 2020: € 11,6 miljoen). We nemen niet deel aan securities lending programma's.

Eind 2021 is € 270,3 miljoen aan collateral ontvangen in de vorm van (staats)obligaties en € 373,7 miljoen aan collateral geleverd in de vorm van (staats)obligaties.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020:

2020 Type contract	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
	€	€	€	€
Futures	236.035	0	0	0
Valutaderivaten	3.223.508	66.727	69.737	3.010
Rentederivaten	1.347.000	1.303.840	1.595.321	291.481
	<u>4.806.543</u>	<u>1.370.567</u>	<u>1.665.058</u>	<u>294.491</u>

1.4.4 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Ontvangen zekerheden en garanties

Er zijn bij ons geen zekerheden en garanties bekend die niet in de jaarrekening zijn opgenomen.

Langlopende contractuele verplichtingen

De uitbestedingsovereenkomst met TKP Pensioen hebben we voor onbepaalde tijd verlengd met een opzegtermijn van 12 maanden. De vergoeding over 2021 bedraagt € 14,3 miljoen.

Daarnaast hebben we een overeenkomst voor onbepaalde tijd met Achmea Investment Management voor het vermogensbeheer. De opzegtermijn bedraagt 12 maanden. De vergoeding over 2021 bedraagt € 8,3 miljoen. Met Syntrus Achmea Real Estate hebben we voor onbepaalde tijd een overeenkomst voor het beheer van onze vastgoedportefeuille afgesloten met een opzegtermijn van 12 maanden. De vergoeding over 2021 bedraagt € 13,8 miljoen.

Investeringsverplichtingen

Vooruitlopend op verwachte inkomende kasstromen, kennen we per balansdatum de volgende investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Private equity	11.818	12.140
Vastgoed	78.358	77.543
Infrastructuur	3.302	3.439
	<u>93.478</u>	<u>93.122</u>

1.4.5 Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen ons, de bij ons aangesloten ondernemingen en de werknemers daarvan.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Voor de beloning van onze bestuurders verwijzen we naar de toelichting op de staat van baten en lasten. We hebben geen leningen verstrekt aan (voormalige) bestuurders. Er zijn op hen ook geen vorderingen.

Transactie met Colland Sectorraad

Sinds 2006 is Stichting Colland Sectorraad (CSR) aangemerkt als samenwerkingsverband als bedoeld in artikel 11-1-u Wet OB. BPL Pensioen is een samenwerkende deelnemer. Hierdoor vallen alle uren voor BPL Pensioen onder de BTW vrijstelling. Deze uren brengt CSR met facturen in rekening bij BPL Pensioen.

Overige transacties met verbonden partijen

We hebben een Uitvoeringsreglement afgesloten met de verplicht aangesloten werkgevers en een Uitvoeringsovereenkomst met de vrijwillig aangesloten werkgevers.

Er zijn, anders dan reguliere premiebetalingen, geen overige transacties met verbonden partijen.

Sinds 2006 is Stichting Colland Sectorraad (CSR) een samenwerkingsverband, als bedoeld in artikel 11-1-u Wet OB. BPL Pensioen is een samenwerkende deelnemer. Hierdoor vallen alle uren voor BPL Pensioen onder de BTW vrijstelling. Deze uren brengt CSR met facturen in rekening bij BPL Pensioen.

1.4.6 Gebeurtenissen na balansdatum

UFR methode

De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat ze de rentetermijnstructuur de komende jaren in vier stappen wijzigt. Dit gebeurt naar aanleiding van het advies van de Commissie Parameters. Het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente en de wijziging van de rentetermijnstructuur zelf, zullen een verhogend effect op de technische voorzieningen hebben. Hierdoor zal de dekkingsgraad dalen.

In 2022 voeren we de tweede stap door en hierdoor daalt de dekkingsgraad bij benadering met 1,3%.

Waardeoverdrachten

In 2022 hebben we het proces waardeoverdrachten weer opgestart aangezien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 100%. In 2020 en 2021 hebben we geen waardeoverdrachten kunnen uitvoeren (met uitzondering van waardeoverdrachten klein pensioen) omdat de beleidsdekkingsgraad lager was dan 100%.

Oekraïne

In februari 2022 zijn Russische troepen Oekraïne binnengevallen. In reactie daarop is wereldwijd een groot aantal sanctiemaatregelen met onmiddellijke werking van kracht geworden.

We hebben gecontroleerd of deelnemers, werkgevers of leveranciers op de sanctielijst zijn gekomen. Dit is niet het geval. Daarnaast hebben we onderzocht of aangesloten werkgevers of deelnemers die vanwege een bankrekening in Oekraïne, Rusland of Belarus geraakt worden door beperkingen in het internationale betalingsverkeer. Ook hiervan bleek geen sprake. Daarnaast hebben we geen directe of indirecte afhankelijkheden

van leveranciers, dienstverleners of uitbestedingspartijen in een van deze landen.

De crisis heeft wel in beperkte mate directe gevolgen voor de waardering van onze beleggingen in Oekraïne, Rusland of Belarus. Posities in die landen waren op 31 december 2021 relatief klein (0,04% van het belegd vermogen).

In het slechtste geval moeten we deze beleggingen als waardeloos beschouwen waardoor we een verlies van maximaal 9,3 miljoen euro moeten nemen.

De oorlog in Oekraïne gaat gepaard met een grotere activiteit op het gebied van cyber. We houden mogelijke ongewenste IT-activiteiten scherp in de gaten. Dat doen we altijd. Nu hebben we extra controles ingevoerd, zodat we uw gegevens optimaal kunnen blijven beschermen.

1.4.7 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2021

11 Premiebijdragen voor risico pensioenfonds

	2021	2020
De premiebijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:	€	€
Pensioenpremie huidig jaar	631.736	588.174
Pensioenpremie voorgaand jaar	8.681	8.703
Koopsom VPL	339	3.125
Aanvullende pensioeninkoop	150	249
Aanvullend tijdelijk partnerpensioen	236	269
	<u>641.142</u>	<u>600.520</u>

De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

	2021	2020
	€	€
Kostendeekkende premie	1.130.297	1.047.438
Feitelijke premie	631.736	588.174
Gedempte kostendeekkende premie	627.109	493.895

We financieren onze pensioenregeling met een reglementaire doorsnee-premie. Deze premie moet minimaal gelijk zijn aan de gedempte kostendeekkende premie. Deze gedempte kostendeekkende premie baseren we op een verwacht rendement. Een lagere premie, premiekorting dus, is slechts toegestaan als we een gezonde financiële positie hebben. Dit betekent: geen reservetekort en het in belangrijke mate kunnen waarmaken van onze indexatieambitie.

De premie voor 2021 toetsen we aan de hand van de voorschriften van het FTK. De gedempte kostendeekkende premie is € 627 miljoen. De feitelijke premie, exclusief premie voorgaande boekjaren, bedraagt € 632 miljoen. De gedempte kostende premie is lager dan de feitelijke premie. We voldoen hiermee aan de wettelijke eisen.

Op 1 januari 2021 hebben we de pensioenpremie verhoogd van 25,0% naar 26,4% van de pensioengrondslag. Daarnaast geldt in 2021 een opbouwpercentage van 1,70%.

	2021	2020
	€	€
<i>Kostendeekkende premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	929.292	854.386
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	185.858	178.567
Opslag voor uitvoeringskosten	15.147	14.485
Totaal kostendeekkende premie	1.130.297	1.047.438

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:

	2021	2020
	€	€
<i>Feitelijke premie</i>		
Bijdrage werknemers	167.031	155.513
Bijdrage werkgevers	464.705	432.661
Totaal feitelijke premie	631.736	588.174

De gedempte kostendeekkende premie bestaat uit dezelfde componenten als genoemd onder de zuivere kostendeekkende premie. Bij de vaststelling van de gedempte kostendeekkende premie wordt in 2020 uitgegaan van het verwacht rendement. Het verwacht rendement hebben we enerzijds bepaald aan de hand van de maximaal door de Commissie Parameters toegestane rendementen (in combinatie met het strategisch beleggingsbeleid), en anderzijds aan de hand van de rentetermijnstructuur (RTS) van september 2020.

Naast het verwacht rendement, rekenen we met een opslag voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de verwachte prijsinflatie van 1,9%. We hanteren een ingroei-pad voor de inflatie van vijf jaar, de ingroei is lineair. Als de opslag voor toeslagverlening hoger is dan de opslag voor het Vereist Eigen Vermogen, dan komt de opslag voor toeslagverlening in plaats van de opslag voor het Vereist Eigen Vermogen. Hier is dus de hoogste van de twee opslagen leidend.

	2021	2020
	€	€
<i>Gedempte premie</i>		
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	362.526	289.343
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	72.506	60.473
Opslag voor uitvoeringskosten	15.147	14.485
Premie voorwaardelijke onderdelen	176.930	129.594
Totaal gedempte premie	627.109	493.895

12 Premiebijdragen risico deelnemers

	2021	2020
	€	€
Premie risico deelnemers	628	244

13 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

2021	Directe beleggingsopbrengst	Indirecte beleggings opbrengst	Kosten vermogensbeheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	90.165	410.581	-13.282	487.464
Aandelen	162.796	1.971.726	-9.498	2.125.024
Vastrentende waarden	148.142	-297.517	-6.302	-155.677
Derivaten	22.472	-822.534	-2.588	-802.650
Overige beleggingen	2.349	17	-756	1.610
Kosten van vermogensbeheer			-1.421	-1.421
	<u>425.924</u>	<u>1.262.273</u>	<u>-33.847</u>	<u>1.654.350</u>

2020	Directe beleggingsopbrengst	Indirecte beleggings opbrengst	Kosten vermogensbeheer	Totaal
	€	€	€	€
Vastgoedbeleggingen	100.184	43.847	-13.882	130.149
Aandelen	146.860	174.307	-10.194	310.973
Vastrentende waarden	146.244	206.618	-6.487	346.375
Derivaten	21.268	907.545	-1.175	927.638
Overige beleggingen	2.854	-15.926	-1.173	-14.245
Kosten van vermogensbeheer			-1.658	-1.658
	<u>417.410</u>	<u>1.316.391</u>	<u>-34.569</u>	<u>1.699.232</u>

De kosten vermogensbeheer van € 33,8 miljoen (2020: € 34,6 miljoen) hebben betrekking op de directe kosten vermogensbeheer. De indirecte kosten vermogensbeheer van € 10,6 miljoen (2020: € 9,8 miljoen) en de transactiekosten van € 16,3 miljoen (2020: € 17,6 miljoen) zijn in mindering gebracht op de beleggingsopbrengsten.

14 Beleggingsresultaten risico deelnemers

	2021	2020
	€	€
Aandelen	56	9
Vastrentende waarden	170	33
	<u>226</u>	<u>42</u>

15 Financiering toegekende aanspraken VPL

	2021	2020
	€	€
Vrijval langlopende verplichting VPL	0	47.329
	<u>0</u>	<u>47.329</u>

Ultimo 2020 zijn de VPL-rechten ingekocht.

16 Overige baten

	2021	2020
	€	€
Inkoop toegekende aanspraken VPL	0	2.035
Andere baten	2.524	938
	<u>2.524</u>	<u>2.973</u>

Ultimo 2020 zijn de VPL-rechten ingekocht.

17 Pensioenuitkeringen

	2021	2020
	€	€
Ouderdompensioen	261.660	241.141
Partnerpensioen	59.064	56.906
Wezenpensioen	1.523	1.443
Overlijdensuitkering	851	792
WAO-aanvulling	6.533	6.918
Anw-aanvulling	3.567	4.151
Afkoop pensioenen en premierestitutie	15.898	13.842
	<u>349.096</u>	<u>325.193</u>

18 Pensioenuitvoeringskosten

	2021	2020
	€	€
Bestuurskosten	1.020	899
Kosten raad van toezicht en verantwoordingsorgaan	203	257
Administratiekostenvergoeding	14.353	13.862
Accountantskosten	608	521
Controle- en advieskosten (excl. accountantskosten)	832	828
Contributies en bijdragen	1.022	1.014
Overige	1.457	1.171
Bestuursondersteuning	3.630	3.375
	<u>23.125</u>	<u>21.927</u>

De kosten voor bestuursondersteuning hebben betrekking op de bijdrage aan de Colland Sectorraad (bestuurlijke en secretariële ondersteuning). De contributies en bijdragen bevatten o.a. € 604 duizend aan DNB, € 169 duizend aan de Pensioenfederatie, € 71 duizend aan het pensioenregister en € 88 duizend aan de AFM. De overige kosten betreffen met name kosten voor deelnemerscommunicatie en bankkosten.

Bezoldiging bestuurders

De bezoldiging voor onze (voormalige) bestuurders tezamen bedraagt € 759 duizend. (2020: € 801 duizend).

De bestuursleden ontvangen een vaste vacatievergoeding.

Aan betrokkenen zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Verantwoordingsorgaan

Aan de leden van het Verantwoordingsorgaan hebben we in 2021 een vergoeding verstrekt van € 165 duizend (2020: € 177 duizend).

Accountantshonoraria

De honoraria van de onafhankelijke externe accountant(s) zijn als volgt:

	2021	2020
	€	€
Controle van de jaarrekening	147	120

De honoraria van Ernst & Young Accountants LLP voor controle van de jaarrekening zijn toegerekend aan het boekjaar waarop deze controle betrekking heeft.

De overige accountantskosten hebben betrekking op fiscaal advies en loonsomcontroles. De loonsomcontroles zijn uitgevoerd door BDO Accountants & Adviseurs en het fiscaal advies is door PwC uitgevoerd.

Aantal personeelsleden

Bij ons pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst. We hebben onze pensioenuitvoering volledig uitbesteed aan TKP Pensioen B.V. De transacties met onze bestuurders hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden die verband houden met onze bestuurs- en commissievergaderingen. Dit is inclusief de vergaderingen van het Verantwoordingsorgaan. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld en vergoedingen van reis- en verblijfkosten.

Ons bestuursbureau is gevestigd bij Actor, bureau voor Sectoradvies in Woerden. Lydia Timmermans is de directeur van ons bestuursbureau. Ons bestuur is en blijft (eind-)verantwoordelijk voor de taken en werkzaamheden die het bestuursbureau uitvoert.

19 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

	2021	2020
	€	€
Pensioenopbouw	943.273	867.136
Rentetoevoeging	-132.025	-69.679
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-356.447	-331.892
Wijziging marktrente	-1.987.635	3.503.229
Wijziging actuariële uitgangspunten	291.957	-734.811
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	14.671	5.555
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-20.978	-61.374
Financiering VPL	0	47.329
	<u>-1.247.184</u>	<u>3.225.493</u>

Voor een toelichting op de afzonderlijke resultaatcomponenten van de mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

20 Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2021	2020
	€	€
Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	<u>878</u>	<u>229</u>

21 Saldo overdracht van rechten

	2021	2020
	€	€
Inkomende waardeoverdrachten	0	-49
Inkomende waardeoverdracht klein pensioen	-33.408	-19.287
Uitgaande waardeoverdrachten	0	0
Uitgaande waardeoverdracht klein pensioen	19.084	14.019
	<u>-14.324</u>	<u>-5.317</u>

Met een inkomende waardeoverdracht bedoelen we het ontvangen van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken die onze deelnemers tot aan hun ontslagdatum hebben opgebouwd.

Die waardeoverdracht komt van het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van hun vorige werkgever.

Bij een uitgaande waardeoverdracht gaat de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken die onze deelnemers tot aan hun ontslagdatum bij BPL Pensioen hebben opgebouwd naar het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever van deze deelnemers.

De ontvangen koopsommen zijn bedoeld voor de aankoop van extra pensioenaanspraken.

22 Overige lasten

	2021	2020
	€	€
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	274	709
Overig	231	467
	<u>505</u>	<u>1.176</u>

C. Vaststelling jaarrekening door het bestuur van Stichting BPL Pensioen in de vergadering van 31 mei 2022

WOERDEN, 31 MEI 2022

Jack Buckens

Gerard Riemen

Willem van den Nieuwenhof

Harrie de Vaan

Eric Douma

Jaap den Dekker

Erna Sluis

Sander van Meer

Evelien Vlastuin

Mark Rosenberg

Linda Gastelaars

Overige gegevens

Overige gegevens

1. Statutaire regelingen voor de bestemming van het saldo van baten en lasten

Voor de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van ons pensioenfonds. De bestemming hebben we nader uitgewerkt in de ABTN. Het positieve saldo van de staat van baten en lasten hebben we als volgt toegevoegd aan de algemene reserve: deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers in 2021.

	2021
	€
Algemene reserve	3.048.545
Beleggingsreserve	125.442
Reserve tijdelijk partnerpensioen	12.787
	<hr/>
	3.186.774
	<hr/> <hr/>

2. Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting BPL Pensioen te Woerden is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting BPL Pensioen, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 110,0 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 5,5 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of

- ➔ toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen
- ➔ het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld
- ➔ de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten
- ➔ het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel bezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het Wettelijk Vereist Eigen Vermogen, maar hoger dan het wettelijk Minimaal Vereist Eigen Vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting BPL Pensioen is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het Vereist Eigen Vermogen. Voor de volledigheid merk ik op dat, als op balansdatum in de rentetermijnstructuur rekening zou worden gehouden met de UFR-methodiek, zoals deze door DNB in 2022 wordt toegepast, mijn oordeel over de vermogenspositie niet zou wijzigen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amstelveen, 30 mei 2022

drs. H. Zaghdoudi AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

3. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting BPL Pensioen

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2021 van Stichting BPL Pensioen te Woerden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting BPL Pensioen per 31 december 2021 en van het resultaat over 2021 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- ➔ de balans per 31 december 2021
- ➔ de staat van baten en lasten over 2021
- ➔ de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie *Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening*.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting BPL Pensioen (hierna ook wel het pensioenfonds) zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting BPL Pensioen voert als bedrijfstakpensioenfonds de pensioenregeling uit voor werknemers die werken of gewerkt hebben bij een bedrijf in de agrarische en groene sector óf een daaraan gekoppelde onderneming. Stichting BPL Pensioen heeft Actor Bureau voor sectoradvies B.V. aangesteld als bestuursbureau van het pensioenfonds. Het fiduciair management, het vermogensbeheer en het pensioenbeheer zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij beginnen met het bepalen van de materialiteit en het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Materialiteit

Materialiteit	€ 123 miljoen
Toegepaste benchmark	0,5% van het pensioenvermogen per 31 december 2021, zijnde het totaal van technische voorzieningen, de voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers en het stichtingskapitaal en reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)-dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Aangezien de beleidsdekkingsgraad per jaareinde dichtbij een kritieke grens ligt, hebben wij een percentage van 0,5% gehanteerd.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 6 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een bedrijfstakpensioenfonds. Wij hebben in het opdrachtteam specialisten opgenomen op het gebied van IT audit. Daarnaast hebben wij eigen deskundigen ingeschakeld voor de controle van de waardering van de beleggingen en van de technische voorzieningen.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van iedere wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij identificeren en schatten risico's in op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar hoofdstuk 5 van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, het integriteitsbeleid, de klokkenluidersregeling en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormen voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Zoals in al onze controles houden wij rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken. Vanwege dit risico hebben wij onder meer data analyse gebruikt om journaalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen. Verder hebben wij schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen, zoals toegelicht in de Grondslagen voor waardering van activa en passiva en in de toelichting '7. Technische voorzieningen' van de jaarrekening. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de interne compliance officer, medewerkers van het bestuursbureau en de uitvoeringsorganisaties) en de Raad van toezicht.

Uit onze evaluatie van het risico op mogelijke doorbreking van interne beheersmaatregelen of andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 *Specifieke verplichtingen vanuit de*

toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennisnemen van de systematische analyse van integriteitrisico's (SIRA), het lezen van notulen, het kennisnemen van rapporten van de interne audit en interne compliance officer en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennis genomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Het bestuur heeft een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor tenminste de komende 12 maanden. Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom solvabiliteit en liquiditeit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen serieuze bedreiging van de continuïteit geïdentificeerd voor de komende 12 maanden. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur en de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad

Risico

De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.

Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting 6 'Stichtingskapitaal en reserves' van de jaarrekening. Hieruit blijkt dat de vermogenspositie van het pensioenfonds per 31 december 2021 kan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort. Tevens is de actualisatie van het herstelplan in 2022 toegelicht.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad

Onze controle-aanpak

Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2021 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariële rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.

Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden:

- ➔ Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betrof een key item de wijziging van de UFR-methode.
- ➔ Daarnaast heeft de certificerend actuaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaris.

Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd

Belangrijke observaties

Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2021 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen

Risico

De beleggingen voor risico pensioenfondsen (verder: de beleggingen) zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet (beurs)genoteerde fondsen.

De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in direct vastgoed, leningen op schuldbekentenis en derivaten. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name private equity, infrastructuur, hypotheek en indirect vastgoed kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen en marktontwikkelingen tot aan balansdatum.

Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in de 'Grondslagen voor waardering van activa en passiva' en een nadere toelichting opgenomen in toelichting '1. Beleggingen voor risico pensioenfondsen'. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2021 € 2.893 miljoen is belegd in direct vastgoed, € 2.567 miljoen in niet-(beurs)genoteerde fondsen, €34 miljoen in leningen op schuldbekentenis en dat € 628 miljoen is belegd in derivaten. Dit betreft 25% van de totale beleggingen.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen

Onze controle-aanpak

Bij de controle van de beleggingen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van andere accountants. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel, hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de beleggingen, rekening houdend met omvang en risicoprofiel van de beleggingen, en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan. Door deze werkzaamheden, gecombineerd met de hierna beschreven werkzaamheden, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2021. De controle omvatte mede onderzoek van recente taxaties van direct vastgoed. Hierbij hebben wij onze eigen vastgoedspecialisten betrokken. Inzake de niet-(beurs)genoteerde fondsen omvatte de controle mede onderzoek van de meest recente rapportages en gecontroleerde jaarrekeningen 2021 voor zover beschikbaar, alsmede uitkomsten van back-testing procedures en de monitoring procedures van de fiduciair manager. Voor de waardering van de leningen en de derivaten omvatte de controle tevens onderzoek van de gehanteerde waarderingsmodellen en de daarbij gehanteerde rentecurve, inclusief opslagen voor de risicokenmerken. Deze waarderingsmodellen hebben wij, waar nodig geacht, mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van eigen waarderings-specialisten gecontroleerd.

Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.

Belangrijke observaties

Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2021 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico

De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds, betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke correctiefactoren. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de opslag voor toekomstige excassokosten, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan het subjectieve element ervaringssterfte van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt.

Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds beschreven in de Grondslagen voor waardering van activa en passiva, de schattingswijziging toegelicht in de algemene grondslagen en een nadere toelichting opgenomen in toelichting '7. Technische voorzieningen'. Uit deze toelichtingen blijkt dat een (schatting)wijziging heeft plaatsgevonden door wijziging van de UFR-methode. Volgens deze toelichtingen is de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds hierdoor € 292 miljoen hoger uitgekomen.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Onze controle-aanpak

Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van het pensioenfonds. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2021. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels, de toereikendheid van de opslag voor toekomstige excassokosten alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds per 31 december 2021. Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij een eigen actuariële specialist betrokken en specifiek de uitkomsten van de door het pensioenfonds uitgevoerde analyses op de ervaringssterfte en de opslag voor toekomstige excassokosten beoordeeld.

Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.

Belangrijke observaties

Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2021 of de toelichting van de technische voorzieningen.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ➔ met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- ➔ alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

VERKLARING BETREFFENDE OVERIGE DOOR WET- OF REGELGEVING GESTELDE VEREISTEN

Benoeming

Wij zijn door het bestuur op 7 januari 2021 benoemd als accountant van Stichting BPL Pensioen vanaf de controle van het boekjaar 2021 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

Geen verboden diensten

Wij hebben geen verboden diensten geleverd als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de Raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die

gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- ➔ Het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel
- ➔ Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds
- ➔ Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan
- ➔ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen
- ➔ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met het bestuur en de Raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

In dit kader geven wij ook een verklaring aan het bestuur en de Raad van

toezicht op grond van artikel 11 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang. De in die aanvullende verklaring verstrekte informatie is consistent met ons oordeel in deze controleverklaring.

Wij bevestigen aan het bestuur en de Raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur en de Raad van toezicht over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de Raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 31 mei 2022

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. J.G. Kolsters RA ACA

Bijlages

1. Pensioenbeheer en statistische gegevens

Overzicht (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden

De volgende tabellen geven naast een overzicht van het totale aantal (ex-)deelnemers en pensioengerechtigden, ook inzicht in de mutaties per doelgroep. Hoeveel van hen zijn toegetreden, met pensioen gegaan, arbeidsongeschikt geworden of overleden. In het overzicht staan ook het aantal waardeoverdrachten en het aantal mensen dat uit dienst is gegaan.

Statistische gegevens

In de volgende paragrafen staat de ontwikkeling van het aantal (ex-)deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers in 2021.

	Deelnemers (zonder AO)	Ex- deelnemers	Arbeidsongeschikte deelnemers	Gepensio- neerden	Totaal
Stand per 1 januari	118.050	486.144	4.836	71.190	680.220
Toetreding/hertoetreding	19.981	-4.792	0	0	15.189
Pensionering	-1.053	-4.851	-403	6.307	0
Arbeidsongeschiktheid	-428	-197	625	0	0
Revalidering	11	12	-23	0	0
Overlijden/afkoop/waar- deoverdracht	-2.989	-11.570	-75	-4.011	-18.645
Premievrij gemaakt door uitdienst	-16.145	16.145	0	0	0
Overige oorzaken*	0	12.254	0	0	12.254
Stand per 31 december	117.427	493.145	4.960	73.486	689.018

Verhouding actieve deelnemers vrouw/man					
Naam	2021	2020	2019	2018	2017
Mannen (actieve deelnemers)	88.313	88.882	87.478	84.955	81.876
Vrouwen (actieve deelnemers)	34.074	34.004	33.013	31.482	29.933
Totaal	122.387	122.886	120.491	116.437	111.809

Actieve deelnemers op basis van leeftijd

Leeftijd	2021		2020	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
20-25	10.004	3.110	10.638	3.343
25-30	11.357	3.716	11.474	3.645
30-35	10.271	3.577	10.158	3.498
35-40	8.974	3.366	8.857	3.321
40-45	8.319	3.678	8.269	3.720
45-50	8.565	4.177	9.013	4.350
50-55	10.496	4.955	10.602	4.878
55-60	10.169	4.109	10.081	3.911
60-65	7.911	2.751	7.726	2.663
65-70	2.247	635	2.064	675
Totaal	88.313	34.074	88.882	34.004

Aantal echtscheidingen

Jaar	Aantal
2017	2.880
2018	2.655
2019	2.620
2020	2.617
2021	2.044

Aantal deelnemers met vrijwillige voortzetting

Jaar	Aantal
2017	74
2018	72
2019	65
2020	51
2021	20

Aantal deelnemers met een excedentregeling

Jaar	Aantal
2017	3.022
2018	3.660
2019	3.911
2020	4.090
2021	3.737

Aantal deelnemers met een overgangsregeling

Jaar	Aantal
2017	14.484
2018	13.427
2019	12.472
2020	0
2021	0

Aantal gemoedsbezwaarden

Jaar	Aantal
2017	251
2018	260
2019	258
2020	255
2021	251

Aantallen premievrije voortzetting naar geslacht en in procenten van het aantal actieve deelnemers

	2021	2020	2019	2018	2017
Mannen	3.465	3.386	3.400	3.157	3.062
Vrouwen	1.495	1.450	1.410	1.391	1.308
Totaal	4.960	4.836	4.810	4.548	4.370
Mannen in %	3,92%	3,81%	3,89%	3,72%	3,74%
Vrouwen in %	4,39%	4,26%	4,27%	4,42%	4,37%
Totaal in %	4,05%	3,94%	3,99%	3,91%	3,91%

Uitsplitsing aantal pensioengerechtigden

	2021	2020	2019	2018	2017
Ouderdomspensioen (vanaf 2012 incl. flexpens.)	51.046	48.874	46.701	45.417	44.037
Nabestaandenpensioen (vanaf 2012 incl. ANW)	19.284	19.015	19.432	19.319	19.460
Wezenpensioen	1.301	1.335	1.344	1.334	1.437
AOP	1.855	1.966	2.100	2.192	2.311
Totaal	73.486	71.190	69.577	68.262	67.245

Aantal ex- deelnemers

	2021	2020	2019	2018	2017
Mannen (ex-deelnemers)	318.710	314.191	312.919	313.347	308.939
Vrouwen (ex-deelnemers)	174.435	171.953	174.898	174.762	170.881
Totaal	493.145	486.144	487.817	488.109	479.820

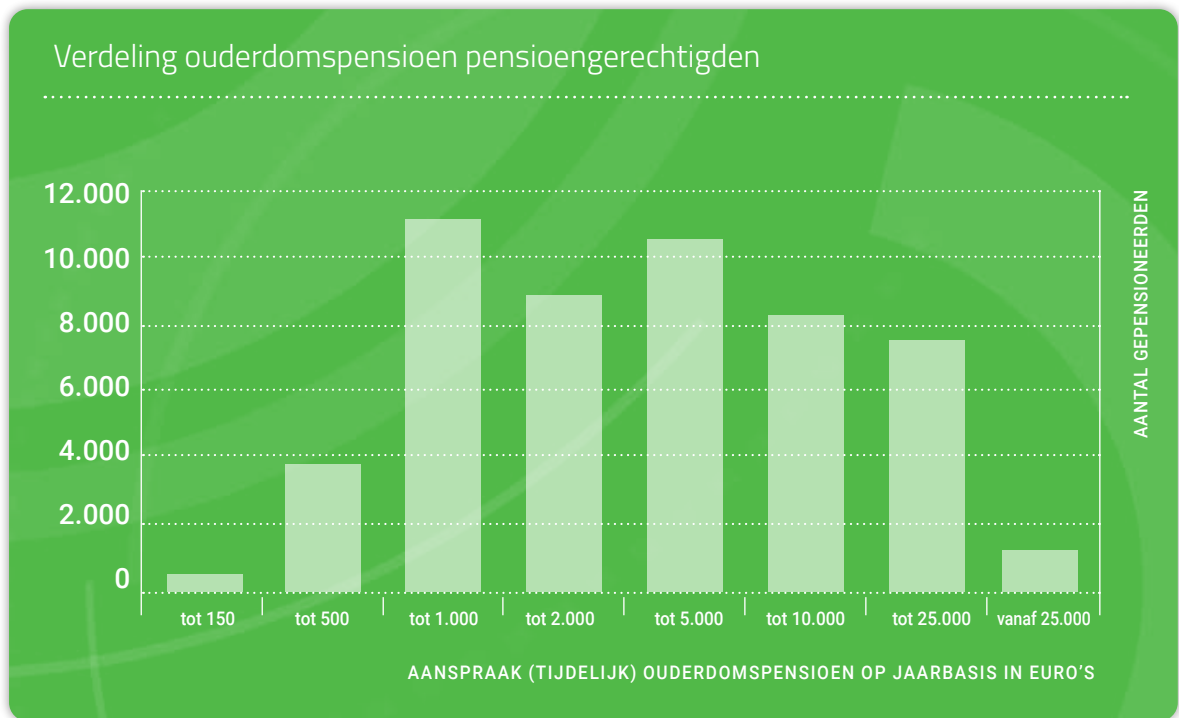

Hoogte ingegaan ouderdomspensioen

Het gemiddelde ingegane ouderdomspensioen bedraagt € 5.212.

In de tabel hier onder geven we het aantal voorkomende uitkeringen per uitkeringshoogte weer.

Flexibiliseringsmogelijkheden

In onze regeling is een groot aantal flexibiliseringsmogelijkheden opgenomen. De onderstaande tabel geeft aan in welke mate deelnemers daarvan gebruik maken bij hun pensioeningang.

Aantal dienstverbanden	2021	2020
Aantal ingegane ouderdomspensioenen	9.571	9.197
Waarvan afgekocht	576	796
Waarvan niet opgevraagd	2.338	2.154
Waarvan ingegaan zonder uitruil	615	971
Waarvan ingegaan met uitruil	6.042	5.276
Totaal	9.571	9.197
<i>De volgende keuzes zijn gemaakt</i>		
Hoog-laag	994	763
Laag-hoog	0	2
Vervroegen	5.820	5.067
AOW-compensatie	2	3
Uitruil OP-PP	246	99
Uitruil PP-OP-keuze	1.023	942
Uitruil PP-OP-geen Partner	115	107
Totaal	8.200	6.983

Onze deelnemers maken vooral gebruik van de mogelijkheid vervroegd met pensioen te gaan. De meest door hen genoemde reden is dat ze al voor hun 68e AOW ontvangen. Ze willen hun pensioen tegelijk met hun AOW laten ingaan. Uitruil van partnerpensioen voor een hoger ouderdomspensioen is een andere mogelijkheid die deelnemers veel benutten. Het totale aantal deelnemers dat gebruikmaakt van een van de uitruilmogelijkheden, is hoger dan het aantal dat de tabel weergeeft.

Dat komt doordat de deelnemers van meerdere flexibiliseringsmogelijkheden gebruik kunnen maken. In de telling geven we er per deelnemer maar één weer.

Aantal werkgevers en werknemers per subsector, inclusief werknemers <21 en >67

	2021		2020	
	Aantal werkgevers	Aantal werknemers	Aantal werkgevers	Aantal werknemers
Glastuinbouw	2.285	23.767	2.298	24.323
Landbouwwerktuigen Exploit. Ondernem.	2.099	20.309	2.087	21.419
Hoveniersbedrijven	3.133	19.031	3.033	19.188
Open teelten	3.353	16.908	3.348	18.280
Dierhouderij	2.390	7.046	2.350	7.475
Tuinzaadbedrijven	88	6.008	92	6.491
Bos en Natuur	198	2.322	188	2.837
Bedrijfsverzorgingsdiensten	48	2.401	43	2.682
Paddestoelen	124	1.594	127	2.172
Bloembollengroothandel	101	1.426	103	1.527
Groente- en fruitverwerkende Industrie	68	3.283	64	4.772
Varkensverbetering	11	275	11	566
Geen cao van toepassing	99	9.516	104	4.959
Overig	144	8.036	146	6.870
Totaal	14.141	121.922	13.994	123.561

Verdeling loonsom

	2021	2020
	Glastuinbouw	704.501.682
Landbouwwerktuigen Exploit. Ondernem.	717.309.102	745.096.423
Hoveniersbedrijven	576.502.239	561.600.790
Open teelten	451.823.115	465.577.343
Dierhouderij	187.621.917	198.723.289
Tuinzaadbedrijven	302.233.094	327.321.316
Bos en Natuur	133.345.767	108.806.485
Bedrijfsverzorgingsdiensten	73.891.304	83.725.772
Paddenstoelen	31.203.312	46.035.044
Bloembollengroothandel	46.451.022	53.462.433
Groente- en fruitverwerkende industrie	135.088.467	190.598.250
Varkensverbetering	13.826.534	28.200.205
Overig	672.838.263	443.115.551
Totaal	4.046.635.818	3.938.720.718

2. Verklaring naleving integriteitsbeleid

BPL Pensioen heeft een interne en externe compliance officer aangesteld. De interne compliance officer is werkzaam voor het pensioenfonds via het bestuursbureau. De externe compliance officer is het Nederlands Compliance Instituut (NCI). In de jaarlijkse compliancerapportage wordt het compliance raamwerk beoordeelt. Indien nodig zijn in deze rapportage aanbevelingen opgenomen om aanvullende maatregelen te treffen.

In de Pensioenwet is bepaald dat een pensioenfonds zorgdraagt voor een integere en beheerste bedrijfsvoering (artikel 143). In het Besluit financieel toetsingskader is dit nader uitgewerkt (artikelen 18 tot en met 20). BPL Pensioen hanteert hiertoe onder meer een gedragscode. De gedragscode is van toepassing op alle personen die aan ons pensioenfonds zijn verbonden en heeft onder meer betrekking op vertrouwelijkheid van informatie, nevenfuncties en melding van belangenconflicten. Het toezicht op de naleving van wettelijke regels en regels die voortvloeien uit de gedragscode is uitbesteed aan de compliance officer. Dit toezicht heeft mede ten doel reputatieschade te voorkomen en daarmee het integriteitsrisico voor BPL Pensioen zo veel mogelijk te beperken. De compliance officer rapporteert ons bestuur jaarlijks, of zoveel vaker als noodzakelijk is, over de uitkomsten van verricht onderzoek.

De compliance officer heeft de naleving van de gedragscode en andere compliance regels door het pensioenfonds en de verbonden personen vastgesteld en ons bestuur over de uitkomsten gerapporteerd. De uitvraag van de verbonden personen op de thema's, zoals beschreven in de gedragscode, heeft geen bijzonderheden opgeleverd. Overtreding van de gedragscode is niet vastgesteld. In deel D van dit jaarverslag, is een overzicht opgenomen van de relevante nevenfuncties van de bestuurders. Het aanvaarden of continueren van een nevenfunctie is toegestaan na goedkeuring door ons bestuur. Ons bestuur beoordeelt of er sprake is van een mogelijk belangenconflict. Het integriteitsbeleid besteedt naast de gedragscode ook aandacht aan onderwerpen als fraude, voorwetenschap en zorgplicht richting de deelnemer. Daarnaast is integriteit onderdeel van diverse beleidsdocumenten zoals het uitbestedingsbeleid, beloningsbeleid en beleggingsbeleid. Er hebben zich in 2021 geen integriteitsincidenten voorgedaan.

Mevr. mr. K.M. Westerhoff CCP
Interne compliance officer

3. Naleving Code Pensioenfondsen

Rapportagenorm	Vindplaats van de norm in het jaarverslag
Vertrouwen waarmaken	
5. Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	✓ Hoofdstuk 1 en Hoofdstuk 5
Kwaliteit nastreven	
31. De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, alsook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	✓ Hoofdstuk 1.12 en 1.13
33. In zowel het bestuur als in het VO of het BO is ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	✗ Hoofdstuk 1.10 en 1.12
Toezicht houden en inspraak waarborgen	
47. Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	✓ Hoofdstuk 8
58. Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	✓ Voorwoord en Deel A
62. Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	✓ Hoofdstuk 4 en Bijlage 6
64. Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	✓ Hoofdstuk 1.10 en Bijlage 3
65. Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	✓ Hoofdstuk 3

4. Overzicht nevenfuncties

Stand van zaken per 15 april 2022

Naam	Hoofdfunctie	Nevenfuncties
J.M. Buckens	Werkgevers- voorzitter	<ul style="list-style-type: none"> - St. Pensioenfonds Zorg en Welzijn, voorzitter RvT - Tilburg Trappers, voorzitter RvT - St. Vrienden Sterk Huis, bestuurder - Colland Sectorraad, bestuurder
J. den Dekker	Bestuurder	<ul style="list-style-type: none"> - Plantum, sr. beleidsmedewerker - Mobiliteitscentrum Glastuinbouw, voorzitter - Sectorcommissie Glastuinbouw, bestuurder - St. Colland Arbeidsmarktbeleid, plv bestuurder - Zendingscommissie hervormde gemeente, voorzitter - Diaconie hervormde gemeente Oud-Beijerland, lid
S.M. van Meer	Bestuurder	<ul style="list-style-type: none"> - Hogeschool Windesheim, docent - VIA-scholen, voorzitter commissie van beroep - Colland Sectorraad, bestuurder - Nuborgh College Elburg, voorzitter RvT
L.L. Gastelaars	Bestuurder	<ul style="list-style-type: none"> - St. Pensioenfonds Citigroup Nederland, bestuurder, SFH RB - St. Pensioenfonds Koninklijke Cosun, bestuurder, SFH RB - Gastelaars Pensioen en Risicomgmt B.V., eigenaar
M.H. Rosenberg	Bestuurder	<ul style="list-style-type: none"> - Bpf Schilders, bestuurder - St. Pf Woningcorporaties, bestuurder - Docent SPO - Pf Pepsico NL, voorzitter BAC
W.P.C. van den Nieuwenhof	Bestuurder	<ul style="list-style-type: none"> - St. Pensioenfonds Koninklijke Cosun, bestuurder
G.P.C.M. Riemen	Werknemers- voorzitter	<ul style="list-style-type: none"> - FNV, vakbondsbestuurder - Basketbalvereniging BlueDrakes, voorzitter - CZ-groep, lid ledenraad - RAM, eenmanszaak - Volt NL, deelname expertgroep Pensioenen
H.W.T de Vaan	Bestuurder	<ul style="list-style-type: none"> - CNV Vakmensen, vakbondsbestuurder - BPF Architectenbureaus, vice-voorzitter bestuur - Ministerie SZW informatieplatformwerkgroep pensioenakkoord, deelnemer

Stand van zaken per 15 april 2022

Naam	Hoofdfunctie	Nevenfuncties
M.E. Sluis	Bestuurder	<ul style="list-style-type: none"> - CJI Management, eenmanszaak - NZa, interim opdracht - St. Maatschappelijke Ondersteuning Zaanstreek Waterland, bestuurder - Stichting Peutersaen, bestuurder - Ninox Diensten BV, bestuurder - PSZ Pinkeltje, bestuurder
H.G.E. Douma	Bestuurder	<ul style="list-style-type: none"> - LTO Noord, bestuurder /wnd. voorzitter - St. Steunfonds LTO Noord, bestuurder - St. Innovatiefonds LTO Noord, bestuurder - SBB, bestuurder - Portefeuillehouder Ondernemerschap en Onderwijs - Colland Sectorraad, bestuurder - St. Colland Arbeidsmarkt, bestuurder - SAZAS, lid RvC - SIVA, voorzitter bestuur - PRIVON, voorzitter bestuur - CBS (vermogensbeheerder), bestuurder - Maatschap H.G.E. Douma en JW vd Wal zeugenbedrijf, maat
E.J.J. Vlastuin	Bestuurder	<ul style="list-style-type: none"> - Pensioenfonds Cap Gemini, lid RvT - Pensioenfonds Kappers, interim SFH RB - Solidez, Lid RvT - Wijf met Bedrijf, eenmanszaak

Dit hoofdstuk hoort bij hoofdstuk 4 van deel b van het bestuursverslag.

5. Maatschappelijk verantwoord beleggen, principes en richtlijnen

BPL Pensioen is ondertekenaar van de Principles for Responsible Investment (PRI). Hiermee hebben we ons gecommitteerd aan 6 principes. In onderstaande tabellen lichten wij toe hoe wij deze principes hebben nageleefd.

PRINCIPE 1: We zullen ESG-kwesties opnemen in investeringsanalyse en besluitvormingsprocessen.

Mogelijke acties	Toelichting
Pak ESG-kwesties aan in verklaringen over het beleggingsbeleid.	✓ Onze aanpak van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) is uitgewerkt in het overkoepelend MVB beleid. Dit document is beschikbaar op de website.
Ondersteuning van de ontwikkeling van ESG-gerelateerde tools, meetwaarden en analyses.	✓ Via onze fiduciair vermogensbeheerder en via collectieve engagement strategieën, ondersteunen we de ontwikkeling van ESG-gerelateerde tools en standaarden.
Beoordeel de mogelijkheden van externe vermogensbeheerders om ESG-kwesties op te nemen.	✓ Voor al onze discretionaire aandelen-, vastrentende waarden en vastgoedmandaten zijn er afspraken gemaakt met de vermogensbeheerders om de ESG-karakteristieken van de portefeuille te verbeteren.
Vraag aanbieders van beleggingsdiensten (zoals financiële analisten, consultants, makelaars, onderzoeksbureaus of rating-bedrijven) om ESG-factoren te integreren in zich ontwikkelende onderzoeken en analyses.	✓ Aan onze vermogensbeheerders is het belang dat wij hechten aan MVB kenbaar gemaakt. Duurzaamheidsrisico's dienen terug te komen in onderzoeken en analyses.

PRINCIPE 2: We zullen actieve eigenaren zijn en ESG-kwesties opnemen in ons betrokken beleggerbeleid en bij de uitvoering van ons beleggingsbeleid

Mogelijke acties	Toelichting
Ontwikkel en maak een actief betrokkenheidsbeleid dat in overeenstemming is met de principes.	✔ Ons betrokken beleggerbeleid is een belangrijk onderdeel van ons overkoepelend MVB-beleid.
Oefen stemrecht uit of bewaak de naleving van het stembeleid.	✔ Wij voeren ons stemrecht uit voor de gehele discretionaire aandelenportefeuille. We zijn via een online monitoringssysteem transparant over ons stemgedrag.
Ontwikkel een engagementprogramma.	✔ Ons engagementbeleid staat centraal in ons betrokken beleggerbeleid. We rapporteren ieder halfjaar over de resultaten van onze engagement inspanningen.
Betrek bedrijven bij ESG-kwesties.	✔ Dit doen wij direct via onze engagementstrategieën. En ook via deelname in het 'Diepe Spoor' van het IMVB-convenant. Daarin zoeken we samen met maatschappelijke organisaties en bedrijven naar oplossingen voor duurzaamheidsrisico's.
Neem deel aan initiatieven voor gezamenlijke betrokkenheid.	✔ Via onze fiduciair vermogensbeheerder nemen we deel aan meerdere collectieve engagementtrajecten. We rapporteren ieder halfjaar op onze website over de voortgang van deze trajecten.

PRINCIPE 3: We vragen van de entiteiten waarin we beleggen passende informatie over ESG-kwesties

Mogelijke acties	Toelichting
<p>Vraag om gestandaardiseerde rapportage over ESG-kwesties</p> <p>Vraag om ESG-kwesties te integreren in financiële jaarverslagen.</p> <p>Vraag informatie aan bedrijven over het aannemen/naleven van relevante normen, standaarden, gedragscodes of internationale initiatieven (zoals het UN Global Compact).</p>	<p>✔ Onze collectieve engagementinspanningen zijn gericht op standaardisatie van ESG-gegevens en het verhogen van kwaliteit van rapportagestandaarden. Waar mogelijk en nodig nemen we internationale gedragsnormen en codes hierbij in acht.</p>
<p>Ondersteun initiatieven en resoluties van aandeelhouders die ESG-openbaarmaking bevorderen.</p>	<p>✔ De grondhouding is dat wij positief staan tegenover resoluties van aandeelhouders die ESG-openbaarmaking bevorderen en deze ook steunen. Iedere resolutie beoordelen we op waarde, in context van de situatie en voorliggende feiten. Via ons MVB halfjaarrapport leggen wij verantwoording af over ons stemgedrag op dergelijke resoluties.</p>

PRINCIPE 4: We bevorderen de acceptatie en implementatie van de principes binnen de beleggingssector

Mogelijke acties	Toelichting
<p>Neem Principles-gerelateerde vereisten op in verzoeken om voorstellen (RFP's).</p> <p>Communiceer ESG-verwachtingen aan aanbieders van beleggingsdiensten.</p> <p>Herzie relaties met serviceproviders die niet voldoen aan de ESG-verwachtingen.</p>	<p>✔ Voor vermogensbeheerders zijn MVB-vereisten onderdeel van het selectie-, aanstellings- en monitoringstraject.</p>
<p>Stem de beleggingsmandaten, monitorprocedures, prestatie-indicatoren en stimuleringsstructuren dienovereenkomstig af (zorg er bijvoorbeeld voor dat beleggingsbeheerprocessen waar nodig een afspiegeling zijn van de lange termijn).</p>	<p>✔ MVB-verwachtingen en -vereisten zijn opgenomen in de mandaatrichtlijnen van de individuele beleggingsstrategieën. Voor de 'overlay' MVB-instrumenten (engagement-, stem-, en uitsluitingsbeleid) zijn afspraken gemaakt in de Dienstverleningsovereenkomst met onze fiduciair vermogensbeheerder.</p>
<p>Ondersteuning van de ontwikkeling van tools voor het benchmarken van ESG-integratie.</p>	<p>✔ Wij hanteren maatwerkindices waarin onze ESG-integratiestrategie volledig verwerkt is.</p>

PRINCIPE 5: We werken samen om onze effectiviteit bij de implementatie van de principes te vergroten

Mogelijke acties	Toelichting
Ondersteuning van / deelnemen aan netwerken en informatieplatforms om tools te delen, middelen te bundelen en gebruik te maken van rapportage voor investeerders als een bron van leren.	✔ We nemen deel aan het 'Diepe Spoor' van het IMVB-convenant. Hierin werken we met de sector en maatschappelijke organisaties samen om duurzaamheidskwesties effectiever te aan te kaarten.
Pak relevante opkomende problemen collectief aan. Ontwikkel of ondersteun passende samenwerkingsinitiatieven.	✔ Aanvullend ondersteunen we meerdere internationale collectieve samenwerkingsverbanden.

PRINCIPE 6: We zullen elk verslag uitbrengen over onze activiteiten en de voortgang bij het implementeren van de principes

Mogelijke acties	Toelichting
Maak bekend hoe ESG-kwesties zijn geïntegreerd in beleggingspraktijken. Maak actieve eigendomsactiviteiten bekend (stemmen, engagement en/of beleidsdialoog).	✔ Via onze MVB-rapportages geven wij ieder halfjaar inzicht in de mate waarin en wijze waarop ESG-kwesties zijn geïntegreerd in de beleggingsprocessen. ✔ Via onze MVB-rapportages geven wij ieder halfjaarinzicht in de mate waarin en wijze waarop invulling is gegeven aan het engagement- en stem-programma.
Communiceer met begunstigen over ESG-kwesties en de principes. Rapporteren over de voortgang en / of prestaties met betrekking tot de Principes met behulp van een 'pas toe of leg uit'-benadering. Maak gebruik van rapportage om het bewustzijn te vergroten bij een bredere groep belanghebbenden.	✔ Onze MVB-rapportages zijn publiek beschikbaar op onze website en toegankelijk voor onze deelnemers en andere stakeholders.

VN Global Compact principes en OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers

Toelichting

Het VN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitvoeren.

De OESO-richtlijnen zijn aanbevelingen die door de regeringen gezamenlijk worden gedaan aan multinationale ondernemingen. Ze bevatten beginselen en normen voor goed gedrag, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetgeving en internationaal erkende normen. OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers biedt de interpretatie van de OESO-richtlijnen. In het IMVB-Convenant is afgesproken dat Partijen het richtsnoer zien als leidraad voor de implementatie van het Convenant.

De UN Guiding Principles zijn door de VN opgestelde richtlijnen die duidelijk maken wat de rol van staten is en welke verantwoordelijkheid het bedrijfsleven heeft in relatie tot mensenrechten. De UNGP's zijn een aanvulling op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en andere mensenrechtenstandaarden.

Naast de financiële risico's voor het pensioenfonds wegen de OESO-richtlijnen en UNGP's ook de risico's en de mogelijke ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren en op belanghebbenden in de (beleggings-)keten mee. Belanghebbenden in deze context zijn de mensen die bijvoorbeeld in de omgeving van een fabriek of plantage wonen of er werken.

- ✔ We toetsen ieder jaar de mate en wijze waarop de activiteiten van ondernemingen in strijd zijn met de genoemde principes. Bij onvoldoende naleving van de principes starten we een dialoog. Bij grove en structurele schendingen overwegen we uitsluiting van de onderneming.
- ✔ Maatschappelijke waardecreatie op de lange termijn is een doelstelling van ons MVB-beleid. We committeren ons aan het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers. De verschillende stappen van due diligence volgens de OESO-richtlijnen, nemen we in acht bij de beoordeling van de mogelijke ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen

Richtlijnen voor CO₂-metingen**Broeikasgasprotocol**

Het broeikasgasprotocol biedt richtlijnen voor het inventariseren en rapporteren van CO₂-emissies. Het protocol heeft betrekking op zeven broeikasgassen. Deze broeikasgassen hebben een verschillende invloed op de klimaatverandering, die wordt uitgedrukt in een global warming potential (GWP). De invloed van een gas op de opwarming wordt gerelateerd aan die van een hoeveelheid CO₂, uitgedrukt in CO₂-equivalenten.

Het protocol maakt op basis van de herkomst van een broeikasgas onderscheid in verschillende scopes: scope 1 (eigen activiteiten), scope 2 (afname energie van derden) of scope 3 (een activiteit door andere partijen in de gehele waardeketen). Door de verschillende scopes van de broeikasgassen bij elkaar op te tellen, ontstaat een overzichtelijk beeld van de CO₂-voetafdruk.

CO₂-emissies

Onder CO₂-emissies wordt de CO₂-uitstoot van de aandelenportefeuille per miljoen euro geïnvesteerd vermogen inzichtelijk gemaakt. De CO₂-uitstoot van een onderneming wordt naar verhouding toegekend aan de uitstoot van de portefeuille. Bij bezit van 1% van de aandelen wordt 1% van de emissies meegewogen in de CO₂-emissies.

De totale emissies voor een portefeuille worden genormaliseerd op basis van de marktwaarde van de portefeuille. De voetafdruk wordt uiteindelijk uitgedrukt in ton CO₂ per miljoen euro geïnvesteerd vermogen.

Deze maatstaf en methodiek wordt aanbevolen door het Nederlandse Platform Carbon Accounting Financials (pcaf) en wordt op de aandelenportefeuille toegepast.

CO₂-intensiteit

Met de CO₂-intensiteit wordt de blootstelling van de portefeuille aan CO₂-intensieve bedrijven inzichtelijk gemaakt. CO₂-intensiteit wordt bepaald door de CO₂-emissies van een bedrijf af te zetten tegen de gegenereerde omzet (in miljoen USD) van dat bedrijf.

De CO₂-intensiteit van de portefeuille wordt bepaald aan de hand van de gewogen gemiddelde CO₂-intensiteit methodiek (weighted average carbon intensity). De CO₂-intensiteit (CO₂ per miljoen dollar omzet) van een onderneming wordt toegekend aan de portefeuille op basis van het portfoliogewicht. Deze maatstaf en methodiek wordt aanbevolen door de TCFD en wordt op de aandelen- en creditportefeuille toegepast.

Toelichting

✓ Voor de berekening van de CO₂-emissies en -intensiteit van de aandelen en creditportefeuille zijn 3 emissies buiten beschouwing gelaten. Bedrijven rapporteren over deze emissies nog niet consequent. Dit leidt mogelijk ook tot ongewenste dubbel-tellingen in de portefeuille.

✓ De berekeningen van de CO₂-emissies en -intensiteit zijn gebaseerd op de CO₂-uitstoot van de ondernemingen uit 2019. Deze data zijn ingekocht bij MSCI ESG. De CO₂-emissies zijn voor ruim 99% van de aandelenportefeuille in kaart gebracht. Voor de creditportefeuille ligt de reikwijdte op circa 91%.

